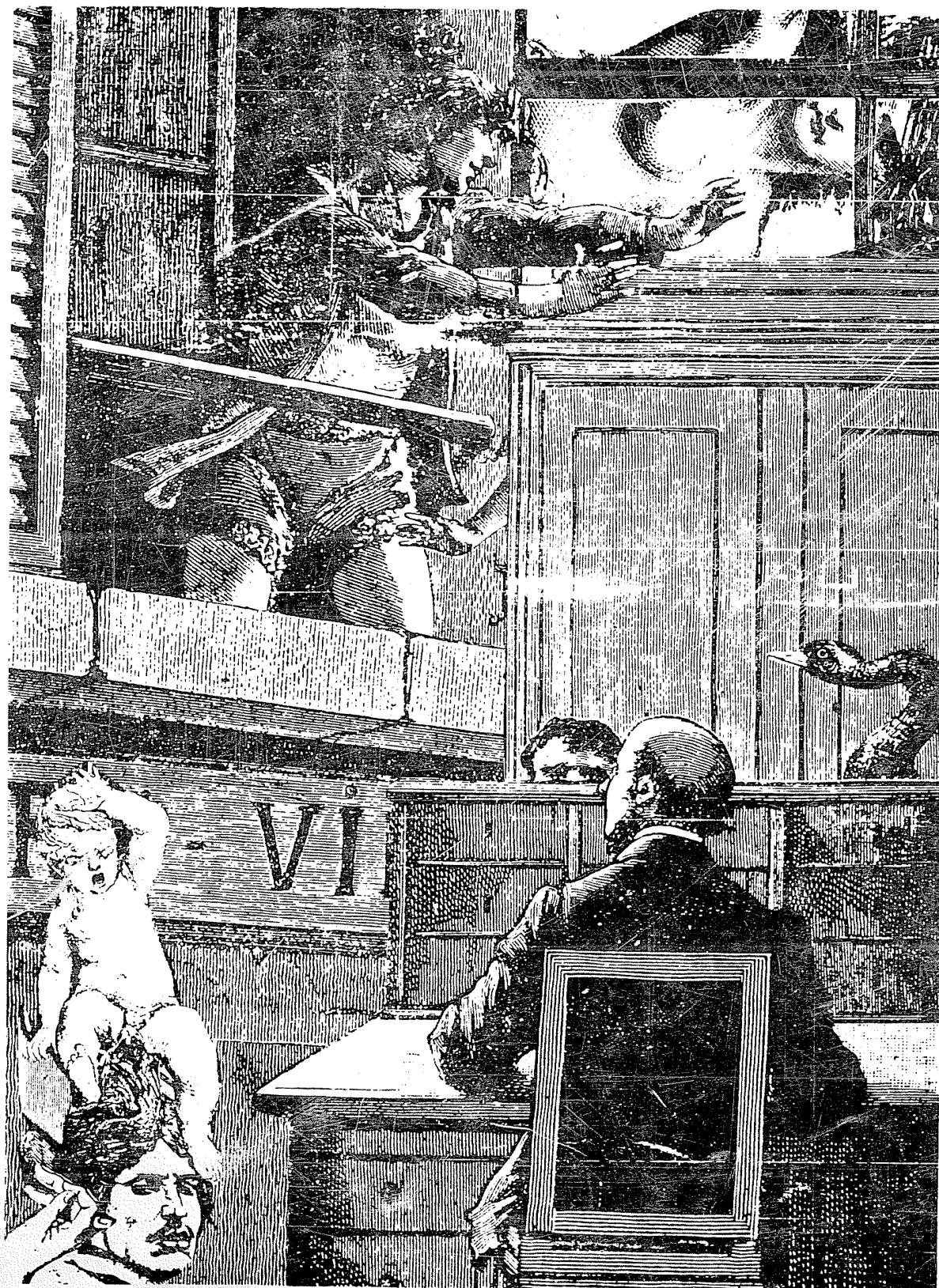

ΜΑΥΡΟΣ ΗΛΙΟΣ ΑΝΑΡΧΙΚΗ
ΕΠΙΘΕΩΡΗΣΗ ΚΟΙΝΗΣ ΩΦΕΛΕΙΑΣ
ΑΠΑΞ ΤΟΥ ΤΡΙΜΗΝΟΥ ΕΚΔΙΔΟΜΕΝΗ
ΕΤΟΣ 1, 4ο ΤΡΙΜΗΝΟ 1981, ΑΡΙΘ.Τ.1.

ΜΑΥΡΟΣ ΗΛΙΟΣ ΑΝΑΡΧΙΚΗ ΕΠΙΘΕΩΡΗΣΗ ΚΟΙΝΗΣ ΩΦΕΛΕΙΑΣ ΑΠΑΞ ΤΟΥ ΤΡΙΜΗΝΟΥ ΕΚΔΙΔΟΜΕΝΗ ΑΡ.1

ΤΙ ΚΑΙ ΓΙΑΤΙ;

John Clark, 'Η πολιτική τῆς ἀπελευθέρωσης: ἀπ'τό ταξικό στο
πολιτιστικό.

Murray Bookchin, 'Ανοιχτή ἐπιστολή πρὸς τό οἰκολογικό κίνημα.

'Ομόσπονδες 'Αναρχικές 'Ομάδες, 'Ένα ἀναρχικό πρόγραμμα.

'Η ὁμοσπονδιακή συμφωνία τῶν Ο.Α.Ο.

Ο.Α.Ο.: Τό τέλος μιᾶς ἐμπειρίας.

'Αναρχισμός καί ὀργάνωση.

'Η Εἰδική 'Αναρχική 'Οργάνωση.

'Η ὀργάνωση ὡς συνέπεια τῆς πρακτικῆς.

Louis Mercier Vega, Σχετικά μέ τίς ὁμάδες συγγένειας.

Τό πρόβλημα τῆς ὀργάνωσης, μιᾶ σύντομη ἱστορική ἀναδρομή.

Errico Malatesta, 'Ένα 'Αναρχικό Πρόγραμμα.

J.-M. Raynaud, 'Η Καταστολή στή Γαλλία: ἀπ'τὴν ἄμυνα στήν
ἐπίθεση ἢ ἀπ'τὴν παθητικότητα ἀπέναντι στή
διαφωνία... στή διαχείρισή της.

Salckin O. Silab & Co., *Lâchez tout, partez sur les routes*:

'Ωραῖο σάν τὴν τυχαία συνάντηση, πάνω
σ'ένα ἀνατομικό τραπέζι, μιᾶς
ραπτομηχανῆς καί μιᾶς ὀμπρέας.

Γιὰ ν'ἀρχίσει ἡ ποίηση νά γίνεται ἀπ'
ὅλους πρέπει νά ἐξολοθρευσομε
ἀνελέητα τοὺς ἐχθροὺς τῆς ποίησης.

Δέν ἀρκεῖ ἓνα φιλή για νά σβήσει ἓνα
χαστούκι.

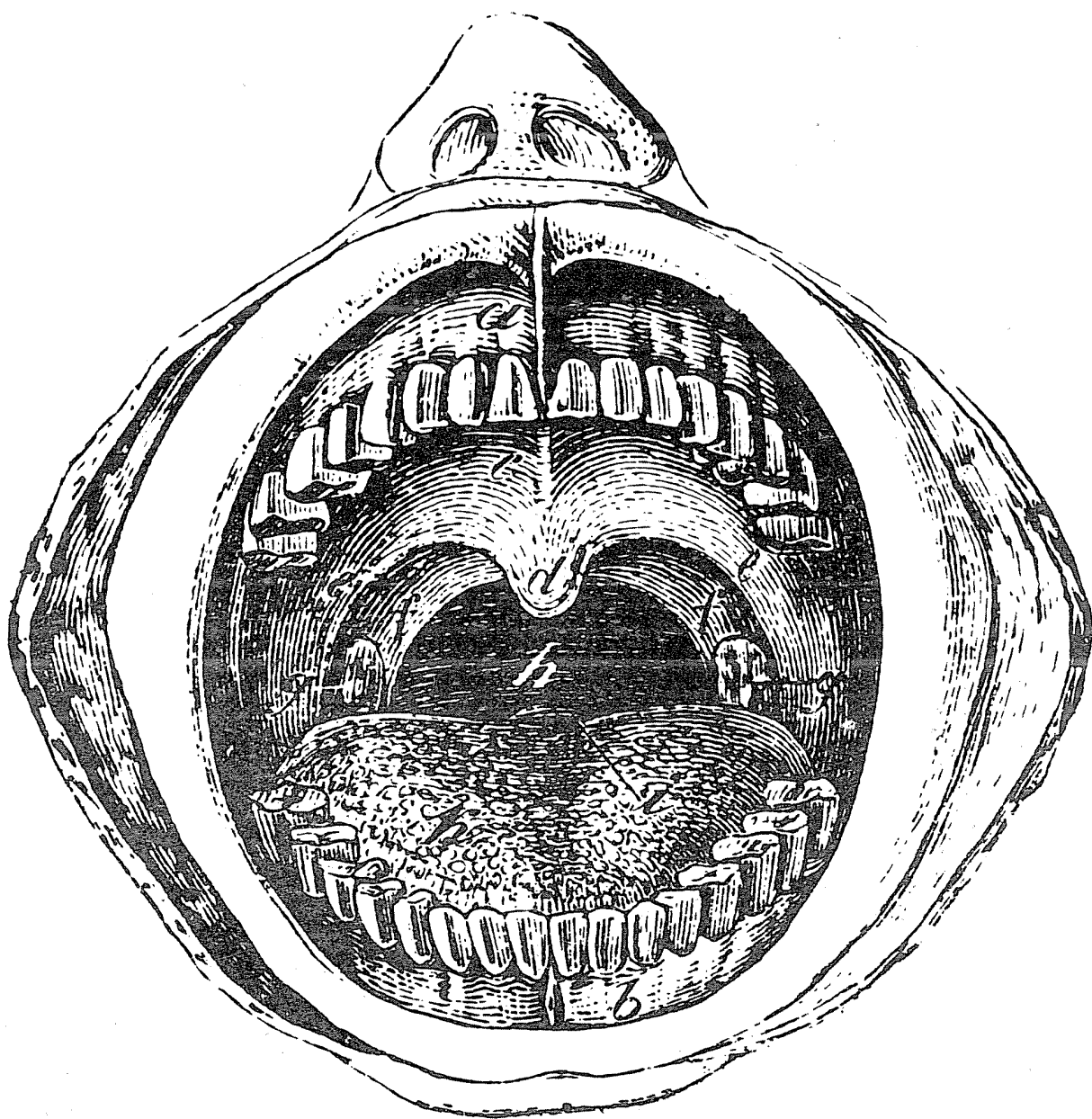
'Ο πατριωτισμός εἶναι ἀπάτη.

Ποῦ εἶναι οἱ φίλοι; Οἱ φίλοι εἶναι
πτωχοί, πτωχότατοι. 'Αναμένονται
ταραχαί. 'Ιδού, λοιπόν, ἡ πρόσκληση
γιὰ ἓνα σκάνδαλο.

Τό κολλάζ τοῦ ἐξωφύλλου καθώς καί τά κολλάζ τῶν σελίδων 56, 99
καί 124 εἶναι τοῦ *Salckin O. Silab* ἀπό τή συλλογή του *Homage
à Max Ernst*.

ΙΔΙΟΚΤΗΣΙΑ: 'Εκδόσεις ΑΝΑΓΡΑΜΜΑ, Ζωοδόχου Πηγῆς 64, 'Αθήνα 145.
Τηλ.: 360.47.81 - 644.92.00. ΥΠΕΥΘΥΝΟΣ ΚΑΤΑ ΤΟ ΝΟΜΟ: ΝΙΚΟΣ ΜΠΑ-
ΛΗΣ, Ζ. Πηγῆς 64, 'Αθήνα 145. ΤΑΧΥΔΡΟΜΙΚΗ ΔΙΕΥΘΥΝΣΗ: Ταχ. Θυ-
ρίδα 2809, 'Εξάρχεια. ΕΚΤΥΠΩΣΗ: Ν. Παπᾶς, Θεμιστοκλέους 80,
τηλ.: 361.38.01. ΣΥΝΔΡΟΜΕΣ: ἐτήσια, δρχ. 400' ἐνίσχυσης, 1000'
ἐξωτερικοῦ: ἐτήσια ἀπλή, \$ 10' ἀεροπορική, \$ 12. Τιμή κανονι-
κοῦ τεύχους: δρχ. 100. Τό πρῶτο τεῦχος εἶναι διπλό. ΤΙΜΗ ΠΡΩ-
ΤΟΥ ΤΕΥΧΟΥΣ: ΔΡΧ. 130.

ΝΑ ΠΗΞΕΙ Ο ΧΡΟΝΟΣ

καί νά 'ναι τὸ τραῦμα του
ἀόρατη οὐλή,
μιὰ λεπτή γραμμὴ
πάνω στὸ δέρμα τοῦ κόσμου.

ΔΕΝ ΕΧΟΥΜΕ ΤΗΝ ΠΡΟΘΕΣΗ νά υποτιμήσουμε τήν πρακτική, πού αναπτύχθηκε τήν τελευταία δεκαετία στήν Ἑλλάδα, γιά τή συγκρότηση ἑνός αναρχικοῦ κινήματος. Ἀλλωστε, μιά τέτοια υποτίμηση θά σήμαινε ὅτι σπεύδουμε νά ἀρνηθοῦμε τόσο τό θεμελιακό γεγονός ὅτι αὐτή ἡ πρακτική συνέβαλε σημαντικά στήν ἀλλαγὴ τῶν συνειδήσεων πάρα πολλῶν νέων ὅσο καί τήν προσωπική μας συμμετοχή, πράγμα πού ὁπωσδήποτε δέν συμβαίνει.

ΩΣΤΟΣΟ, ΜΠΟΡΟΥΜΕ ΝΑ ΠΑΡΑΤΗΡΗΣΟΥΜΕ ὅτι ἡ πρακτική τῶν ἀντιεξουσιαστῶν — ἐνῶ σωστά φρόντισε νά στηριχθεῖ στίς δυνάμεις καί νά χαράξει τή δική της αὐτόνομη πορεία, ἐξαντλώντας ὅλα τὰ ἀποθέματα αὐτοσχεδιασμοῦ — ἐν πολλοῖς ἀγνόησε τό πόσο ἐκτρωματικές ἀποδείχθηκαν πολλές ἀπ'τίς ἐμπειρίες τοῦ παρελθόντος καί ἀναλώθηκε σέ μιά δράση πού, γενικά, χαρακτηρίσθηκε ἀπό μιά οὐσιαστική ἑλλειψη ἱστορικότητας. Κατέληξε νά ἐγκλωβισθεῖ στὸν ἀδιέξοδο δρόμο τῆς ἐπανάληψης τῶν μεθοδεύσεων πού πραγμάτωσε τό ἀμφισβητησιακό κίνημα τῆς δεκαετίας τοῦ '60, χωρὶς μιά παράλληλη ἐπανάληψη τῶν θετικῶν στοιχείων ἐναλλακτικῆς ζωῆς πού κληρονομήσαμε ἀπ'αὐτήν τή δεκαετία καί τὰ ὁποῖα θά ἦταν κατὰ τή γνώμη μας τὰ μόνα πού θά εἶχαν τή δυνατότητα νά ἐπιβιώσουν μετὰ τήν καταμέτωπο ἐπίθεση πού ἐξαπέλυσε τό κράτος.

ΜΕ ΑΠΟΤΕΛΕΣΜΑ: ὅταν τελικά μίλησε τό κράτος, οἱ Ἕλληνες ἀναρχικοὶ ξόδεψαν ὅλες τίς δυνάμεις τους γιά νά ἀμυνθοῦν (πολλές φορές μέ ἰδιαίτερη ἐπιτυχία, εἶναι ἀλήθεια) καί, στή συνέχεια, διαπίστωσαν ὅτι βρέθηκαν ἐντελῶς μόνοι, κυνηγοὶ ὁραμάτων, χωρὶς τίς στοιχειώδεις ἐκεῖνες ὁργανωτικές δομές πού θά μπορούσαν νά διασφαλίσουν τήν ὑπόστασή τους ὡς κίνημα.

Σ'ΑΥΤΟ ΤΟ ΑΣΦΥΚΤΙΚΟ ΠΛΑΙΣΙΟ ΤΗΣ ΑΠΟΜΟΝΩΣΗΣ, πού ὁδηγεῖ ἀναπόφευκτα στήν καταστροφή, ἔρχεται νά ἀπαντήσῃ κάθε προσπάθεια γνωριμίας μέ τήν ἱστορία, τή δράση καί τήν προβληματική τῶν συντρόφων μας πού ζοῦν καί κινοῦνται σέ ἄλλα περιβάλλοντα — πάντως, σέ παρόμοιες μέ τή δική μας κοινωνίες καί, ἐπομένως, μέ ἀνάλογα προβλήματα, μέ ἀνάλογες ἀντιθέσεις, μέ ἀνάλογες προοπτικές.

ΠΑΡ'ΟΛΑ ΑΥΤΑ, ΕΝ ΕΙΔΕΙ ΠΡΟΚΑΤΑΡΚΤΙΚΩΝ ΥΠΟΜΝΗΣΕΩΝ, πρέπει νά δηλώσουμε τὰ ἑξῆς:

1. ΔΕ ΒΓΑΙΝΟΥΜΕ ΑΠ'ΤΟ ΠΟΥΘΕΝΑ. Οἱ ἀναρχικοὶ στήν Ἑλλάδα, ἀπό τὰ τελευταῖα χρόνια τῆς στρατιωτικῆς δικτατορίας μέχρι σήμερα, ἔχουν μιά "συνέχεια πρακτικῆς καί θεωρητικῆς συγκρότησης". Ὅσο κριτική κι ἂν εἶναι ἡ δική μας τοποθέτηση ἀπέναντί της, σ'αὐτήν τή συνέχεια βρίσκονται οἱ ρίζες μας, αὐτήν τή συνέχεια θέλουμε νά ἐνισχύσουμε, στήν ἐξωτερίκευση καί τήν ὁργάνωση αὐτῆς τῆς συνέχειας θέλουμε νά συμβάλλουμε. Οἱ τρόποι μένει νά ὁρισθοῦν.

2. ΔΕΝ ΥΠΑΡΧΕΙ ΚΑΝΕΝΑ "ΠΡΕΠΕΙ" πού καθορίζει τήν τοποθέτησή μας, ἀλλά μόνο τό ὅτι θέλουμε νά ἐνεργήσουμε μέ αὐτόν τό συγκεκριμένο τρόπο. Τό "γιατί" αὐτοῦ πού κάνουμε καθορίζεται ἀποκλειστικά καί μόνο ἀπό τήν ἐπιθυμία μας νά ἀσχοληθοῦμε μέ αὐτά πού μᾶς ἀφοροῦν καί μᾶς ἐνδιαφέρουν, νά ἐκφράσουμε τήν ἀναζήτησή μας, νά τήν κά-
νουμε γνωστή πρὸς τὰ ἔξω.

3. ΔΕΝ ΕΙΜΑΣΤΕ ΠΕΡΙΟΔΙΚΟ ΜΕ ΤΗΝ ΠΕΡΙΟΡΙΣΜΕΝΗ ΕΝΝΟΙΑ ΤΟΥ ΟΡΟΥ. Δέν ἀναλαμβάνουμε τή δέσμευση νά σχολιάζουμε τήν ἐπικαιρότητα: γιατί δέ διαθέτουμε τό ἀναγκαῖο ἐπίπεδο συλλογικότητας γιά κάτι τέτοιο. Δέν ἀποτελοῦμε μορφή ἐπέμβασης ἑνός κινήματος: γιατί ἡ ἀδυναμία τῶν ὑφιστάμενων κινήσεων νά ὁρίσουν ξεκάθαρα τό περιεχόμενό τους μᾶς ἀπαλλάσσει τοῦ αἰσθήματος ὅτι ἀνήκουμε στήν ἴδια παράδοση καί καθορίζει, πρὸς τό παρόν, τή δική μας ἀδυναμία νά ὁρίσουμε τήν ἐπιθυμούμενη μορφή κινήματος. Δέ θέλουμε νά γίνουμε πόλος ὁργανωτικῆς συσπείρωσης: γιατί εἶναι ἡ πρακτική πού θά ὁρίσει τήν ὁργάνωση καί ἐμεῖς δέ διαθέτουμε, πρὸς τό παρόν, τό ἀναγκαῖο ἐπίπεδο πρακτικῆς.

4. ΑΥΤΟ ΠΟΥ ΘΕΛΟΥΜΕ είναι νά συζητήσουμε (για όλα και μέ όλους) και νά εκθέσουμε αυτήν τή συζήτηση πρὸς τὰ ἔξω.

ΣΕ ΑΥΤΑ ΑΚΡΙΒΩΣ ΤΑ ΠΛΑΙΣΙΑ καί μ'αυτές τίς προϋποθέσεις, δημοσιεύουμε συγκεκριμένα αναλυτικά καί κριτικά κείμενα πού, δίχως ἐπικίνδυνους δογματισμούς, ἐλπίζουμε ὅτι βοηθοῦν νά αποκρυσταλλωθοῦν ἐκεῖνα τὰ θεωρητικά "κλειδιά" τὰ ὁποῖα εἶναι, κατὰ τή γνώμη μας, ἀναγκαῖα γιά τή δημόσια παρουσία ἑνός ἀναρχικοῦ κινήματος ἀξίου τοῦ ὀνόματός του. Καί ἐννοοῦμε ὅτι θέλουμε ν'ἀρχίσει ἡ ἀναζήτηση πού μπορεῖ νά συμβάλλει στή διαμόρφωση ἑνός ρευστοῦ καί εὐμετάβλητου συνόλου ἐπαναστατῶν οἱ ὁποῖοι θά μποροῦν νά ἀνακαλύπτουν, τόσο στήν ἱστορία ὅσο καί στήν καθημερινή τους ζωή, τήν (πάντα ζωντανή) ἀνατρεπτική κριτική τῆς ἐξουσιαστικῆς, καπιταλιστικῆς κοινωνίας.

ΚΑΤΑ ΣΥΝΕΠΕΙΑ, ἡ δημοσίευση τῶν κειμένων, πού περιέχονται σ'αυτό τό τεῦχος, ἀποσκοπεῖ:

1. ΝΑ ΣΥΜΒΑΛΛΕΙ ΣΤΗ ΓΝΩΡΙΜΙΑ μέ ὀρισμένους τρόπους ἀνάλυσης καί ἐρμηνείας τοῦ ἀναρχισμοῦ καθὼς καί μέ ὀρισμένους τρόπους ἀναρχικῆς ὁργάνωσης.

2. ΝΑ ΠΑΡΟΥΣΙΑΣΕΙ ΟΡΙΣΜΕΝΑ ΠΑΡΑΔΕΙΓΜΑΤΑ ἀναρχικῆς δράσης καί σκέψης, καί νά προσφέρει ἐρεθίσματα γι'αυτό πού ὑπῆρξε τό κίνημα τῶν ἀναρχικῶν στήν Ἑλλάδα, γι'αυτό πού ἴσως θελήσει νά γίνει στό ἄμεσο μέλλον.

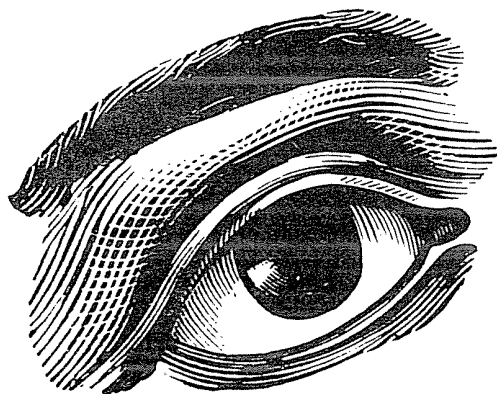
ΜΕ ΑΥΤΟΝ ΤΟΝ ΕΜΜΕΣΟ ΤΡΟΠΟ, δηλαδή, ἐπανερχόμαστε γιά πολλοστή φορά στό θέμα τῆς ὁργανωμένης ἀναρχικῆς ἐκφρασης — καί μάλιστα σέ μιὰ ἐποχή πού κάθε κίνηση πρὸς αὐτήν τήν κατεύθυνση μοιάζει ἀπολιθωμένη σ'ἓνα βῆμα σημειωτόν. Θά ἐπανεέλθουμε.

ΑΘΗΝΑ, 1 ΟΚΤΩΒΡΙΟΥ 1981.

"ΜΑΥΡΟΣ ΗΛΙΟΣ".

ΣΗΜΕΙΩΣΗ: Ἡ παρουσία τοῦ παραρτήματος — Lâchez tout. Partez sur les routes. Ὡραῖο σάν τήν τυχαία συνάντηση, πάνω σ'ἓνα ἀνατομικό τραπέζι, μιᾶς ραπτομηχανῆς καί μιᾶς ὀμπρέλας — ὑποδηλώνει τό ἐνδιαφέρον μας γιά ὀρισμένα πράγματα πού δέν ἔχουν τόσο εἰδική σχέση μέ τήν ἀνατρεπτική κριτική τῆς κοινωνίας. Κρύβουν, ὅμως, ἓνα νῆμα πού θέλουμε νά τό ξετυλίξουμε μέχρι τό τέλος, ὡς τήν ἀκρὴ τοῦ κόσμου.

ΣΥΝΔΡΟΜΕΣ, ΣΥΝΕΡΓΑΣΙΕΣ, ΚΡΙΤΙΚΗ:

ΤΑΧΥΔΡΟΜΙΚΗ

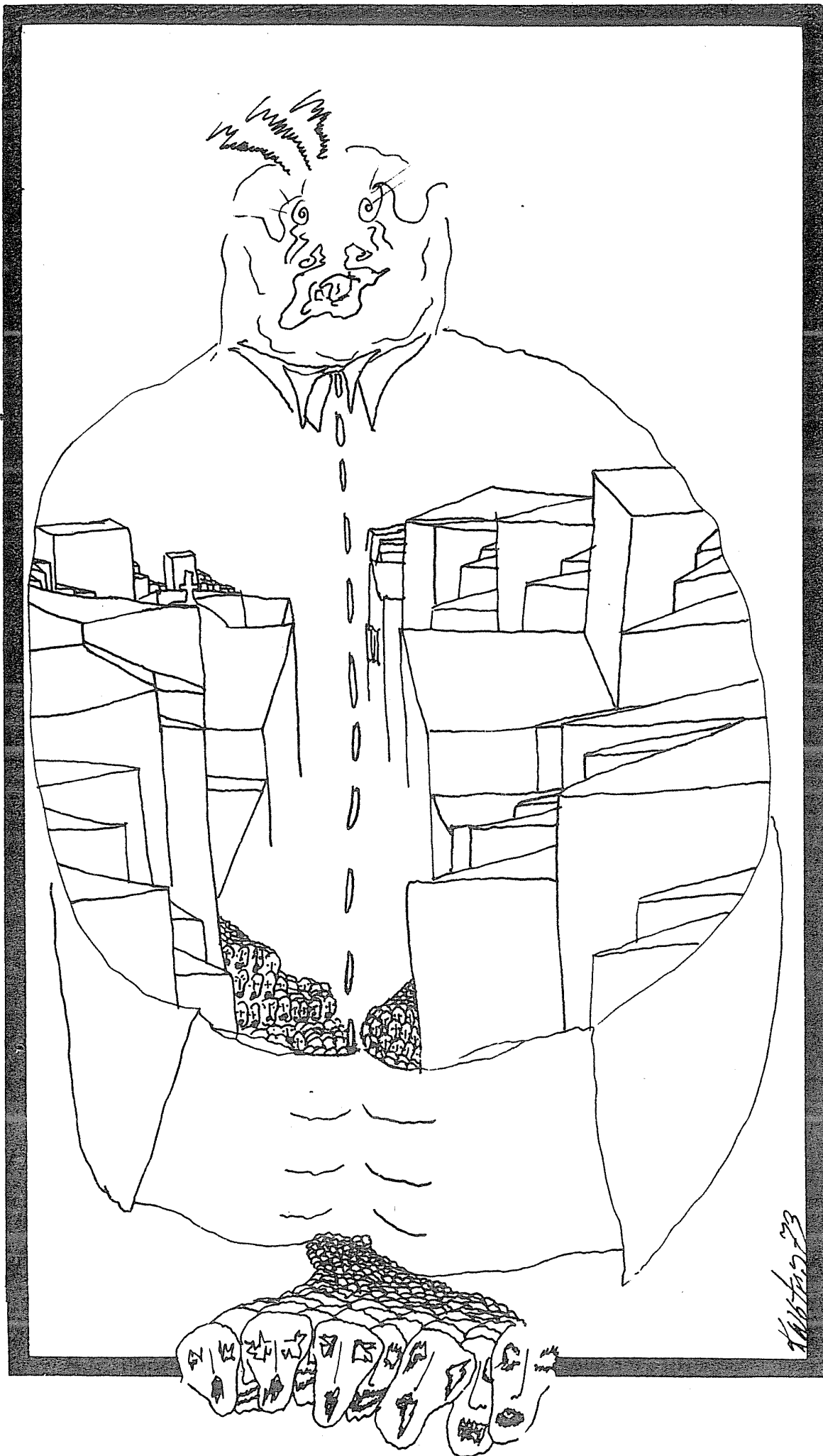
ΘΥΡΙΔΑ:

2809,

ΕΞΑΡΧΕΙΑ,

ΑΘΗΝΑ.

Σχέδιο του Κωστή Τριανταφύλλου.

Η ΠΟΛΙΤΙΚΗ ΤΗΣ ΑΠΕΛΕΥΘΕΡΩΣΗΣ

ἀπ' τό ταξικό στό πολιτιστικό

ΤΖΩΝ ΚΛΑΡΚ

Δέν ἔχουν περάσει πάρα πολλά χρόνια ἀπό τότε πού τό νά θέτει κανείς τό ζήτημα τῆς "ἐλευθεριακῆς προβληματικῆς" φαινόταν ἄρκετά δονκιχωτικό ἐγχείρημα. Ποῦ θά μπορούσε, ἄλλωστε, νά ἐδράζει μιά τέτοια "προβληματική"; Στά ὄνειρα ὅσων ἐπιβίωσαν ἀπό τὰ πρό πολλοῦ ἀποβιώσαντα ἐργατικά κινήματα; Στίς φαντασιώσεις ὅσων ἀρέσκονται νά ἐπινοοῦν οὐτοπικά ὁράματα;

Εἶναι ἀλήθεια πώς ἡ ἐλευθεριακή πρακτική ποτέ δέν ἔσβησε ἐντελῶς· ὥστόσο, αὐτό τό κίνημα, πού ἱστορικά ὑπῆρξε πραγματικά τεράστιο, ἀναγκάστηκε νά περάσει στό περιθώριο. Ἡ ἥρωική ἰδέα, πού συγκινοῦσε κι ἐνεργοποιοῦσε τίς μάζες, φαινόταν πώς εἶχε πιά ἐκτοπιστεῖ στή σφαῖρα τῆς νοσταλγίας, ἂν ὄχι στό ζοφερό κόσμο τῆς ἐπιστημονικῆς φαντασίας. Ὁ ἀναρχισμός δέν συντρίφτηκε ὁλοκληρωτικά ποτέ — παρά τίς σχετικές προσπάθειες τόσων καί τόσων δικτατορικῶν καθεστώτων πού ἀγωνίστηκαν σκληρά γιά νά τόν ἐκμηδενίσουν. Ὅπωςδήποτε, ὅμως, ἔμοιαζε νά πορεύεται πρὸς τόν μαρasmus του.

Ἀπ' ὅ,τι ξέρουμε, οἱ ἐν ἀδρανεία ἱστορικές δυνάμεις πάντα καταδοκοῦν· καί ἴσως πρόκειται γιά εὐτυχές γεγονός τό ὅτι ἡ δεδομένη ἱστορική δύναμη, κατά τήν ὑποχώρησή της, διάλεξε νά καταφύγει στή σφαῖρα τῆς φαντασίας. Ἀναμφίβολα, εἶναι πολύ καλύτερα νά ὑπάρχει φαντασία χωρίς κίνημα παρά ἕνα κίνημα χωρίς φαντασία. Σήμερα ἴσως μπορούμε νά ἔχουμε καί τὰ δύο. Γιατί, παρά τήν ἐκπλήξη ὅλων τῶν σχετικῶν παρατηρητῶν (ἐκτός, βέβαια, ἀπ' τίς μικρές ὁμάδες τῶν ὁραματιστῶν), τό κίνημα ἄρχισε νά ἐπανερχεται στό προσκήνιο τῆς ἱστορίας πρὸς τό τέλος τῆς δεκαετίας τοῦ 1960. Τώρα πιά, εἶναι δυνατό νά ὑποστηρίξουμε πώς ὁ ἀναρχισμός μπορεῖ νά εἶναι κάτι πολύ περισσότερο ἀπὸ ἕνα ἀξιοθαύμαστο ὄνειρο· πώς ὁ μελλοντικός του ρόλος στήν ἱστορία θά κάνει τό παρελθόν του νά φαίνεται σάν ἕνα πρῶτο ἀσταθές περπάτημα, σάν ἕνα μικρῆς σημασίας ἐπεισόδιο στήν ὅλη εξέλιξή του.

Ποῦ μπορεῖ νά βασιζέται μιά τέτοια ἐλπίδα;

Ἐνῶ εἶναι ἀλήθεια ὅτι, πρὶν ἀπὸ σχετικά λίγα χρόνια, ὁ ἀναρχισμός εἶχε "ἀφαιρεθεῖ ἀπ' τήν ἡμερήσια διάταξη" (γιά νά χρησιμοποιήσουμε τή γλώσσα τῶν γραφειοκρατῶν), μπορούμε τώρα νά βεβαιώσουμε ὅτι πλησιάζει ἡ ἐποχή πού θά εἰσβάλλει σ' αὐτήν τήν "ἡμερήσια διάταξη", θά τήν ἀναμορφώσει ἐξαρχῆς ἢ καί θά τήν καταστρέψει ἐντελῶς. Ἀπ' ὅ,τι φαίνεται, ζοῦμε σήμερα σέ μιά πολύ κρίσιμη φάση τῆς ἀνθρώπινης ἱστορίας: ἀρχίζουν νά τίθενται ἐκνέου ὅλα τὰ σχετικά προβλήματα, ἡ συγκεκριμένη ἱστορική προοπτική παίρνει σαφέστερη μορφή καί ἡ οὐσιαστική προβληματική ἀρχίζει νά ξανατοποθετεῖται στόν πραγματικό κόσμο. Οἱ δύο κυρίαρχες παγκόσμιες ἰδεολογίες ἀποκαλύπτουν τώρα πιά τήν ὀριστική καί ἀμετάκλητη χρεωκοπία τους. Γιά τίς μάζες, πού ζοῦν κάτω ἀπ' τήν ἐξουσία τοῦ καπιταλιστικοῦ ἢ τοῦ "σοσιαλιστικοῦ" συστήματος κυριαρχίας, ἡ παλιά

Διάλεξη πού δόθηκε στό Montpellier τῆς Γαλλίας, τήν ἄνοιξη τοῦ '80. Δημοσιεύτηκε στ' ἀγγλικά, βλ. *Freedom*, Anarchist Review, τ. 41, No 17, Λονδίνο 30-8-1980.

πίστη εισέρχεται σέ μιά περίοδο βαθιάς κρίσης. Οί διαθέσεις αὐτῶν τῶν μαζῶν χαρακτηρίζονται ὁλοένα καί πιό πολύ ἀπ'τόν κυνισμό καί τήν ἀπελπισία: διαθέσεις πού εἶναι φοβερά ἐπικίνδυνες γιά ὅλες τίς ἰδεολογίες οἱ ὁποῖες βασίζονται στόν μύθο τῆς ἀπεριόριστης προόδου καί τοῦ μεσσιανισμοῦ. Φυσικά, δέ θέλουμε νά ποῦμε ὅτι οἱ ἄνθρωποι δέν πιστεύουν, δέ νά ποδέχονται τίς κυρίαρχες ἀξίες· τίς ἀποδέχονται, ἀλλά μέ μιά δύστροπη καρτερικότητα καί μιά περιφρόνηση πού πολύ δύσκολα κρύβονται. Μέ ταχύτατο ρυθμό, κινου- νται πρὸς τό σημεῖο ἐκεῖνο ὅπου ἀρχίζει νά ἐμφανίζεται μιά ἄλλη ἐναλλαγή: ὄχι τό δίλημμα καπιταλισμός ἢ σοσιαλισμός, ἀλλά τό δί- λημα φανατισμός ἢ ἐξέγερση. "Ἡ τά ἀπροσμέτρητα βάθη τῆς κακοπι- στίς καί τῆς αὐταπάτης, ἡ ἡ ἀναγνώριση τῆς χρεωκοπίας τῶν παλιῶν συμβολικῶν δομῶν. "Ἡ ἐκεῖνος ὁ βλακώδης καί λιπόψυχος δογματισ- μός πού ἀπαιτεῖται γιά νά ἐπιτευχθεῖ ἡ διαιώνιση μιᾶς νεκρῆς θρη- σκείας, ἡ ἡ δημιουργική ἄρνηση τῶν ψευδαισθήσεων πού ἀποκαλύφθη- καν σάν αὐτό πού εἶναι. "Ἰσως εἶναι ἡ πρώτη φορά πού τά ἀνθρώπι- να ὄντα (καί ὄχι ἀπλά οἱ "θεωρητικοί") ἀρχίζουν νά ἀντιλαμβάνο- νται πῶς ἡ οὐσιαστική ἀντίθεση δέν εἶναι ἡ ἀντίθεση μεταξύ μιᾶς ἰδεολογίας καί μιᾶς ἄλλης ἰδεολογίας, ἀλλά ἡ ἀντίθεση μεταξύ ἰδε- ολογίας καί πραγματικότητας. "Ὅπως προφητικά διέβλεψε ὁ Νίτσε, ὅ- ταν τελικά ἀποκαλυφθοῦν οἱ καθαρὰ ἐξουσιαστικές σχέσεις στίς ὁ- ποῖες βασίζονται ὅλες οἱ ἰδεολογίες, εἴτε λέγονται "δημοκρατικές" καί "οὐμανιστικές" εἴτε "σοσιαλιστικές", τότε θά ἀναδυθεῖ ἡ ση- μαντικότερη προοπτική τῆς συνειδητῆς ἐπιλογῆς.

Στά πλαίσια αὐτῆς τῆς παρακμῆς τῶν παραδοσιακῶν ἰδεολογιῶν τό- σο τῆς δεξιᾶς ὅσο καί τῆς ἀριστερᾶς, τό καθῆκον νά διατυπώσουμε τήν ἐλευθεριακή μας προβληματική γίνεται πιά ἰδιαίτερα ἐπιτακτι- κό. Τό ζήτημα πού τίθεται εἶναι ἂν θά μπορέσει τό ἐλευθεριακό κί- νημα ν'ἀπαλλαγεῖ ἀπ'τήν προσκόλλησή του στά ὑπολείμματα αὐτῶν τῶν ἐτοιμοθάνατων ἰδεολογιῶν, ὅποτε θά μπορέσει νά δώσει κάποια συν- ειδητῆ κατεύθυνση στήν οἰκοδόμησι μιᾶς νέας κοινωνικῆς πραγματι- κότητας, ἡ θ'ἀφήσει νά τοῦ ξεφύγει αὐτή ἡ εὐκαιρία νά συμβάλλει στήν καταστροφή τῶν παλιῶν μορφῶν κυριαρχίας. Ἐνῶ μπορούμε νά ἐ- ντοπίσουμε τόσο τούς "ἀντικειμενικούς" ὅσο καί τούς "ὑποκειμενι- κούς" παράγοντες, πού συνιστοῦν τήν ὑλική κοινωνική καί ψυχολο- γική βάση γιά τή διευρυνόμενη κρίση τῶν κυρίαρχων συστημάτων (ἐ- ξάντληση τῶν φυσικῶν πόρων, οἰκολογική ἀσυνείδηση, οἰκονομική στα- σιμότητα, ἀντίσταση ἐναντία στή νεοαποικιοκρατία, ἐσωτερική κοι- νωνική ἀποσύνθεση, παρακμή τῶν καταπιεστικῶν δομῶν ψυχικῆς ἐνερ- γοποίησης, ἐξασθένηση τῆς θεσμικῆς νομιμότητας, κτλ.), δέν μπο- ροῦμε νά ὑποτιμήσουμε τή σπουδαιότητα τοῦ ἀγῶνα μιά καί δέν ὑπάρ- χει καμιά βεβαιότητα ὅτι θά ἐμφανιστοῦν ἐναλλακτικές δυνατότητες ἀπελευθέρωσης παρά μόνον ἂν δημιουργηθοῦν οἱ κατάλληλοι θεωρητι- κοί καί πρακτικοί φορεῖς κοινωνικοῦ μετασχηματισμοῦ. Δέν μπορού- με νά βασιστοῦμε σέ κάποια ἀδυσώπητη πορεία τῆς ἱστορίας πού θά μᾶς σώσει ἂν δέν ἐπιτύχει ὁ δικός μας ἱστορικός αὐτομετασχηματι- σμός. Ἐπιπλέον, ὅσο περισσότερο ἀπειλοῦνται τά ἰσχύοντα πρότυπα κυριαρχίας ἀπ'τήν ἐσωτερική ἀποσύνθεση καί τήν ἐξωτερική ἀμφισβή- τηση, τόσο περισσότερο θά αὐξάνεται καί ἡ ἀπροκάλυπτη ψυχολογική καί σωματική βία πού θά χρησιμοποιηθεῖ γιά τή διατήρησή τους. Γι' αὐτόν ἀκριβῶς τό λόγο, εἶναι σχεδόν ἀπόλυτα σωστή ἡ παλιά ἐκεῖνη ἀποψη ὅτι ἡ νέα κοινωνία πρέπει νά δημιουργηθεῖ μέσα στό κέλυφος τῆς παλιᾶς — τόσο ἐπειδὴ ἡ παλιά κοινωνία πρέπει νά μετασχημα- τιστεῖ ὅσο πιό γρήγορα γίνεται σέ ἀπλό κέλυφος, πού θά γίνεται ἀ- ντιληπτό ὁλοένα περισσότερο σάν τέχνασμα, μηχανισμός καί ὁλοφά- νερο ἐμπόδιο γιά τήν ἀνθρώπινη ἀνάπτυξη· ὅσο κι ἐπειδὴ αὐτή ἡ κα- τά κάποιον τρόπο ἐξωπραγματικότητα πρέπει νά ἔρθει σέ ἀντίθεση, νά τεθεῖ σέ σύγκριση μέ τήν ὁλοένα αὐξανόμενη πληρότητα καί πραγ- ματικότητα τῆς νέας ἐλευθεριακῆς κοινωνίας.

"Ἀν δέν συμβεῖ κάτι τέτοιο, θά ἀναγκαστοῦμε γι'ἄλλη μιά φορά νά ἐπιστρέψουμε στά πρότυπα τοῦ παρελθόντος, υἱοθετώντας ἐνδεχό-

μενα ακόμη καταστροφικότερες μορφές. 'Αφενός, ό κριτικά άσυνείδητος καί μή άναπτυσσόμενος ριζοσπαστισμός, πού ούσιαστικά είναι μιά άπλή αντίδραση, θά καταλήξει στη θεμελίωση ενός αντιδραστικού δογματισμού πού θά αۆτοδιασφαλίζεται μέ ακόμη μεγαλύτερη καταστολή. 'Αφετέρου, άν αۆτός ό ριζοσπαστισμός κατορθώσει νά χαλιναγωγήσει τίς δυνάμεις του φόβου καί της ματαίωσης, θά ζήσουμε περισσότερες "έπαναστάσεις", πού θά καταλήξουν νά είναι οί πλέον προωθημένοι μετασχηματισμοί τών παλιών μορφών κυριαρχίας. "Αν μελετήσουμε σέ βάθος τήν ιστορία αۆτού του αιώνα, δέ θά πρέπει νά μάς σοκάρει ή ιδέα ότι ή μή άναπτυσσόμενη καί μονόπλευρη "έπαναστατική" δράση μπορεί ν'άποτελεεί σημαντικότερο παράγοντα για τήν κατάκτηση της έξουσίας άπ'τίς έξουσιαστικές δυνάμεις τόσο της δεξιάς όσο καί της άριστεράς. Πράγματι, πρέπει ν'άναγνωρίσουμε ότι ό φετιχισμός της "έπανάστασης" ύπήρξε ένας άπ'τούς ίσχυρότερους μηχανισμούς κυριαρχίας.

Ποιά είναι, επομένως, ή έλευθεριακή άπάντηση σ'αۆτό τό ιστορικό πρόβλημα;

Κατά τή γνώμη μου, ύπάρχουν δύο γραμμές άνάπτυξης στά πλαίσια του έλευθεριακού κινήματος ή, πιό συγκεκριμένα, μέσα στά πλαίσια του κοινωνικού αναρχικού κινήματος: πρόκειται για δύο κατευθύνσεις πού έχουν βαθιές ιστορικές ρίζες καί σήμερα έπανεμφανίζονται σάν ξεχωριστά ρεύματα. 'Απ'τή μιά, ύπάρχουν εκείνοι πού έξακολουθούν ν'αντιλαμβάνονται τήν προοπτική της κοινωνικής χειραφέτησης μέ βάση τόν τρόπο παραγωγής, τήν οίκονομική ταξική άνάλυση καί τήν ταξική πάλη. 'Απ'τήν άλλη, ύπάρχουν εκείνοι πού ή προσέγγισή τους είναι περισσότερο πολυδιάστατη καί μπορούμε νά πούμε ότι έχουν πολιτιστικό προσανατολισμό. Σήμερα, καί οί δύο αۆτές προοπτικές έχουν πολυάριθμους ύποστηρικτές στά πλαίσια τών έλευθεριακών κινήματων, τόσο στίς ΗΠΑ όσο καί στη Δυτική Εύρώπη, μολονότι ή άπήληξη πού έχει ή κάθε πλευρά διαφέρει πολύ από χώρα σέ χώρα.

Στίς ΗΠΑ, ή έλευθεριακή παράδοση της ταξικά προσανατολισμένης οργάνωσης καί στρατηγικής έχει τίς ρίζες της στα έργατικά κινήματα τών εύρωπαϊών μεταναστών του τέλους του 19ου αιώνα καθώς καί στόν ιδιότυπο έπαναστατικό συνδικαλισμό των I.W.W. {→Industrial Workers of the World = Βιομηχανικοί Έργάτες του Κόσμου←}. Οί ιδέες αۆτών τών κινήματων ταυτίζονταν σέ πολλά βασικά θέματα μέ τίς πρωταρχικές άρχές τών εύρωπαϊκών κινήματων του έπαναστατικού συνδικαλισμού καί του αναρχοσυνδικαλισμού του 19ου καί τών άρχών του 20ου αιώνα. Σύμφωνα μ'αۆτές τίς ιδέες, λοιπόν, οί ρίζες της κυριαρχίας πρέπει νά άναζητηθούν πάνω άπ'όλα στόν καπιταλισμό καί τό κράτος. 'Ο πρωταρχικός στόχος είναι νά επιτευχθεί ή οργάνωση της έργατικής τάξης ώστε νά γίνει μιά δύναμη ικανή νά άνατρέψει τό κράτος, ν'άνατρέψει δηλαδή τήν αποτελεσματική δύναμη πού βρίσκεται πίσω άπ'τήν οίκονομική έκμετάλλευση, τό πρότυπο καί τή θεμελιακή αίτία όλων τών μορφών κυριαρχίας. "Όταν κατορθώσουν οί έργάτες νά έκπληρώσουν τήν ιστορική τους άποστολή, είτε μέσω της έξέγερσης ("ή Έπανάσταση") είτε μέσω της οίκονομικής ταξικής δράσης ("ή Γενική Άπεργία"), τότε θά είναι πιά έφικτό νά θεμελιωθεί μιά νέα οίκονομική τάξη πραγμάτων, πού θά βασίζεται στην αۆτοδιεύθυνση καί επομένως θά είναι πιά έφικτό νά θεμελιωθεί ή κοινωνία της ισότητας, της έλευθερίας καί της δικαιοσύνης. 'Η άποψη αۆτή είναι άρκετά γνωστή γιατί έχει άσκήσει τρομερή έπιρροή στην Νότιο Εύρώπη καί τή Λατινική 'Αμερική, πρίν κυριαρχηθούν τά έργατικά κινήματα αۆτών τών περιοχών άπ'τόν μαρξισμό καί τό ρεφορμισμό ή πρίν συντριβούν άπ'τό φασισμό. 'Η άμερικανική παραλλαγή του συγκεκριμένου ρεύματος έκφράστηκε μέ τό κίνημα τών Wobblies {→τά μέλη τών I.W.W.←}, πού επιδίωξαν νά άναπτύξουν ένα ακόμη πιό οίκονομίστικο πρόγραμμα βασισμένο άποκλειστικά στην οίκονομική ταξική άνάλυση· όλα τά άλλα θρησκευτικά καί πολιτικά ζητήματα, πού αντιμετώπιστηκαν τόσο σοβαρά άπ'τόν εύρωπαϊκό αναρχοσυνδικαλισ-

μό, στην προκειμένη περίπτωση αντιμετώπιστηκαν μάλλον έξωπραγματικά (πράγμα λογικό εφόσον επρόκειτο για αμερικανικό κίνημα) και θεωρήθηκαν ζητήματα "προσωπικής γνώμης" του κάθε μέλους. Οι Wobblies έβλεπαν τη μελλοντική κοινωνία σαν έναν κόσμο οργανωμένο οικονομικά απ'τους εργάτες, σύμφωνα με το σύστημα βιομηχανικών συνδικάτων των I.W.W. Δεν είχαν, επομένως, καθορισμένη αντικρατιστική γραμμή — τά μέλη ήταν ελεύθερα να συμμετέχουν σε πολιτικές δραστηριότητες, να απέχουν απ'τήν πολιτική ή ν'αντιτίθενται στην πολιτική, στο βαθμό που αυτή ή πολιτική τους στρατεύση δεν έρχόταν σε αντίθεση με τη γραμμή των I.W.W. για το ένιαίο συνδικάτο. Οι I.W.W., επομένως, επιδίωξαν να δημιουργήσουν μιάν ταξική συμμαχία ευρείας βάσεως, ένα είδος ριζοσπαστικής παραλλαγής του αμερικανικού πραγματισμού, με τίμημα αυτή καθαυτή τη συνοχή και την πληρότητα τόσο της θεωρίας όσο και της στρατηγικής τους. Ωστόσο, παρά τα προβλήματα αυτά και τις γενικότερες ασάφειες, πολλές φορές κατά το παρελθόν αλλά ακόμα και σήμερα, στις τάξεις των I.W.W. διάλεξαν να οργανωθούν πολυάριθμοι αντιεξουσιαστές, ιδιαίτερα απ'τή στιγμή που δεν κατορθώθηκε να οργανωθούν ισχυρά αναρχοσυνδικαλιστικά κινήματα στους κύκλους των μεταναστών.

Τό δεύτερο ρεύμα, αυτό που ονόμασα πολιτιστικό προσανατολισμό, υπήρχε πάντοτε σαν βασικό στοιχείο της ελευθεριακής παράδοσης των ΗΠΑ και, λόγω της σχετικής αδυναμίας των ταξικά προσανατολισμένων οργανώσεων, ήταν δυσανάλογα ισχυρό σε σύγκριση με τό αντίστοιχο ρεύμα στα ευρωπαϊκά αναρχικά κινήματα. Τό κίνημα των ανεξάρτητων κοινοτήτων του 19ου αιώνα κατείχε σημαντική θέση στο σύνολο των ελευθεριακών δραστηριοτήτων — μέσα στα πλαίσια αυτού του κινήματος αντιμετώπιστηκαν μυριάδες προβλήματα της καθημερινής ζωής, ακόμα και τα προβλήματα της σεξουαλικότητας, της ανατροφής των παιδιών, καθώς και ό,τι άφορούσε τη διαδικασία λήψης των αποφάσεων στη ζωή των μικρών ομάδων. Μολονότι οι κοινότητες του 19ου αιώνα παρέμειναν περιφερειακές σε σχέση με την υπόλοιπη αμερικανική κοινωνία, αποτελούσαν πάντοτε αξιοσημείωτη πηγή έμπνευσης για την αναβίωση του κινήματος των κοινοτήτων και των κοινοβίων. Στόν 20ό αιώνα, ή παράδοση αυτή συνεχίστηκε απ'ορισμένες ομάδες, που έδωσαν έμφαση στη συνεργατική παραγωγή, την αποκέντρωση, και, συχνά, στη διαμόρφωση μή βίαιων προτύπων ζωής. {...}.

Αλλά μόνον κατά τη δεκαετία του 1960, με την εμφάνιση της αντικουλτούρας, μπόρεσε αυτή ή τάση να ξαναγίνει τό κεντρικό σημείο αναφοράς της ελευθεριακής δημιουργικής δραστηριότητας. Η έκρηκτική ανάπτυξη του κοινοβιακού κινήματος ήταν μόνον ένας απ'τους τομείς όπου άρχισε να εκδηλώνεται ό ελευθεριακός πολιτιστικός προσανατολισμός. Γιατί είναι σαφές ότι αυτό ακριβώς τό ελευθεριακό πνεύμα διέπνεε τις περισσότερες απ'τίς δραστηριότητες που ανέπτυξαν τά διάφορα απελευθερωτικά κινήματα εκείνης της εποχής — τό κίνημα των ελεύθερων σχολείων και της εναλλακτικής εκπαίδευσης, τό κίνημα για την απελευθέρωση των παιδιών, για την απελευθέρωση των γυναικών, για την απελευθέρωση των ομοφυλόφιλων, ή ριζοσπαστική ψυχιατρική, ή οικολογία, ή απελευθέρωση των μαύρων, τό κίνημα των ιθαγενών αμερικανών, τό αντιπολεμικό κίνημα, τό φοιτητικό κίνημα, τό κοοπερατιβίστικο κίνημα, τά εναλλακτικά μέσα ενημέρωσης και ή ανάπτυξη των οργανώσεων γειτονιάς. Μολονότι αυτά τά κινήματα ήταν πολύ διαφορετικά μεταξύ τους, είχαν όλα ένα κοινό και πολύ σημαντικό στοιχείο: έδωσαν ουσιαστική έμφαση στη συμμετοχή των μελών, στην αυθεντική αποκέντρωση, τους συνεργατικούς τρόπους αλληλεπίδρασης και την απελευθέρωση απ'τά έδραιωμένα πρότυπα κυριαρχίας. Επιπλέον, αυτή καθαυτή ή Αντικουλτούρα (πού, κάλλιστα, μπορεί να θεωρηθεί ένα πιο γενικευμένο κίνημα κοινωνικής αναγέννησης τό όποιο μόνον ένμέρει συνέπιπτε μ'αυτά τά πιο έπιμέρους κινήματα) διαμόρφωσε έναν ισχυρότατο πολιτιστικό προσανατολισμό: έδωσε ιδιαίτερη έμφαση στη σπουδαιότητα της συνείδησης, των ανθρώπινων αξιών και της δόμησης της προσωπικότητας· έθεσε τά

πιό ούσιαστικά έρωτήματα σχετικά μέ τίς καταπιεστικές/άπελευθερωτικές συνέπειες τών μορφών έπικοινωνίας, μουσικής καί τέχνης γενικότερα· διερεύννησε άκόμα καί τή διάσταση του συμβολικού μέ τήν ευρύτερη έννοια του όρου.

Μέ λίγα λόγια, άρχισε νά αναπτύσσεται ένα είδος έλευθεριακής πρωτοκουλτούρας, πού από πολλές απόψεις ήταν ό πιο προωθημένος προάγγελος αύτου πού ένδέχεται νά είναι ή μελλοντική έλευθεριακή κοινωνία. Δυστυχώς, όμως, δέν ήταν παρά ένας προάγγελος — μάλλον μιά άποκάλυψη δυνατοτήτων παρά μιά πραγμάτωση συγκεκριμένων όλοκληρωμένων καταστάσεων. Δέν κατόρθωσε νά άποκτήσει βαθιές ρίζες στην άμερικανική κοινωνία. Ήταν μάλλον τό άποτέλεσμα συμπτωματικών γεγονότων καί έφήμερων καταστάσεων. Ός ένα βαθμό, είχε ένα θετικό όραμα αλλά έκείνο πού τήν καθόριζε ήταν ή άμεση άρνητικότητα της, μιά βασικά άστοχαστη, έλάχιστα αναπτυσσόμενη πρακτική αντίδρασης ενάντια στην έπίσημη κουλτούρα. Δέν διέθετε καμιά αίσθηση ιστορικότητας στό βαθμό πού δέν κατόρθωσε νά κατανοήσει ούτε τίς δυνάμεις πού τή δημιούργησαν ούτε κι έκείνες στίς όποιες άντιτέθηκε. Δέν κατόρθωσε νά κατανοήσει τό μέγεθος τής δύναμης έμπορευματοποίησης καί τήν άπόλυτη κυριαρχία του κώδικα αξιών του θεάματος. Άποδείχτηκε, λοιπόν, εύκολη λεία γιά έπαναφομοίωση στά πλαίσια του θεαματικού συστήματος. Ήπασχε από θεωρητική έξαθλίωση καί έλλειψη συνοχής, πράγμα πού δέν είναι παράξενο αν ληφθεί υπόψη ό άποσπασματικός χαρακτήρας της. Μπόρεσε νά έμπνεύσει στους άνθρώπους λαμπρές ιδέες καί νά υποκινήσει τολμηρά πειράματα, αλλά δέν μπόρεσε νά έπιτύχει τήν άναγκαία σύνθεση πού θά τής έδινε δύναμη καί διάρκεια. Μέ λίγα λόγια, άνέπτυξε πολλά άπ'τά στοιχειά πού είναι άπαραίτητα γιά νά δημιουργηθεί μιά έλευθεριακή κουλτούρα, αλλά δέν μπόρεσε νά γίνει μιά τέτοια κουλτούρα.

Τό άποτέλεσμα ήταν ή δεκαετία του '70: ή έκτεταμένη άποσύνθεση καί έπαναφομοίωση. Είναι πιθανό νά υποστηριχτεί ότι διαφυλάχθηκαν πολλές άπ'τίς κατακτήσεις τής δεκαετίας του '60 ή ότι όρισμένες άπ'τίς αξίες πού αναδύθηκαν άπόκτησαν ρίζες καί αναπτύχθηκαν παραπέρα κατά τήν έπόμενη δεκαετία. Ήπιπλέον, είναι αλήθεια ότι δέν μπορούμε νά κρίνουμε τήν ιστορική εξέλιξη βασιζόμενοι στίς "πληροφορίες" τών μέσων μαζικής έννημέρωσης. Όστόσο, γιά όλους έκείνους πού είδαν νύξεις ενός κινήματος γιά τή δημιουργία μιās κουλτούρας βασισμένης στίς έλευθεριακές καί κοινοβιακές αξίες, ή δεκαετία του 1970 δέν μπορούσε νά είναι παρά ή όλοκληρωτική διάψευση τών έλπίδων καί ή μή πραγμάτωση τών δυνατοτήτων. Ή άπόλυτη έπαναφομοίωση: έξανθρωπισμός τής έργασίας, έκλογή μαύρων δημάρχων, άνοδος τών γυναικών στην ίεραρχία τών έπιχειρήσεων, "άποποινικοποίηση" τής μαριχουάνα, πορνοσινεμά, Φίλοι τής Γής, κτλ. Μ'άλλα λόγια, ή σύγκρουση άνάμεσα στην παλιά πραγματικότητα καί τήν "τεχνητή άρνητικότητα", όπως πολύ σωστά όνομάστηκε. "Αν σταθούμε άρκετά τυχεροί νά καταπολεμήσουμε τά παλιά πρότυπα κυριαρχίας (έθνικισμός, ρατσισμός, σεξισμός, έτεροσεξισμός, κτλ.), πού άπ'ό,τι φαίνεται άπεργάζονται τήν επάνοδό τους, θά έχουμεν άντιμετωπίσουμε τήν ένάλλαγή μιās τελειοποιημένης κοινωνίας έμπορευματικής κατανάλωσης — όπου όλοι θά έχουν τό δικαίωμα νά είναι καταναλωτές έμπορευμάτων καί νά προσφέρουν τούς έαυτούς τους σαν προς κατανάλωση έμπορεύματα.

Ποιά είναι ή έλευθεριακή άπάντηση σ'αυτό τό δίλημμα; Ή αναβίωση τής οικονομικής ταξικής πολιτικής, μιά νέα προσπάθεια γιά πολιτιστικό μετασχηματισμό, ή μιά σύνθεση αύτών τών δύο;

Καταρχήν, θά πρέπει νά ξεκαθαρίσουμε ότι ή παραδοσιακή πολιτική τής ταξικής πάλης είχε πάντοτε, μέ τό δικό της τρόπο, σαφέστατη πολιτιστική διάσταση καί, έπιπλέον, ότι εξέφραζε μιά συγκεκριμένη άποψη γιά τόν άνθρωπο καί τή φύση. Άπ'τή δική της σκοπιά, τό άτομο είναι πάνω άπ'όλα έργάτης, παραγωγός. Ή μεγάλη τραγωδία τής ιστορίας θεωρείται, λοιπόν, ότι είναι τό γεγονός πως

οἱ ἐργάτες, πού παράγουν ὅλα τὰ ἀναγκαῖα ἀγαθὰ γιὰ τήν ἀνθρώπινη ζωή καί εὐημερία καί ἀπ' τῶν ὁποίων τή δράση ἐξαρτᾶται ἡ μελλοντική πρόοδος τῆς κοινωνίας, στεροῦνται τὰ ὠφέλη τῆς ἴδιας τῆς παραγωγῆς τους. Ἡ ἐργασία θεωρεῖται τό οὐσιαστικότερο μέσο γιὰ τήν κοινωνική πρόοδο: ἡ ἀπελευθέρωση τῆς ἀνθρωπότητας ἀπ' τή στέρση, ἀπ' τή δεσποτεία τῆς φύσης. Τό νά εἶναι κανεῖς ἐργάτης θεωρεῖται, λοιπόν, κάτι σάν ἀρετή, ἐνῶ ὁ μὴ ἐργάτης θεωρεῖται τό ἀπευφκταῖο κακό, κάτι ἀδιαχώριστο ἀπ' τήν ἐκμετάλλευση. Τό πρόβλημα εἶναι νά γίνουν ὅλοι οἱ ἄνθρωποι ἐργάτες καί νά κατακτηθεῖ γι' αὐτούς τούς ἐργάτες ὁ ἔλεγχος πάνω στήν παραγωγή — νά θεμελιωθεῖ ἡ γενικευμένη αὐτοδιεύθυνση. Ὅταν πραγματοποιηθεῖ αὐτός ὁ στόχος, τότε θά πραγματοποιηθεῖ καί ἡ οὐτοπία τῆς παραγωγῆς. Ὅπως ἔλεγαν καί οἱ ἀμερικανοί συνδικαλιστές τῶν I.W.W., "τὰ ἀγαθὰ τῆς ζωῆς" — τὰ προϊόντα καί οἱ ὑπηρεσίες, τὰ "ἀγαθὰ" — δέ θά μονοπωλοῦνται πιά ἀπό τούς καπιταλιστές, ἀλλά θά τὰ ἀπολαμβάνουν ὅλοι.

Αὐτή ἡ ἰδεολογία, ἐνῶ προϋποθέτει μιὰ καταμέτωπο ἐπίθεση ἐναντία στόν καπιταλισμό καί σ' ἐκείνους πού ἐπωφελοῦνται ἀπό τό καπιταλιστικό σύστημα ἐκμετάλλευσης, εἶναι ταυτόχρονα καί μιὰ συγκεκριμένη διατύπωση τῆς παραγωγιστικῆς ἰδεολογίας τοῦ ἀναπτυσσόμενου καπιταλισμοῦ — ἡ ἐκδοχή τῆς ἐργατικῆς τάξης· θά πρέπει ἐδῶ νά ὑπενθυμίσουμε ὅτι τό προλεταριάτο, σάν τήν ἀστική τάξη, εἶναι κι αὐτό μιὰ σαφῶς καπιταλιστική τάξη. Σέ ὅλα τὰ σημαντικά θέματα, ἡ ἰδεολογία αὐτή ἀποκαλύπτεται σχεδόν ταυτόσημη μέ τό πρῶμο καπιταλιστικό πρόγραμμα σωτηρίας μέσω τῆς ἀνάπτυξης τῆς ὑλικῆς παραγωγῆς. Κατά κάποιον τρόπο, πρόκειται γιὰ τήν προτεσταντική παραλλαγή τῆς θρησκείας τῆς παραγωγῆς — ἐνῶ ὑπάρχει ἡ πρόθεση νά ἀνατραπεῖ ἡ ἱεραρχία, ἡ πίστη παραμένει σταθερά ριζωμένη στή συνείδηση, ἀκόμα καί στό ἀσυνείδητο, τοῦ κάθε πιστοῦ.

Ἡ πίστη αὐτή ἐξακολουθεῖ νά ἐπιβιώνει· ὥστόσο, ἐκεῖνο πού ἀποτελεῖ σαφή εἰρωνεία εἶναι ὅτι πρόκειται γιὰ μιὰ ἰδεολογία πού βρίσκεται στή φάση τοῦ ξεπεράσματός της ἀκόμα κι ἀπ' τόν καπιταλισμό. Δέ θά πρέπει νά μᾶς ἐκπλήσσει, λοιπόν, τό γεγονός ὅτι ἡ προλεταριακή ἐκδοχή αὐτῆς τῆς ἰδεολογίας ἀντιμετωπίζεται πιά ἀπό τίς μάζες τῶν ἐργαζομένων μέ τὰ χασμουρητά τῆς ἔλλειψης ταξικῆς συνείδησης καί τούς χλευασμούς τῆς ταξικῆς συνεργασίας. Γιατί ἡ ὑστεροκαπιταλιστική κοινωνία κατόρθωσε ἤδη νά προχωρήσει πιά πέρα, ἐκεῖ πού κυριαρχοῦν οἱ ἀξίες τῆς κατανάλωσης, στό χώρο κυριαρχίας τοῦ ἐμπορεύματος. Ἡ λατρεία τῆς ἐργατικῆς τάξης καί ἡ σωτηρία μέσα ἀπ' τήν ἐργασία ἐμφανίζονται νά ἔχουν ὁλοένα λιγότερη ἀπήχηση σέ μιὰ κοινωνία ὅπου ἡ ἐργασία γίνεται ὁλοένα πιά ἀποσπασματική καί ἀφηρημένη, ὅπου ἡ ταξική τοποθέτηση γίνεται ὁλοένα πιά ἀσαφής καί λιγότερο σημαντική γιὰ τήν κοινωνική ταυτότητα τοῦ καθένα καί ὅπου ἡ ἰδιωτικοποιημένη κατανάλωση γίνεται τό ἔσχατο καταφύγιο γιὰ ἕνα ἀποκοινωνικοποιημένο ἄτομο.

Σέ μιὰ κοινωνία ὅπου ἡ θέληση γιὰ δύναμη καναλιζάρεται ὁλοένα πιά πολύ πρὸς τήν κατεύθυνση τῆς ἐμπορευματικῆς κατανάλωσης, ὅχι μόνο ἡ παλιά ταξική πολιτική ἀλλά ἀκόμα καί οἱ πιά ριζοσπαστικές κοινωνικές θεωρίες ἀποκάλυψαν γρήγορα τήν πλήρη ἀδυναμία τους. Ὁ Βίλχελμ Ράιχ, λογουχάρη, μπόρεσε νά ἀντιπαραθέσει στόν καπιταλισμό τό ἐκρηκτικό τότε πρόβλημα τῆς καταπίεσης τῶν ἐνστίκτων, θέτοντας σέ ἀμφισβήτηση ὅχι μόνο τό κυρίαρχο οἰκονομικό σύστημα ἀλλά καί τό κράτος καί τήν πατριαρχία. Ὅστόσο, ὁ καπιταλισμός ἀποδείχτηκε ἄρκετά ἱκανός γιὰ νά ξεπεράσει τή φάση τῆς καταπίεσης τῶν ἐνστίκτων, τουλάχιστον σύμφωνα μέ τή δική του λογική, καί νά πραγματοποιήσει αὐτό πού ὀνόμασε ὁ Μαρκοῦζε "καταπιεστική ἀπο-ἐξιδανίκευση" — πράγμα πού ἔγινε ἰδιαίτερα φανερό κατά τή δεκαετία τοῦ 1970. Ὁ καπιταλισμός μπορεῖ, λοιπόν, νά διαμορφώσει τίς δικές του παραλλαγές σεξουαλικῆς ἐπανάστασης, γιὰ νά μὴν μιλήσουμε γιὰ τίς δικές του παραλλαγές γυναικείας ἀπελευθέρωσης καί δικαιωμάτων τῶν μειονοτήτων. Ἡ ἀπελευθέρωση καταλήγει ἔτσι νά σημαίνει ἐξέγερση ἐναντία σ' ὅλες τίς ἀπαρχαιωμένες κοινωνικές μορφές,

πού αναστέλλουν τή διαδικασία έμπορευματοποίησης. Στίς πιο ριζοσπαστικές μορφές της, απαιτεί τήν ισότητα — τό δικαίωμα τών ανθρώπων νά καταναλώνουν καί νά καταναλώνονται χωρίς διακρίσεις.

Τό ισχύον σύστημα κυριαρχίας φαίνεται ότι έχει σχεδόν άπεριόριστη ικανότητα νά επαναφομοιώνει τήν κριτική σκέψη καί πρακτική. Μήπως θά πρέπει, γι' αὐτόν τό λόγο, νά καταφύγουμε στήν άπελπισία καί τήν παραίτηση, πού, ὅπως φαίνεται, ἔγινε πολύ τῆς μόδας τώρα τελευταία; Μήπως θά πρέπει νά ἐπιδιώξουμε νά ἐπωφεληθοῦμε ἀπ' τήν τρέχουσα ἀξία ἀγορᾶς τοῦ πειθαρχημένου καί ἐξαγνισμένου συνάμα ἰδεαλισμοῦ, πού μπορεῖ νά μεταμφιέζεται ἀκόμα καί σάν νέα "φιλοσοφία"; Πιστεύω ὅτι, πρίν ὑποκύψουμε στήν ἀπογοήτευση ἢ ἀρχίσουμε νά ἐμπορευόμαστε τίς χαμένες μας ψευδαισθήσεις, θά πρέπει νά ἐπανεξετάσουμε μήπως ἡ κριτική μας ὑπῆρξε, πολλές φορές, ἐλάχιστα ἢ καί καθόλου κριτική καί ἡ πρακτική μας ἀφέθηκε δυστυχῶς στά λιμνάζοντα ὕδατα τῆς ὑπανάπτυξης. Γιατί ἡ κυρίαρχη τάση τοῦ ἐπαναστατικοῦ κινήματος, ἐνῶ ἀμφισβήτησε ποικιλότροπα τό σύστημα κυριαρχίας, ἐξακολούθησε νά καθορίζει τήν προβληματική της μέ βάση τήν παραδοσιακή πολιτική τῆς ταξικῆς πάλης καί, ἐπομένως, ἐξακολούθησε νά ἀποδέχεται πολλές ἀπ' τίς προϋποθέσεις τῆς ἐξουσιαστικῆς κοινωνίας. Ἐπομένως, ἀκόμα καί στίς καλύτερες ἱστορικές του στιγμές, δέν ἀνέπτυξε βασικά τήν κριτική του ἐνάντια στό βιομηχανικό σύστημα τεχνολογίας ὅπως καί ἐνάντια στό πρόγραμμα κυριαρχίας τοῦ ἀνθρώπου πάνω στή φύση.

Ἡ ἐλευθεριακή προβληματική τοῦ σήμερα θά πρέπει, φυσικά, νά ἀναπτύξει μιᾶ συνεκτική, συστηματική καί βαθιά κριτική ἄποψη γιά τήν ὀλική πραγματικότητα καί μιᾶ πρακτική ἐπαρκή γιά τό μετασχηματισμό τῆς πραγματικότητας σύμφωνα μ' αὐτό τό ὄραμα. Γιά νά μπορέσουμε ν' ἀμφισβητήσουμε μέ ἐπιτυχία τό σύστημα κυριαρχίας, πρέπει νά κατορθώσουμε μιᾶ σέ βάθος κατανόηση τῆς πραγματικότητας ὡς συνόλου, περιλαμβανομένου καί τοῦ ὀλικοῦ κόσμου τών συμβόλων μέ τόν ὁποῖο ἐρμηνεύουμε καί, στήν οὐσία, οἰκοδομοῦμε τήν πραγματικότητα. Ἐπομένως, ἔχουμε ν' ἀντιμετωπίσουμε ἕνα σωρό προβλήματα ὀντολογίας, κοινωνικῆς θεωρίας καί ἀνθρώπινης ψυχολογίας.

Εὐτυχῶς, τά τελευταία χρόνια, ἡ ἐλευθεριακή σκέψη κινήθηκε ἀργά ἀλλά μέ συνέπεια πρὸς τήν κατεύθυνση ἑνός τέτοιου πολυδιάστατου ὁράματος, ἰδιαίτερα ἀπ' τή στιγμή πού μπόρεσε ν' ἀντιληφθεῖ τήν οἰκολογική προοπτική ὡς οὐσιαστικό στοιχεῖο τοῦ ἐλευθεριακοῦ ὁράματος γιά μιᾶ συνεργατική, ἐθελοντικά ὁργανωμένη κοινωνία. Τελικά, στράφηκε μέ σταθερότητα πρὸς τήν πλήρη ἀνάπτυξη μιᾶς ἐνιαίας ὁργανικῆς θεωρίας γιά τήν πραγματικότητα: ἡ θεωρία αὕτη προτείνει μιᾶ συγκεκριμένη καί σαφή ἀντίληψη γιά τή φύση, τήν ἀνθρώπινη κοινωνία, τήν ὁμάδα καί τόν ἑαυτό ἢ τό ἄτομο. Ἐπιπλέον, καταδεικνύει τήν ἀναγκαιότητα τῆς συνεκτικῆς πρακτικῆς, πού μπορεῖ νά πραγματοποιήσει τή δημιουργία μιᾶς νέας ἐλευθεριακῆς κουλτούρας ἢ ὁποία θά ἀμφισβητήσει τήν κοινωνική, πολιτική, οἰκονομική καί ψυχολογική κυριαρχία τῆς ἐπίσημης κουλτούρας μέ τίς καθιερωμένες ἀξίες της: τόν ἀτομισμό, τήν ἐγωιστική κατανάλωση καί τή θέληση γιά δύναμη. Στή θέση αὐτῆς τῆς ἀντίληψης γιά τόν κόσμο ὡς συλλογή κατακερματισμένων, ἀνταγωνιστικῶν, ἐπιμέρους ἀποσπασμάτων (πού ἢ μεταφυσική, ἢ ἠθική καί κοινωνική φιλοσοφία της ἐκφράζεται σαφέστατα μέ τή θεωρία τών προληπτικῶν μέτρων), ἡ ὁργανική οἰκολογική κοσμοθεώρηση περιγράφει μιᾶ πραγματικότητα στήν ὁποία τό ὅλον εἶναι μιᾶ ἐνότητα ποικιλομορφιῶν, στήν ὁποία ἡ ἀνάπτυξη καί ἡ ὀλοκλήρωση τοῦ ἐπιμέρους μπορεῖ νά πραγματοποιεῖται μόνο μέ τήν συνεχῆ ἀμοιβαία σύνδεσή του μέ ἄλλα ἐπιμερισμένα στοιχεῖα μέ σαστή σύνθεση τοῦ εὐρύτερου ὅλου. Τό σύμπαν νοεῖται ὅχι ὡς ἕνας δίχως ζωὴ μηχανισμός, ἀλλά ὡς ἕνα ὁργανικό σύνολο, μιᾶ ὀλότητα πού ἀποτελεῖται ἀπό ἀδιαχώριστες, ἀμοιβαῖα συνδεδεμένες διαδικασίες. Ἡ κοινωνία, ὅπως κι αὕτη ἢ ἴδια ἡ φύση, πρέπει νά γίνεи μιᾶ ὁργανική, ἐνιαία καί ἀκέραια κοινότητα. Τ' ἀνθρώπινα ὄντα μποροῦν νά πραγματοποιήσουν τήν ἑαυτότητά τους, τήν ἀτομικότητά τους μέ τήν πληρέστερη ἔννοια τοῦ ὅρου, μόνο μέσω τῆς μὴ κυριαρχικῆς ἀλ-

ληλεπίδρασης ή, όπως έλεγε ο Μάρτιν Μπουμπερ, σέ μιά κοινωνία πού είναι μιά κοινότητα κοινοτήτων. 'Η ύπαρξη μιᾶς τέτοιας κοινωνίας εξαρτάται απ'τή δημιουργία καί τήν παραπέρα ανάπτυξη μιᾶς πολλαπλότητας μικρῶν περσοναλιστικῶν ομάδων πού αποτελοῦν καί τήν ούσιαστική δομή τῆς ὀργανικῆς κοινωνίας. Οἱ ομάδες αὐτές πρέπει νά βασίζονται στά κοινωνικά ἐνστικτα καί τίς ἀνάγκες τῶν ἀνθρώπων καί νά προσφέρουν τό πλαίσιο γιά τήν ανάπτυξη τῆς δημιουργικῆς ἐπιθυμίας καί τῆς κοινωνικῆς φαντασίας. 'Εκεῖνο, ὅμως, πού θά πρέπει νά διαπνέει τά πάντα εἶναι ἕνα νέο ὄραμα γιά τόν ἀνθρώπινο ἑαυτό: ἕναν ἑαυτό πού ἀποτελεῖ ὀργανικό σύνολο καί ἔχει τή φύση διαδικασίας. Πρέπει νά εἶναι ἕνας ἑαυτός πού δέν εἶναι ἀντικειμενοποιημένος ἢ διχασμένος ἐνάντια στόν ἴδιο τόν ἑαυτό του· ἀπεναντίας, πρέπει νά εἶναι μιά ἀρμονική σύνθεση πάθους, ὀρθολογικότητας καί φαντασίας. Ἐνας τέτοιος ἑαυτός ἀποτελεῖ κοινωνικό δημιούργημα, ἐνσάρκωση τῆς κοινῆς μας ἀνθρώπινης φύσης σ'ὅλη τήν ἱστορική της εξέλιξη· ταυτόχρονα, ὅμως, εἶναι καί ἡ πιό ἀτομικοποιημένη αὐτο-ἐκφραση τῆς πραγματικότητας καί, ἐπομένως, ἡ πιό ἀμεσα δημιουργική διαδικασία.

Τί σημαίνει κάτι τέτοιο απ'τήν ἄποψη τῆς συγκεκριμένης πρακτικῆς; Σημαίνει ὅτι ἡ ἐλευθεριακή προβληματική στό χῶρο τῆς δράσης καί τῆς ὀργάνωσης εἶναι, πάνω ἀπ'ὅλα, μιά προβληματική κοινωνικῆς ἀναγέννησης. Ἀντιμέτωπο μέ τίς ἔσχατες ἀλήθειες τοῦ δυτικοῦ πολιτισμοῦ: ἀποσυνθετική διάσπαση, ἐξατομίκευση, ἐγωισμός καί κυριαρχία, τό ἐλευθεριακό κίνημα πρέπει νά δώσει ὑψιστή προτεραιότητα στή δημιουργία ἐλευθεριακῶν (καί: κοιν ο β ι α κ ῶ ν) προτύπων ἀλληλεπίδρασης στό πιό στοιχειῶδες ἐπίπεδο, στό ἐπίπεδο τῶν ὁμάδων συγγένειας. Πράγμα πού σημαίνει ὅτι ὀργανώσεις ὅπως οἱ διάφορες ἀναρχοσυνδικαλιστικές ἐνώσεις καί οἱ ἀναρχικές ὁμοσπονδίες θά εἶναι, στήν καλύτερη περίπτωση, ἀνίκανες νά πραγματώσουν τόν κοινωνικό μετασχηματισμό καί, στή χειρότερη, ἀπλά πλαίσια γιά τήν ἀναπαραγωγή τοῦ συστήματος κυριαρχίας: ἐκτός κι ἂν μπορέσουν ν'ἀποκτήσουν βαθιές ρίζες σέ μιά σταθερά ἐδραιωμένη ἐλευθεριακή κουλτούρα, ἐκτός κι ἂν μπορέσουν νά βασιστοῦν στίς ἐλευθεριακές ἀνθρώπινες σχέσεις καί σέ μιά ἐλευθεριακή ἀντίληψη γιά τήν πραγματικότητα.

Ἐπομένως, τό πρόβλημα εἶναι νά ξαναρχίσουμε καί νά συνεχίσου-
τό ἔργο τῆς Ἀντικουλτούρας τῆς δεκαετίας τοῦ 1960, ἀλλά αὐτή τή φορά μέσα στά πλαίσια ἐνός ἐνσυνείδητου ἐλευθεριακοῦ πολιτιστικοῦ κινήματος. Κανένας ἀπ'τούς στόχους, πού τέθηκαν στή δεκαετία τοῦ 1960, δέν ἔχει χάσει σήμερα τή δύναμη καί τή σημασία του. Τό κίνημα, λοιπόν, δέν πρέπει μόνο νά ἐδραιώσει τήν ὀργανική του δομή στή βάση τῶν ομάδων συγγένειας καί νά ἀσχοληθεῖ ἐπισταμένα μέ τή θεμελίωση καί ἀνάπτυξη ἐλευθεριακῶν πρωτογενῶν σχέσεων, ἀλλά θά πρέπει ἐπίσης ν'ἀγωνιστεῖ γιά τή θεμελίωση μιᾶς εὐρύτερης πολιτιστικῆς καί ὀργανωτικῆς δομῆς. Ἐνῶ πρέπει ν'ἀπορρίψει τή μοιραία ψευδαίσθηση ὅτι ὁποιαδήποτε ἀπλή ὀργανωτική δομή μπορεῖ νά ὀδηγήσει στόν ἀπελευθερωτικό κοινωνικό μετασχηματισμό, ταυτόχρονα πρέπει νά ξαναζωντανέψει τή θαυμάσια ἐκείνη τάση γιά δημιουργία κοοπερατίβων, κολεκτίβων καί κοινοβίων ὡς ἀναγκαίων στοιχείων γιά τήν εξέλιξη μιᾶς ἐλευθεριακῆς κουλτούρας. Θά πρέπει νά συνεχίσει τήν ἀνάπτυξη καί ἐφαρμογή τῆς ἀντισυγκεντρωτικῆς ἀπελευθερωτικῆς τεχνολογίας. Θά πρέπει νά κατανοήσει γι'ἄλλη μιά φορά τή σπουδαιότητα τῆς ἐλευθεριακῆς παιδαγωγικῆς, ἐνός τομέα δηλαδή ὅπου ἡ ἐλευθεριακή πρακτική ἔχει νά παρουσιάσει σημαντικό ἔργο: ἀπ'τήν ἐποχή τῶν παιδαγωγικῶν προσπαθειῶν τοῦ Τολστόι μέχρι καί τά πιό ὠριμα καί ἱστορικά ἐνσυνείδητα πειράματα τῆς δεκαετίας τοῦ 1960. Καί δέ θά πρέπει νά ξεχάσει ποτέ τή σπουδαιότητα τῆς αἰσθητικῆς διάστασης, συνεχίζοντας τήν πλούσια παράδοση τῆς ἐλευθεριακῆς αὐτο-ἐκφρασης· γιατί ὁ ἀναρχισμός εἶναι, πάνω ἀπ'ὅλα, ἡ σύνθεση τῆς τέχνης καί τῆς ζωῆς καί, ὅπως εἶπε ὁ Μάρει Μπούκτσιν, θά πρέπει νά ἀντιληφθοῦμε τήν κοινότητα σάν ἕνα ἔργο τέχνης.

Σ'αυτή τή σύγκρουση ανάμεσα στίς αξίες τοῦ ἐγωισμοῦ, τῆς ἐμπο-
ρευματοποίησης καί τῆς κυριαρχίας καί στίς αξίες τοῦ ἐλευθερια-
κοῦ κομμουνισμοῦ, ὁ ἀγώνας δέν εἶναι πιά ἕνας ἀγώνας τάξεων μέ
τὴν παραδοσιακὴ ἔννοια τοῦ ὅρου. Εἶναι ὁ ἀγώνας τῆς κοινότητας ἐ-
ναντίον τῆς ταξικῆς κοινωνίας, τῆς κοινωνίας τῶν διαιρέσεων, τῆς
κοινωνίας τῆς κυριαρχίας. Δέν πρόκειται, ἐπομένως, γιὰ τὸν ἀγώνα
τοῦ σοσιαλιστῆ ἐργάτη νὰ διαδεχθεῖ τὸν ἀστό-ἄτομο σάν ὑπο-
κείμενο τῆς ἱστορίας. Πρόκειται, μᾶλλον, γιὰ τὴν ἐμφάνιση τῆς ἀν-
θρώπινης ἀτομικότητος, τοῦ ἐνιαίου, ὀργανικοῦ κοινωνικοῦ ἐ-
αυτοῦ πού, μέσα ἀπ'τὴν κοινωνικὴ, κοινοβιακὴ αὐτοπραγμάτωσή του,
πρέπει νὰ καταπολεμήσει ἐκεῖνες τὶς δυνάμεις καί τὶς ἰδεολογίες
πού ὑποβιβάζουν αὐτὸν τὸν ἑαυτό σὲ ἀκοινωνικότητα (ἀτομισμός, ἰ-
διωτικοποίηση), ἢ σὲ ἀπλό παραγωγό (παραγωγισμός).

Ὅποια ἐντύπωση κι ἂν ἔδωσα μ'ὅσα εἶπα ὥς τώρα, θὰ πρέπει ν'ἀ-
ποσαφηνίσω ὅτι τίποτα ἀπ'τὰ παραπάνω δέν ἐξυπονοεῖ πὼς ἡ ταξικὴ
ἀνάλυση καί ἡ ταξικὴ πάλη, μέ τὴν εὐρύτερη ἔννοια τῶν ὅρων, ἔχουν
χάσει τὴ σημασίαν τους. Στὴν πραγματικότητα, ἕνα ἀπ'τὰ σημαντικώ-
τερα στοιχεῖα τῆς ἐλευθεριακῆς προβληματικῆς εἶναι ἡ ἀνάπτυξη
μιᾶς ἐπαρκέστερης ἀνάλυσης γιὰ τὶς ταξικὲς δομές τόσο τῶν σύγχρο-
νων κοινωνιῶν ὅσο καί τῶν κοινωνιῶν τοῦ παρελθόντος. Ἡ ἐλευθερι-
ακὴ θεωρία ἄρχισε ἤδη ν'ἀποδεικνύει τὴν τεράστια συμβολὴ τῆς καί
σ'αὐτὸν τὸν τομέα. Μιά καί δέν εἶναι ἐγκλωβισμένη στό φετιχισμό
τῆς ἐργατικῆς τάξης, μπορεῖ νὰ καταδείξει τὸ δημιουργικὸ ρόλο πού
ἔπαιξαν οἱ ἀγροτικὲς κοινωνίες καί οἱ φυλετικοὶ πολιτισμοὶ στὴν
ἱστορία καί τὴν προϊστορία, καθὼς καί τὶς ἀπεριόριστες δυνατότη-
τες πού πρόσφεραν γιὰ ν'ἀναπτυχθοῦν ἐλευθεριακὲς καί κοινοβιακὲς
κοινωνικὲς μορφές. Ἐπιπλέον, μπορεῖ νὰ συνεχίσει νὰ τεκμηριώνει
τὸ γεγονός ὅτι αὐτὴ καθαυτὴ ἡ ἐργατικὴ τάξη ὑπῆρξε πιο ἐπαναστα-
τικὴ, πιο ἐλευθεριακὴ, πιο κριτικὴ καί πιο δημιουργικὴ ἀπὸ κοι-
νωνικὴ ἄποψη κατὰ τὶς μεταβατικὲς τῆς φάσεις παρά ὅταν ἦταν, μέ
κλασικὸ τρόπο, "προλεταριακὴ" καί "βιομηχανικὴ". Διαθέτουμε ἄφθο-
να τέτοια παραδείγματα ἀπ'τὸ παρελθόν: ἀναφερόμαστε σ'ἐκεῖνες τὶς

Ἀγροτικὸ κοινόβιο στό Νέο Μεξικό.

κοινωνικές ομάδες πού, αναγκασμένες νά ξεφύγουν απ'τά πλαίσια τής παραδοσιακής κοινότητας, ἄρχισαν νά κοινωνικοποιοῦνται μόνο μέσα στό βιομηχανικό σύστημα· πράγμα πού ἀναμένεται νά ξανασυμβεῖ στό μέλλον ἐφόσον ἡ κλασική ἐργατική τάξη ἐξακολουθεῖ νά ἀποσυντίθεται καί ὁλόένα περισσότερα μέλη τής ἀρχίζουν νά προσχωροῦν καί νά συμβάλλουν στήν ἀνάπτυξη μιᾶς ἐλευθεριακῆς, κοινοβιακῆς, μεταβιομηχανικῆς κουλτούρας. Ἐπιπλέον, ἀναγνωρίζοντας τήν ἀνεπίδεκτη ἀπλοποιήσεων πραγματικότητα τής πολιτικῆς ἐξουσίας, ἡ ἐλευθεριακή θεωρία μπορεῖ νά καταδείξει μέ ἀκόμα μεγαλύτερη πληρότητα τό ρόλο τῆς ἀναπτυσσόμενης τεχνοκρατικοκρατικῆς τάξης στήν κοινωνία τόσο τοῦ κρατικοῦ ὅσο καί τοῦ ἰδιωτικοῦ καπιταλισμοῦ. Δίνοντας ἔμφαση στή χρήση τῆς περιεκτικότερης ἔννοιας συστήματος κυριαρχίας, ἀπορρίπτοντας δηλαδή τίς ἀπαρχαιωμένες, ἀπλουστευτικές καί οἰκονομίστικες ἀντιλήψεις, μπορεῖ νά συμβάλλει στήν κατανόηση τῆς ἀλληλεπίδρασης μεταξύ τῶν διαφόρων μορφῶν κυριαρχίας, ὅπως ἡ πατριαρχία, ἡ πολιτική ἐξουσία, ἡ τεχνολογική κυριαρχία, ὁ ρατσισμός καί ἡ οἰκονομική ἐκμετάλλευση καί, μ'αὐτόν τόν τρόπο, μπορεῖ νά καταδείξει τήν ἀλληλενέργεια — τόσο τίς ἀντιφάσεις ὅσο καί τήν ἀμοιβαία ἐνίσχυσή τους — ἀνάμεσα στίς διάφορες οἰκονομικές, σεξουαλικές, πολιτικές, ἐθνικές καί ταξικές ομάδες πού ἐντάσσονται στά πλαίσια τοῦ ὅλικοῦ συστήματος. Μιά τέτοια ἀνάλυση ἀποδεικνύεται ἰδιαίτερα χρήσιμη γιατί κατορθώνει νά συνδέσει τή δομή κυριαρχίας, πού ὑπάρχει στήν κλασική καπιταλιστική κοινωνία, μέ τίς δομές κυριαρχίας τῶν προκαπιταλιστικῶν, ὑστεροκαπιταλιστικῶν καί μετακαπιταλιστικῶν κοινωνιῶν. Παράλληλα μ'αὐτήν τή διευρυμένη ἀντίληψη γιά τήν ταξική ἀνάλυση, θά πρέπει ν'ἀναπτυχθεῖ μιᾶ ἐνισχυμένη πρακτική ταξικῆς πάλης — μολονότι φυσικά ὄχι μέ τήν παραδοσιακή ἔννοια τοῦ νά βροῦμε μιᾶ σύγχρονη στρατηγική γιά τή μεσσιανική ἐργατική τάξη. Ἀντίθετα, τό καθῆκον τοῦ ἐλευθεριακοῦ κινήματος θά πρέπει νά εἶναι ἡ καταπολέμηση τῆς ὕλικῆς καί ἰδεολογικῆς ἐξουσίας ὅλων τῶν κυριάρχων τάξεων (οἰκονομικῶν, πολιτικῶν, φυλετικῶν, θρησκευτικῶν ἢ σεξουαλικῶν ταξικῶν ομάδων) μέ μιᾶ πολυδιάστατη πρακτική ἀπελευθέρωσης.

Μιά τέτοια πρακτική θά μπορεῖ νά συνθέτει καί νά ὁλοκληρώνει, μέσα στά πλαίσια αὐτοῦ τοῦ πολυδιάστατου ἀγώνα ἐνάντια στήν κυριαρχία, κάθε εἶδους δραστηριότητα. Μιά τέτοια πρακτική θά περιλαμβάνει ὅποσδήποτε τή λεγόμενη οἰκονομική δράση: ἀπεργίες καί μποϊκοτάζ, καταλήψεις, ὀργάνωση ὁμάδων ἄμεσης δράσης καί ὁμοσπονδίες ἐλευθεριακῶν ὁμάδων ἐργαζομένων, ὅπως καί δημιουργία ἐργατικῶν συνελεύσεων, κολεκτίβες καί κοοπερατίβες. Θά περιλαμβάνει ἐπίσης καί τή λεγόμενη πολιτική δράση: μέ τήν ὁποία δέν ἐννοοῦμε μόνο τήν κλασική ἀντιεκλογική δράση ἀλλά καί κάθε εἶδους ἀντιπολιτική πρακτική. Ἐπιπλέον: ἐνεργός ἐναντίωση στόν ἐκσυγχρονισμό τῆς κατασταλτικῆς κρατικῆς πολιτικῆς· μή συμμόρφωση κι ἀντίσταση ἐνάντια στή στρατιωτικοποίηση καί τή γραφειοκρατικοποίηση τῆς κοινωνίας· συμμετοχή στίς διάφορες κινήσεις γιά τήν αὔξηση τῆς ἄμεσης συμμετοχῆς στή διαδικασία λήψης τῶν ἀποφάσεων καθώς καί στόν τοπικό ἔλεγχο. Θά πρέπει ἐπίσης νά διεξάγεται καί ὁ ἰδεολογικός ἀγώνας: ἀνάπτυξη καλλιτεχνικῶν καθώς καί συμβολικῶν δομῶν πού μποροῦν ν'ἀποκαλύψουν τίς δυνάμεις κυριαρχίας καί ν'ἀντιπροτείνουν ἕνα σύστημα ἀξιῶν βασισμένο στήν ἐλευθερία καί τήν ἀνθρώπινη κοινότητα. Καί σ'ὅλες τίς περιπτώσεις θά πρέπει νά ἀναπτύσσεται ἡ πρακτική τοῦ ψυχοκοινωνικοῦ μετασχηματισμοῦ σύμφωνα μέ τήν ὁποία ὅλες οἱ ομάδες, πού ἀναλαμβάνουν νά καταπολεμήσουν τήν κυριαρχία, ἐνσυνείδητα ἐπιζητοῦν νά βασίζονται τή λειτουργία τους στίς περσοναλιστικές ἀνθρώπινες σχέσεις, στήν ἄμεση συμμετοχή, τήν ἀντιεραρχική ἐσωτερική δομή καί στό σεβασμό γιά τήν ἀκεραιότητα καί τήν ἀτομικότητα κάθε μέλους. Ἐνα οὐσιαστικό δίδαγμα τῆς δεκαετίας τοῦ 1960 εἶναι ἀκριβῶς ἡ ματαιότητα ὅλων τῶν προσπαθειῶν νά ἐγκλωβιστεῖ ἡ ἐλευθεριακή παρουσία στίς βασικά μή ἐλευθεριακές μαζικές ὀργανώσεις ἢ στά διάφορα "οἴκου-

μενικά Κινήματα". "Αν θέλει νά ἐπιτύχει μιὰ πραγματικά ὀργανική ἀνάπτυξη, τὸ ἐλευθεριακὸ κίνημα πρέπει νά πραγματώσει τὴ θεμελι-
ακὴ φύση τῆς ἐλευθεριακῆς ὀργάνωσης καὶ νά ὑπερασπίσει μὲ ἐμμονή
καὶ σταθερότητα τὸν ἐλευθεριακὸ χαρακτήρα τῶν πρωτογενῶν ὁμάδων:
ὄχι σὰν ἀπλὲς μορφὲς κινητοποίησης γι' ἀγῶνα ἐνάντια σ' ὅποιοδὴπο-
τε εἶδος ἢ καὶ ἐνάντια σὲ ὅλα τὰ εἶδη κυριαρχίας, ἀλλὰ, πάνω ἀπ'
ὅλα, σὰν στοιχεῖα τῆς πιὸ περιεκτικῆς διαδικασίας πολιτιστικῆς ἀ-
ναγέννησης.

Ἡ ἐλευθεριακὴ προβληματικὴ εἶναι, πράγματι, μιὰ προβληματικὴ πού
ἐμπεριέχει τὴν ἄρνηση: ἄρνηση ὅλων τῶν μορφῶν κυριαρχίας, ἄλλο-
τρίωσης καὶ κοινωνικῆς ἀποσύνθεσης. Ὡστόσο, ἓνα κίνημα πού ἐκ-
φυλίζεται σὲ καθαρὴ ἄρνητικότητα — σὲ ἀπλή συλλογικὴ δυσαρέσκεια
ἀπὸ μέρους τῶν ἀλλοτριωμένων — εἶναι καταδικασμένο στὴν ἀνικα-
νότητα καὶ τὴν πλήρη ἐλλειψὴ δημιουργικῆς ἐνεργητικότητας. Κάπο-
τε περιέγραφαν τὸ ἐπαναστατικὸ ὑποκείμενο σὰν μιὰ τάξη μὲ ριζοσ-
παστικά δεσμά, σὰν μιὰ τάξη πού λέει: "Δέν εἶμαι τίποτα. Θά πρέ-
πει νά γίνω τὰ πάντα". Ὡστόσο, ἡ προσπάθεια ἀνύψωσης ἀπὸ τὴν ὀ-
λοκληρωτικὴν μηδανιότητα σὲ μιὰ πληρότητα ὑπαρξης θεωρεῖται ὅτι
εἶναι κάτι πού πραγματώνεται μέσω τῆς Ἀπόλυτης Ἰδέας, ἴσως καὶ
μέσω τοῦ Προλεταριάτου, ἀλλὰ εἶναι κάτι πέρα ἀπ' τὶς δυνάμεις τῶν
κοινῶν θνητῶν. Ἐκεῖνο πού χρειαζόμαστε, ἐπομένως, δέν εἶναι μιὰ
τ ἄ ξ η μ ἔ ρ ι ζ ο σ π α σ τ ι κ ῆς ἀλυσίδας, ἀλλὰ μιὰ κ ο υ λ τ ο ὕ ρ α μ ἔ ρ ι-
ζ ο σ π α σ τ ι κ ῆ, πραγματικὰ δημιουργικὴ ἐλευθερία.

Οἱ πιὸ ριζοσπαστικοὶ δεσμοὶ δέν εἶναι αὐτοὶ πού δημιουργοῦν-
ται ἀπ' τὴν ταξικὴ καταπίεση ἀλλὰ οἱ δεσμοὶ πού διαμορφώνονται ἀ-
πὸ τὴν αὐθεντικὴ ζωὴ τῆς ἐλεύθερης κοινότητας.

ΑΝΟΙΧΤΗ ΕΠΙΣΤΟΛΗ ΠΡΟΣ ΤΟ ΟΙΚΟΛΟΓΙΚΟ ΚΙΝΗΜΑ

ΜΑΡΕΪ ΜΠΟΥΚΤΣΙΝ

Μέ την έναρξη της δεκαετίας του 1980, τό οίκολογικό κίνημα, τόσο στίς ΗΠΑ όσο καί στήν Εύρώπη, αντιμετώπιζει μιά κατάσταση σοβαρότατης κρίσης. Η κρίση αὐτή ἀφορᾷ συγκεκριμένα τήν ταυτότητα καί τούς σκοπούς τοῦ κινήματος: πρόκειται γιά μιά κρίση πού δυστυχῶς θέτει σέ ἀμφισβήτηση τήν ἱκανότητα τοῦ κινήματος νά ἐκπληρώσει τήν ὑπόσχεσή του ὅτι μπορεῖ νά προωθήσει ἐναλλακτικές λύσεις ὡς πρός τήν κυρίαρχη αἰσθαντικότητα, τούς ἱεραρχικούς πολιτικούς καί οἰκονομικούς θεσμούς, καί τίς χειραγωγητικές στρατηγικές γιά τήν κοινωνική ἀλλαγὴ πού ἐπέφεραν τήν καταστροφική διάσπαση ἀνάμεσα στόν ἄνθρωπο καί τή φύση.

"Ἄς μιλήσουμε ξεκάθαρα: ἡ δεκαετία πού ἔρχεται ἐνδέχεται κάλλιστα νά καθορίσει ἂν τό οἰκολογικό κίνημα θά περιοριστεῖ σέ διακοσμητικό συμπλήρωμα μιᾶς ἐγγενῶς νοσούσας ἀντιοικολογικῆς κοινωνίας, μιᾶς κοινωνίας ἀποσαθρωμένης ἀπό τήν ἀχαλίνωτη ἀνάγκη τῆς γιά ἔλεγχο, κυριαρχία καί ἐκμετάλλευση τοῦ ἀνθρώπου καί τῆς φύσης — ἢ, ὅπως ἐλπίζω, θά μπορέσει νά γίνει (τό οἰκολογικό κίνημα) ὁ ὁλοένα διευρυνόμενος χῶρος διαμόρφωσης μιᾶς νέας οἰκολογικῆς κοινωνίας ἡ ὁποία θά βασίζεται στήν ἀλληλοβοήθεια, τίς ἀποκεντρωμένες κοινότητες, τή λαϊκή τεχνολογία καί τίς μή ἱεραρχικές, ἐλευθεριακές σχέσεις, πού θά θεμελιώσουν μιά νέα ἀρμονία ὅχι μόνο ἀνάμεσα στούς ἀνθρώπους ἀλλά κι ἀνάμεσα στόν ἄνθρωπο καί τή φύση.

"Ἴσως νά φαίνεται ἀπροκάλυπτη θρασύτητα τό ὅτι ἓνα μεμονωμένο ἄτομο ἀπευθύνεται σέ μιάν ἀρκετά μεγάλη ὁμάδα ἀνθρώπων πού ἔχουν δραστηριοποιηθεῖ μέ ἄξονα τά οἰκολογικά προβλήματα. Ὡστόσο, τό ἐνδιαφέρον μου γιά τό μέλλον τοῦ οἰκολογικοῦ κινήματος δέν εἶναι οὔτε ἀπρόσωπο οὔτε ἐφήμερο. Τριάντα σχεδόν χρόνια, γράφω συνεχῶς γιά τίς ὁλοένα αὐξανόμενες οἰκολογικές ἀναστατώσεις. Ἡ πρακτική μου αὐτή ἐνισχύθηκε κατά καιρούς ἀπό τή δραστηριοποίησή μου ἐνάντια στήν αὐξανόμενη χρήση τῶν φυτοφαρμάκων καί τῶν προσθετικῶν οὐσιῶν στά τρόφιμα (ἤδη τό 1952), τήν ἐνασχόλησή μου μέ τό πρόβλημα τῶν πυρηνικῶν καταλοίπων τῆς πρώτης δοκιμαστικῆς ἔκρηξης ὑδρογονοβόμβας στόν Εἰρηνικό Ὠκεανό (1954), μέ τό θέμα τῆς ραδιενεργοῦ μόλυνσης πού δημιουργήθηκε ὕστερ' ἀπ' τό "ἀτύχημα" τοῦ πυρηνικοῦ ἀντιδραστήρα τοῦ Windscale (1956), καί τή δραστηριοποίησή μου ἐνάντια στήν προσπάθεια τῆς Con Edison νά κατασκευάσει τό μεγαλύτερο πυρηνικό ἀντιδραστήρα τοῦ κόσμου στήν καρδιά τῆς Νέας Ὑόρκης (1963). Ὅλα αὐτά τά χρόνια ἀναμίχθηκα σέ διάφορες κινήσεις ἐνάντια στήν πυρηνική ἐνέργεια ὅπως ἡ Clamshell and Shad — ὅπως καί στίς προκατόχους τῆς: τήν Ecology Action East τῆς ὁποίας τό μανιφέστο: "Ἡ Δύναμη τῆς Καταστροφῆς, ἡ Δύναμη τῆς Δημιουργίας" ἔγραψα τό 1969, καί τήν Citizens Committee on Radiation In-Formation πού ἔπαιξε σημαντικότερο ρόλο στό σταμάτημα τοῦ πυρηνικοῦ ἀντιδραστήρα τοῦ Ravenswood (1963). Ἐπομένως, πολύ δύσκολα θά μπορούσα νά θεωρηθῶ παρείσακτος ἢ νεοφερμένος στό οἰκολογικό κίνημα.

Οἱ παρατηρήσεις μου, πού περιέχονται σ' αὐτή τήν ἐπιστολή, ἐκπορεύονται ἀπ' τίς συσσωρευμένες ἐμπειρίες καί τό προσωπικό ἐνδι-

Open Road, Βανκοῦβερ, Καλοκαίρι 1980.

αφέρον μου για τις ιδέες στις οποίες αφιέρωσα την προσοχή μου επί δεκαετίες.

Πιστεύω ακράδαντα ότι το έργο και η πείρα μου απ' όλους αυτούς τους τομείς δε θα είχαν την παραμικρή σημασία αν είχαν περιοριστεί σ' αυτά καθαυτά τα θέματα, όσο σημαντικά κι αν είναι από μόνα τους. Η δραστηριοποίησή μας "έναντια στην πυρηνική ενέργεια", ενάντια στη χρήση προσθετικών ουσιών στα τρόφιμα, ενάντια στα φυτοφάρμακα και την επιχειρηματοποίηση της γεωργίας, ή, σέ τελευταία ανάλυση, ενάντια στις πυρηνικές βόμβες, απλά δεν είναι έπαρκής εφόσον ο ορίζοντάς μας περιορίζεται σέ κάθε ένα απ' τα θέματα αυτά ξεχωριστά. Εξίσου σημαντική είναι και η ανάγκη νά αποκαλύψουμε τις τοξικές κοινωνικές αιτίες και αξίες και τις απάνθρωπες σχέσεις που δημιουργήσαν έναν ολοκληρωτικά δηλητηριασμένο πλανήτη.

Η οικολογία, κατά τη γνώμη μου, σήμαινε πάντα κοινωνική οικολογία: την πεποίθηση, δηλαδή, ότι αυτή καθαυτή η έννοια της κυριαρχίας πάνω στη φύση πηγάζει από την κυριαρχία του ανθρώπου απ' τον άνθρωπο, πιο συγκεκριμένα: των γυναικών από τους άντρες, των νέων απ' τους μεγάλους, της μιᾶς φυλετικής ομάδας από μιάν άλλη, της κοινωνίας απ' το κράτος, του ατόμου από τη γραφειοκρατία, καθώς και της μιᾶς οικονομικής τάξης από μιάν άλλη ή ενός αποικιοκρατούμενου λαού από μιάν αποικιοκρατική δύναμη. Κατά τη γνώμη μου, η κοινωνική οικολογία πρέπει ν' αρχίσει τόν αγώνα της για την ελευθερία όχι μόνο στο εργοστάσιο αλλά και στην οικογένεια, όχι μόνο στην οικονομία αλλά και στην ανθρώπινη ψυχή, όχι μόνο στις υλικές αλλά και στις πνευματικές συνθήκες της ζωής. "Αν δεν αλλάξουν οι πιο μοριακές σχέσεις αυτής της κοινωνίας — δηλαδή, οι σχέσεις ανάμεσα στους άντρες και τις γυναίκες, τους ενήλικους και τα παιδιά, τους λευκούς και τις άλλες φυλετικές ομάδες, τους έτεροφυλόφιλους και τους όμοφυλόφιλους (ο κατάλογος είναι όντως πολύ μεγάλος) — η κοινωνία θα αποσαθρωθεῖ τελικά από την κυριαρχία, ακόμα κι αν ἔχει σοσιαλιστική, "άταξική" και "μη έκμεταλλευτική" μορφή. Θα είναι διαποτισμένη σέ βάθος από την ιεραρχία, ακόμη κι αν ἔξυμνει τις ἀμφισβητούμενες και ὑποπτες ἀρετές της "λαϊκῆς δημοκρατίας", του "σοσιαλισμοῦ" και της "δημόσιας ιδιοκτησίας" των "φυσικῶν πόρων". Καί όσο θά ὑπάρχει ιεραρχία, όσο ἡ κυριαρχία θά ὀργανώνει τήν ἀνθρωπότητα μέ βάση τό σύστημα τῶν ἐλίτ, θά ἐξακολουθεῖ νά ὑπάρχει καί τό πρόγραμμα κυριαρχίας πάνω στή φύση τό ὁποῖο ἀναπόφευκτα θά ὀδηγήσει τόν πλανήτη μας στήν ὁλοκληρωτική οικολογική καταστροφή.

Ἡ ἐμφάνιση τοῦ κινήματος τῶν γυναικῶν, πολύ περισσότερο ἀπό ὅ,τι ἡ ἀντικουλτούρα, ἡ ἐκστρατεία γιά τήν "κατάλληλη" τεχνολογία καί οἱ κινήσεις ἐνάντια στήν πυρηνική ἐνέργεια (θά παραλείψω τίς ἐξυγιαντικές περιπέτειες τύπου "Ἡμέρα τῆς Γῆς"), στοχεύει ἄμεσα στήν καρδιά τῆς ιεραρχικῆς κυριαρχίας πού τροφοδοτεῖ τήν οικολογική κρίση τοῦ κόσμου μας. Μόνον ἂν στηριχθεῖ (ὡς ἀντικουλτούρα, ἐναλλακτική τεχνολογία ἢ κίνημα ἐνάντια στήν πυρηνική ἐνέργεια) στίς μή ιεραρχικές αἰσθαντικότητες καί δομές πού ἀναδICKνύονται ἀπ' τίς ἀληθινά ριζοσπαστικές τάσεις τοῦ φεμινισμοῦ, μόνο τότε μπορεῖ τό οικολογικό κίνημα νά πραγματώσει τίς πλούσιες δυνατότητές του γιά βασικές ἀλλαγές στήν οὐσιαστικά ἀντιοικολογική κοινωνία μας καί τίς αξίες της. Μόνον ἂν μπορέσει συνεῖδητά νά καλλιεργήσει μιάν ἀντιιεραρχική καί μὴ ἐξουσιαστική αἰσθαντικότητα, δομή καί στρατηγική γιά τήν κοινωνική ἀλλαγή, μόνο τότε τό οικολογικό κίνημα θά μπορέσει νά διασφαλίσει τήν ταυτότητά του ὡς κίνημα γιά μιὰ νέα ἰσορροπία ἀνάμεσα στόν ἄνθρωπο καί τή φύση, καί τόν σκοπό του: γιά μιὰ ἀληθινά οικολογική κοινωνία.

Αὕτη ἡ ταυτότητα καί αὐτός ὁ σκοπός ἀντιμετωπίζουν σήμερα τόν τεράστιο κίνδυνο τῆς διάβρωσης. Ἡ οικολογία εἶναι, σήμερα, "τῆς μόδας", κυριολεκτικά "τοῦ συρμοῦ" — καί μ' αὕτη τή θλιβερή δημο-

τικότητά της έμφανίστηκε ένα νέο είδος περιβαλλοντιστικής μανίας. Από μιά νοοτροπία και ένα κίνημα πού έδιναν τουλάχιστον τήν υπόσχεση τής άμφισβήτησης τής ιεραρχίας και τής κυριαρχίας δημιουργήθηκε μιά μορφή περιβαλλοντισμοῦ πού βασίζεται περισσότερο στήν επιδιόρθωση τών ύφιστάμενων θεσμών, κοινωνικῶν σχέσεων, τεχνολογιῶν και άξιῶν παρά στήν όλική άλλαγή τους. Χρησιμοποιοῦ τόν ὄρο "περιβαλλοντισμός" σάν τό έντελῶς αντίθετο τής οίκοлогίας και πιό συγκεκριμένα τής κοινωνικής οίκοлогίας.

Ένω ἡ κοινωνική οίκολογία επιδιώκει, κατά τή γνώμη μου, νά εξαλείψει τήν έννοια τής κυριαρχίας τής φύσης άπ'τόν άνθρωπο εξαλείφοντας τήν κυριαρχία τοῦ ανθρώπου άπ'τόν άνθρωπο, ὁ περιβαλλοντισμός άντανεκλά μιά "λειτουργιστική" ἢ τεχνολογική αίσθαντικότητα σύμφωνα μέ τήν ὁποία ἡ φύση νοεῖται άπλά ὡς παθητικό "φυσικό περιβάλλον", ὡς συσσώρευση έξωτερικῶν αντικειμένων και δυνατόμεων πού πρέπει νά γίνουν πιό "εὔχρηστες" για τόν άνθρωπο άνεξάρτητα άπ'τό ποιές μπορεί νά εῖναι αὐτές οἱ "χρήσεις". Ὁ περιβαλλοντισμός εῖναι άπλά μιά περιβαλλοντική μηχανική. Δέ θέτει σέ άμφισβήτηση τίς κυρίαρχες αντιλήψεις τής παρούσας κοινωνίας, κυρίως τήν αντίληψη ὅτι ὁ άνθρωπος πρέπει νά κυριαρχεῖ πάνω στή φύση. Αντίθετα, επιδιώκει νά διευκολύνει αὐτήν τήν κυριαρχία άναπτύσσοντας μεθόδους για τή μείωση τών κινδύνων πού ὀφείλονται σ' αὐτήν τήν κυριαρχία. Αὐτές καθαυτές οἱ έννοιες τής ιεραρχίας και τής κυριαρχίας συσκοτίζονται χάρη σέ μιά τεχνική έμφαση στίς "εναλλακτικές" πηγές ενέργειας, στά διάφορα δομικά σχέδια για άποτελεσματικότερη "διάσωση" ενέργειας· χάρη στούς "άπλοῦς" τρόπους ζωῆς στό ὄνομα τών "ὀρίων άνάπτυξης" πού σήμερα αντιπροσωπεύουν μιά τεράστια άναπτυξιακή βιομηχανία — και, φυσικά, χάρη στήν έμφάνιση και προβολή τών "οίκολογικά" προσανατολισμένων ὑποψηφίων για τά δημόσια αξιώματα και τών "οίκολογικά" προσανατολισμένων κομμάτων πού άποσκοποῦν νά προσαρμόσουν ὄχι μόνο τή φύση αλλά και τήν κοινή γνώμη σέ μιά πειθαρχημένη σχέση μέ τήν ὑπάρχουσα κοινωνία.

Η ΟΙΚΟΛΟΓΙΑ «ΤΗΣ ΜΟΔΑΣ»

Ὁ "οίκολογικός" ἡλιακός δορυφόρος τών 24 τετρ. μιλίων τοῦ Nathan Glazer, τά "οίκολογικά" διαστημόπλοια τοῦ O'Neill και οἱ γιγαντιαῖοι "οίκολογικοί" άνεμόμυλοι τής DOE — για νά άναφέρουμε μόνο τά πιό κραυγαλέα παραδείγματα αὐτῆς τής περιβαλλοντιστικής νοοτροπίας — εῖναι τόσο "οίκολογικά" ὅσο και τά εργοστάσια πυρηνικής ενέργειας. Σέ τελευταία άνάλυση, οἱ "οίκολογικές" αξιώσεις τους εῖναι πολύ πιό επικίνδυνες γιατί εῖναι πολύ πιό παραπλανητικές και άποπροσανατολιστικές για τό κοινό. Ὁ θόρυβος πού γίνεται για τήν "Ἡμέρα τής Γῆς" ἢ για κάποιες μελλοντικές "Ἡμέρες τοῦ Ἡλίου" και "Ἡμέρες τοῦ Ἀνέμου", ὅπως και ἡ εὐλαβοφανής ρητορική τών φλύαρων εργολάβων τής ἡλιακῆς ενέργειας και τών πεινασμένων για διπλώματα εύρεσιτεχνίας "οίκολόγων" έφευρετῶν, άποκρύπτουν τό σημαντικό γεγονός ὅτι ἡ ἡλιακή ενέργεια, ἡ αἰολική ενέργεια, ἡ ὀργανική άγροκαλλιέργεια, ἡ ὀλιστική ὑγεία και ἡ "έκούσια άπλότητα" θά αλλάξουν ελάχιστα πράγματα στή γελοία άνισορροπία μας μέ τή φύση έφόσον δέ θά ἔχει θιχτεῖ και τό πρόβλημα τής πατριαρχικῆς οίκογένειας, τών πολυεθνικῶν εταιρειῶν, τής γραφειοκρατικῆς και συγκεντρωτικῆς πολιτικῆς δομῆς, τοῦ συστήματος ἰδιοκτησίας και τής ύφιστάμενης τεχνοκρατικῆς ὀρθολογικότητας. Ἡ ἡλιακή ενέργεια, ἡ αἰολική ενέργεια και ἡ γεωθερμική ενέργεια παραμένουν άπλά μορφές ένεργείας έφόσον τά μηχανήματα για τή χρησιμοποίησή τους εῖναι άδικαιολόγητα πολύπλοκα, γραφειοκρατικά έλεγχόμενα, ἰδιοκτησία τών εταιρειῶν ἢ θεσμικά συγκεκριποιημένα.

Ὁμολογουμένως, αὐτές οἱ μορφές ενέργειας εῖναι λιγότερο επικίνδυνες για τή σωματική ὑγεία τών ανθρώπινων ὄντων άπ'ὅ,τι ἡ έ-

νέργεια πού προέρχεται απ'τά πυρηνικά και φυσικά καύσιμα· ωστόσο, είναι σαφώς επικίνδυνες για την πνευματική, ήθικη και κοινωνική υγεία της ανθρωπότητας εφόσον αντιμετωπίζονται απλά σαν τεχνικές πού δέν προϋποθέτουν νέες σχέσεις ανάμεσα στους ανθρώπους και τή φύση καθώς και σ'αυτή καθαυτή τήν κοινωνία. Ο σχεδιαστής, ο γραφειοκράτης, ο διευθυντής της εταιρείας και ο καριερίστας της πολιτικής δέν εισάγουν τίποτα τό καινούριο ή τό οικολογικό στήν κοινωνία ή στήν αισθαντικότητα μας απέναντι στή φύση και τούς ανθρώπους επειδή τάσσονται υπέρ της "ήπιας ενέργειας"· όπως όλοι οι τεχνοκράτες {...} απλά συγκαλύπτουν ή αποκρύπτουν τούς κινδύνους για τή βιόσφαιρα και τήν ανθρώπινη ζωή μέ τό νά επιβάλλουν στίς οικολογικές τεχνολογίες τόν ζουρλομανδύα τών ιεραρχικῶν ἀξιών ἀντί νά ἀμφισβητοῦν τίς ἀξίες και τούς θεσμούς πού ἀντιπροσωπεύουν.

ΙΕΡΑΡΧΙΑ ΚΑΙ ΚΟΙΝΩΝΙΑ

Παρόμοια, ακόμα και ή αποκέντρωση γίνεται ὅρος χωρίς περιεχόμενο ὅταν σημαίνει μᾶλλον τά, μαθηματικά ὑπολογιζόμενα, πλεονεκτήματα τῆς προσφορᾶς και τῆς ἀνακύκλωσης παρὰ τήν ἀνθρώπινη κλίμακα. "Αν μέ τήν ἀποκέντρωση τῆς κοινωνίας (ή ὅπως ἀρέσκονται νά δηλώνουν οἱ "οἰκολογικά" προσανατολισμένοι πολιτικοί: ἐπιτυγχάνοντας μιάν "ἰσορροπία" μεταξύ "ἀποκέντρωσης" και "συγκεντρωτισμοῦ") σκοπεύουμε νά ἐξασφαλίσουμε "φρέσκα τρόφιμα", τήν εὐκολη "ἀνακύκλωση τῶν ἀπορριμάτων", τή μείωση τοῦ "κόστους μεταφορᾶς" ή νά ἐπιβάλλουμε "περισσότερο" λαϊκό ἔλεγχο πάνω στήν κοινωνική ζωή (προσέξτε: ὅχι πλ ή ρ η λαϊκό ἔλεγχο), τότε ακόμα και ή ἀποκέντρωση χάνει τήν οἰκολογική και ἐλευθεριακή σημασία της ὡς δίκτυο ἐλεύθερων και μέ φυσική ἀρμονία κοινοτήτων πού βασίζονται στήν ἄμεση, πρόσωπο-μέ-πρόσωπο δημοκρατία και τούς πλήρως πραγματωμένους ἑαυτούς, οἱ ὅποιοι μποροῦν πράγματι νά ἀναπτύξουν τήν αὐτο-διεύθυνση και τήν αὐτο-δραστηριότητα πού εἶναι τόσο ζωτικές για τήν πραγμάτωση μιᾶς οἰκολογικῆς κοινωνίας. "Ὅπως και ή ἐναλλακτική τεχνολογία, ή ἀποκέντρωση ὑποβιβάζεται σέ ἀπλό τεχνικό στρατήγημα για τή συγκατάλυψη τῆς ἱεραρχίας και τῆς κυριαρχίας. Τό "οἰκολογικό" ὄραμα τοῦ "ἐλέγχου τῶν ἐνεργειακῶν πηγῶν ἀπ'τὴν τοπική αὐτοδιοίκηση", ή "ἐθνικοποίηση τῆς βιομηχανίας" κι ἕνα σωρό ἄλλες ἀοριστολογίες ὅπως ή περιβόητη "οἰκονομική δημοκρατία", ἐνδέχεται φαινομενικά νά περιορίζουν τίς δημόσιες ἐπιχειρήσεις και τίς μεγάλες ἐταιρεῖες· ὡστόσο, ἀποφεύγουν νά θίξουν τό γενικό ἔλεγχο πού ἀσκοῦν σέ ὁλόκληρη τήν κοινωνία. Πράγματι, ακόμα και μιὰ ἐθνικοποιημένη ἐταιρική δομή παραμένει γραφειοκρατική και ἱεραρχική.

Σάν ἄνθρωπος πού ἀσχολήθηκα σέ βάθος μέ τά οἰκολογικά ζητήματα ὁλόκληρες δεκαετίες, προσπαθῶ νά προειδοποιήσω τούς καλοπροαίρετους, οἰκολογικά προσανατολισμένους ἄνθρώπους για ἕνα ἐξαιρετικά σοβαρό πρόβλημα τοῦ κινήματός μας. Θά ἐκφράσω τίς ἀνησυχίες μου μέ ὅσο γίνεται πιό ἄμεσο τρόπο: ἐκεῖνο πού μ'ἐνοχλεῖ εἶναι ή εὐρύτατα διαδεδομένη τεχνοκρατική νοοτροπία και ὁ πολιτικός ὁπορτουνισμός πού ἀπειλοῦν νά ἀντικαταστήσουν τήν κοινωνική οἰκολογία μέ μιὰ νέα μορφή κοινωνικῆς μηχανικῆς. Γι'ἀρκετό καιρό ὅλα ἔδειχναν ὅτι τό οἰκολογικό κίνημα θά μπορούσε νά πραγματοποιήσει τίς ἐλευθεριακές προοπτικές του ὡς κίνημα για μιάν ἀντιιεραρχική κοινωνία. Ἐνισχυόμενο ἀπ'τίς πιό προωθημένες τάσεις τῶν φεμινιστικῶν, ὁμοφυλοφιλικῶν, κοινοβιακῶν και κοινωνικά ριζοσπαστικῶν κινήματων, ὅλα ἔδειχναν ὅτι τό οἰκολογικό κίνημα θά μπορούσε νά ἀρχίσει νά συγκεντρώνει τίς προσπάθειές του στήν πραγματοποίηση τῆς ἀλλαγῆς ὡς πρὸς τή βασική δομή τῆς ἀντιοικολογικῆς κοινωνίας μας και ὅχι ἀπλά νά ἐξασφαλίζει πιό εὐπρόσδεκτες μεθόδους για τή διαιώνισή της ή θεσμικά "καλλυντικά" για τή συγκατάλυψη τῶν ἀνίστων ἀσθενειῶν της. Ἡ ἐμφάνιση τῶν διαφόρων κινήσεων ἐνάντια στήν πυρηνική ἐνέργεια, πού βασίστηκαν σ'ἕνα ἀποκεντρωμένο δίκτυο ὁμάδων συγγένειας, στήν ἄμεση δημοκρατία ὡς πρὸς τή διαδικασία, λή-

ψης των αποφάσεων και στην άμεση δράση, φάνηκε να ένισχύει αυτήν την έλπίδα. Τό πρόβλημα πού αντιμετώπιζε τό κίνημα φάνηκε ότι είναι βασικά πρόβλημα διαπαιδαγώγησης (ατομικής και συλλογικής αφύπνισης) — άφορούσε, δηλαδή, τήν ανάγκη να γίνουν πλήρως κατανοητά: ή σημασία της δομής "ομάδα συγγένειας" ως οικογενειακού τύπου μορφή μέ χρονική διάρκεια, όλα όσα προϋποθέτει και συνεπάγεται ή άμεση δημοκρατία, ή έννοια της άμεσης δράσης όχι πιά ως "στρατηγική" αλλά ως βαθιά ριζωμένα αισθαντικότητα, ως νοοτροπία πού έκφράζει τό γεγονός ότι καθένας (καθεμιά) έχει τό δικαίωμα να αναλάβει τόν άμεσο έλεγχο της κοινωνίας και της καθημερινής ζωής του (της).

Ο ΝΕΟΣ ΟΠΟΡΤΟΥΝΙΣΜΟΣ

Όστόσο, αποτελεί σαφή είρωνεία τό γεγονός ότι, μέ τήν έναρξη της δεκαετίας του 1980, πού προσφέρει πλούσιες ύποσχέσεις για σαρωτικές αλλαγές ως προς τίς αξίες και τήν ανθρώπινη συνείδηση, έμφανίστηκε κι ένας νέος οπορτουνισμός πού άπειλεί να μετατρέψει τό οικολογικό κίνημα σε άπλό "καλλυντικό" της παρούσας κοινωνίας. Πολλοί αυτο-τιτλοφορούμενοι "ιδρυτές" των διαφόρων κινήσεων ενάντια στην πυρηνική ενέργεια (πράγμα πού ίσχύει ιδιαίτερα για τήν Clamshell Alliance) έγιναν σήμερα "ριζοσπάστες διευθυντές", όπως τούς άποκαλεί ο Andrew Kopkind — έγιναν, δηλαδή, οί χειραγωγοί μιας πολιτικής "συναίνεσης", πού λειτουργεί μέσα στά πλαίσια του συστήματος στό όνομα άκριβώς της υποτιθέμενης αντίθεσης προς αυτό.

Ο "ριζοσπάστης διευθυντής" δέν είναι έντελώς καινούριο φαινόμενο. Ο Τζέρι Μπράουν, όπως και ή δυναστεία των Κένεντι, έχουν καλλιεργήσει αυτήν τήν τέχνη στόν τομέα της πολιτικής έδω και πάρα πολλά χρόνια. Εκείνο πού μās έκπλήσσει μέ τήν τωρινή "γενιά" είναι ότι πάρα πολλοί "ριζοσπάστες διευθυντές" προέρχονται από σημαντικά ριζοσπαστικά κοινωνικά κινήματα της δεκαετίας του 1960 και, τό πιο σπουδαίο, από τό οικολογικό κίνημα της δεκαετίας του '70. Οί ριζοσπάστες και ιδεαλιστές της δεκαετίας του '30 χρειάστηκαν όλόκληρες δεκαετίες για να καταλήξουν στόν κυνισμό της μέσης ηλικίας πού ήταν άπαραίτητος για τή συνθηκολόγησή τους κι έπιπλέον είχαν τήν έντιμότητα να τό παραδεχτούν δημόσια. Τά πρώην μέλη της S.D.S. και των ομάδων οικολογικής δράσης συνθηκολογούν όταν είναι ακόμα σχετικά νέοι — και γράφουν "πικρόχολες" αυτοβιογραφίες στα 25, τά 30 ή τά 35 χρόνια τους, διανθισμένες μ'ένα σωρό έκλογικεύσεις για τήν άνευ όρων παράδοσή τους στό κατεστημένο. Η περίπτωση του Τόμ Χέιντεν δέ χρειάζεται ιδιαίτερη κριτική, όπως άποδεικνύει ή κυνική έπιχειρηματολογία του ενάντια στην άμεση δράση πού αναλήφθηκε στό Seabrook τό περασμένο φθινόπωρο. Άκόμα χειρότερη είναι ή περίπτωση του "Κόμματος των Πολιτών" του Μπάρι Κομόνερ, κτλ. {...}

ΟΙ ΡΙΖΟΣΠΑΣΤΕΣ ΔΙΕΥΘΥΝΤΕΣ

Σ'όλες αυτές τίς περιπτώσεις, τό ριζοσπαστικό περιεχόμενο μιας άποκεντρωμένης κοινωνίας πού βασίζεται στις έναλλακτικές τεχνολογίες και τίς στενά συνδεδεμένες κοινότητες, μ'ένα σωρό εύφύεστα κόλπα, τίθεται στην ύπηρεσία μιας τεχνοκρατικής αισθαντικότητας, των "ριζοσπαστών διευθυντών" και των οπορτουνιστών καριεριστών. Ο σοβαρότατος κίνδυνος, στην προκειμένη περίπτωση, πηγάζει άπ'τήν άποτυχία πολλών ιδεαλιστικά σκεπτόμενων ατόμων να αντιμετωπίσουν τά σημαντικά κοινωνικά ζητήματα μέ τόν άποκλειστικά δικό τους τρόπο — να αναγνωρίσουν τόν όλοφάνερα άσυμβίβαστο χαρακτήρα των σκοπών πού έρχονται σε σύγκρουση μεταξύ τους, των σκοπών πού δέν μπορούν να συνυπάρχουν χωρίς τήν άνευ όρων παράδοση του οικολογικού κινήματος στα χέρια των χειρότερων έχθρών του.

Τίς περισσότερες φορές, αὐτοί οἱ ἐχθροί εἶναι οἱ "ἡγέτες" καί οἱ "ἰδρυτές" του, πού προσπάθησαν νά τό κάνουν νά προσαρμοστεῖ στό σύστημα καί τίς ἰδεολογίες πού ἀποκλείουν κάθε κοινωνική ἢ οἰκολογική διευθέτηση μέ τή μορφή μιᾶς οἰκολογικῆς κοινωνίας.

Τό δόλωμα τῆς "ἐπιρροῆς", τῆς "παραδοσιακῆς πολιτικῆς", τῆς "ἀποτελεσματικότητος", ἀποδεικνύει μέ ἐντυπωσιακό τρόπο τήν ἔλλειψη συνοχῆς καί συνείδησης πού μαστίζει σήμερα τό οἰκολογικό κίνημα. Οἱ ὁμάδες συγγένειας, ἡ ἄμεση δημοκρατία καί ἡ ἄμεση δράση δέ θεωροῦνται πράγματα εὐπρόσδεκτα — ἢ σέ τελευταία ἀνάλυση κατανοητά — ἀπό τά ἑκατομμύρια τῶν ἀνθρώπων πού ζοῦν μοναχικά, ἐγκλωβισμένοι στίς ντισκοτέκ καί τά ἐργένικα μπάρ. Εἶναι ἀρκετά τραγικό τό ὅτι αὐτοί οἱ ἑκατομμύρια ἄνθρωποι ἔχουν παραδώσει τήν κοινωνική τους δύναμη, οὐσιαστικά τήν ἴδια τους τήν προσωπικότητα, στούς πολιτικούς καί τούς γραφειοκράτες πού ζοῦν μέσα σ' ἕνα πλέγμα ὑπακοῆς καί ἰσχύος ὅπου συνήθως παίζουν δευτερεύοντες ρόλους. Ὡστόσο, αὐτό ἀκριβῶς εἶναι ἡ ἄμεση αἰτία τῆς οἰκολογικῆς κρίσης τῆς ἐποχῆς μας — αἰτία πού οἱ ἱστορικές της ρίζες βρίσκονται στήν κοινωνία τῆς ἀγορᾶς ἡ ὁποία μᾶς περιβάλλει. Τό νά ζητήσουμε ἀπό τούς ἀνίσχυρους ἀνθρώπους νά ξαναπάρουν στά χέρια τοὺς τήν ἴδια τή ζωὴ τοὺς εἶναι πολὺ σημαντικό ἀπ' τό νά προσθέσουμε ἕναν περίπλοκο, συχνά ἀκατανόητο καί δαπανηρό ἥλιος κόσμος συσσωρευτὴ στά σπίτια τοὺς. Μέχρι νά ξαναποκτήσουν μιὰ νέα αἰσθησιμὴ δύναμη πάνω στή ζωὴ τοὺς, μέχρι νά δημιουργήσουν τό δικό τους σύστημα αὐτοδιεύθυνσης γιὰ νά ἀντιτεθοῦν στό σημερινό σύστημα ἱεραρχικῆς διεύθυνσης, μέχρι νά ἀναπτύξουν νέες οἰκολογικὲς ἀξίες γιὰ νά ἀντικαταστήσουν τίς τρέχουσες ἐξουσιαστικὲς ἀξίες — διαδικασία τήν ὁποία οἱ ἥλιακοὶ συσσωρευτές, οἱ ἐγκαταστάσεις αἰολικῆς ἐνέργειας καί οἱ ὀργανικὲς καλλιέργειες μποροῦν νά διευκολύνουν ἄλλὰ ποτέ νά ἀντικαταστήσουν — ὅ,τι κι ἂν ἀλλάξει στήν κοινωνία δέ θά μπορέσει νά θεμελιώσῃ μιὰ νέα ἰσορροπία μέ τὸν φυσικὸ κόσμο.

Εἶναι ὀλοφάνερο ὅτι ὅλοι αὐτοί οἱ ἀνίσχυροι ἄνθρωποι δέ θά ἀποδεχτοῦν τίς ὁμάδες συγγένειας, τήν ἄμεση δημοκρατία καί τήν ἄμεση δράση ἔτσι ἀπλά, χάρι στήν ὁμαλή ἐξέλιξη τῶν γεγονότων. Τό γεγονός ὅτι ἔχουν βασικὲς παρορμήσεις οἱ ὁποῖες τοὺς κάνουν πολὺ δεκτικὸς ἀπέναντι σ' αὐτοῦ τοῦ εἴδους τίς μορφές καί τίς δραστηριότητες — γεγονός πού ἐκπλήσσει πάντα τοὺς "ριζοσπάστες διευθυντές" σέ περιόδους κρίσης καί σύγκρουσης — ἀποτελεῖ μιὰ δυναμική πού πρέπει νά γίνῃ ἀπόλυτα κατανοητὴ καί νά ἀποκτήσῃ διανο-

Ἀντιπυρηνικὴ διαδήλωση με αποκαλύψεις

ητική συνοχή με τη συστηματική διαπαιδαγώγηση και τα έпанειλημμένα παραδείγματα. Κι αυτήν άκριβώς τη διαπαιδαγώγηση και τα παραδείγματα άρχισαν να προσφέρουν όρισμένες φεμινιστικές και άντι-πυρηνικές ομάδες. Αυτό που είναι άπίστευτα όπισθοδρομικό με την τεχνική πίεση και την έκλογική πολιτική των τεχνοκρατών του περιβάλλοντος και των "ριζοσπαστών διευθυντών" σήμερα είναι ότι άναδημιουργούν στο όνομα της "ήπιας ενέργειας", μιας παραπειστικής "άποκέντρωσης" και των έγγενώς ιεραρχικών κομματικών δομών, τις χειρότερες μορφές και συνήθειες, που υποθάλλουν στο άμερικανικό κοινό την παθητικότητα, την ύπακοή και τό αίσθημα του τρω-του άπέναντι στα μέσα μαζικής ένημέρωσης. 'Η θεαματική πολιτική, που προωθούν οι διάφοροι Μπράουν, Χέιντεν, Κομόνερ, οι "ιδρυτές" των οικολογικών κινήσεων όπως οι Wasserman και Lovejoy, μαζί με τις πρόσφατες τεράστιες διαδηλώσεις της Ουάσινγκτον και της Νέας 'Υόρκης, διαμορφώνει μά ζ ε ς κ α ι ό χ ι π ο λ ί τ ε ς — άντικείμενα χειραγώγησης στη διάθεση των μέσων μαζικής ένημέρωσης άνεξάρτητα από ποιούς χρησιμοποιούνται: την Εχxon, την C.E.D. {→Campaign for Economic Democracy: 'Εκστρατεία για την Οικονομική Δημοκρατία+}, τό Κόμμα των Πολιτών, κτλ.

'Η οικολογία χρησιμοποιείται ένάντια στην ανάπτυξη της οικολογικής αισθαντικότητας, τις οικολογικές μορφές όργάνωσης και τις οικολογικές πρακτικές για να "κερδηθούν" οι μάζες των ψηφοφόρων και ό χ ι γ ι α τ ή ν ο ι κ ο λ ο γ ι κ ή δ ι α π α ι δ α γ ώ γ η σ η τ ω ν ά ν θ ρ ώ π ω ν . 'Ο φόβος της "άπομόνωσης", της "ματαιότητας", της "άναποτελεσματικότητας" δημιουργεί ένα νέο είδος άπομόνωσης, ματαιότητας και άναποτελεσματικότητας· πιο συγκεκριμένα: την πλήρη παραίτηση, την εγκατάλειψη των βασικότερων ιδανικών και σκοπών του άτόμου. Κερδίζεται ή "έξουσία" με τίμημα την άπώλεια της μοναδικής δύναμης που πραγματικά έχουμε και που μπορεί ν'άλλάξει αυτήν την παράλογη κοινωνία — την ήθική μας άκεραιότητα, τα ιδανικά μας και τις άρχές μας. Μπορεί να πρόκειται, βέβαια, για την ιδανική εύκαιρία των καριεριστών που χρησιμοποίησαν την οικολογία για την προσωπική προβολή τους και την παραπέρα άναρρίχηση τους στην ιεραρχία· θά γίνει, όμως, ό τάφος ενός κινήματος που έμπειριέχει, σε λανθάνουσα μορφή, τα ιδανικά ενός καινούριου κόσμου όπου οι μάζες γίνονται άτομα και οι φυσικοί πόροι γίνονται φύση — άτομα και φύση που πρέπει να τα σεβαστούμε για την μοναδικότητα και την πνευματικότητά τους.

Η ΚΟΙΝΩΝΙΚΗ ΟΙΚΟΛΟΓΙΑ

Σήμερα, βλέπουμε· να έμφανίζεται ένα οικολογικά προσανατολισμένο φεμινιστικό κίνημα και, έπιπλέον, εξακολουθεί να υπάρχει τό περίγραμμα των έλευθεριακών κινήσεων ένάντια στην πυρηνική ενέργεια. 'Η συγχώνευση αυτών των δύο με τα νέα κινήματα, που ένδέχεται να ξεπηδήσουν άπ'τίς διάφορες κρίσεις της έποχής μας, μπορεί να σημάνει την έναρξη μιας άπό τις πιο ένθουσιαστικές και άπελευθερωτικές δεκαετίες του αιώνα μας. Τό οικολογικό πρόβλημα δέν μπορεί σε καμιά περίπτωση να διαχωριστεί άπ'όλα τα άλλα προβλήματα της έποχής μας — τόν σεξισμό, την έξουσία της ήλικίας, τη φυλετική καταπίεση, την "ένεργειακή κρίση", τη δύναμη των μεγάλων εταιρειών, τη συμβατική ιατρική, τη γραφειοκρατική χειραγώγηση, τη στρατιωτικοποίηση της ζωής, τόν μιλιταρισμό, την έρήμωση των πόλεων, τόν πολιτικό συγκεντρωτισμό. "Όλα αυτά τα προβλήματα είναι στενά συνδεδεμένα με τις έννοιες ιεραρχία και κυριαρχία — έννοιες κλειδιά για μιά ριζοσπαστική κοινωνική οικολογία.

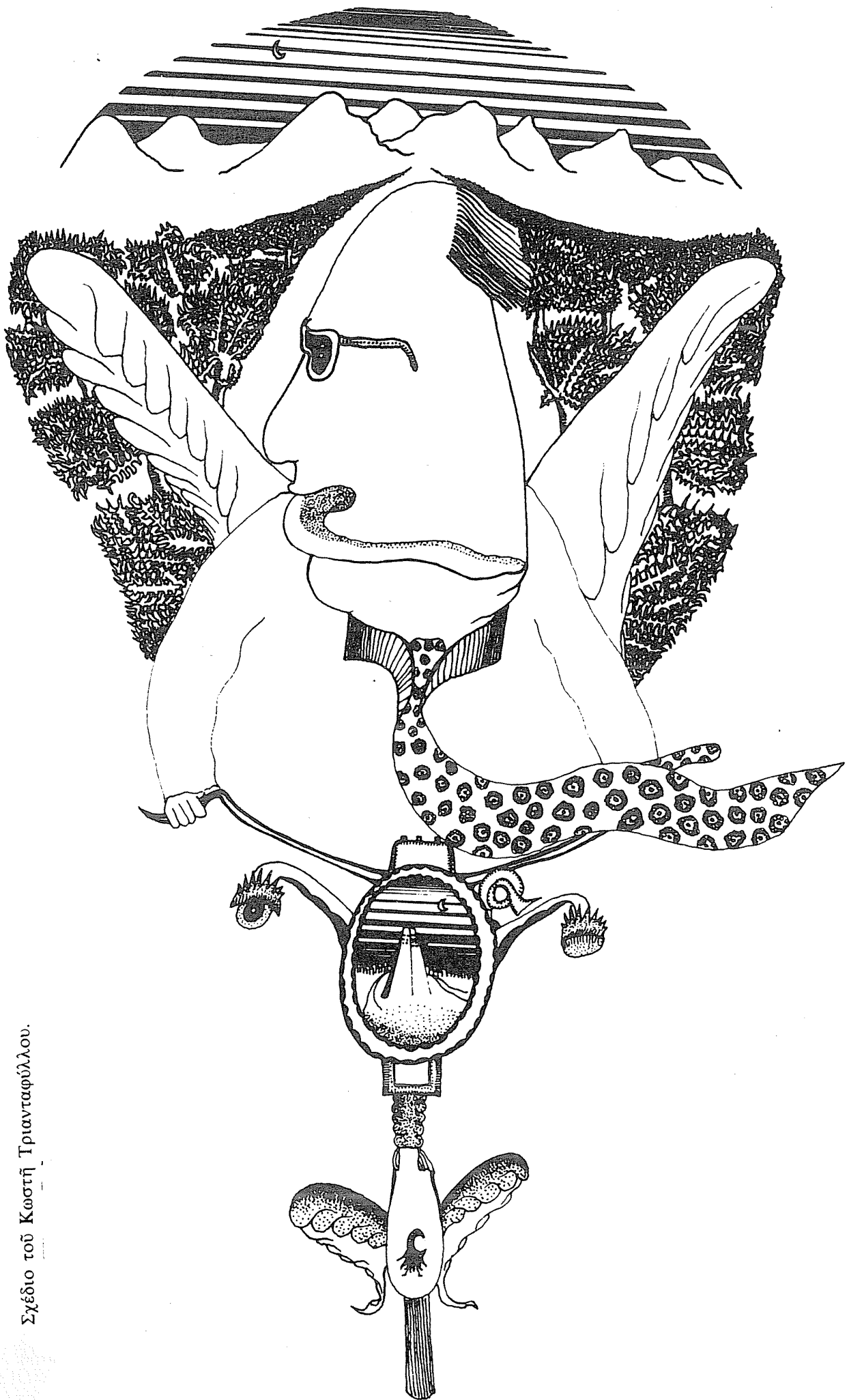
Πιστεύω ότι είναι άπαραίτητο για όλους όσους συμμετέχουν στο οικολογικό κίνημα να πάρουν μιά κρίσιμη άπόφαση: θά διαφυλάξουμε, κατά τη δεκαετία του '80, την όραματική μας αντίληψη για ένα οικολογικό μέλλον που θά βασίζεται στην έλευθεριακή θέση της άποκέν-

τρωσης και τής εναλλακτικῆς τεχνολογίας, και για μιὰ ἐλευθεριακὴ πρακτικὴ πού θά πρέπει νά βασίζεται στίς ομάδες συγγένειας, τήν ἄμεση δημοκρατία και τήν ἄμεση δράση; "Ἡ, ἀντίθετα, αὐτό πού θά σφραγίσει τή δεκαετία θά εἶναι ἡ θλιβερή ἐπιστροφή στὸν ἰδεολογικό σκοταδισμό και τήν "παραδοσιακὴ πολιτικὴ" πού ἐπιτυγχάνει τήν κατάκτηση τῆς "ἐξουσίας" και τήν "ἀποτελεσματικότητά" ἐφαρμόζοντας ἐκεῖνες ἀκριβῶς τίς μεθόδους πού θά πρέπει νά πολεμήσει; Θά ἐπιδιώξει τὸ οἰκολογικὸ κίνημα νά κερδίσει τίς πλασματικὲς μάζες τῶν ψηφοφόρων χρησιμοποιώντας ἐκεῖνες ἀκριβῶς τίς μορφές μαζικῆς χειραγώγησης, τὰ μέσα μαζικῆς ἐνημέρωσης και τὴ μαζικὴ κουλτούρα πού τάχθηκε νά ἀντιστρατευθεῖ; Οἱ δύο αὐτές κατευθύνσεις δέ γίνεται νά συνδυαστοῦν, εἶναι ἐντελῶς ἀσυμβίβαστες μεταξύ τους. Ἡ ἀπό μέρος μας χρῆση τῶν "μέσων", τῶν κινητοποιήσεων και τῶν πράξεων πρέπει νά ἀπευθύνεται στὴν ψυχὴ και τὸ πνεῦμα τῶν ἀνθρώπων, ὄχι στὰ ἐξηρημαμένα ἀντανεκλαστικά τους και στὴν τακτικὴ τῶν σόκ, πού δὲν ἀφήνουν νά ἐκφραστεῖ ἡ λογικὴ και ἡ ἀνθρωπιά τους. Πάντως, ἡ ἐκλογή πρέπει νά γίνει τώρα, πρὶν θεσμοποιηθεῖ τὸ οἰκολογικὸ κίνημα σ' ἄπλό ἐξάρτημα αὐτοῦ ἀκριβῶς τοῦ συστήματος πού τίς δομές και τίς μεθόδους του διακηρύσσει ὅτι ἀντιστρατεύεται. Ἡ ἐκλογή αὐτὴ πρέπει νά γίνει συνειδητὰ και ἀποφασιστικά — ἄλλιως, θά ἔχουμε χάσει γιὰ πάντα ὄχι μόνο αὐτὴν τὴ δεκαετία ἀλλὰ και ὁλόκληρο τὸν αἰῶνα μας.

Γιὰ κείμενα, πού ἐπεξεργάζονται ἐκτενέστερα τίς ἀπόψεις πού ἀπλὰ θίγονται σ' αὐτὴν τὴν ἐπιστολή, οἱ ἐνδιαφερόμενοι μποροῦν ν' ἀπευθυνθοῦν στὴν ἐξῆς διεύθυνση: Comment Publishing Project, P.O. Box 371, Hoboken, N.J. 07030, U. S. A.

ΟΙ ΑΠΑΤΕΣ ΤΟΥ ΠΑΛΙΟΥ ΚΟΣΜΟΥ

Σχέδιο του Κωστή Τριανταφύλλου.

ΟΜΟΣΠΟΝΔΕΣ ΑΝΑΡΧΙΚΕΣ ΟΜΑΔΕΣ ΙΤΑΛΙΑΣ

ΕΝΑ ΑΝΑΡΧΙΚΟ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ

ΕΙΣΑΓΩΓΙΚΑ

Τί είναι οι 'Ομόσπονδες 'Αναρχικές 'Ομάδες; Είναι η μικρότερη και νεαρότερη από τις τρεις έθνικές ομόσπονδίες του ιταλόφωνου αναρχικού κινήματος — οι άλλες δύο είναι η 'Αναρχική 'Ομόσπονδία 'Ιταλίας (FAI) και οι 'Αναρχικές 'Ομάδες 'Ιταλίας (GIA) — και ιδρύθηκε τό 1965. Λίγους μήνες πριν από την ίδρυση των Ο.Α.Ο., ύστερα από μία διάσπαση στην 'Αναρχική 'Ομόσπονδία, δημιουργήθηκαν οι 'Αναρχικές 'Ομάδες. 'Ορισμένες αυτόνομες ομάδες νεαρών αντιεξουσιαστών, που είχαν ήδη συνεργαστεί στη δράση και είχαν κοινές απόψεις για πολλά βασικά θέματα, δημιούργησαν μιάν άλλη 'Ομόσπονδία — τις 'Ομόσπονδες 'Ομάδες Νέων 'Αναρχικών (GGAF). Τό 1969, η ομόσπονδία αυτή μετονομάστηκε σε 'Ομόσπονδες 'Αναρχικές 'Ομάδες (GAF). Έννιά χρόνια αργότερα, στις αρχές τοῦ 1978, οι Ο.Α.Ο. αυτοδιαλύθηκαν σαν ομόσπονδία, χωρίς όμως να αποσυνθουν από την ενεργό δράση μέσα στα πλαίσια του ιταλόφωνου αναρχικού κινήματος {→βλ. *La Lanterne Noire*, ΤΟ ΤΕΛΟΣ ΜΙΑΣ ΕΜΠΕΙΡΙΑΣ, στις έπόμενες σελίδες}.

— Μ.

Αυτό που ακολουθεί δεν είναι ΤΟ αναρχικό πρόγραμμα αλλά ΕΝΑ αναρχικό πρόγραμμα, τό πρόγραμμα των 'Ομόσπονδων 'Αναρχικών 'Ομάδων, που έγκρίθηκε κατά τη συνέλευσή τους της 20ης και 21ης Μαρτίου 1976.

Τό πρόγραμμα αυτό είναι τό αποτέλεσμα δεκάχρονων κοινών έμπειριών και συζητήσεων, και αποτελεί απλά τη σχηματικά οργανωμένη έκφραση ένος τρόπου έρμηνείας του αναρχισμού, τό 1976 στην 'Ιταλία, και της σύγχρονης κοινωνικοοικονομικής πραγματικότητας — μολονότι όρισμένα θεωρητικά συμπεράσματα και όρισμένες γενικότερες πλευρές της ανάλυσης θά έχουν σύγουρα εύρύτερη σημασία από άποψη τόπου και χρόνου.

'Ορισμένες θεμελιακές αντιλήψεις — λογουχάρη, η αναλλοίωτη φύση των έλευθεριακών βασικών αρχών, η συνοχή μέσων και σκοπών κτλ. — είναι η θεωρητική και ιστορική κληρονομιά του αναρχισμού ως συνόλου και έπομένως δεν συνδέονται μέ έξειδικευμένες καταστάσεις ή πεποιθήσεις, μία και είναι κοινές σε κάθε έρμηνεία του αναρχισμού, άρα και σ' αυτό τό πρόγραμμα.

Τό πρόγραμμα έχει σκόπιμα ΑΝΟΙΧΤΟ χαρακτήρα, άνοιχτό όχι μόνο σε τροποποιήσεις και διορθώσεις ως προς τις αναλύσεις του, φυσική συνέπεια των αντικειμενικών δομικών αλλαγών και μιας ολοκληρωμένης θεωρητικής εξέτασης, αλλά και σε νέες ιδέες και τροποποιήσεις όσον άφορᾷ την πρακτική για νέους πειραματισμούς και νέες έμπειρίες. Έπομένως, σύμφωνα μέ τό χαρακτήρα των 'Ομόσπονδων 'Αναρχικών 'Ομάδων, είναι ένα πρόγραμμα που πρέπει να επαληθεύεται συνεχώς και να επιβεβαιώνεται ή να αναδιαμορφώνεται κατά περιόδους.

Edizioni del C.D.A., 1977.

ΤΟ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ ΤΩΝ ΟΜΟΣΠΟΝΔΩΝ ΑΝΑΡΧΙΚΩΝ ΟΜΑΔΩΝ

Ο ΑΝΑΡΧΙΣΜΟΣ

Ο αναρχισμός είναι, πρώτα απ' όλα, ένα σύστημα αξιών. Δεύτερο, είναι ή επιθυμία να εφαρμοστούν στην πράξη αυτές οι αξίες μέσα στα πλαίσια ενός κοινωνικού συστήματος με όσο γίνεται πιο ολοκληρωμένο τρόπο. Τρίτο, είναι μια μέθοδος προσέγγισης της κοινωνικής πραγματικότητας με σκοπό την κατανόηση, την έρμηνεία και το μετασχηματισμό της. Ο αναρχισμός είναι, λοιπόν, ή ήθικη, ή επιστήμη και το επαναστατικό πρόγραμμα ταυτόχρονα: ή ήθικη της ελευθερίας, ή επιστήμη της ελευθερίας και το πρόγραμμα της ελευθερίας.

Η σχηματική διάκριση βέβαια ανάμεσα στις τρεις αυτές πλευρές του αναρχισμού είναι απλά ένας συνεκτικός τρόπος παρουσίασης, που διαμορφώθηκε ύστερα από μια εκατονταετία ελευθεριακής σκέψης και αγώνα, θεωρίας και πρακτικής, και δεν αποτελεί κάποια μεταφυσική μέθοδο για την άντληση ενός δόγματος από διάφορες αφηρημένες ιδέες για την κοινωνική δικαιοσύνη. Στην ουσία, οι τρεις αυτές πλευρές είναι άξεδιάλυτα συνδεδεμένες μεταξύ τους και έμφανίστηκαν αρχικά σαν το "απόσταγμα" των βλέψεων των καταπιεζόμενων για χειραφέτηση, όπως αυτές εκφράστηκαν μέσα απ' τους αγώνες τους, για να έξελεχθούν τελικά σ' ένα συνεκτικό και ολοκληρωμένο σύστημα που τροποποιήθηκε και δοκιμάστηκε στην πράξη, και επιβεβαιώθηκε ή καθορίστηκε με βάση τις διαδοχικές ιστορικές εξελίξεις.

Η ΑΝΑΡΧΙΑ

Τό αναρχικό σύστημα αξιών όταν εφαρμόζεται σε μια κοινωνία ονομάζεται αναρχία. Με τον όρο αυτό δε θέλουμε να αναφερθοῦμε σε κάποια συγκεκριμένη και λεπτομερή περιγραφή της "ιδανικής κοινωνίας" αλλά, απεναντίας, στα διάφορα στοιχεία που είναι κοινά σ' όλες τις ποικιλότροπες εκφάνσεις της αναρχικής "ουτοπίας", στις βασικές λειτουργίες και δομές της.

Μ' αυτήν την έννοια, ή αναρχία μπορεί να θεωρηθεί ως μια κοινωνία όπου υφίσταται στο μέγιστο ελευθερία και ισότητα — μολονότι, στην πραγματικότητα, ή δεύτερη είναι απλά ή κοινωνική έκφραση της πρώτης — δηλαδή, δεν μπορούν να υπάρχουν ελευθεριακές σχέσεις παρά μόνο μεταξύ ίσων. Μ' άλλα λόγια, ή αναρχία είναι ή γενικευμένη εναλλακτική λύση ως προς τα ιεραρχικά πρότυπα της κοινωνίας.

Οι επιβεβλημένες και αυστηρά πυραμιδοειδείς δομές της ιεραρχικής κοινωνίας αντικαθίστανται με μια λειτουργική πολλαπλότητα ελεύθερων ομαδικών σχηματισμών και κοινοβίων που επιδέχονται πάντα τροποποιήσεις. Ο καταναγκασμός του νόμου αντικαθίσταται με την αμοιβαία συμφωνία ή έκμετάλλευση των έργων αντικαθίσταται με τη γενικευμένη αυτοδιεύθυνση ή ιδιωτική ιδιοκτησία των μέσων παραγωγής αντικαθίσταται με την κοινή κατοχή (ως προς τις κοινωνικές μορφές παραγωγής) και την ατομική κατοχή (ως προς τις ατομικές μορφές παραγωγής). Η συγκεντροποίηση της πολιτικής εξουσίας και του κράτους αντικαθίσταται με την αποκέντρωση και την ομοσπονδιοποίηση ή αντιπροσώπευση αντικαθίσταται με την άμεση δημοκρατία. Ο καταμερισμός της εργασίας αντικαθίσταται με την ενοποιητική ολοκλήρωση της εργασίας, είτε είναι αγροτική είτε βιομηχανική, είτε είναι χειρωνακτική είτε πνευματική. Η παθητικότητα των μα-

ζών, ως υποταγμένων παραγωγών και εξαρτοποιημένων καταναλωτών, αντικαθίσταται με τη δημιουργικότητα των ομάδων και των ατόμων· ή κοινωνική ανισότητα, με τα έντελώς όμοιομορφα στερεότυπά της, αντικαθίσταται με τη φυσική ποικιλομορφία μέσα σ'ένα πλαίσιο απόλυτης ισότητας· ή ηθική της υποταγής, της υπεκφυγής και του ψεύδους αντικαθίσταται με την ηθική της έλευθερίας και της αλληλεγγύης. Η καταπίεση ή/και έμπορευματοποίηση των αισθήσεων αντικαθίσταται με την όλο χαρά απελευθέρωση της ανθρώπινης φύσης.

Μ'αυτήν την έννοια, ή αναρχία δέν είναι ένας μύθος αλλά ένας πραγματικός σκοπός πού πρέπει νά επιδιωχθεῖ ή επίτευξή του, μολονότι ένδέχεται νά γίνεται έφικτός μόνο χάρη σέ μιá σειρά προσεγγίσεων και ἴσως όχι απόλυτα άκόμη και τότε. Κάθε δραστηριότητα θά πρέπει ν'άπορρέει από αυτόν τό σκοπό και νά αναφέρεται σ'αυτόν για νά μπορεί νά έλέγχει τή συνοχή της.

Η ΙΕΡΑΡΧΙΚΗ ΚΟΙΝΩΝΙΑ

Η αναρχία είναι, λοιπόν, ή γενικευμένη έναλλακτική λύση ως προς τό ιεραρχικό πρότυπο της κοινωνίας. Ός προς τό πρότυπο σάν σύνολο και όχι ως προς κάποια συγκεκριμένη μορφή ιεραρχικής κοινωνίας. Έπομένως, ό αναρχισμός είναι τό θεωρητικό και κοινωνικό σύστημα πού αντίστρατεύεται όλες τίς ιεραρχικές δομές, με τίς αξίες τους, με τίς ψευδειςτημονικές ιδεολογίες τους. Μολονότι, από ιστορική άποψη, ό αναρχισμός αίρει τήν καταγωγή του άπ'τόν άγώνα των έργατών ένάντια στόν καπιταλισμό κατά τή διάρκεια του περασμένου αιώνα, υποστήριζε πάντα και συνεχίζει νά υποστηρίζει και σήμερα τήν άρνηση όχι μόνο της κυριαρχίας της άστικής τάξης αλλά και κάθε μορφής κυριαρχίας.

Στίς ιεραρχικές κοινωνίες, όλες οι ανθρώπινες σχέσεις, με τόν ένα ή τόν άλλο τρόπο, βασίζονται ούσιαστικά στην κυριαρχία: στό μέτρο πού τό ιεραρχικό πρότυπο αναπαράγεται σέ κάθε πλευρά της κοινωνίας και, με τήν επιδίωξη για κατοχή έξουσίας, γίνεται έκδηλο γνώρισμα κάθε χαρακτήρα. Ιδιαίτερη σημασία όσον άφορά αυτές τίς σχέσεις κυριαρχίας έχει ή σχέση πού άπορρέει άπ'τήν οικονομική έκμετάλλευση ή όποία επικρατεί στην πρωταρχική κοινωνική δραστηριότητα. Η ιεραρχική στρωμάτωση πού καθορίζεται άπ'τήν έκμετάλλευση, με τίς διάφορες μορφές πού πήρε στά ποικιλόμορφα οικονομικά συστήματα τά όποία έμφανίστηκαν σ'όλη τή διάρκεια της ιστο-

ρίας, είναι ή θεμελιακή στρωμάτωση. Παρόλα αυτά, τούτη ή στρωμάτωση δέν άποτελεῖ έκφραση μόνο του ιεραρχικού καταμερισμού των παραγωγικών λειτουργιών με τήν περιορισμένη έννοια του όρου αλλά και του ιεραρχικού καταμερισμού της κοινωνικής εργασίας γενικότερα. Σ'όρισμένες κοινωνίες, ή οικονομική έξουσία (ή και τά προνόμια) έχει συγχωνευτεῖ με τήν πολιτική έξουσία, ένω σέ άλλες εξακολουθεῖ νά υπάρχει μιá τυπική διάκριση: σέ όρισμένες κοινωνίες, ή πρώτη φαίνεται σάν ν'άπορρέει άπ'τή δεύτερη, σέ άλλες τό αντίθετο. Έτσι κι άλλιώς, όμως, τόσο ή μιá όσο και ή άλλη άποτελούν μονοπώλιο μιās προνομιούχας έλίτ.

Τό κράτος είναι ό θεμελιακός πολιτικός θεσμός κάθε σύγχρονης ιεραρχικής κοινωνίας και οι επιθέσεις των αναρχικών στρέφονται έπομένως, όπως και κατά τό παρελθόν, ένάντια στό κράτος πρώτα και κύρια — και όχι μόνον ένάντια στό "άστικό κράτος" (τήν πολιτική δομή της καπιταλιστικής κοινωνίας) αλλά κι ένάντια σέ κάθε είδους κράτος του παρόντος, του παρελθόντος ή του μέλλοντος: στό μέτρο πού τό κράτος είναι ή οργανωμένη δύναμη, δηλαδή, ή κυριαρχία. Η αναρχική κριτική ένάντια στό κράτος άποκτá νέες πιά διαστάσεις μπροστά στην τερατώδη ολοκληρωτική επέμβαση πού γίνεται ένάντια στην ατομική έλευθερία, και στην άμεση μεταμόρφωση τόσο της οικονομικής όσο και της πολιτικής έξουσίας.

Η ΤΑΞΙΚΗ ΠΑΛΗ

Με τή στρωμάτωση πού δημιουργεῖται χάρη στην έκμετάλλευση, οι κοινωνικές όμαδοποιήσεις, οι τάξεις, έχουν διαμετρικά αντίθετα συμφέροντα. Η ταξική πάλη είναι γενικευμένα ύπαρκτή σέ κάθε ιεραρχική κοινωνία, μολονότι σέ διαφορετικό βαθμό έντασης και με διαφορετικές μορφές και επίπεδα συλλογικής συνείδησης. Είναι ή διαπάλη ανάμεσα στους έκμεταλλευόμενους και τους έκμεταλλευτές, ανάμεσα σ'έκείνους πού άσκοϋν οικονομική έξουσία και σ'έκείνους

πού τήν ύφίστανται. Είναι επίσης ή διαπάλη ανάμεσα σ' ἐκείνους πού κατέχουν προνόμια καί σ' ἐκείνους πού ἀποβλέπουν σ' αὐτά, ανάμεσα στά ἀφεντικά καί σ' ἐκείνους πού ἀποβλέπουν νά γίνουν ἀφεντικά, ανάμεσα στήν κυρίαρχη τάξη καί τήν τάξη πού ἀνέρχεται καί ὠθεῖται πρὸς νέες μορφές κυριαρχίας.

Υπάρχουν, λοιπόν, δύο εἴδη ταξικῆς πάλης. Δυστυχῶς, ἡ ἐξέλιξη τοῦ ἀνθρώπου στήν ἱστορία ἔχει χαρακτηριστεῖ ἀπὸ τὸ τελευταῖο εἶδος: ἡ ἱστορία ἔχει νά ἐπιδείξει τὴ διαδοχικὴ ἀνοδο διαφόρων κυρίαρχων τάξεων πού ἀσκοῦν ἐξουσία ποικιλότροπα καί ἐφαρμόζουν ποικιλοειδῶς τὴν ἐκμετάλλευση. Ἡ ἄλλη ταξικὴ πάλη, πού ἡ πορεία της διαπερνᾷ ὁλόκληρη τὴν ἱστορία, εἶναι ἡ πάλη τῶν κατώτερων τάξεων, τῶν δούλων, τῶν πληβείων, τῶν σκλάβων, τῶν μισθωτῶν ἐργατῶν, πού ἀποσκοπεῖ στὴ συνεχὴ ἐπιδίωξη τῆς χειραφέτησής τους ἢ, τουλάχιστον, στό ξαλάφρωμά τους ἀπ' τὸν ἀσκήκτο ζυγὸ τῆς ἐκμετάλλευσης.

Καί οἱ δύο μορφές σύγκρουσης παρουσιάζουν ἐνδιαφέρον γιὰ κάθε ἀναρχικό: ἡ μιὰ ἐπειδὴ ὁ ἀναρχισμὸς ἀντλεῖ, ἄμεσα ἢ ἔμμεσα, ὅλες τίς ἀξίες τοῦ καί βασίζει τὸ ἐφικτὸ μιᾶς ἀναρχικῆς ἐπανάστασης στὶς βλέψεις γιὰ χειραφέτηση πού ἐκφράζουν ὅσοι ὑφίστανται τὴν ἐκμετάλλευση· ἡ ἄλλη ἐπειδὴ ἀκριβῶς μέ τὴ μελέτη μιᾶς τέτοιας πάλης μπορούμε νά κατανοήσουμε τὴ δυναμικὴ τῆς ἀνισότητος, δηλαδή, τῶν μηχανισμῶν μέ τοὺς ὁποίους μετασχηματίζεται καί διαιωνίζεται ἡ ταξικὴ κοινωνία.

ΤΡΟΠΟΙ ΕΡΜΗΝΕΙΑΣ

Ἐκτός ἀπ' τίς ἐλάχιστες ἐκεῖνες περιπτώσεις ὅπου πρόκειται γιὰ πολὺ στοιχειώδεις κοινωνίες, μπορούμε γενικά νά ἐντοπίσουμε ἀναρίθμητες κι ἄρκετά πλατιές κατηγορίες στήν κοινωνικὴ στρωμάτωση. Ἡ πολυπλοκότητα αὐτῶν τῶν κατηγοριῶν μετατρέπεται γενικά σέ ἰδεολογία ἀπ' τὴν "κοινωνιολογία" ἐκείνη πού ἐπιδιώκει νά ἀπαλύνει τὴ σκληρὴ πραγματικότητα τῆς ταξικῆς πάλης καί νά τὴ μετατρέψει σέ πολλαπλές μικροσυγκρούσεις οἱ ὁποῖες μέ κανένα τρόπο δέν ἔρχονται σέ ἀντίθεση μέ τὴ διαιώνιση τοῦ συστήματος. Αὐτές οἱ κοινωνιολογικὲς σχηματισμοὶ ἀποτελοῦν ἀντανάκλαση σέ ἰδεολογικὸ ἐπίπεδο τῆς τωρινῆς τάξης τοῦ συστήματος νά ἀδρανοποιεῖ τὸν ταξικὸ ἀνταγωνισμό μέ τὴ μέθοδο τοῦ πολλαπλασιασμοῦ τῶν διαχωρισμῶν, πού ἀποσκοπεῖ στὴ συνεχὴ κλιμάκωση τῆς ἐκμετάλλευσης καί τῶν προνομίων.

Ἀλλὰ ἀκόμη καί σέ μιὰ συνεχῶς κλιμακούμενη δομὴ εἶναι ἐφικτὸ νά ἐντοπίσουμε τὴν ταξικὴ πάλη μέ τὰ οὐσιαστικὰ χαρακτηριστικά της, ἐφόσον πρόκειται γιὰ ἓνα ἐπαναστατικὸ πρόγραμμα καί μιὰ ἐπαναστατικὴ ἀνάλυση. Ἀρκεῖ νά ἐντοπίσουμε στήν κορυφὴ καί τὴ βάση τῆς κοινωνικῆς πυραμίδας τίς τάξεις ἐκεῖνες πού βρίσκονται σέ σύγκρουση μεταξύ τους καί μ' αὐτὸν τὸν τρόπο ἐντοπίζουμε ἐκεῖνες τίς κατηγορίες πού ἔχουν ἀνάλογες λειτουργίες ὅσον ἀφορᾷ τὸν κοινωνικὸ καταμερισμὸ τῆς ἐργασίας. Μποροῦμε, λογουχάρη, ν' ἀπλοποιήσουμε τὸν τρόπο ἐρμηνείας μέ τὸ νά καταφύγουμε σ' ἓνα διπολικὸ σύστημα στό ὁποῖο θά ἐντοπίσουμε, ἀπομονωμένα βέβαια σέ σχέση μέ τὴν πολυπλοκότερη κοινωνικὴ πραγματικότη-

τα, τὸν ἀσυμβίβαστο ἀνταγωνισμό ἀνάμεσα σέ δύο ταξικοὺς πόλους πού ἀξιωματικά ὁρίζεται ὡς ὁ θεμελιακὸς ἀνταγωνισμός. Ἡ διπολικὴ αὐτὴ σχηματοποίηση ἔχει, βέβαια, κάποια βάση στήν πραγματικότητα — ὅσο ἐπιμέρους καί ἂν εἶναι ἡ ἐρμηνεία — καί ἀποτελεῖ μιὰ χρήσιμη μέθοδο κυρίως γιὰ τὸν ἐντοπισμὸ τοῦ ἐκπροσωπευτικοῦ φορέα τοῦ ἐπαναστατικοῦ κινήματος, δηλαδή, τῆς τάξης (ἢ τῶν ταξικῶν ὁμαδοποιήσεων) πού ὑφίσταται τὴν κυριαρχία καί τὴν ἐκμετάλλευση. Παρόλα αὐτά, θά πρέπει πάντα νά λαμβάνονται ὑπόψη οἱ θεωρητικὲς καί πρακτικὲς ἀδυναμίες αὐτῆς τῆς σχηματοποίησης.

Μιὰ ἀπὸ αὐτές τίς ἀδυναμίες ἀναφέρεται στό ὅτι εἶναι δυνατό νά ἐφαρμοστεῖ μόνο σέ σχετικὰ "στατικά" κοινωνικὰ συστήματα (ὅπως, λογουχάρη, ὁ καπιταλισμὸς τοῦ 19ου αἰῶνα καί, ἐνδεχόμενα, ὁ ρωσικοῦ τύπου "κρατιστικὸς σοσιαλισμός"). Στά συστήματα αὐτά, ἡ ἐντοπιζόμενη διπολικὴ σύγκρουση εἶναι ἡ κυρίαρχη σύγκρουση — μιὰ καί ἀναφέρεται στὸν κυρίαρχο τρόπο παραγωγῆς — καί ἡ μεσαία τάξη εἰδικὰ εἶναι ἀπλὰ ἓνα ἀνεργὸ "διάφραγμα" πού λειτουργεῖ ἀνάμεσα σέ δύο ἀνταγωνιζόμενες τάξεις καί δέν εἶναι, συνολικὰ ἢ ἐνμέρει, παράγοντας κοινωνικοῦ καί οἰκονομικοῦ μετασχηματισμοῦ, δηλαδή, δέν μπορεῖ νά θεωρηθεῖ τάξη καθ'αυτὴ πού ἀγωνίζεται γιὰ τὴν κατάληψη τῆς ἐξουσίας.

Στὶς μεταβατικὲς φάσεις τῆς ἱστορίας, ὅπως αὐτὴ στήν ὁποία ζοῦμε σήμε-ρα, τὸ σχῆμα τῶν δύο τάξεων εἶναι πιὰ ἄχρηστο, στό μέτρο πού δέν ἐπιτρέπει νά ἀντιληφθοῦμε καί νά κατανοήσουμε τίς

νέες μορφές εξουσίας και έκμετάλλευσης που άπορρέουν και αναδύονται από τό έσωτερικό των παλιών δομών· στη χειρότερη περίπτωση, μπορεί νά συμβάλλει σέ παραπέρα μυθοποιήσεις στο μέτρο που άποκρύπτει τήν πραγματικότητα της ταξικής σύγκρουσης ανάμεσα σέ δύο κοινωνικές ομάδες που ανταγωνίζονται γιά τήν κατάκτηση δύναμης και εξουσίας.

Γιά νά μπορέσουμε νά καταλήξουμε σέ μιá ανάλυση θεμελιακή γι'αυτές τίς περιόδους δυναμισμού είναι ουσιαστικό νά

άντιληφθοῦμε αὐτήν τή σύγκρουση ὡς σύγκρουση πού συντελεῖται μεταξύ τριῶν τάξεων πού μάχονται ἡ μιá ἐνάντια στήν ἄλλη ταυτόχρονα, δηλαδή, μεταξύ τῆς κυρίαρχης τάξης, τῆς κυριαρχούμενης τάξης καί μιᾶς "ἀνερχόμενης" τάξης. Μὲ αὐτόν τὸν τρόπο, μπορούμε νά ἐντοπίσουμε τίς δύο μορφές ταξικῆς πάλης οἱ ὁποῖες συνυπάρχουν: δύο μορφές πού ἔχουν διαφορετικὴ καὶ ἀντίθετη ἱστορικὴ σημασία μολονότι ἐνδέχεται νά ὑπάρχει κάποια περιστασιακὴ σύνδεση μεταξύ τους.

ΟΙ ΤΡΕΙΣ ΤΑΞΕΙΣ

Ἡ τωρινὴ μεταβατικὴ φάση τῆς ἱστορίας ἐπισφραγίζει τὸ πέρασμα ἀπὸ τὸ κλασικὸ καπιταλιστικὸ σύστημα σ'ένα νέο σύστημα έκμετάλλευσης. Αὐτὸ ἀκριβῶς ἀποτελεῖ καὶ τὸ κλειδί γιά τήν κατανόηση τῆς περίπλοκης κοινωνικοοικονομικῆς καὶ πολιτικῆς κατάστασης καὶ τῶν ἀνακατατάξεων τῆς, μιᾶς κατάστασης πού δέν ἀπορρέει μόνο ἀπ'τὴν ὑπαρξὴ διαφορετικῶν ἱμπεριαλιστικῶν συμφερόντων ἀλλὰ καὶ ἀπ'τὴν ὑπαρξὴ ὑστεροκαπιταλιστικῶν, μετακαπιταλιστικῶν καὶ ἐνδιάμεσων κοινωνικῶν συστημάτων πού ἀντιστρατεύονται τὸ ἓνα τὸ ἄλλο — ἐπιπλέον, ἡ κάθε κατηγορία παρουσιάζει μεγάλη ποικιλομορφία.

Μὲ βάση αὐτὸ τὸ μοντέλο τῶν τριῶν τάξεων μπορεί κανεὶς ν'ἀπομονώσει τοὺς δύο κυριότερους παράγοντες κοινωνικοῦ μετασχηματισμοῦ — τὰ παλιά καὶ τὰ νέα ἀφεντικά — τόσο σέ διεθνὲς ἐπίπεδο ὅσο καὶ στὸ ἐπίπεδο τῶν μεμονωμένων ἐθνικῶν δομῶν σ'ἐκείνες τίς περιοχὲς ὅπου δέν ἔχει ἀκόμη ξεπεραστεῖ ἡ φάση τοῦ κλασικοῦ καπιταλισμοῦ, ὅπως στίς χῶρες τοῦ "κρατιστικοῦ σοσιαλισμοῦ" καί, ὡς ἓνα βαθμὸ, στίς λεγόμενες "τριτοκοσμικές" χῶρες. Μπορεῖ κανεὶς ν'ἀπομονώσει τὴν τάξιν πού ὑφίσταται τὴν κυριαρχία καὶ τὴν έκμετάλλευση ἡ ὁποία, ὅπως συμβαίνει πάντα στίς μεταβατικὲς φάσεις τῆς ἱστορίας, ἐπιτείνει τὴ δικὴ τῆς ταξικὴ πάλη, ἐνμέρει ἐπειδὴ ἡ ἀλλαγὴ ἀδρανοποιεῖ ὡς ἓνα βαθμὸ τὰ ψυχολογικά καὶ ἰδεολογικά ὅπλα τῆς ὑποταγῆς καὶ ἐνμέρει ἐπειδὴ ἡ τάξιν, στήν "ἀνοδικὴ τῆς πορείας", κάνει ἰδιαίτερη προσπάθεια γιά νά ὑποκινήσει τὴν ἐξεγερσιακὴ ἐνεργητικότητα τῶν έκμεταλλευόμενων ὡς μέσο γιά τὴν πραγμάτωση τῶν δικῶν τῆς βλέψεων.

Ἡ τάξιν ἡ μᾶλλον ἡ ταξικὴ ομάδα τῶν έκμεταλλευόμενων ἀποτελεῖται ἀπ' ὅλους ἐκείνους πού, στὸν κοινωνικὸ καταμερισμὸ τῆς ἐργασίας, ἐκτελοῦν χειρωνα-

κτικὴ ἐργασία — μὲ τὴν εὐρύτερη ἐννοια τοῦ ὅρου. Σέ μεγαλύτερο ἢ μικρότερο βαθμὸ, ἀνάλογα μὲ τὴ συγκεκριμένη οἰκονομικὴ δομὴ σ'ἐθνικὸ ἐπίπεδο, ἡ ταξικὴ ομάδα περιλαμβάνει προλετάριους (ἐργάτες γῆς, βιομηχανικοὺς ἐργάτες καὶ μισθωτοὺς ἐργαζόμενους στὸν τομέα παροχῆς ὑπηρεσιῶν, ὅπως καὶ ὑπαλλήλους πού ἔχουν καθαρὰ ἐκτελεστικὰ καθήκοντα), τὰ κατώτερα στρώματα τῶν ἐλεύθερων ἐπαγγελματιῶν, πού ἡ "ἐλευθερία" τους ἔχει περιοριστεῖ σέ μιá ἀπλή αὐτοδιαχείριση τῆς ἴδιας τους τῆς έκμετάλλευσης, καὶ τελικὰ τὸ ὑποπρολεταριάτο τῶν πόλεων καὶ τῆς ὑπαίθρου — ἀνεργοὶ, ὑπάσυχολογούμενοι, περιθωριακοί, κτλ. Ἀπὸ ἀντικειμενικὴ ἄποψη, ὅλες αὐτὲς οἱ κατηγορίες καὶ οἱ κοινωνικὲς ομάδες ὑφίστανται τὴν έκμετάλλευση ἀνεξάρτητα ἀπ'τὸν μηχανισμό μὲ τὸν ὁποῖο ἐκδηλώνεται (καὶ δέν εἶναι καθόλου ἀναγκαῖο νά εἶναι ὁ ἀντιπροσωπευτικὸς ἢ κυρίαρχος τρόπος έκμετάλλευσης) καὶ ἐξίσου ἀνεξάρτητα ἀπ'τὴν ὑποκειμενικὴ ἐπίγνωση γιά τὴν έκμετάλλευση.

Τὰ "παλιά ἀφεντικά" εἶναι οἱ καπιταλιστὲς μπουρζουάδες τῶν ὁποίων τὰ προνόμια βασιζόνται στήν ἰδιωτικὴ ἰδιοκτησία τῶν μέσων παραγωγῆς καὶ οἱ ὁποῖοι ἀσκοῦν τὴν έκμετάλλευση πρωταρχικά (μολονότι ὄχι ἀποκλειστικά) μὲ βάση τὴ χαρακτηριστικὴ τους σχέση μὲ τὴν παραγωγὴ, δηλαδή, χάριν στήν ἀπὸ μέρους τους ἀπόσπαση τῆς ὑπεραξίας σ'ένα καθεστῶς ἀγορᾶς ὡς πρὸς τὸ ἐργατικὸ δυναμικὸ καὶ τὰ προϊόντα.

Τὰ "νέα ἀφεντικά" — πού στίς λεγόμενες σοσιαλιστικὲς χῶρες εἶναι ἡ κυρίαρχη τάξιν καὶ στίς ὑστεροκαπιταλιστικὲς χῶρες ἔχουν κατορθώσει νά ἀσκοῦν τὴν κυριαρχία τους ἀπὸ κοινοῦ μὲ τὴν μπουρζουαζία στὰ πλαίσια μιᾶς δυναμικῆς ἰσορροπίας ἡ ὁποία κλίνει συνεχῶς πρὸς τὴ δικὴ τους μεριά — εἶναι οἱ τεχνογραφειοκράτες.

Ἡ νέα κυρίαρχη τάξη, ἡ τεχνογραφειοκρατία, προσδιορίζεται ἀπὸ τὴν πνευματική ἐργασία πού ἐκτελεῖ καί τίς διευθυντικές λειτουργίες πού ἔχει ὡς πρὸς τὸν ἱεραρχικό καταμερισμό τῆς κοινωνικῆς ἐργασίας. Τὰ "νέα ἀφεντικά" ἐκτελοῦν αὐτές τίς λειτουργίες καί ἀπὸ αὐτές ἀντλοῦν τὰ σχετικά προνόμια καί τὴ δύναμή τους, ὅχι βέβαια λόγω κάποιου δικαιώματος ἰδιωτικῆς ἰδιοκτησίας τῶν μέσων παραγωγῆς ἀλλὰ δυνάμει ἐνός εἰδους πνευματικῆς ἰδιοκτησίας τῶν μέσων παραγωγῆς, δηλαδή, μέ τὴν κατοχή τῆς γνώσης πού ἀπαιτεῖται γιὰ τὴ διεύθυνση τῶν μεγάλων οἰκονομικῶν καί πολιτικῶν συγκροτημάτων. Ἡ πληρέστερη μορφή τῆς τωρινῆς τους κυριαρχίας, δηλαδή στό λεγόμενο σοσιαλιστικό στρατόπεδο, χαρακτηρίζεται ἀπ'τό μονοπώλιο οἰκονομικῆς καί πολιτικῆς ἐξουσίας τῶν τεχνογραφειοκρατῶν, πού ἀσκοῦν τὴν ἐκμετάλλευση ὅχι σέ ἀτομικό ἐπίπεδο ἀλλὰ συλλογικά χάρη στήν "ταξική ἰδιοκτησία" τῶν μέσων παραγωγῆς. Δηλαδή, ἰδιοποιοῦνται ἔνα προνομιακό μερίδιο προϊόντων καί ὑπηρεσιῶν ὅχι ἄμεσα ἀλλὰ ἔμμεσα: διαμέσου τοῦ κράτους πού οἰκαιοποιεῖται αὐτό τό "ταξικό" ποσοστό καί στή συνέχεια τό ἀναδιανέμει στοὺς "λειτουργοὺς" τοῦ ἀνάλογα μέ τὴ θέση τοῦ καθένα στήν κοινωνική πυραμίδα, δηλαδή, ἀνάλογα μέ τὴν ἱεραρχική σημασία τῆς συγκεκριμένης ἐργασίας πού ἐκτελεῖ.

Στίς ἀναπτυγμένες καπιταλιστικές κοινωνίες τῆς Δύσης, τὰ νέα ἀφεντικά δέν ἔχουν τόσο ξεκάθαρα προσδιορισμένες λειτουργίες καί καθήκοντα καί ὁ συγκεκριμένος ρόλος τους ὅσον ἀφορᾷ τὴν ἐκμετάλλευση συνδέεται μέ τὴν καπιταλιστική ἐκμετάλλευση γενικά. Τόσο ἀπὸ ἱστορική ὅσο καί ἀπὸ λειτουργική ἀποψη προέρχονται ἀπ'τὴν ὑπαλληλική μεσαία τάξη πού εἶναι στήν ὑπηρεσία τῆς καπι-

ταλιστικῆς ἀστικῆς τάξης. Ἡ ἀνάπτυξη τῶν μετοχικῶν ἐταιρειῶν, τῶν ἐμπορικῶν καί οἰκονομικῶν τράστ καί τῶν πολυεθνικῶν ἐταιρειῶν, μαζί μέ τὴ σταθερή πιά ἐπέκταση τῆς κρατικῆς παρέμβασης στὸν κοινωνικοοικονομικό τομέα, δημιούργησαν (καί ἐξακολουθοῦν νὰ δημιουργοῦν) τίς συνθήκες γιὰ τὴν ἐνίσχυση τοῦ ρόλου καί τῆς δύναμης τῶν τεχνικῶν καί διαχειριστικῶν ἀφεντικῶν τῶν ἐπιχειρήσεων καί τῶν ἀφεντικῶν τῶν κρατικῶν ἱδρυμάτων.

Οἱ γραφειοκράτες (διευθυντές τοῦ κράτους) καί οἱ τεχνοκράτες (διευθυντές τῶν ἰδιωτικῶν ἐπιχειρήσεων) εἶναι οἱ δύο πλευρές τῆς νέας τάξης· ὥστόσο, μολονότι ἔχουν ἀκόμη ὀρισμένες διαφορές, ἡ καλύτερη ἔκφραση αὐτοῦ τοῦ συνδυασμοῦ μπορεῖ νὰ ἐντοπιστεῖ στήν ἐνδιάμεση ὑβριδική μορφή τοῦ διευθυντῆ μιᾶς δημόσιας ἐπιχείρησης. Οἱ τεχνογραφειοκράτες ἰδιοποιοῦνται τὰ ταξικά τους προνόμια, δηλαδή, τοὺς καρπούς πού ἀποδίδει ἡ ἐκμετάλλευση, μέ τὴ μορφή πολὺ μεγάλων μισθῶν, εἰδικῶν ἀμοιβῶν, εὐεργετημάτων, εἰδικῶν ἐπιδομάτων, κτλ. Στὴν περίπτωση τῶν διευθυντῶν τῶν ἰδιωτικῶν ἐπιχειρήσεων, οἱ ποικιλόμορφες αὐτές ἀμοιβές μποροῦν νὰ θεωρηθοῦν κεκαλυμμένο ἐπιχειρησιακό κέρδος, δηλαδή καπιταλιστική ὑπεραξία. Οἱ προνομιακές ἀμοιβές πού δίνονται στοὺς διευθυντές τοῦ κράτους εἶναι, ἀντίθετα, χαρακτηριστικά τεχνογραφειοκρατικές. Οἱ ἀμοιβές τῶν διευθυντῶν τῶν δημόσιων ἐπιχειρήσεων καί τῶν ἐπιχειρήσεων στίς ὁποῖες συμμετέχει τό κράτος ἐμφανίζονται ἐν μέρει σάν κέρδος (ὑπόλειμμα τοῦ ἐμπορικοῦ καπιταλιστικοῦ μηχανισμοῦ) καί ἐν μέρει σάν ἀληθινὰ προνομιακὸ δικαίωμα σ'ἕνα ποσοστό τοῦ παραγόμενου πλούτου, ὅχι τόσο σ'ἐπίπεδο ἐπιχείρησης ὅσο σέ ἐθνικὸ πιά ἐπίπεδο.

ΟΙ ΜΕΤΟΧΙΚΕΣ ΕΤΑΙΡΕΙΕΣ ΚΑΙ ΟΙ ΠΟΛΥΕΘΝΙΚΕΣ

Στίς μεγάλες μετοχικές ἐταιρεῖες, ἡ δύναμη τῶν τεχνογραφειοκρατῶν ἐκφράζεται μέ ὅρους "διεύθυνσης". Δέν μειώνεται ἀπλὰ ἡ δύναμη ἀπόφασης τῆς πλειοψηφίας τῶν καπιταλιστῶν-μετόχων χάρη στήν αὐξανόμενη συνεχῶς μεριδιοποίηση τῆς ἰδιοκτησίας ἀλλὰ καί, ἐπιπλέον, ἡ ἰδιαίτερη πολυπλοκότητα τῶν προβλημάτων διεύθυνσης καί ἡ ἀπαιτούμενη "ἱκανότητα" γιὰ τὴν ἐπίλυσή τους μεταβιβάζει στήν τάξη τῶν διευθυντῶν τὸν οὐσιαστικὸ ἔλεγχο τῶν οἰκονομικῶν μηχανισμῶν — πράγμα πού μέ τὴ σειρά του μειώνει τὴ δύναμη ἀκόμη καί τῶν μεριδιούχων τῆς λεγόμενης πλειοψηφίας, ἐκτός κι ἂν κατὰ τύχη εἶναι ταυτόχρονα διευθυντές καί μεριδιοῦχοι, συνδυάζοντας μέ αὐτὸν τὸν τρόπο τὰ χαρακτηριστικά καί τίς προϋποθέσεις τόσο τῶν παλιῶν ὅσο καί τῶν νέων ἀφεντικῶν: αὐτό τό τελευταῖο παρατηρεῖται συχνά στίς μεταβατικές φάσεις τῆς ἱστορίας.

Διαπιστώνουμε ὁλοένα καί πιό πολὺ τὴν παρουσία μιᾶς διάστασης ἀνάμεσα στήν ἰδιοκτησία καί τὸν ἔλεγχο· ἡ παραδοσιακὴ καπιταλιστικὴ дуάδα διχάζε-

ται όλοένα καί πιό πολύ: οί ιδιοκτῆτες έξακολουθοῦν νά ένδιαφέρονται γιά τίς ύποθέσεις τῆς έταιρείας αλλά εἶναι πιά οί τεχνογραφειοκράτες πού, στήν οὐσία αλλά καί δικαιοματικά (μέ τή λεγόμενη "μεταβίβαση δικαιωμάτων"), άσκούν τόν οίκονομικό έλεγχο. Ἡ βάσει τοῦ νόμου ιδιοκτησία τῶν μέσων παραγωγῆς, ένῳ έξακολουθεῖ νά άποτελεῖ πηγή προνομιακοῦ εἰσοδήματος, δέν εἶναι ύποχρεωτικά καί οί κ ο ν ο μ ι κ ῆ ιδιοκτησία.

Ἡ άνεξαρτησία τῶν τεχνογραφειοκρατῶν εἶναι άκόμη μεγαλύτερη στήν περίπτωση τῶν πολυεθνικῶν έταιρειῶν. Ἡ δύναμη τῶν μεριδιούχων νά καθορίζουν τήν τύχη τῆς έταιρείας "τους" εἶναι στήν οὐσία άνύπαρκτη. Οί διαδικασίες παραγωγῆς καί διανομῆς εἶναι τόσο πολύπλοκες κι έτσι διαρθρωμένες πού μόνο τό άνώτερο διευθυντικό προσωπικό μπορεί νά τίς έλέγχει καί νά τίς συντονίζει. Ἐπιπλέον, οί πολυεθνικές έταιρεῖες εἶναι δομημένες μέ τέτοιον τρόπο ὥστε νά έξασφαλίζεται ένας ιεραρχικός καταμερισμός τῆς έργασίας μεταξύ τῶν διαφόρων γεωγραφικῶν περιοχῶν άνάλογα μέ τόν κάθετο καταμερισμό τῆς έργασίας μέσα στήν ἴδια τήν έταιρεία: ἡ δύναμη λήψης τῶν αποφάσεων καί οί άνώτερες βαθμίδες τῆς ιεραρχίας εἶναι συγκεντρωμένες στίς μητροπόλεις τῶν άναπτυγμένων χωρῶν (μέ όρισμένα ύποκαταστήματα στίς ὄχι καί τόσο άναπτυγμένες χῶρες), ένῳ στίς καθυστερημένες χῶρες άναπτύσσονται οί δραστηριότητες πού δέν προϋποθέτουν ύψηλό τεχνολογικό επίπεδο. Πρόκειται γιά μιá νέα μορφή διεθνοῦς έκμετάλλευσης πού δέν άφορᾷ μόνο τίς άναπτυγμένες καί τίς καθυστερημένες χῶρες, αλλά καί τίς πολυεθνικές έταιρεῖες πού άναλαμβάνουν άμεσα τή λειτουργία τῶν νέων άποικιοκρατῶν.

ΤΟ ΑΝΑΠΤΥΓΜΕΝΟ ΚΑΠΙΤΑΛΙΣΤΙΚΟ ΚΡΑΤΟΣ

Τό κράτος παίζει θεμελιακό ρόλο σέ μιá άναπτυγμένη καπιταλιστική οίκονομία. Πρώτο, άμεσα ἢ έμμεσα, έχει στήν κατοχή του ένα τεράστιο δίκτυο άπό βιομηχανίες καί ύπηρεσίες — ιδιαίτερα μάλιστα στούς λεγόμενους νευραλγικῆς σημασίας τομεῖς. Ἐπιπλέον, ρυθμίζει, έλέγχει, σχεδιάζει καί συντονίζει, σ'όλοένα μεγαλύτερο βαθμό, τή γενικότερη επιχειρηματική δραστηριότητα, χάρη στή νομοθεσία, τίς πιστώσεις, τή φορολογία, κτλ. Τέλος, εἶναι βασικά ὁ κυριότερος πελάτης τοῦ ιδιωτικοῦ τομέα.

Ὁ κρατικός παρεμβατισμός στήν οίκονομία δέν εἶναι κάτι καινούριο γιά τόν καπιταλισμό: συνόδευε πάντα καί ύποστήριζε συνεχῶς τόν καπιταλισμό άπό τό ξεκίνημά του. Παρόλα αὐτά, ἡ ένταση καί ἡ τελειότητα μέ τήν όποία τό κράτος σήμερα, καί στό μέλλον (μιá καί αὐτή εἶναι ἡ κυρίαρχη τάση του), παρουσιάζεται στήν οίκονομία, μαζί μέ τήν τρομακτική άνάπτυξη τῶν κοινωνικῶν ύπηρεσιῶν πού διευθύνονται άπό τό κράτος, μεταβάλλουν ταχύτητα τή σημασία αὐτῆς τῆς παρουσίας. Ὅταν τό 30-40% τοῦ Ἀκαθάριστου Ἐθνικοῦ Προϊόντος τῶν άναπτυγμένων καπιταλιστικῶν χωρῶν άπορροφᾷται άπ'τή δημόσια διοίκηση, μπορεί κανείς νά πεί ὅτι τό ὅλο ζήτημα άπό ποσοτικό έγινε ποιοτικό.

Τό κράτος, ὅσον άφορᾷ τό ρόλο του σάν μηχανισμός υπεράσπισης τῶν καπιταλιστικῶν συμφερόντων, αλλάζει καί γίνεται ένα είδος θερμοκήπιου γιά τήν άνδρωση τῆς νέας άρχουσας τάξης, συγκεν-

τρώνοντας στίς άνώτερες βαθμίδες τῆς ιεραρχίας του ένα ιδιαίτερα μεγάλο καί όλοένα αύξανόμενο ποσοστό οίκονομικῆς έξουσίας, πού μέ τή σειρά της συγχωνεύεται μέ τήν πολιτική έξουσία. Ἐτσι, λοιπόν, καταλήγει ἡ δεύτερη νά χάνει σταδιακά τόν ύποδεέστερο ρόλο της. Ἐνῳ ἡ τεχνογραφειοκρατικοποίηση τῶν μεγάλων ιδιωτικῶν επιχειρήσεων κερδίζει συνεχῶς έδαφος, στίς δημόσιες επιχειρήσεις καί τόν κρατικό μηχανισμό οί τεχνοκράτες καί οί γραφειοκράτες έκφράζουν πιά όλοένα καί λιγότερο τά συμφέροντα τῶν παλιῶν άφεντικῶν καί όλοένα περισσότερο τά δικά τους συμφέροντα.

Μέ παρόμοιο τρόπο, ἡ άσκούμενη πολιτική έξουσία περνάει άπ'τά νομοθετικά σώματα στά έκτελεστικά ὄργανα καί άπό κεῖ στούς επικεφαλῆς τῆς διοίκησης. Οί περισσότερες άναπτυγμένες καπιταλιστικές χῶρες έχουν δημοκρατικές κοινοβουλευτικές πολιτικές δομές αλλά σέ καμιά περίπτωση τό κοινοβούλιο, ὁ έπίσημος έκφραστής τῆς "λαϊκῆς κυριαρχίας", δέν εἶναι ὁ θεσμός πού διοικεῖ πραγματικά τό κράτος.

Ἡ έξουσία τοῦ κράτους εἶναι μόνιμη έξουσία καί άσκεῖται άπό όρισμένους άυτονομημένους θεσμούς πού δέν ύπόκεινται στήν άσταθή έπιρροή τῆς ψήφου: θά πρέπει νά έξετάσουμε αὐτούς άκριβῶς τούς ὀργανισμούς γιά ν'άντιληφθοῦμε πού έδράζει ἡ πραγματική έξουσία. Οί κυβερνήσεις έρχονται καί παρέρχονται, ὁ κρατικός μηχανισμός ὅμως έξακολουθεῖ νά λειτουργεῖ.

Τό κράτος αποτελείται πρώτα καί κύρια ἀπ'αυτούς τούς μόνιμους καί αὐτονομημένους θεσμούς: τό στρατό (μόνιμοι ἀξιωματικοί, εἰδικές στρατιωτικές μονάδες, ἐπίλεκτα σώματα), τήν ἀστυνομία, τά ὑπουργεῖα, τά ΝΠΔΔ, τούς ὁργανισμούς κοινωνικῶν ἀσφαλίσεων καί προνοίας, τό δικαστικό σῶμα, κτλ. — δηλαδή, ἀποτελεῖται ἀπ'τούς ἀποκαλούμενους "ἐκτελεστικούς" θεσμούς πού δέ δεσμεύονται ἀπό τά ἐκλογικά ἀποτελέσματα ἀλλά δέχονται κάποια ἀπειροελάχιστη κυβερνητική ἐπιρροή καί, στήν οὐσία, καμιά ἀπολύτως ἐπιρροή ἀπ'τό κοινοβούλιο. Ἡ ἐκτελεστική ἐξουσία ἐνισχύεται συνεχῶς. Κάθε ἕνας ἀπ'αυτούς τούς θεσμούς ἀναπαράγει στή δομή του τήν ἱεραρχική πυραμίδα τοῦ κράτους: ἀπ'τήν κορυφή αὐτῶν τῶν ἱεραρχιῶν (καθώς καί ἀπ'τίς διευθύνσεις τῶν μεγάλων δημόσιων καί ἰδιωτικῶν ἐπιχειρήσεων καί, σέ βαθμό πού ποικίλει ἐπί-

σης, ἀπ'τήν ἡγεσία τῶν κομμάτων καί τῶν συνδικαλιστικῶν ὁργανώσεων) γίνονται ἐκεῖνες οἱ ἐπιλογές τίς ὁποῖες παρουσιάζει τό κοινοβούλιο στή σκηνή τῶν πολιτικῶν θεσμῶν.

Αὕτη ἡ ἐξέλιξη τῆς πολιτικῆς ἐξουσίας συνδέεται ἐπιπλέον μέ τήν αὐξανόμενη πολυπλοκότητα καί πολλαπλότητα τῶν ρόλων πού διαδραματίζει τό ἀναπτυγμένο καπιταλιστικό κράτος μέ τίς ὁλοκληρωτικές τάσεις του — συνέπεια τῆς ἀναγκαιότητας νά ἐλεγχθοῦν, μέ τή διοχέτευσή τους σέ νέους θεσμούς, οἱ κεντρόφυγες δυνάμεις πού συνεχῶς δημιουργοῦνται ἀπ'τή μεγιστοποίηση (σέ διάσταση, πολυπλοκότητα καί βαθμό) τοῦ κρατικοῦ παρεμβατισμοῦ: ἕνας φαῦλος κύκλος πού ἀποσκοπεῖ στήν ἀπεριορίστη ἐνίσχυση τῶν λειτουργιῶν, στήν αὐξηση τοῦ ἀριθμοῦ καί τῆς δυνάμεις τῶν τεχνογραφειοκρατῶν.

ΟΙ ΜΕΤΑΚΑΠΙΤΑΛΙΣΤΙΚΕΣ ΚΟΙΝΩΝΙΕΣ

Στίς χῶρες πού ἐπικρατεῖ ὁ "κρατιστικός σοσιαλισμός" βλέπουμε τήν πληρέστερη πραγμάτωση μιᾶς τεχνογραφειοκρατικῆς μετακαπιταλιστικῆς τάξης πραγμάτων. Εἶναι μετακαπιταλιστική τόσο ἀπό ἱστορική ᾄποψη, στό μέτρο πού αὐτό τό κοινωνικοοικονομικό σύστημα ἔκανε τήν ἐμφάνισή του μετά τό κλασικό καπιταλιστικό σύστημα, ὅσο κι ἐπειδὴ εἶναι γεγονός ὅτι οἱ ἀναπτυγμένες καπιταλιστικές κοινωνίες παρουσιάζουν κάποια παρόμοια τάση. Ὡστόσο, ὁ ὁρισμός αὐτός δέν προϋποθέτει ἀπαραίτητα μιά ἐπιβεβλημένη σειρά ἐξελίξεων γιά τίς μεμονωμένες ἐθνικές ὀντότητες. Ἡ μετακαπιταλιστική τάξη πραγμάτων θεμελιώθηκε, πρῶτα ἀπ'ὅλα, σ'ἐκεῖνες τίς χῶρες ἀκριβῶς πού δέν εἶχαν ἀναπτυχθεῖ πλήρως ἀπό καπιταλιστική ᾄποψη καί στίς ὁποῖες ὑπῆρχαν σημαντικά ὑπολείμματα ἀπό τήν προκαπιταλιστική ἐποχή, ἴσως λόγω τοῦ ὅτι ὑπάρχει κάποια δομική συγγένεια ἀνάμεσα στό φεουδαλικό καί τό τεχνογραφειοκρατικό σύστημα, μιά συγγένεια πού ἀπό πολλές ἀπόψεις θά μπορούσε νά θεωρηθεῖ κάτι σάν "βιομηχανικός φεουδαλισμός".

Μεταξύ τῶν μετακαπιταλιστικῶν χωρῶν μπορούμε νά διακρίνουμε βασικά τρία μοντέλα: τό ρωσικό, τό κινεζικό καί τό γιουγκοσλάβικο — μοντέλα πού ἐνῶ ἔχουν σημαντικές διαφορές μεταξύ τους χαρακτηρίζονται ἀπό μιά οὐσιαστική ὁμοιότητα ὅσον ἀφορᾷ τούς οἰκονομικούς μηχανισμούς καί τίς βασικές κοινωνικές δομές. Ἡ Γιουγκοσλαβία, παράλληλα μέ τά κυρίαρχα μετακαπιταλιστικά στοιχεῖ-

α, ἔχει νά παρουσιάσει καί στοιχεῖα ἀναπτυγμένου καπιταλισμοῦ καθὼς κι ὁρισμένα στοιχεῖα "ἐργατικοῦ ἐλέγχου", μολονότι ὁ ἐργατικός ἐλεγχος συμπίεζεται στήν πραγματικότητα ἀνάμεσα στόν ἐλεγχό πού ἀσκεῖ ἡ κρατική γραφειοκρατία καί τίς τεχνοκρατικές ἐξελίξεις πού σημειώνονται στίς διάφορες ἐπιχειρήσεις. Ἡ Κίνα ἐμφανίζεται νά ἀκολουθεῖ μιά πορεία ἀνάπτυξης μέ μεγαλύτερη ἀποκέντρωση ἀπ'ὅ,τι ἡ Ρωσία, παρουσιάζει ὁρισμένα στοιχεῖα λαϊκῆς συμμετοχῆς στίς κατώτερες βαθμίδες λήψης τῶν ἀποφάσεων, μεγαλύτερη ἰσορροπία ἀνάμεσα στούς διάφορους τομεῖς καί τίς διαφορές γεωγραφικές περιοχές (π.χ., πόλη-ὑπαιθρος), λιγότερο βίαιη κατασταλτική πολιτική χάρη στό ὑψηλό ποσοστό συμμετοχῆς σέ ἕνα κλίμα ἀγέλης καί θεολογίας. Ἐχομε ἐλάχιστες ἀξιόπιστες πληροφορίες σχετικά μέ τό κινεζικό μοντέλο: πληροφορίες πού δέν ἐπαρκοῦν γιά νά ἀναλύσουμε μέ ἀκρίβεια ἕνα σύστημα πού θεωρεῖται ἀκόμη "νέο" καί βρίσκεται σέ ἐξέλιξη, ἀλλά εἶναι ἀρκετές γιά νά τό ταξινομήσουμε καί νά τό κρίνουμε. Γιά νά ἀντιληφθοῦμε τήν ταξική του φύση ἀρκεῖ νά σημειώσουμε τήν αὐστηρή ἱεραρχία πού ὑπάρχει, μέ τίς τριάντα βαθμίδες τῆς γραφειοκρατικῆς κλίμακας: ἀπ'τίς ὁποῖες οἱ πρῶτες ἑξὶ παίζουν καθαρὰ διευθυντικό ρόλο· ἀρκεῖ νά σημειώσουμε τήν οἰκονομική ἀνισότητα, μέ μιά "μισθολογική" κλίμακα πού στό ἐργοστάσιο παρουσιάζει μιά διαφοροποίηση περίπου 1 πρὸς 6 ἀνάμεσα στό μίνιμουμ καί τό μάξιμουμ καί, στήν κρατική διοίκηση, εἶναι τῆς τάξεως τοῦ 1 πρὸς 36.

Τό ρωσικό μοντέλο είναι τό πιό κατάλληλο γιά μιὰ σκιαγράφηση τῶν μετακαπιταλιστικῶν χωρῶν ὄχι μόνο ἐπειδὴ εἶναι τό μοντέλο πού κυριαρχεῖ σχεδόν σ' ὅλες τίς χῶρες τοῦ "κρατιστικοῦ σοσιαλισμοῦ" (ἀκόμα καί ἡ Κούβα φρόντισε νά εὐθυγραμμιστεῖ ταχύτατα σύμφωνα μέ αὐτό τό μοντέλο, ἀφοῦ ξεπέρασε τά ἰδιαιτέρη γνωρίσματα τῆς ἀρχικῆς περιόδου τοῦ "σοσιαλισμοῦ" της) ἀλλά κι ἐπειδὴ, ὕστερα ἀπὸ περισσότερα ἀπὸ πενήντα χρόνια ὑπαρξῆς, εἶναι πασίγνωστο καί παγιωμένο. Ἐχει ὅλα τά γνωρίσματα τοῦ τεχνογραφειοκρατικοῦ συστήματος. Ἡ συγχώνευση ἀπὸ τό κράτος ὅλων τῶν οἰκονομικῶν καί πολιτικῶν λειτουργιῶν ταυτίζει τὴν κοινωνικὴ ἱεραρχία μέ τὴν κρατικὴ ἱεραρχία. Ἡ κατάργηση τῆς ἰδιωτικῆς ἰδιοκτησίας τῶν μέσων παραγωγῆς ὑποδηλώνει τὴ συλλογικὴ ἰδιοποίησή τους ἀπὸ μέρους τῆς τεχνογραφειοκρατίας πού διευθύνει τὴν παραγωγή σύμφωνα μέ τὰ δικά της συμφέροντα, ἰδιοποιούμενη ὅλη τὴν κοινωνικὴ ὑπεραξία μέ τὴ μορφή προνομίων: ὄχι μόνο μέ τὴ μορφή μεγάλων μισθῶν ἀλλὰ καί, ἴσως εἰδικά, μέ τὴ μορφή διαφορῶν προνομιακῶν ἀγαθῶν καί ὑπηρεσιῶν, ὅπως οἱ περιβόητες ντάτσιες, τὰ εἰδικὰ καταστήματα, τὰ ταξίδια στό ἐξωτερικὸ καί ἡ χρῆση αὐτοκινήτων, οἱ ἀνώτερες ἐκπαιδευτικὲς διευκολύνσεις γιά τὰ παιδιά τους, κτλ.

Κάτω ἀπ' τὴν τεχνογραφειοκρατία καί μιὰ ὑπαλληλική, ἐπαγγελματικὴ καί καλλιτεχνικὴ "μεσαία τάξη" ὑπάρχει ἡ τεράστια πλειονότητα ὅλων ὅσων ὑφίστανται τὴν ἐκμετάλλευση, οἱ χειρῶνακτες ἐργάτες τόσο τῆς πόλης ὅσο καί τῆς ὑπαίθρου, οἱ σύγχρονοι δοῦλοι τοῦ κράτους, πού ἔχουν ἀποστερηθεῖ ἀκόμη καί τὴ μοναδικὴ οἰκονομικὴ ἐλευθερία τὴν ὁποία παραχωρεῖ ὁ κλασικὸς καπιταλισμὸς στό προλεταριάτο: τὴ δυνατότητα νά πουλᾷ τὴν ἐργασία τους στὸν πρῶτο πλειοδότη καί νά ἀγωνίζονται μαζί μέ τούς συντρόφους τους στὴν ἐκμετάλλευση γιά νά ἐπιτύχουν ἀνεκτικότερες συνθῆκες ζωῆς καί ἐργασίας.

Ἡ μετακαπιταλιστικὴ οἰκονομικὴ δομὴ βασίζεται στό σχεδιασμὸ πού ἀντικαθιστᾷ τὴν ἀγορὰ ἐργασίας καί ἐμπορευμάτων. Πρόκειται γιά ἓνα σχεδιασμὸ διαφορετικὸ ἀπ' τὸ σχεδιασμὸ τῶν ἀναπτυγμένων καπιταλιστικῶν χωρῶν. Μέ μιὰ οἰκονομία πού βρίσκεται ὁλοκληρωτικὰ στὰ χέρια τοῦ κράτους καί εἶναι δομημένη ἱεραρχικά ἀπὸ τό ἐργοστάσιο μέχρι τούς ἐπικεφαλῆς τοῦ σχεδιασμοῦ, δέν ὑπάρχει θέμα πιά νά παρωθηθοῦν οἱ διαφορὲς ἐπιχειρήσεις ν' ἀκολουθήσουν τίς ὑποδείξεις πού ὀρίζονται στό πλάνο: ἡ ὁμάδα πού κατέχει τὴν ἐξουσία ἀποφασίζει τὰ ἀποτελέσματα πού πρέπει νά ἐπιδιωχθοῦν

(τὰ ὁποῖα ἐξαρτῶνται ἀπ' τίς ἐσωτερικὲς κι ἐξωτερικὲς ἀνάγκες τοῦ συστήματος καί τίς ἀνάγκες τῆς ἀρχουσας τάξης πού παρεμβάλλονται μεταξύ τῶν διαφορῶν ὁμᾶδων καί ἐπιπέδων πού τὴν ἀποτελοῦν) καί τ' ἀναθέτει στοὺς διάφορους τομεῖς, στίς ἐπιχειρήσεις οἱ ὁποῖες δεσμεύονται μέ αὐτὸν τὸν τρόπο. Ὁ σχεδιασμὸς δέν καθορίζει μόνο τὴν ποσότητα ἢ τὴν ποιότητα τῶν προϊόντων ἀλλὰ καί τίς ἐπενδύσεις, τίς τιμές καί τὴ μισθολογικὴ κλίμακα, ἐντελῶς ἀνεξάρτητα ἀπ' τοὺς ἐμπορικὸς μηχανισμούς. Ἐτσι, λοιπόν, οἱ διαφορὲς κατηγορίες, ὅπως οἱ μισθοί, τὸ νομισματικὸ σύστημα, κτλ., ἔχουν μιὰν οἰκονομικὴ σημασία πού εἶναι ἐντελῶς διαφορετικὴ ἀπ' τοὺς ἀντίστοιχους καπιταλιστικὸς-ἐμπορικὸς ὅρους: ἡ ὁρολογία παραμένει ἴδια ἀλλὰ οἱ σχέσεις στίς ὁποῖες ἀνταποκρίνεται ἔχουν μεταβληθεῖ.

Ἡ ἀπίστευτα πολὺπλοκη φύση τοῦ παγκόσμιου σχεδιασμοῦ, μέ τὰ συνακόλουθα φαινόμενα μὴ ἀποδοτικότητας καί σπατάλης, ἔχει τὴν τάση τὰ τελευταῖα χρόνια νά δημιουργεῖ μιὰ ὁλοένα αὐξανόμενη ροπὴ πρὸς κάποια μερικὴ ἀποκέντρωση στὴ Ρωσία. Ἐκτός ἀπ' τὴν ἀπαίτηση γιά τεχνολογικὴ καί οἰκονομικὴ ἀποδοτικότητα, ὑπάρχουν βέβαια καί τὰ συμφέροντα τῶν διευθυντῶν τῶν ἐπιχειρήσεων καθὼς καί τῶν διαφορῶν βιομηχανικῶν καί ἐμπορικῶν συγκροτημάτων, δηλαδή, ὑπάρχουν οἱ τοπικοὶ τεχνοκράτες πού, ἀπαιτώντας μεγαλύτερη αὐτονομία καί ἀποκέντρωση ὡς πρὸς τὴ λήψη τῶν ἀποφάσεων, ἀπαιτοῦν ἴρσο facto περισσότερη ἐξουσία γιά τὴ δική τους κοινωνικὴ κατηγορία σέ βάρος τῆς κεντρικῆς γραφειοκρατίας.

Στὴν ἡμιεπίσημη γλῶσσα τ' ὄνομα πού δίνεται στὰ νέα "σοβιετικά" ἀφεντικὰ εἶναι νομενκλατούρα, ὅρος πού χρησιμοποιεῖται γιά νά ὀρίσει ὅλους ὅσους ἀνήκουν στὰ διευθυντικὰ στρώματα: οἱ ἀνώτερες βαθμίδες τῶν δημοσίων ὑπαλλήλων, οἱ ἀνώτεροι ἀξιωματικοὶ τοῦ στρατοῦ καί τῆς ἀστυνομίας, τὰ κομματικὰ καί συνδικαλιστικὰ ἀφεντικά, οἱ τεχνοκράτες τῆς παραγωγῆς... περίπου ἓνα ἑκατομμύριο ρῶσοι "περισσότερο ἴσοι ἀπὸ ὅ,τι ὅλοι οἱ ὑπόλοιποι" χάρη στὴ θέση πού κατέχουν σέ μιὰ ἀξιοκρατικὴ ἱεραρχία ὅπου τὰ τεχνικά ἢ διοικητικὰ "προσόντα" καί τὰ πολιτικὰ "προσόντα" ἐντοπίζονται ὕστερα ἀπὸ αὐστηρὴ διαδικασία ἐπιλογῆς ἢ ὁποῖα ἐφαρμόζεται πρῶτα στὰ ἐκπαιδευτικὰ ἰδρύματα καί στὴ συνέχεια σέ κομματικὸ ἐπίπεδο.

Τό κόμμα ἐκτελεῖ θεμελιακὴ λειτουργία στὴ "σοβιετικὴ" δομὴ καί στὴ μετακαπιταλιστικὴ κοινωνία γενικά. Τό κόμμα, στό ὁποῖο (στὴ Ρωσία) ἀνήκει τὸ 10% τοῦ πληθυσμοῦ, διαπερνᾷ ὁλόκληρη τὴν

κοινωνία απ'τίς κατώτερες μεσαίες βαθμίδες μέχρι την κορυφή, αποκλείοντας μόνο τίς κατώτερες κοινωνικές βαθμίδες και αποτελεί μιά ιεραρχία υπεράνω της κρατικής ιεραρχίας (όπως μιά εκκλησία πού είναι κράτος έν κράτει). Παρόλα αυτά, στίς ανώτερες βαθμίδες τους οί δυό ιεραρχίες ταυτίζονται. Τό κόμμα διευθύ-

νει άμεσα τήν παραγωγή και τή διανομή, αλλά επιπλέον άσκει άυστηρότατο έλεγχο και σε κάθε πλευρά της κοινωνικής ζωής στό μέτρο πού είναι ό φορέας της κρατικής ιδεολογίας (μαρξισμός-λενινισμός) ή όποία λειτουργεί σάν ή επίσημη νομιμοποίηση της έξουσίας και των προνομίων των νέων άφεντικών.

Ο ΤΡΙΤΟΣ ΚΟΣΜΟΣ

"Ένα ένδιάμεσο στάδιο, όσον άφορά τίς κοινωνικές δομές και τούς οικονομικούς μηχανισμούς, ανάμεσα στίς αναπτυγμένες, καπιταλιστικές, βιομηχανικές κοινωνίες και τίς μετακαπιταλιστικές κοινωνίες αποτελεί ό λεγόμενος "Τρίτος Κόσμος", οί αφρικανικές, ασιατικές, λατιναμερικανικές χώρες, γενικά οί πρώην άποικίες και οί "ύπανάπτυκτες" ή "αναπτυσσόμενες" περιοχές. Σ'αυτές τίς χώρες παρουσιάζεται μεγάλη ποικιλία πολιτικών μορφών, απ'τήν κοινοβουλευτική δημοκρατία μέχρι και τή δικτατορία (πού μπορεί νά είναι τόσο μιά στρατιωτική δικτατορία όσο και ή άπλή περίπτωση ένός μονοκομματικού κράτους), μέ μιά τάση πρός τή δεύτερη. Η επίσημη ιδεολογία πάλι κυμαίνεται άπό τή "δεξιά" μέχρι και τήν "άριστερά", οί διεθνείς δεσμεύσεις είναι γενικά "ουδέτερες" έκτός απ'όρισμένες έξαιρέσεις πού έχουν τήν τάση νά έξαρτώνται, λιγότερο ή περισσότερο, ή απ'τό ρώσικο ή απ'τόν άμερικάνικο ιμπεριαλισμό. Υπάρχει επίσης ένα κράμα οικονομικών δομών πού περιλαμβάνει άπό τά βασικά αναπτυγμένα καπιταλιστικά στοιχεία (συνήθως λόγω της παρουσίας των πολυεθνικών εταιρειών, πού ύποστηρίζονται άπό τό βορειοαμερικανικό ή τό ευρωπαϊκό κεφάλαιο) μέχρι και τά βασικά μετακαπιταλιστικά στοιχεία, πού συνήθως είναι ανάλογα μέ αυτά πού επικρατούν στή Γιουγκοσλαβία.

Πίσω απ'όλην αυτήν τήν ποικιλομορφία, ώστόσο, κρύβεται μιά κοινή κινησιαία πραγματικότητα: οί άπόπειρες πού κάνει ό λεγόμενος τρίτος κόσμος νά νά πάψει νά παίζει τό ρόλο του πιονιού στή σκακέρα της διεθνούς έκμετάλλευσης. Μετά τήν περάτωση της πιο πρωτόγονης φάσης της άποικιοκρατίας, πού βασίστηκε στή διαρπαγή και τή λεηλασία, οί αναπτυγμένες καπιταλιστικές χώρες άρχισαν νά δημιουργούν νέες σχέσεις οικονομικής έξάρτησης, πού βασίζονται σ'ένα διεθνή επιπλέον καταμερισμό της εργασίας σύμφωνα μέ τόν όποιο έκεινα τά προϊόντα για τήν κατασκευή των όποίων άπαιτείται άνώτερο τεχνολογικό επίπεδο διαφυλάσσονται για τίς κυρίαρχες "νεοαποικιοκρατικές" χώρες και μέ όρους ανταλλαγής πού δέν εύνοούν τά προϊόντα του λεγόμενου "τρίτου κόσμου". Από αυτήν τήν άνιση ανταλλαγή άπορρέει ή άξεπέραστη δυσκολία του τρίτου κόσμου νά κατορθώσει κάποια άποτελεσματική οικονομική επέκταση και κατά συνέπεια ή σχετική έξαθλίωσή του πού επιτυγχάνεται σταδιακά. Κάθε τριτοκοσμική ιδεολογία, λοιπόν, τόσο της δεξιάς όσο και της άριστερας, χαρακτηρίζεται άπό έναν έντονο έθνικισμό πού έμπεριέχει και όλοένα αύξανόμενες έξουσιαστικές τάσεις.

Ό ρόλος του κράτους σ'αυτήν τήν προσπάθεια των χωρών του τρίτου κόσμου είναι θεμελιακός: ή έθνική οικονομική άνάπτυξη επιτυγχάνεται πρωταρχικά μέ κρατικά κεφάλαια (ή άπό εταιρείες πού βασίζονται τόσο στα κρατικά κεφάλαια όσο και στό ξένο κεφάλαιο) και μέ τήν έθνικοποίηση των ξένων επιχειρήσεων. Είναι φυσικό, έπομένως, ότι μ'ένα τέτοιο μοντέλο άνάπτυξης θά άναπτυχθεί μιά ντόπια άστική τάξη περισσότερο τεχνογραφειοκρατική παρά καπιταλιστική. Η λεγόμενη "έθνική άστική τάξη" δέν αποτελείται ουσιαστικά άπό μπουρζουάδες, δηλαδή, άπό καπιταλιστές, αλλά κυρίως άπό κρατικούς λειτουργούς, μεταξύ των όποίων οί στρατιωτικοί κατέχουν έξέχουσα θέση, και άπό τά ντόπια άφεντικά των πολυεθνικών εταιρειών και των εταιρειών μέ μικτά κεφάλαια.

Ό "σοσιαλιστικός έθνικισμός" των αναπτυσσόμενων χωρών (και των διαφόρων έθνικοαπελευθερωτικών κινημάτων, πού αποτελούν ένα είδος θερμοκήπιου για τή διαμόρφωση των μελλοντικών "έθνικών άστικών τάξεων") είναι, λοιπόν, ό τρόπος μέ τόν όποιο ό τρίτος κόσμος επιδιώκει νά πετύχει τήν οικονομική του άνάπτυξη και ταυτόχρονα ό δρόμος πού οδηγεί σε μιά τέτοια τεχνογραφειοκρατική τάξη πραγμάτων.

Τό φαινόμενο τής άμεσης ή έμμεσης κρατικής συμμετοχής στην οίκονομία, πού άποτελεϊ χαρακτηριστικό στοιχείο του άναπτυγμένου καπιταλισμού, έχει δεσπόζουσα παρουσία στην 'Ιταλία. Η οίκονομική πολιτική του συνεχώς κλιμακούμενου καί σέ τεράστια κλίμακα κρατικού παρεμβατισμού έκανε άρχικά τήν εμφάνισή της στή δεκαετία του 1930, τήν εποχή του φασισμού, ταυτόχρονα μέ τή Μεγάλη Οίκονομική Κρίση καί, στή συνέχεια, άκολουθήθηκε μέ ιδιαίτερη έμφαση καί συνέπεια άπό τό χριστιανοδημοκρατικό καθεστώς. Σήμερα, περισσότερο άπό 31% του έτήσιου κύκλου έργασιών των 200 μεγαλύτερων ιταλικών βιομηχανιών έχει άμεση σύνδεση μέ τίς έλεγχόμενες άπό τό κράτος έπιχειρήσεις. Τό ξένο κεφάλαιο (μέ τή μορφή των πολυεθνικών εταιρειών) άποτελεϊ ένα παραπέρα 26%. Έπομένως, όσον άφορά τό βιομηχανικό κεφάλαιο, ό δημόσιος τομέας είναι σήμερα σχεδόν ισοδύναμος μέ τόν ντόπιο ιδιωτικό τομέα άπ' τήν άποψη του άμεσου έλέγχου. Τό ποσοστό τής κρατικής έπιρροής αύξάνεται αν στά στοιχεΐα πού άναφέραμε προηγούμενα γιά τόν άμεσο έλεγχο συμπεριλάβουμε καί τόν έμμεσο έλεγχο πού άσκεΐται μέσω τής πιστωτικής πολιτικής, στό μέτρο πού ύπάρχει άπόλυτη ύπεροχή τής δημόσιας παρουσίας στά πλαίσια του τραπεζικού τομέα.

Ο κρατικός παρεμβατισμός στην ιταλική οίκονομία άναπτύχθηκε κυρίως μέ τή μορφή τής μετοχικής ιδιοκτησίας, δηλαδή, μέ μιά άνώδυνη μορφή άνάληψης άπό τό κράτος του άμεσου έλέγχου, πράγμα πού έκφράζει — όντας ένας συνδυασμός καπιταλισμού καί γραφειοκρατίας — τή μεταβατική φάση του άναπτυγμένου καπιταλισμού. Στά μεταπολεμικά χρόνια μόνο μιά φορά άναγκάστηκε νά καταφύγει στή λύση τής ένθικοποίησης γιά νά πετύχει τή δημιουργία κρατικού μονοπωλίου στις πηγές ήλεκτρικής ένέργειας. Άπό τήν άλλη μεριά, παρατηρήθηκε ή συνεχής καί σημαντική διεύρυνση του κρατικού παρεμβατισμού τόσο χάρη στή "φυσική" άνάπτυξη των ύφιστάμενων έπιχειρήσεων όσο καί χάρη σέ ένέργειες "διάσωσης" γιά τήν ένίσχυση των ιδιωτικών έπιχειρήσεων πού βρίσκονται σέ δυσκολία· μέ τόν ίδιο τρόπο βασικά σημειώθηκε σημαντική αύξηση ως πρός τήν άπό μέρους του δημοσίου χρηματοδότηση ιδιωτικών έπιχειρήσεων, πράγμα πού τίς περισσότερες φορές άποτελεϊ προπαρασκευαστικό στάδιο γιά νά γίνει τό δημόσιο μεριδιοϋχος άπ' τήν άποψη τής ιδιοκτησίας καί έπομένως γιά νά αναλάβει τό κράτος τόν άμεσο έλεγχο.

Στίς άρχές τής δεκαετίας του 1970, τό 30% των βιομηχανικών επενδύσεων έγιναν άπ' τίς έπιχειρήσεις στις όποιες έχει κάποια συμμετοχή τό κράτος καί οί ίδιες έπιχειρήσεις συμμετείχαν μέ ποσοστό 15% στό σύνολο τής προστιθέμενης άξίας όσον άφορά τόν τομέα τής βιομηχανίας καί των όρυχείων καί μέ ποσοστό 24% περίπου στό σύνολο τής προστιθέμενης άξίας όσον άφορά τόν τομέα των μεταφορών καί των επικοινωνιών.

Άπ' τίς τέσσερις μεγαλύτερες ιταλικές έπιχειρήσεις, οί τρεις έλέγχονται άπ' τό δημόσιο: ή IRI, ή ENI καί ή Montedison. Η πρώτη είναι ένας οίκονομικός κολοσσός πού συντονίζει σχεδόν τό 70% τής κρατικής μετοχικής ιδιοκτησίας. Μέ περισσότερες άπό 180 έπιχειρήσεις στην 'Ιταλία (καί πάμπολλες άλλες στό έξωτερικό) νά έλέγχονται άμεσα άπό τή μητρική έλέγχουσα εταιρεία (IRI), ή μέσω των όκτώ επιμέρους έλεγχουσών εταιρειών (Finsider, Finmeccanica, SME, κτλ.) κι ένός τεράστιου δικτύου μικτών συμμετοχών μαζί μέ άλλες δημόσιες καί ιδιωτικές έπιχειρήσεις, επεμβαίνει σέ όλους σχεδόν τούς τομείς τής ιταλικής οίκονομίας, άπ' τίς τράπεζες μέχρι τίς ύπεραγορές, άπ' τίς ένθνικές όδούς μέχρι τά τυποποιημένα τρόφιμα, άπό τά άεροδρόμια μέχρι τήν παραγωγή αυτοκινήτων, άπ' τά ναυπηγεία μέχρι τή μεταλλουργία. Η δεύτερη έπιχείρηση του δημοσίου, ή ENI, είναι επίσης μιά έλέγχουσα εταιρεία πού, μέσω έννέα άλλων έλεγχουσών εταιρειών, άσκεϊ έλεγχο ή συμμετέχει σέ 200 περίπου έπιχειρήσεις άπ' τίς όποιες οί μισές βρίσκονται στό έξωτερικό, κυρίως στόν τομέα των πετροχημικών. Η Montedison (χημικά καί φαρμακευτικά, ύφαντουργικά προϊόντα, είδη διατροφής) είναι επίσης βασικό μέλος των σχημάτων κρατικής συμμετοχής παρά τό γεγονός ότι χρηματοδοτείται κυρίως άπό τό ιδιωτικό κεφάλαιο· τό κράτος, μέσω τής IRI καί τής ENI ειδικά, δέν είναι μόνο ό μεγαλύτερος μεριδιοϋχος αλλά καί κατέχει μεγαλύτερο ποσοστό μεριδίων άπ' ό,τι όλοι μαζί οί μεριδιοϋχοι του ιδιωτικού τομέα — στό μέτρο πού ή πλειονότητα τής μετοχικής ιδιοκτησίας είναι ιδιαίτερα διασπασμένη. Τό μεγάλο οίκονομικό συγκρότημα Bastogi συνδέεται παρόμοια μέ τό δημόσιο τομέα μιά καί έλέγχεται άπ' τούς κρατικούς πιστωτικούς οργανισμούς.

Οί άλλες έλέγχουσες εταιρείες του δημοσίου (EGAM, EFIM καί GEPI) κάνουν αίσθητή τήν παρουσία τους σέ μικρότερο βαθμό, ώστόσο σημαντικό, σέ διάφορους

τομείς της παραγωγής και η σημασία τους αυξάνεται συνεχώς. Η GEPI, που ιδρύθηκε τό 1971, θεωρητικά έχει σαν στόχο να ελέγχει για λογαριασμό του δημοσίου τις εταιρείες που βρίσκονται σε δυσκολία — μόνο σε προσωρινή βάση — για να τις κάνει ν' ανταποκριθούν στις "υποχρεώσεις" τους πριν αποδοθεί έκνέου ό έλεγχός τους στον ιδιωτικό τομέα. Στην ουσία, όμως, αποδεικνύεται ότι είναι όργανο για την ανάληψη του έλέγχου απ' τό κράτος (όπως και η IRI παλιότερα, που ιδρύθηκε για τόν ίδιο σκοπό).

Τό μεγάλο ιδιωτικό κεφάλαιο της Ιταλίας είναι συγκεντρωμένο σε ελάχιστα όλιγοπώλια όπως ή FIAT-IFI, ή Pirelli, ή Olivetti. Όστόσο, ό ιδιωτικός τομέας αποτελείται πάνω απ' όλα από μικρές και μεσαίες επιχειρήσεις οί όποιες στην Ιταλία εξακολουθούν να απασχολούν περισσότερο απ' τό μισό του συνολικού εργατικού δυναμικού. Τό 28% τών βιομηχανικών εργατών απασχολούνται σε επιχειρήσεις μέ δυναμικό μικρότερο από 10 εργάτες, τό 29% σ' επιχειρήσεις μέ δυναμικό μεταξύ 11 και 100, και τό 43% σε επιχειρήσεις μέ δυναμικό πάνω από 100 εργάτες, ενώ στή Γαλλία τά αντίστοιχα ποσοστά είναι 12, 25 και 61%, και στή Γερμανία 2, 19 και 79%. Τό γεγονός ότι σε σύγκριση μέ άλλες αναπτυγμένες καπιταλιστικές χώρες ή Ιταλία παρουσιάζει μιά κατά πολύ μεγαλύτερη κατάτμηση τών μετοχικών μεριδίων, δηλαδή, τό ότι ύστερεϊ πολύ ως πρός τή συγκέντρωση του κεφαλαίου, αποτελεί χαρακτηριστικό γνώρισμα της ιταλικής οικονομίας και μιά απ' τίς αίτίες της δομικής της αδυναμίας. Θά πρέπει να παρατηρήσουμε, ωστόσο, ότι ενώ ένα όρισμένο ποσοστό τών μικρών και μεσαίων επιχειρήσεων παράγουν αγαθά και υπηρεσίες σε ανταγωνισμό μέ τά κρατικά και ιδιωτικά όλιγοπώλια, υπάρχουν όλοένα περισσότερες επιχειρήσεις που συνεργάζονται μέ τό μεγάλο κεφάλαιο. Αντίθετα απ' τήν πρώτη περίπτωση, οί επιχειρήσεις αυτές δεν έρχονται σε αντίθεση μέ τίς οικονομικές αναγκαίότητες της όρθολογικοποίησης του αναπτυγμένου καπιταλισμού· και κάτι τέτοιο μπορεί να όδηγήσει σε ένα ανώτερο επίπεδο αποδοτικότητας (κι έκμετάλλευσης).

"Ένα άλλο χαρακτηριστικό γνώρισμα της ιταλικής οικονομικής δομής — πέρα απ' τήν άξιοπαρατήρητη τάση του κράτους ν' αναλάβει τόν έλεγχο του μεγάλου κεφαλαίου και τό άργόρυθμο της συγκέντρωσης — είναι ό σαφής γεωγραφικός διαδισμός της, πράγμα που φαίνεται μέ τήν τεράστια υπανάπτυξη μεγάλων περιοχών, κυρίως του νότου και τών νησιών. Η κα-

τάσταση αυτή είχε και συνεχίζει να έχει σαν αποτέλεσμα τή σ' ευρεία κλίμακα έσωτερική μετανάστευση και κοινωνικές έντάσεις, που δεν όφείλονται μόνο στα ψυχολογικά προβλήματα προσαρμογής στα διαφορετικά πολιτιστικά περιβάλλοντα αλλά και στις πολύ σοβαρές ανεπάρκειες από άποψη υποδομής τών πόλων βιομηχανικής ανάπτυξης. Δεν είναι τυχαίο που στην πρόσφατη αναγέννηση της αγωνιστικότητας της εργατικής τάξης πρωταγωνιστούν βασικά οί νεαροί μετανάστες εργάτες από τό νότο — πολύ περισσότερο από τούς ντόπιους εργάτες και παρά τό γεγονός ότι αυτοί οί τελευταίοι έχουν ύψηλό δείκτη συμμετοχής στον εργατικό συνδικαλισμό. Παρόμοια, δεν είναι τυχαίο, αλλά μάλλον συνέπεια της οικονομικής κυριαρχίας που άσκει ό βορράς στο νότο, τό γεγονός ότι στο νότο φούντωσαν ξανά οί φλόγες της εξέγερσης.

Τά δομικά στοιχεία αδυναμίας της ιταλικής οικονομίας (καθυστερημένη συγκέντρωση, έντονος διαδισμός, χαμηλό επίπεδο παραγωγικότητας στο δημόσιο τομέα, άπίστευτα δυσλειτουργική φύση της διογκωμένης δημόσιας διοίκησης και μεγάλη δυσκινησία τών περισσότερων οργανισμών κοινωνικών ασφάλισεων και προνοίας) επέφεραν τό τέλος όλης της μεταπολεμικής έξαρσης της οικονομικής δραστηριότητας ή όποία βασίστηκε κυρίως σε μιάν υπερεκμετάλλευση του εργατικού δυναμικού (διατήρηση του μισθολογικού επιπέδου χαμηλότερα από τό επίπεδο τών άλλων βιομηχανικών χωρών) χωρίς να συνοδεύεται από κάποιο τεχνολογικό και οικονομικό δυναμισμό. Απ' τήν άλλη μεριά, ή αναζωογόνηση τών εργατικών αγώνων — πρός τό τέλος της δεκαετίας του '60 — μέ τή συνακόλουθη αναπροσαρμογή τών μισθών περίπου στα "ευρωπαϊκά επίπεδα", έχει εξαλείψει τήν πρωταρχική αίτία του "ιταλικού θαύματος". Η συγκυρία αυτών τών ένθνικών συνισταμένων μέ μιά γενικότερη διεθνή κυκλική οικονομική κρίση και τή μεγάλη αύξηση στις τιμές κυρίως τών πρώτων ύλών, απ' τήν έλλειψη τών οποίων πάσχει γενικά ή Ιταλία — κι όλα αυτά μέσα στα πλαίσια σοβαρών έλλείψεων ως πρός τό σχεδιασμό σε ένθικό επίπεδο, δηλαδή, μέσα στα πλαίσια της άνικανότητας της κυβέρνησης να έπεξεργαστεί και να εφαρμόσει μιά οικονομική πολιτική που να μην είναι γραφειοκρατική, να μην άποσκοπεϊ στην ένίσχυση τών προνομιούχων ομάδων ή να μην είναι απλά πράξη "φιλανθρωπίας" —, συντέινει στή δημιουργία μιās κρίσης που δεν μπορεί να συγκριθεί ως πρός τή σοβαρότητα, τίς συνέπειες και τή διάρκειά της,

μέ καμιά άλλη κρίση από την εποχή της δεκαετίας του 1930: μία κρίση πού, μέ τή λογική μιᾶς κοινωνίας ή ὁποία βασίζεται στήν ἐκμετάλλευση καί σύμφωνα μέ τούς οἰκονομικούς μηχανισμούς τοῦ ἀναπτυγμένου καπιταλισμοῦ, ἐκδηλώνει τήν παρουσία της στή ζωή τῶν ἐργατῶν μέ τή

μορφή τῆς ἀνεργίας καί τοῦ πληθωρισμοῦ — κι αὐτά μέ τή σειρά τους μποροῦν νά ξεπεραστοῦν μέ τή διεύρυνση τοῦ κρατικοῦ παρεμβατισμοῦ στήν οἰκονομία, δηλαδή, μέ τήν παραπέρα διάβρωση τῆς καπιταλιστικῆς δύναμης πρός ὄφελος ἀκριβῶς τῆς τεχνογραφειοκρατικῆς ἐξουσίας.

ΙΤΑΛΙΑ: ΤΑΞΙΚΕΣ ΔΟΜΕΣ

Στό συνοθύλευμα μεταβιομηχανικῶν καί προβιομηχανικῶν στοιχείων, πρῶιμου καί ἀναπτυγμένου καπιταλισμοῦ, πού εἶναι ή κοινωνική καί οἰκονομική πραγματικότητα τῆς Ἰταλίας, μιᾶς χώρας πού μπορεῖ νά ταξινομηθεῖ στήν κορυφή τῶν φτωχῶν εὐρωπαϊκῶν χωρῶν (Ἰσπανία, Πορτογαλία, Ἑλλάδα) καί ταυτόχρονα σάν ή τελευταία ἀπ'τίς πλούσιες εὐρωπαϊκές χώρες, σ'αὐτό τό συνοθύλευμα κοινωνικῶν τάξεων, ταξικῶν ὁμάδων καί στρωμάτων, μέ τούς διαφορετικούς τρόπους παραγωγῆς ή τίς ἐνδιάμεσες μορφές, διακρίνεται σαφῶς ή παρουσία τῆς ἀστικῆς τάξης καί τῆς τεχνογραφειοκρατίας.

Ἡ ἀστική τάξη ἀποτελεῖται ἀπό δικόσιες χιλιάδες περίπου καπιταλιστές-ιδιοκτῆτες μεγάλων καί μεσαίων ἐπιχειρήσεων μαζί μέ τίς οἰκογένειές τους. Ἡ τεχνογραφειοκρατία, ἀπό ἀριθμητική ἄποψη σχεδόν ἴδια μέ τήν ἀστική τάξη, ἀποτελεῖται ἀπό τά ἀφεντικά τῶν κρατικά ἐλεγχόμενων βιομηχανιῶν κι ὀργανισμῶν, τήν πολιτική καί συνδικαλιστική ἡγεσία καί τούς διευθυντές ἐκείνων τῶν ἐπιχειρήσεων στίς ὁποῖες συμμετέχει τό κράτος, ἐνῶ περίπου τά μισά μέλη αὐτῆς τῆς τάξης εἶναι οἱ διευθύνοντες τῶν μεγάλων καί μεσαίων ἰδιωτικῶν ἐπιχειρήσεων. Ἡ ἀπόλυτη καί ταυτόχρονα σχετική δύναμη τῆς τεχνογραφειοκρατίας εἶναι ἀποτέλεσμα τοῦ "ἰταλικοῦ μοντέλου" οἰκονομικῆς ἀνάπτυξης καί τῆς σαφοῦς καί ἔντονης παρουσίας τοῦ ξένου κεφαλαίου μέ τή μορφή τῶν πολυεθνικῶν. Κατά παράδοξο τρόπο, στήν κορυφή τῆς πυραμίδας, στήν Ἰταλία, ὑπάρχει μιᾶ τεχνογραφειοκρατική ταξική δομή πολύ περισσότερο ἀναπτυγμένη ἀπ'ὅ,τι σ'ἄλλες δυτικές χώρες μέ πιό ἀναπτυγμένη οἰκονομία.

Ἡ μεσαία τάξη ἀναπαράγει τό διαχωρισμό ἀνάμεσα στήν ἀστική τάξη καί τήν τεχνογραφειοκρατία μέ τό διαχωρισμό της σέ μικροαστούς (μικροί καπιταλιστές ἐπιχειρηματίες στή βιομηχανία, τή γεωργία καί τόν τομέα τῶν ὑπηρεσιῶν, καθώς καί οἱ περισσότεροι ἐπαγγελματίες, ἐκτός ἀπό μιᾶ μειοψηφία οἱ ὁποῖοι λόγω τῶν καθηκόντων τους καί τοῦ εἰσοδηματικοῦ τους ἐπιπέδου ἐνσωματώνονται στήν ἀρχουσα τάξη), πού ἀριθμοῦν

συνολικά περίπου 4 ἑκατομμύρια ἄτομα, καί τή μικροτεχνογραφειοκρατία (τεχνικοί, εἰδικευμένοι ἐργαζόμενοι γραφείου, δημόσιοι καί ἰδιωτικοί ὑπάλληλοι χωρίς διευθυντικά καθήκοντα, μόνιμοι ἀξιωματικοί τῶν ἐνόπλων δυνάμεων καί τῶν σωμάτων ἀσφαλείας, δάσκαλοι, καθηγητές, κομματικά καί συνδικαλιστικά στελέχη), πού ἀριθμεῖ περίπου 3 ἑκατομμύρια ἄτομα.

Στή βάση κοινωνικῆς πυραμίδας βρίσκεται ή τάξη ὅλων ὅσων ὑφίστανται τήν ἐκμετάλλευση, ή ὁποία ἀποτελεῖται ἀπ'τό προλεταριάτο τῶν πόλεων καί τῆς ὑπαίθρου μέ τήν πιό στενή σημασία τοῦ ὄρου (χειρῶνακτες μισθωτοί ἐργαζόμενοι) — τάξη πού ἀριθμεῖ 9,5 ἑκατομμύρια ἄτομα* σ'αὐτήν τήν κατηγορία πέπει νά συμπεριλάβουμε περίπου ἕνα ἑκατομμύριο ἰδιωτικούς ὑπαλλήλους πού ἔχουν καθαρά ἐκτελεστικά καί ρουτινιερικά καθήκοντα, ἀρκετά ἑκατομμύρια "ἐλεύθερους ἐπαγγελματίες" (τά κατώτερα στρώματα τῶν τεχνιτῶν, τῶν γεωργῶν καί τῶν μικροεπιχειρηματιῶν πού δέν μισθώνουν ἐργασία) πού κατά κάποιο τρόπο εἶναι χειρῶνακτες ἐργαζόμενοι, καί τελικά περισσότερο ἀπό ἕνα ἑκατομμύριο ὑποπρολετάριους, δηλαδή, περιστασιακούς ἐργάτες, οἰκιακούς βοηθούς, ἀπόβλητους τῆς κοινωνίας, κτλ.

Στήν Ἰταλία ὑπάρχει μεγάλη ἀνισότητα ὅσον ἀφορᾷ τά εἰσοδηματικά ἐπίπεδα. Ἀκόμα κι ἂν ἀφήσουμε κατά μέρος τούς πολύ πλούσιους (τίς ἀνώτερες βαθμίδες τῆς ἀρχουσας τάξης) καί τούς πολύ φτωχοῦς (τό ὑποπρολεταριάτο πού εἶναι συγκεντρωμένο στό νότο καί στά νησιά), ή διαφορά ἀνάμεσα στό μέσο εἰσόδημα τῆς ἀρχουσας τάξης καί τό μέσο εἰσόδημα ὅλων ὅσων ὑφίστανται τήν ἐκμετάλλευση εἶναι 10 πρὸς 1 πρὸς ὄφελος τῆς πρώτης.

Τά τελευταῖα πενήντα χρόνια παρουσιάζεται συνεχῆς ἀριθμητική ἀνάπτυξη τῆς τεχνογραφειοκρατίας καί τοῦ ὑποστρώματός της στή μεσαία τάξη σέ βάρος τῆς ἀστικῆς τάξης καί τοῦ ὑποστρώματός της μεταξύ τῶν μικροαστῶν. Στήν τάξη τῶν ὑφιστάμενων τήν ἐκμετάλλευση παρουσιάζεται ἀριθμητική αὐξηση τῶν κατώτερων στρωμάτων τῆς ὑπαλληλικῆς κατηγορίας.

Στά επόμενα χρόνια, αναμένεται να σημειωθεί μία παραπέρα μικρή αριθμητική αύξηση της τεχνογραφειοκρατίας, μία πολύ μεγαλύτερη ανάπτυξη της μικροτεχνογραφειοκρατίας με μία παράλληλη μείωση της μικροαστικής τάξης και των ελεύθερων επαγγελματιών. Για όλες τις τάξεις λειτουργεί και θα συνεχίσει να λειτουργεί μία πλεοναστική εξάπλωση από τον πρωτογενή στο δευτερογενή και τον τριτογενή τομέα, πράγμα που όντως αποτελεί χαρακτηριστικό της βιομηχανικής και της μεταβιομηχανικής ανάπτυξης αντίστοιχα.

ΠΟΛΙΤΙΚΟΙ ΚΑΙ ΘΕΣΜΟΙ ΣΤΗΝ ΙΤΑΛΙΑ

Όπως σ' όλες τις χώρες, η εξελικτική διαδικασία του αναπτυγμένου καπιταλισμού, τουλάχιστον σήμερα, εκδηλώνεται με τη μορφή της κοινοβουλευτικής δημοκρατίας. Ωστόσο, στο μεγαλύτερο ποσοστό της, η πολιτική εξουσία βρίσκεται στους εκτελεστικούς και κυβερνητικούς θεσμούς που δεν ύφίστανται καμιά επιρροή απ' τις εκλογές, πράγμα που επίσης αποτελεί χαρακτηριστικό κάθε αναπτυγμένης καπιταλιστικής χώρας.

Ο τρόπος με τον οποίο λειτουργούν αυτοί οι θεσμοί (κανονισμοί και ρυθμίσεις γενικά, συνήθειες, προνόμια, κτλ.) είναι ταυτόσημος με τον τρόπο λειτουργίας των πραγμάτων την εποχή του φασισμού, όχι μόνο επειδή οι επικεφαλής αυτών των οργανισμών είναι οι ίδιοι που ήταν και κατά τη μουσολινική εποχή, αλλά και, πάνω απ' όλα, επειδή η τάξη πραγμάτων κατορθώνει να είναι λειτουργική (παρά την τυπική έλλειψη αποτελεσματικότητας στην Ιταλία, πράγμα όμως που μπορεί να θεραπευτεί) όσον αφορά το κράτος, ιδιαίτερα μάλιστα σε ένα κράτος που κατορθώνει να είναι ένας δυναμικός συνδυασμός των παλιών και των νέων αφεντικών — συνδυασμός που επιτεύχθηκε πρώτη φορά από το φασισμό και συνεχίστηκε επί δημοκρατίας με το καθεστώς των χριστιανοδημοκρατών.

Πέρα απ' το γεγονός ότι το κοινοβούλιο έχει απαρνηθεί το ρόλο του σαν ο ανώτατος θεσμός, το κράτος στην Ιταλία παρουσιάζει άλλο ένα τυπικό χαρακτηριστικό του αναπτυγμένου καπιταλισμού: ακολουθεί μία σταδιακή πορεία προς τον ολοκληρωτισμό, δηλαδή, το κράτος έχει την τάση να επεμβαίνει σε κάθε κοινωνική λειτουργία, αρχικά για να τη ρυθμίσει και αργότερα για να την ενσωματώσει στους μηχανισμούς του. Έχει την τάση να εισβάλλει και, στην ουσία, εισβάλλει σε κάθε πλευρά ακόμη και της προσωπικής ζωής (για το ολοκληρωτικό κράτος ή λέξη "προσωπικό" δεν υπάρχει) των πολιτών. Το φασιστικό κράτος ήταν απροκάλυπτα ολοκληρωτικό, ενώ το μεταφασιστικό κράτος είναι de facto ολοκληρωτικό και η διαδικασία ταύτισης του κράτους με την κοινωνία έχει αναληφθεί εκ νέου μετά τον πόλεμο, με λιγότερο φολκλορικό αλλά πολύ πιο επίβουλο κι επικίνδυνο τρόπο, τόσο σε θεσμικό όσο και σε ιδεολογικό επίπεδο.

Μ' αυτήν την εισβολή σε βάρος της προσωπικής ζωής και με την ενίσχυση των μηχανισμών καταπιεστικού ελέγχου και ψυχοϊδεολογικής εξάρτησης, το κράτος πορεύεται προς την κατεύθυνση του ολοένα αυξανόμενου περιορισμού, de facto μάλλον παρά de jure, της προσωπικής και συλλογικής ελευθερίας, έντελως ανεξάρτητα από τη μορφή που ενδέχεται να πάρει ή ιταλική πολιτική τόσο στο άμεσο μέλλον όσο και γενικά. Πράγμα με το οποίο δεν θέλουμε να πούμε ότι οι πολιτικές μορφές είναι έντελως άσημαντες από επαναστατική άποψη. Για μας εκείνο που είναι σημαντικότερο είναι η "μορφή" του αναπτυγμένου καπιταλισμού στην Ιταλία σήμερα και οι μορφές που είναι πιθανό να πάρει αύριο — στο μέτρο που για κάθε μορφή υπάρχει κι ένα αντίστοιχο και διαφορετικό σύνολο επιβαλλόμενης υποταγής και εκμαιευόμενης συναίνεσης, διάφορα επίπεδα ανοχής και καταστολής της διαφωνίας, ένα σωρό πολιτικά μέτρα που λαμβάνονται για την αντιμετώπιση των μη "ένσωματωνόμενων" μελών της κοινωνίας και, επομένως, διάφοροι τρόποι προπαγάνδας, κινητοποίησης και οργάνωσης όσον αφορά τους αναρχικούς (νόμιμη ή παράνομη, άνοιχτη ή υπόγεια δράση, με μία τεράστια ποικιλία ενδιάμεσων θέσεων).

Στην Ιταλία είναι θεωρητικά επικτές αρκετές πολιτικές παραλλαγές όσον αφορά την κοινωνική και οικονομική πολιτική του αναπτυγμένου καπιταλι-

σμοῦ: ἀπό τή "σοσιαλδημοκρατία" (μέ τήν εὐρύτερη ἔννοια τῆς δημοκρατίας καί τοῦ ρεφορμισμού) μέχρι τό "φασισμό" (μέ τήν εὐρύτερη ἔννοια τοῦ ἐξουσιασμοῦ καί τοῦ ρεφορμισμού), ἀπό τό σουηδικό μέχρι τό χιλιανό μοντέλο, ἀπό τό ἀμερικάνικο μέχρι τό γαλλικό μοντέλο — ἡ Δύση προσφέρει πραγματικά τεράστια ποικιλία. Στήν πράξη, ὅμως, ἡ πραγματικότητα τῆς Ἰταλίας δέ φαίνεται νά προσφέρει καί πολλές πιθανές ἐναλλαγές: ὅλες τους κατατάσσονται μέσα στά ὅρια τῆς σοσιαλδημοκρατίας.

Η ΜΕΓΑΛΗ ΠΟΡΕΙΑ ΤΟΥ Ι.Κ.Κ.

Ἡ ἰδιοτυπία τοῦ ἰταλικοῦ πολιτικοῦ συστήματος, ἄρα καί τοῦ πιθανοῦ μοντέλου γιά τήν ἐξέλιξή του, σέ σχέση μέ τ' ἄλλα δυτικά σοσιαλδημοκρατικά μοντέλα, βρίσκεται στήν παρουσία ἐνός πολύ ἰσχυροῦ, ρεφορμιστικοῦ Κ.Κ. Μέ τόν ἕνα ἤ τόν ἄλλο τρόπο, ὅλες οἱ πλευρές τῆς ἰταλικῆς πολιτικῆς εἶναι ἀναγκασμένες νά λάβουν ὑπόψη τους αὐτήν τήν παρουσία.

Τό Ι.Κ.Κ. εἶναι ἕνα μαζικό ἐργατικό κόμμα πού μπορεῖ νά βασίζεται στίς ψήφους τοῦ 1/3 τοῦ ἐκλογικοῦ σώματος, ἐλέγχει τό βασικό συνδικαλιστικό κέντρο, ἔχει τήν πλειοψηφία σέ πολλές δημοτικές, ἐπαρχιακές καί νομαρχιακές διοικήσεις, κατέχει καί ἐλέγχει μετοχικές ἐταιρεῖες καί συνεταιρισμούς, ἔχει σημαντική ἐπιρροή στόν πολιτικό τομέα, εἶναι ἕνα κόμμα πού ἐπί τριάντα χρόνια ἀκολούθησε μέ ἰδιαίτερη ἐμμονή τήν τακτική τοῦ "ν' ἀφήνουμε τά πράγματα νά ἐξελισσονται ὁμαλά" καί πού, στήν πραγματικότητα, συμμετέχει ἤδη στήν ἀσκηση τῆς ἐξουσίας.

Σχεδόν τά 3/4 τῶν νομοσχεδίων, πού ψηφίστηκαν ἀπ' τό 1948 μέχρι τό 1968, ὑποστηρίχθηκαν ἀπ' τό Ι.Κ.Κ. τό ὅποιο δέν μπορεῖ πιά νά θεωρεῖται ὅτι στρέφεται ἐνάντια στό σύστημα, ὅτι εἶναι δηλαδή ἐπαναστατική ὁργάνωση: καί αὐτό γιατί εἶναι ἕνα ἀπ' τά κόμματα πού θεωροῦνται θεμελιακά γιά τή στήριξη τοῦ συστήματος.

Στό τέλος τῆς δεκαετίας τοῦ '60 ὅλα ἔδειχναν ὅτι ἐπικεῖται μιά "συμφιλιωτική" συνδιάσκεψη ἀνάμεσα στούς κομμουνιστές καί τούς καθολικούς, ὥστε ἀπό δέκα χρόνια προετοιμασίας γιά τό σχηματισμό μιᾶς κεντροαριστερῆς κυβέρνησης. Ἀλλά ἡ μεγάλη πορεία τοῦ Ι.Κ.Κ. διακόπηκε ἀπ' τίς ΗΠΑ, πού ἔχουν πανίσχυρα οἰκονομικά ἀλλά καί στρατηγικά συμφέροντα στήν Ἰταλία, καί ἀπ' τό partito americano (ὅρος πού βασικά ὑπονοεῖ τή δουλικότητα τῶν χρυστονοδημοκρατῶν καί τῶν σοσιαλδημοκρατῶν ἀπέναντι στήν Ἀμερική), πού χρηματοδοτεῖται μέ διάφορους τρόπους ἀπό τίς ΗΠΑ, πού κατέφυγε στή στρατηγική τῆς "ἐντασης", στή διάσπαση τῶν σοσιαλδημοκρατῶν καί σ' ἕνα σωρό ἄλλους οἰκονομικούς

καί πολιτικούς ἐλιγμούς κι ἐκβιασμούς.

Ἡ ὁλοένα αὐξανόμενη σοβαρότητα τῶν κοινωνικῶν, οἰκονομικῶν καί πολιτικῶν ἀντιθέσεων, τό δημοψήφισμα γιά τό διαζύγιο καί τά ἀποτελέσματα τῶν τοπικῶν ἐκλογῶν τῆς 15-6-75 (πού μεταξύ ἄλλων ἀποκάλυψαν μιά μετατόπιση τῶν ψηφοφόρων τῆς μεσαίας τάξης ἀπ' τούς χρυστονοδημοκράτες πρὸς τό Ι.Κ.Κ.) προετοίμασαν τό δρόμο γιά τήν κατάρρευση τοῦ χρυστονοδημοκρατικοῦ καθεστώτος καί ἀνοίξαν γι' ἄλλη μιά φορά τό δρόμο στό Ι.Κ.Κ. πρὸς μιά σαφέστερη συνδιαχείριση τῆς ἐξουσίας. Ἡ ἀμερικανική, ἱμπεριαλιστική "μητρόπολη" ἐξακολουθεῖ νά προβάλλει σθεναρή ἀντίσταση τήν ὁποία τό Ι.Κ.Κ. κάνει τά πάντα γιά νά ξεπεράσει, τονίζοντας τόν "εὐρωκομμουνιστικό χαρακτήρα" του (μέ τήν ἀποδοχή τοῦ NATO, λογουχάρη), καί τήν ὁποία οἱ ἀμερικανοί εἶναι μάλλον ἀπίθανο ὅτι θά τήν ὠθήσουν σέ τέτοιο σημεῖο ὥστε νά ἐξελιχθοῦν τά πράγματα πρὸς τήν κατεύθυνση τοῦ "χιλιανοῦ μοντέλου".

Ἡ πιθανότερη πολιτική ὑπόθεση, πού μπορούμε νά κάνουμε γιά τό ἄμεσο μέλλον, εἶναι ὁ "ἰταλικός δρόμος γιά τό ρεφορμισμό" — πού, λόγω τῆς ἀνυπαρξίας ἐνός γνήσιου καί ἀρκετά ἰσχυροῦ σοσιαλδημοκρατικοῦ κόμματος, ἀποτελεῖ ἐναλλαγή ἢ ὁποία ἀφορᾷ βασικά τό Ι.Κ.Κ. τόσο μέ τή μορφή τῆς "ἀριστερῆς ἐναλλακτικῆς λύσης" (κυβέρνηση συνασπισμοῦ μέ τούς σοσιαλιστές καί τούς κομμουνιστές) ὅσο καί μέ τή μορφή τοῦ "ἱστορικοῦ συμβιβασμοῦ" (μεταξύ χρυστονοδημοκρατίας καί κομμουνιστῶν). Τό γεγονός εἶναι ὅτι ἕνας σοβαρός οἰκονομικός σχεδιασμός εἶναι ἀπαραίτητος γιά τήν Ἰταλία ὅπως καί γιά ὅλες τίς ἀναπτυγμένες καπιταλιστικές χῶρες — σχεδιασμός πού εἶναι ἰδιαίτερα ἀναγκαῖος λόγω τῶν ἐλλείψεων ὡς πρὸς τήν ὁργάνωση καί τῆς μερικῆς ὀπισθοδρομικότητας τῶν δομῶν παραγωγῆς καί διανομῆς, τοῦ οἰκονομικοῦ δυαδισμοῦ ἀνάμεσα στό βορρά καί τό νότο, κτλ. Ὁ σχεδιασμός αὐτός μπορεῖ νά ἐφαρμοστεῖ μόνο μέ τή συνεργασία ὅλων τῶν συνδικάτων, τῶν διευθυντῶν καί ἐλεγκτῶν τῶν ἐργατικῶν συγκρούσεων. Κι ὅταν μιλάμε γιά συνδικαλισμό στήν Ἰταλία σήμερα σημαίνει ὅτι μιλάμε γιά τό

ιταλικό Κ.Κ.

Όπωςδήποτε, δεν πρόκειται για τη μοναδική πιθανή υπόθεση ως προς τις μελλοντικές κατευθύνσεις της ιταλικής πολιτικής, αλλά για μās είναι ή πιο πιθανή, εκείνη που είναι πιθανότερο ότι θα πρέπει να αντιμετωπίσουμε. Η υπόθεση αυτή προϋποθέτει μιά διαδι-

κασία μετασχηματισμού του κράτους μ'έξουσιαστική έννοια, συνεχώς αλλά και με "δημοκρατικές" μορφές, μαζί με μιά παραπέρα διάσπαση "απ'τά δεξιά" του Κ.Κ. και θα πρέπει να λάβουμε υπόψη μας αυτήν την προϋπόθεση για να μπορέσουμε να διαμορφώσουμε μιά επαναστατική στρατηγική για τό δικό μας κίνημα.

ΑΡΙΣΤΕΡΑ ΑΠΟ ΤΟ Ι.Κ.Κ.

Η σταδιακή μετατόπιση του Ι.Κ.Κ. προς τα δεξιά — μιά και τά τελευταία χρόνια έγκατέλειψε άπροκάλυπτα κάθε στοιχείο επαναστατικής γλώσσας και μυθολογίας — άφησε και θ'άφήνει όλοένα περισσότερο έναν κενό πολιτικό χώρο στά άριστερά. Τό πρώτο άποτέλεσμα αυτού του γεγονότος είναι ότι ξεπήδησαν μυριάδες μαρξιστικές-λενινιστικές οργανώσεις, μικρογραφίες του Ι.Κ.Κ. αλλά με κάποια επαναστατικότητα, που πήραν μέρος στις φοιτητικές διαμαρτυρίες και τή σχεδόν ταυτόχρονη άναζωογόνηση της προλεταριακής άγωνιστικότητας, υίοθετώντας μορφές που είχαν άρχικά χαρακτήρα συνελεύσεων και οι όποιες θεωρήθηκαν ήμι-άναρχοσυνδικαλιστικές: ένμέρει λόγω της άνυπαρξίας ενός ίσχυρού και έλευθεριακού κινήματος.

Από άντικειμενική άποψη, οι μαρξιστές-λενινιστές έπαιξαν άντιφατικό ρόλο: άφενός, παρενόχλησαν τό Ι.Κ.Κ. άφετέρου, του πρόσφεραν μεγάλες υπηρεσίες. Δηλαδή, πρόσφεραν έξτρεμιστική "κάλυψη" στό Ι.Κ.Κ. κι αυτό μπόρεσε με τή σειρά του να διατυμπανίσει τή σύνεση και τό ρεφόρμισμό του, ένω ταυτόχρονα άποτέλεσαν μιά "είδική ζώνη" για τήν έξεγερσιακότητα της νεολαίας, ζώνη απ' όπου είναι εύκολο να καταλήξει κανείς στις άγκάλες του Ι.Κ.Κ. Πραγματικά, τά τελευταία χρόνια ό άριθμός των μελών της νεολαίας του Ι.Κ.Κ. άρχισε ν'αύξάνεται πάλι, άφομοιώνοντας πάρα πολλούς από κείνους που άπογοητεύθηκαν απ'τους πειραματισμούς της έξωκοινοβουλευτικής άριστεράς.

Ανάλογο φαινόμενο παρατηρήθηκε από τό 1968 κι ύστερα και ιδιαίτερα μετά τό 1969 στην άριστερά των συνδικαλιστικών οργανώσεων με τή δημιουργία ενός κενού πολιτικού χώρου για τήν άνάπτυξη δραστηριότητας (άγριες άπεργίες, σαμποτάζ, κτλ.) και τή δημιουργία οργανώσεων (συνελεύσεις, "Ένιαίες Έπιτροπές Βάσης", κτλ.) έξω από τά συνδικάτα. Οι συνδικαλιστικές οργανώσεις, ωστόσο, φρόντισαν να πάρουν άκόμη πιο δραστικά μέτρα απ'ό,τι τό Ι.Κ.Κ. για να επαναφομοιώσουν τούς χαμένους όπαδούς τους. Είναι πολύ πιο άκίνδυνο να έπι-

τρέπεις κάποιες δυνατότητες για τήν ύπαρξη φοιτητικής "άπειθαρχίας" από τό να παραχωρούνται τέτοιες δυνατότητες στους εργάτες. Η φοιτητική έξέγερση, που άρχικά ξεκίνησε σαν έξέγερση ένάντια στην έξουσία κι άπορρέει επίσης από μιά βαθιά αίσθηση άνησυχίας των φοιτητικών κύκλων για τήν άνεπάρκεια των εκπαιδευτικών δομών ως προς τό άνοιγμα των θεσμών αυτών στις μάζες και στις νέες είδικότητες και λειτουργίες των τεχνικών, — ή φοιτητική έξέγερση, λοιπόν, δεν έμπεριέχει καθεαυτή καμιά άληθινά επαναστατική προοπτική λόγω του λειτουργικού προορισμού (μικροτεχνογραφειοκρατία) άρα και των ταξικών συμφερόντων των ποικιλοειδών βαθμίδων των άποφοίτων. Η ίδια έξέγερση, όταν λειτουργεί στην πραγματικότητα όλων όσων στενάζουν κάτω απ'τό ζυγό της έκμετάλλευσης, καταλήγει προφανώς σε πολύ διαφορετικά άποτέλέσματα. Σε τελευταία άνάλυση, ή φοιτητική έξέγερση άνησυχεί τό σύστημα πολύ λιγότερο απ'ό,τι οι εργατικές άναταραχές. Έντρομες που έχασαν τόν έλεγχο που άσκούσαν πάνω στό προλεταριάτο, στή διάρκεια του "θερμού φθινοπώρου" του 1969, οι τρεις κυριότερες συνδικαλιστικές οργανώσεις άπέδειξαν στή συνέχεια ότι μπορούν να προσαρμόζονται στις άνάγκες για άμεση δημοκρατία όπως αυτές έκφράστηκαν από τή βάση* απέδειξαν μ'αυτόν τόν τρόπο ότι διαθέτουν έκπληκτική εύελιξία και ικανότητα, κατόρθωσαν να επαναφομοιώσουν τις περισσότερες συνελεύσεις, τις εργοστασιακές έπιτροπές, τις έπιτροπές έξωσυνδικαλιστικών άντιπροσώπων και τις χρησιμοποιήσαν σαν μέσα για τή σφυγμομέτρηση των διαθέσεων του προλεταριάτου και σαν όργανα για τή χειραγώγηση της από μέρους του συναίνεσης.

Η έπιτυχία του Ι.Κ.Κ. στις τοπικές εκλογές της 15-6-75 έξέπληξε όλα τά μαρξιστικά-λενινιστικά μικροκόμματα, τρία από τά όποια πήραν μέρος στις εκλογές με δικό τους ψηφοδέλτιο* άμεση συνέπεια αυτού του γεγονότος είναι ότι ή *Avanguardia Operaia* και τό *P.D.U.P.* (Δημοκρατικό Κόμμα Προλεταριακής Ένότητας) στράφηκαν γρηγορότερα προς 'τά

δεξιά, πρὸς τὸ μέρος τοῦ Ι.Κ.Κ., καὶ τώρα πιά ἀποτελοῦν ἓνα εἶδος ἐξωτερικοῦ ἀριστεροῦ ρεύματος πού ἐλέγχεται ἀπὸ τὸ Ι.Κ.Κ. ἀπ'τὴν ἄλλη μεριά, παρατηρήθηκε μιὰ μερική, μολονότι ἐνδέχεται νὰ εἶναι μόνο προσωρινή, ἐπιστροφή τοῦ τρίτου ἐξωκοινοβουλευτικοῦ πόλου, τῆς Lotta Continua, πρὸς μιὰ θέση "ἀριστερίστικης ἀνατροπῆς".

Ἔτσι κι ἄλλως, οἱ μαρξιστές-λενινιστές, στὸ μέτρο πού ἀναπαράγουν τὰ ψευδῆ ἐπαναστατικά συναισθήματα τοῦ παλιομοδίτικου ἐξουσιαστικοῦ σοσιαλισμοῦ, δὲν μποροῦμε νὰ ποῦμε ὅτι ἀποτελοῦν γνήσια ἐναλλακτικὴ λύση ὡς πρὸς τὸ Ι.Κ.Κ. καὶ τὰ γραφειοκρατικά συνδικά-

τα. Μόνον ὁ ἀναρχισμός ἔχει σήμερα τὴ δυνατότητα νὰ συμβάλλει σοβαρά καὶ με συνοχὴ στὸν ἀγῶνα τῶν ἐκμεταλλευόμενων μιὰ καὶ στρέφεται τόσο ἐνάντια στὰ παλιά ὅσο κι ἐνάντια στὰ νέα ἀφεντικά. Μόνον ὁ ἀναρχισμός μπορεῖ νὰ προσφέρει τὰ θεωρητικά καὶ πρακτικά ὄργανα πού εἶναι ἀπαραίτητα γιὰ τὴν ἐρμηνεία καὶ τὴν καταπολέμηση τῆς τεχνογραφειοκρατικῆς ἐξελικτικῆς διαδικασίας καθὼς καὶ γιὰ τὴν ὁργάνωση τῆς ἀρνήσεως ὁλόκληρου τοῦ συστήματος μέ κάποια ἐπαναστατικὴ προοπτικὴ — μιᾶς ἀρνήσεως τὴν ὁποία τὸ Ι.Κ.Κ. δὲν μπορεῖ νὰ προσποιηθεῖ ὅτι ἐκπροσωπεῖ στὸ μέτρο πού διαφέρει ὅλο-ἓνα καὶ λιγότερο ἀπ'αὐτὸ τὸ σύστημα.

Η ΕΠΑΝΑΣΤΑΤΙΚΗ ΕΠΙΛΟΓΗ

Οἱ ἀναρχικοὶ ἀποσκοποῦν στὴν ἐπανάσταση γιατί ἡ θεμελίωση τῆς ἐλευθεριακῆς κοινωνίας, μιᾶς κοινωνίας πού βασίζεται στὴν ἰσότητα τῶν ἀνθρώπων, εἶναι ἐφικτὴ μόνο μέ μιὰ ἐπανάσταση, δηλαδή, μέ μιὰ λίγο-πολύ βίαιη ἱστορικὴ φάση βαθιῶν καὶ γρήγορων οἰκονομικῶν, πολιτικῶν καὶ ἠθικῶν μετασχηματισμῶν, ἀνατροπῶν, κτλ.

Ἡ ἐπαναστατικὴ ἐπιλογή εἶναι ὑποχρεωτικὴ γιατί ἡ ἐπανάσταση ἀποτελεῖ ἓνα ἀναγκαῖο στάδιο γιὰ κάθε οὐσιαστικὴ ἀλλαγὴ τῆς κοινωνίας. Ἡ ἐπανάσταση ἀποτελεῖ ὄντως μιὰ ἀναγκαιότητα ὄχι μόνο, ἢ ὄχι εἰδικά, λόγω τῆς βίαιης ἀντίστασης πού προβάλλει ἡ ἀρχουσα τάξη ὅταν χάνει τὰ προνόμιά της, ἀλλὰ καὶ γιατί, πάνω ἀπ'ὅλα, μόνο μέ τὴν ἐπανάσταση μπορεῖ νὰ ἐκφραστεῖ πραγματικά ἡ λαϊκὴ ἐπιθυμία γιὰ ριζοσπαστικὴ ἀλλαγὴ, ἡ μειονότητα μπορεῖ νὰ γίνῃ πλειονότητα ἢ σχεδὸν ὁλότητα καὶ οἱ καταπιεζόμενες μάζες μποροῦν νὰ ἀναδειχθοῦν σὲ πρωταγωνιστές τῆς ἱστορίας.

Μόνο σέ συγκεκριμένους περιόδους, ὅταν οἱ "βεβαιότητες" τῆς ἀνθρώπινης ὑπόστασης καταλήγουν νὰ χάνουν τὴ σημασία τους, ὅταν τὸ παραδοσιακὸ σύστημα ἀξιῶν καὶ οἱ ἐξουσιαστικοὶ θεσμοὶ χάνουν τὸν καθαγιασμένο χαρακτήρα τους — μόνο σ'αὐτές τίς ἔντονες στιγμὲς κρίσης, ἀρχίζει νὰ καταρρέει ἡ πραγματικὴ βάση τῆς κατεστημένης τάξης πραγμάτων, μιὰ καὶ ἡ βάση αὐτὴ δὲν εἶναι παρά ἡ παθητικὴ συναίνεση καὶ ἀποδοχὴ ἀπὸ μέρους τῶν μαζῶν. Μόνο σέ αὐτές τίς περιόδους ἀρχίζει νὰ καταρρέει ἡ ψυχολογικὴ κυριαρχία τῶν "ἀφεντικῶν", τόσο σέ ἀτομικὸ ὅσο καὶ σέ μαζικὸ ἐπίπεδο, μιὰ κυριαρχία πού ἀποτελεῖται ἀπὸ χαρακτηρολογικὲς δομές καὶ μυθοποιητικὲς ἰδεολογίες οἱ ὁποῖες ἐπιβάλλονται καὶ ὑποβάλλονται στοὺς καταπιεζόμενους ἀπ'τὴν πρώτη στιγμὴ πού γεννιοῦνται! Γι'αὐτὸν τὸ λόγο, στὴν ἱστορία τῆς ἀνθρωπότητας, ἡ ἐπαναστατικὴ "κρίση" θεωρήθηκε πάντα τὸ ἀναγκαῖο σημεῖο τερματισμοῦ γιὰ τίς ἐξελίξεις τοῦ παρελθόντος καὶ ταυτόχρονα ἡ ἀναγκαῖα ἀφετηρία γιὰ τίς μελλοντικὲς ἐξελίξεις.

Εἶναι, ἐπομένως, ἐξαιρετικὰ σημαντικὸ αὐτὸ τὸ ἐπαναστατικὸ πέρασμα, τὸ *sine qua non* γιὰ τὴν ἀπελευθέρωση τῶν ἐξισωτικῶν κι ἐλευθεριακῶν τάσεων καὶ τῆς λαϊκῆς, ἐλευθεριακῆς, ἐνεργητικῆς δημιουργικότητας, ἡ ἀνατροπὴ πού ἐπιδιώκεται ἀπ'τούς ἀναρχικοὺς, γιὰ νὰ ἀφορᾷ ὅλες τίς πλευρὲς τῶν κοινωνικῶν σχέσεων καὶ σέ βάθος, πρέπει ν'ἀπαιτήσῃ τὴν ἐνεργό, ἐθελοντικὴ καὶ ἀπόλυτα συνειδητὴ συμμετοχὴ ὅσο γίνεται περισσότερων ἀνθρώπων.

Η ΤΑΞΙΚΗ ΠΑΛΗ ΚΑΙ Η ΕΠΑΝΑΣΤΑΣΗ

Τὸ ἀναρχικὸ πρόγραμμα γιὰ τὴν ἐπανάσταση ἀντλεῖ ἀπ'τὴν ταξικὴ πάλη ὅλων ὅσων ὑφίστανται τὴν ἐκμετάλλευση τίς ἐγγυήσεις γιὰ τὸ ἐφικτὸ ἢ καὶ τὸ πιθανὸ τῆς

πραγμάτωσής του. Ἡ γενικευμένη ὕπαρξη τῆς ταξικῆς πάλης σέ κάθε ἱεραρχικὴ κοινωνία ἀποτελεῖ μιὰν ἀρχικὴ ἔνδειξη μέ ἰδιαίτερα κρίσιμη σημασία, ὅσο κοινό-

τυπη κι αν φαίνεται: ή κοινωνική ανισότητα δεν είναι κάτι τό φυσικό και μόνο ή επιβολή της βίας (τόσο ψυχολογικής όσο και άμεσα σωματικής) έγγυαται τήν επιβίωσή της. Μιά δεύτερη ένδειξη, πού βασίζεται στην παρατήρηση ότι υπάρχουν πολλών ειδών συγκρούσεις μεταξύ των κυβερνώντων και των κυβερνώμενων, είναι ότι οί δοϋλοι, οί σκλάβοι, οί μισθωτοί εργαζόμενοι, οί έκμεταλλευόμενοι και γενικά οί καταφρονημένοι κάθε συστήματος (της γής οί κολλασμένοι), έκδηλώνουν μία μόνιμη τάση ν' άρνοϋνται τήν ταξική τους ύπόσταση.

"Όλα αυτά, άπ' τήν άποψη των αντικειμενικών στόχων, σημαίνουν ότι οί όραματικές βλέψεις για χειραφέτηση μπορούν νά πραγματοποιηθϋν μόνο μέ τήν κατάργηση των τάξεων, μέ τόν μετασχηματισμό της κοινωνίας προς τήν κατεύθυνση της ισότητας και της έλευθερίας. Η ιστορία της επανάστασης και των έξεγέρσεων παρέχει άπειράριθμα παραδείγματα πού άποδεικνύουν τό γεγονός ότι οί μάζες πού ύφίστανται τήν έκμετάλλευση, κάθε φορά πού μπορούν νά οργανώσουν τήν κοινωνία σύμφωνα μέ τις βλέψεις τους, τήν οργανώνουν μέ βάση τήν ισότητα και τήν έλευθερία — κατά προσέγγιση τουλάχιστον.

"Ένα τρίτο στοιχείο, πού μάς άποκαλύπτει ή ιστορία της ταξικής πάλης, άναφέρεται σ' αυτές άκριβώς τις πρακτικές ύποδείξεις, σ' αυτές τις λαϊκές "οϋτοπίες" πού πραγματώνονται κατά καιρούς (μολονότι μ' άποσπασματικό τρόπο), σέ μία δημιουργικότητα πού έχει καθαρά έλευθεριακό χαρακτήρα, σ' αυτά τά παραδείγματα πού άποκαλύπτουν πώς αντιλαμβάνονται οί καταπιεζόμενες κι έκμεταλλευόμενες μάζες τή συλλογική χειραφέτησή τους. "Ο άναρχισμός άπορρέει άπ' αυτήν τή μακράιωνη κοινωνική ένταση πού επιζητεί τήν πραγμάτωση της ισότητας και της έλευθερίας, αναπτύσσει τούς άντικειμενικούς στόχους των καταπιεζόμενων και τις παραδειγματικές ύποδείξεις τους σ' ένα σύστημα σκέψης και δράσης, πού αντιπροσωπεύει τό άνώτερο μέχρι στιγμής επίπεδο επαναστατικής θεω-

ρίας και πρακτικής. Παρόλα αυτά, ή ταξική πάλη και ο άναρχικός επαναστατικός άγώνας δεν είναι συνώνυμα. Πρώτον, ή ταξική πάλη έχει τή δυνατότητα νά εκφραστεί και μέ ρεφορμιστικό τρόπο, και στην πραγματικότητα αυτή είναι ή κυρίαρχη μορφή πού παίρνει σέ μή επαναστατικές περιόδους. Δεύτερο, ή κοινωνική σύγκρουση δεν έξαντλείται μέ τήν ταξική πάλη αλλά εκφράζεται και μ' ένα σωρό άλλες έξεγερσιακές καταστάσεις πού, σ' ένα περίπλοκο κι έπιτηδευμένο ιεραρχικό σύστημα, πηγάζουν άπό μορφές ανισότητας και κυριαρχίας οί όποιες δεν έχουν τόσο άμεση σχέση μέ τήν ταξική πάλη: σεξουαλική καταπίεση, έθνική, φυλετική, κτλ., καταπίεση. "Όλες αυτές οί έξεγερσιακές καταστάσεις έχουν κάποια κοινή δυναμική ισότητας πού παραλληλίζεται μέ τήν ταξική πάλη, μολονότι όχι κατ' άνάγκην ούτε και άπόλυτα. Άπ' όλες αυτές τις έξεγερσιακές καταστάσεις, όπως και άπ' τήν έξέγερση του άτόμου, ο άναρχισμός έχει τή δυνατότητα ν' άντλήσει νέα θεωρητικά και πρακτικά δεδομένα και νά επανεντάξει αυτά τά κινήματα ή τις βλέψεις για έπιμέρους χειραφέτηση στό επαναστατικό του πρόγραμμα για τήν όλική χειραφέτηση του άνθρώπου.

Μόνο μ' αυτό τό σκόπιμο και οργανωμένο πρόγραμμα και μ' αυτήν τήν επανένταξη είναι έφικτό νά πραγματοποιηεί ή επαναστατική δυναμική της ταξικής πάλης. Πέρα άπ' αυτό τό έφικτό ύπάρχει μόνο ή ιστορική πραγματικότητα μιας συνεχούς μεταμόρφωσης της έκμετάλλευσης και της καταπίεσης, μέ τήν όποία ή ταξική πάλη των έκμεταλλευόμενων δεν μπορεί νά γράψει ιστορία", δηλαδή, δεν μπορεί νά επιφέρει καμιά δομική αλλαγή, εκτός κι αν κάτι τέτοιο ωφελεί μία νέα άρχουσα τάξη για της όποιας τά μυθοποιητικά συμφέροντα θά ξαναγίνει όργανο. Στην Ίταλία, στό άμεσο μέλλον, κάτι τέτοιο σημαίνει ότι ή ταξική πάλη των εκμεταλλευόμενων θά έξυπηρετήσει, θέλοντας και μή, τά συμφέροντα της "τεχνοκρατίας" εκτός κι αν — και εφόσον — ή έλευθεριακή επανάσταση άποκτήσει άρκετή έπιρροή.

Η ΕΛΕΥΘΕΡΙΑΚΗ ΕΠΑΝΑΣΤΑΣΗ

Μιλάμε για "έλευθεριακή" επανάσταση και όχι για "άναρχική" επανάσταση ή για "επανάσταση" απλά. Δεν πιστεύουμε ούτε σέ μία καθαρά άναρχική επανάσταση ούτε στή χρησιμότητα κάθε επανάστασης σάν τέτοιας. "Υστερα από 50 χρόνια ιστορικών έμπειριών (Ρωσία, Ίσπανία, Κίνα, κτλ.) είναι πιά σαφές ότι:

1. τό ξέσπασμα των λαϊκών τάσεων

για ισότητα και έλευθερία είναι βραχύχρονό φαινόμενο εκτός κι αν άποκτηθεί ή δυνατότητα αυτο-έκφρασης μέ άρκετές αυτόνομες οργανώσεις"

2. ο "κρατιστικός σοσιαλισμός" δεν είναι ένα βήμα μπρός για τή χειραφέτηση του άνθρώπου.

Ταυτόχρονα, όσο κι αν άναπτυχθϋν οί άναρχικοί (τόσο σέ ποιότητα όσο και

ἀριθμητικά) πρίν τήν ἐπανάσταση, δέν πιστεύουμε ὅτι μποροῦν νά ἔχουν ἐπαρκή δύναμη καί ὅτι οἱ ἰδέες τους θά ἔχουν ἐπαρκή ἐπιρροή γιά νά δοθεῖ μονοσήμαντος χαρακτήρας στήν ἐπαναστατική ἀνατροπή: θά συμμετάσχουν κι ἄλλες δυνάμεις. Ὡστόσο, ἀπ' τήν πρώτη στιγμή κιόλας, ἡ ἀναρχική παρουσία θά πρέπει νά δώσει ἐλευθεριακό χαρακτήρα στήν ἐπανάσταση (μέ τήν κατάργηση τοῦ κρατικοῦ μηχανισμοῦ, τήν κατάργηση τῆς ἰδιωτικῆς ἰδιοκτησίας καί τή δημιουργία ὀργανώσεων βάσης γιά τήν αὐτο-διεύθυνση καί τήν ἄμεση δημοκρατία). Τ' ἄλλα ἐπαναστατικά στοιχεῖα δέ θά πρέπει νά ἐπικρατήσουν σέ τέτοιο βαθμό ὥστε νά καταπνιγοῦν ἡ αὐτο-διεύθυνση, ἡ ἄμεση δημοκρατία καί ὁ ἐπαναστατικός πειραματισμός, οὔτε σέ τέτοιο βαθμό ὥστε νά ἐμποδιστεῖ ἡ ἀποκεντρωμένη καί πλουραλιστική ἀνάπτυξη τῆς ἐπανάστασης. Ἡ ἐπανάσταση αὕτη, ἡ ἐλευθεριακή κοινωνική ἐπανάσταση, ἡ μοναδική ἐπανάσταση γιά τήν ὁποία ἀξίζει τόν κόπο νά θυσιάσει κανεῖς ὡς ἓνα βαθμό τό παρόν, ἀπορρέει ἀπ' τή συνδυασμένη ὕπαρξη ὀρισμένων εὐνοϊκῶν συνθηκῶν. Ὁ στόχος τῆς ἀναρχικῆς δραστηριότητος εἶναι νά δημιουργηθοῦν αὐτές οἱ συνθήκες.

Ἀπ' αὐτές τίς συνθήκες, ὀρισμένες μποροῦν νά θεωρηθοῦν ὑποκειμενικές καί ὀρισμένες ἀντικειμενικές, δηλαδή, ὀρισμένες καθορίζονται ἀπό τή θέληση τοῦ "ἐπαναστατικοῦ ὑποκειμένου". Ἐνῶ ἄλλες ἀπό διάφορους ἐξωτερικούς παράγοντες. Οἱ ἀντικειμενικές συνθήκες εἶναι ἐκεῖνες γενικά πού ἔχουν τήν τάση νά εὐνοοῦν κάθε ἐπανάσταση, οἱ οἰκονομικές κρίσεις, οἱ πόλεμοι, οἱ συγκρούσεις ἀνάμεσα στίς κυρίαρχες κοινωνικές ὁμάδες, κάποια ὑπερβολική ἐξασθένιση ἢ ἀκόμα καί ἀποσύνθεση τῆς ἐξουσίας, κτλ. Ἡ ἱστορία τῶν ἐπαναστάσεων προσφέρει πολυάριθμα παραδείγματα γιά αὐτές τίς εὐνοϊκές ἀντικειμενικές συνθήκες. Στό μέτρο πού δέν ὑφίστανται ἄμεσα ἢ εὐπρόβλεπτα τήν ἐπιρροή τοῦ ἐπαναστατικοῦ κινήματος, δέν περιλαμβάνονται στούς συγκεκριμένους στόχους τῆς ἀναρχικῆς δραστηριότητος.

Οἱ ἀναγκαῖες ὑποκειμενικές συνθήκες γιά μιὰ ἐλευθεριακή κοινωνική ἐπανάσταση μποροῦν σχηματικά νά περιγραφοῦν σάν ἡ μᾶξιμουμ ἐφικτή ποσοτική καί ποιοτική ἀνάπτυξη τοῦ ἀναρχικοῦ κινήματος καί τῆς ὀργανωμένης ἐλευθεριακῆς παρουσίας στήν κοινωνική σύγκρουση καί ἡ μᾶξιμουμ ἐφικτή διάδοση τῆς κριτικῆς ἐπίγνωσης καί τοῦ ἐξεγερσιακοῦ πνεύματος ἐνάντια στήν ἐξουσία.

"Ὅταν λέμε μᾶξιμουμ "ἐφικτή" ἀνάπτυξη θέλουμε νά τονίσουμε ὅτι, ἄφενός, σέ μιὰ μή ἐπαναστατική περίοδο ὑπάρχουν σχετικά περιορισμένες δυνατότητες γιά τήν ἐπαναστατική ἀγωνιστικότητα ἢ γιά τήν ἀποδοχή, ἀκόμα καί γιά τήν κατανόηση, τῆς ἀναρχικῆς θεωρίας καί τήν πρακτική ἐφαρμογή τῆς ἐλευθεριακῆς μεθόδου. Ἀφετέρου, θά πρέπει νά τονίσουμε ὅτι αὐτό τό ἐπίπεδο "ὠριμότητος" εἶναι ἀναγκαῖο γιά νά ἔχει τή δυνατότητα ἡ ἐπανάσταση νά ἐξελιχθεῖ πρὸς κάποια ἀναρχική κατεύθυνση, δηλαδή, γιά νά ἔχουν τήν εὐκαιρία οἱ φυσικές τάσεις τῶν ἐκμεταλλευόμενων νά ἀναδυθοῦν, νά ὀργανωθοῦν καί νά ὠριμάσουν σταδιακά πρὸς τήν κατεύθυνση τῶν πιό ἀναπτυγμένων μορφῶν ἐλευθερίας καί ἰσότητος.

Αὐτοί εἶναι, λοιπόν, οἱ στρατηγικοί ἀντικειμενικοί στόχοι τῆς ἀναρχικῆς δραστηριότητος. Δέν εἶναι δυνατό νά τήν προσδιορίσουμε ποσοτικά ἢ νά τήν καθορίσουμε ἀπό ἄποψη χρόνου. Ὁ χρόνος πού εἶναι ἀναγκαῖος γιά τήν ἀνάπτυξη τῶν ὑποκειμενικῶν συνθηκῶν τῆς ἐλευθεριακῆς ἐπανάστασης (καί στήν οὐσία αὐτό καθαυτό τό ἐφικτό τῆς πραγμάτωσής της μέσα σέ κάποια λογικά χρονικά ὅρια) συνδέεται μέ τόσο πολλούς παράγοντες πού οἱ προβλέψεις δέν μποροῦν νά δείξουν παρά τόν πεσιμισμό ἢ τόν ὀπτιμισμό μιᾶς μεμονωμένης ἀποψης. Τό μόνο πού μποροῦμε νά ποῦμε εἶναι ὅτι ὅπως ἔχουν σήμερα τά πράγματα ὑπάρχει πολὺς δρόμος νά διανύσουμε ἀκόμα καί τό ἔργο πού πρέπει νά γίνει εἶναι τεράστιο.

ΜΕΣΑ ΚΑΙ ΣΚΟΠΟΙ

Μποροῦμε νά διερευνήσουμε μιὰ σειρά ἐνδιάμεσων ἀντικειμενικῶν στόχων τῶν διαδοχικῶν φάσεων πού προσδιορίζουν τήν ἐπαναστατική στρατηγική μόνο μέ τήν ἐννοια μιᾶς σταδιακῆς οἰκοδόμησής τῶν τελικῶν ἀντικειμενικῶν στόχων, δηλαδή τῆς σταδιακῆς πραγμάτωσης τῶν ὑποκειμενικῶν συνθηκῶν πού εὐνοοῦν τήν ἐλευθεριακή κοινωνική ἐπανάσταση· τά μέσα καί

οἱ σκοποὶ συμβαδίζουν πάντοτε καί ἡ ἀνάπτυξη τοῦ ἐνός παράγοντα ἀντιστοιχεῖ ἄμεσα στή βαθμιαία ἐπιδίωξη τοῦ ἄλλου.

Δέν ἐννοοῦμε, ὥστόσο, ὅτι πρέπει νά ἀρνηθοῦμε ὅλες τίς ἐπαναστατικές ἀξίες καί τούς χιλιάδες ἀγῶνες πού ἔκαναν οἱ ἐκμεταλλευόμενοι καί οἱ καταπιεζόμενοι γιά νά ἐπιφέρουν βελτιώσεις,

για να κερδίσουν μερικά ψίχουλα ελευθερίας ή για να μή χάσουν όσα κατακτήθηκαν ύστερα από σκληρές μάχες. Γιατί, όντως, χάρη στην παρουσία των αναρχικών σ' αυτές τις συγκρούσεις, μπορούν να ωριμάσουν οι επαναστατικές συνθήκες.

Δέν μπορούμε ν' άρνηθοῦμε ότι αυτοί οι άγῶνες, ανεξάρτητα άπ' την άξία τους ως προς την πραγμάτωση του επαναστατικού σκοπού, σωστά αποδίδουν μεγάλη σημασία στις κατώτερες τάξεις άπ' τις όποιες είναι άδιανόητο να ζητήσουμε ν' άγνοήσουν

Φωτογραφία του David Seymour άπ' τις πρώτες μέρες της ελευθεριακής επανάστασης του 1936, στην Ίσπανία. Οι αναρχοσυνδικαλιστές έπέδειξαν θαυμαστή ώριμότητα άπέναντι στην έκκλησία και τους παπάδες.

τήν ἐπιθυμία τους νά ζήσουν καλύτερα στό παρόν. Δέν πιστεύουμε, ωστόσο, ὅτι οἱ ἐπιμέρους κατακτήσεις, πού πηγάζουν ἀπ'αυτούς τούς ἀγῶνες, ἀποτελοῦν τούς κρίκους κάποιας ἀλυσίδας πού ἀντικειμενικά ὁδηγεῖ στήν ἐπανάσταση.

Ἡ ἐπέμβαση τῶν ἀναρχικῶν σ'αυτούς τούς ἀγῶνες ἔχει σάν κίνητρο τήν ὑποκειμενική ἀξία (δηλαδή, τήν κοινωνική ὠριμότητα ἐκείνων πού πρωτοστατοῦν) πού μποροῦν νά ἔχουν, ιδιαίτερα ἂν θέτουν ἀντικειμενικούς στόχους καί

χρησιμοποιούν μεθόδους πού έμπεριέχουν τή δυναμική τής ισότητας καί τής έλευθερίας. Έπομένως, τά έργατικά αίτήματα λογουχάρη πού στοχεύουν στή μείωση τής ανισότητας στόν τόπο δουλειάς έχουν άξία στό μέτρο πού υποβοηθούν τήν ανάπτυξη πνεύματος άλληλεγγύης καί τήν έκφραση τής έπιθυμίας γιά ισότητα μεταξύ των έκμεταλλευόμενων καί όχι γιατί παρρωθούν τούς έργαζόμενους νά πιστέψουν στή σταδιακή εξάλειψη τής ανισότητας ώστε νά καταστεί έφικτή ή ένοποίηση των αντικειμενικών συμφερόντων των έργατών. Στήν πραγματικότητα, υπάρχουν συγκεκριμένα μάξιμουμ όρια γιά τήν εξάλειψη τής ανισότητας σέ ένα σύστημα πού βασίζεται στήν έκμετάλλευση. Έπομένως, ακόμη κι ό άγώνας γιά τήν κατάκτηση περισσότερων έλευθεριών έχει άξία μόνο στό μέτρο πού έχει τή δυνατότητα νά ένισχύει τήν εξέγερση των καταπιεζόμενων ενάντια στήν εξουσία.

Τό κράτος δέν μπορεί ν'άποφύγει νά θέτει όρια στήν έλευθερία πού παραχωρεί στους ύπηκόους του καί πράγματι σέ τυπικά "δημοκρατικά" καθεστώτα όπως ή Ιταλία οί ποικιλόμορφοι άγώνες γιά έλευθερία καταλήγουν γενικά νά είναι άπλές προσπάθειες γιά τήν υπεράσπιση των ύφιστάμενων έλευθεριών ενάντια στίς έπιθέσεις τής εξουσίας — όσο πιο ολοκληρωτικό γίνεται τό κράτος σέ μιά άναπτυγμένη βιομηχανική κοινωνία τόσο πιο άμυντικοί θά γίνονται αυτοί οί άγώνες. Τό νά έχουμε ψευδαισθήσεις ότι υπάρχουν έπιμέρους αντικειμενικοί στόχοι καί κατακτήσεις μ'αντικειμενικά έ-

παναστατική άξία άποτελεϊ παραδόξολογική παραλλαγή του ρεφορμισμού. Έπειδή άκριβώς είναι έπιμέρους καί περιορισμένοι πρέπει νά είναι ρεφορμιστικοί, μέ τήν έννοια ότι μπορούν νά ένσωματωθούν ή νά επαναφομοιωθούν στή δυναμική του άναπτυγμένου καπιταλισμού. Άλλά ή συνείδηση πού άποκτάται, ή ανάπτυξη τής όργάνωσης έξω άπ'τά θεσμικά πλαίσια — δηλαδή, όλα όσα άπορρέουν άπ'τόν έλευθεριακό τρόπο άγώνα — είναι αυτά άκριβώς γιά τά όποια ένδιαφέρονται οί άναρχικοί. Γιατί τά άποτελέσματα, όταν έπιτυγχάνονται μέ τά κινήματα αυτοδιεύθυνσης καί άμεσης δράσης, φέρνουν πιο κοντά τήν έλευθεριακή επανάσταση· άλλα, όταν τά ίδια άποτελέσματα έπιτυγχάνονται μέ τήν αντιπροσώπευση καί τήν ιεραρχική όργάνωση, τήν άπομακρύνουν ολοένα πιο πολύ.

Η άποψη των άναρχικών γιά τή σχέση μέσων καί σκοπών άποτελεϊ πιά κλασική περίπτωση συνοχής καί συνέπειας ή όποία δέν έχει μόνον ήθική αλλά καί έπιστημονική βάση. Τά μέσα καί οί σκοποί συνδέονται μεταξύ τους μέ μιά σχέση αίτίας-άποτελέσματος καί ή έπιλογή των σκοπών άπαραίτητα καθορίζει τά μέσα, όποιαδήποτε κι άν είναι ή έπιθυμία ή ή πρόθεση όσων καταφεύγουν στά συγκεκριμένα μέσα. Είναι, λοιπόν, ιδεαλιστικό ή, χειρότερα, μυθοποιητικό νά λέμε ότι ό σκοπός άγιάζει τά μέσα. Άπεναντίας, τά μέσα "άγιάζουν" τό σκοπό — στό μέτρο πού έμπεριέχουν ήδη τό σκοπό, μολονότι ένμέρει.

ΤΟ ΑΝΑΡΧΙΚΟ ΚΙΝΗΜΑ

Οί άναρχικοί δέν είναι μιά καθοδηγητική μειονότητα αλλά, άπεναντίας, μιά άπόλυτα συνειδητή καί ένεργός μειονότητα. Δέν είναι, έπομένως, ή πρωτοπορία των μαζών αλλά ένα στοιχείο του επαναστατικού άναβρασμού πού επικρατεί στή ζωή των μαζών. Τό άναρχικό κίνημα πρέπει νά είναι μιά θεωρία-σημείο αναφοράς γιά όλους όσους ύφίστανται τήν έκμετάλλευση, ό έκφραστής του άναρχικού προγράμματος γιά τήν επανάσταση, τήν έλευθερία καί τήν ισότητα, στήν όλότητα του καί μέ όλη τή συνοχή καί τήν πλουραλιστική ποικιλομορφία του. Μιλήσαμε γιά όλότητα καί συνοχή: μάς υπενθυμίζει τούς ουσιαστικούς στόχους μέ κάθε έπιμέρους έπιτυχία, μέ κάθε παραλλαγή, μέ κάθε συνέπεια, όσο σημαντική ή άσήμαντη κι άν είναι. Μιλήσαμε γιά πλουραλιστική ποικιλομορφία: έννοούμε τή γόνιμη ανάπτυξη των ποικιλοειδών άναρχικών έρμηνειών, αναλύσεων καί όργανωτικών αντιλήψεων.

Ένας άπό τούς αντικειμενικούς στόχους τής δραστηριότητάς μας είναι νά οίκοδομήσουμε ένα κίνημα ισχυρό άπό άποψη έπιρροής, πλατύ, σοβαρό καί όργανωμένο, χωρίς ή όργάνωση νά θυσιάζει τή συνοχή μας στό όνομα του ψεύτικου ιδανικού τής "άποτελεσματικότητας". Οί άναρχικές όργανώσεις, ομάδες, όμοσπονδίες, ή ότιδήποτε άλλο λέγονται, θά πρέπει νά θυσιάζουν κάπως τήν άποτελεσματικότητα στό όνομα τής άπόλυτης συνοχής τους, γιατί σ'αυτήν άκριβώς τή συνοχή τους έγκειται καί ή άποτελεσματικότητά τους. Μόνο μ'αυτόν τον τρόπο, μέ τό νά άποφύγουν τούς κινδύνους του έξουσιασμού καί τής γραφειο-

κρατίας, μπορούν να φιλοδοξούν οι αναρχικοί να γίνουν ή κριτική συνείδηση των ελευθεριακών οργανώσεων ενάντια στην υπερβολική φροντίδα για την επίτευξη της "αποτελεσματικότητας".

ΟΜΑΔΕΣ ΚΑΙ ΟΜΟΣΠΟΝΔΙΕΣ

Η οργανωτική δομή του αναρχικού κινήματος θα πρέπει να ανταποκρίνεται στην πλουραλιστική φύση του, δηλαδή, πρέπει να διαρθρώνεται με τη μορφή της συνομοσπονδίας (έπίσημης ή ανεπίσημης) των ομαδικών σχηματισμών που έχουν παρόμοιες αντιλήψεις για το τί σημαίνει αναρχισμός και των γεωγραφικών ομαδικών σχηματισμών που συνενώνουν ομάδες απ' την ίδια πόλη ή περιοχή και, επομένως, με τα ίδια προβλήματα και ανάλογες κοινωνικές συγκρούσεις. Η ομοσπονδία είναι η φυσική οργανωτική δομή του αναρχισμού και θα πρέπει να διαμορφώνεται σε διεθνικό επίπεδο.

Αλλά, πριν ακόμα δημιουργηθεί ή ομοσπονδία, το θεμελιακό οργανωτικό βήμα είναι, κατά τη γνώμη μας, η λεγόμενη "ομάδα συγγένειας", δηλαδή, ένας πυρήνας αγωνιστών που είναι αρκετά μικρός ώστε να διασφαλίζεται ή ενεργός συμμετοχή όλων στη διαδικασία λήψης των αποφάσεων και αρκετά ευρύς ταυτόχρονα για να περιλαμβάνει ποικιλία προσωπικών εμπειριών και αγώνων: χαλάρος όσον αφορά τις αποφάσεις του αλλά με έμμονή στην από μέρους των αναρχικών άρνηση της αρχής της πλειοψηφίας-μειοψηφίας. Στο μέτρο που τα ουσιαστικά γνωρίσματα της αναρχικής οργάνωσης είναι ή δημοκρατία των συνελεύσεων, ή ομοφωνία στη λήψη των αποφάσεων, μόνον οι μικροί πυρήνες, που έχουν κοινές ιδέες τόσο από γενική όσο και από πιο ειδική άποψη, μπορούν να είναι συνεπείς και να έχουν συνοχή όσον αφορά τις βασικές αρχές του αναρχισμού και να είναι ταυτόχρονα αποτελεσματικοί τόσο ως προς τη λήψη των αποφάσεων όσο και από λειτουργική άποψη. Η "ομάδα συγγένειας", όπως μπορούμε να ονομάσουμε αυτήν την ένότητα, έχει συγγένεια ως προς τις ιδέες και επιπλέον απαιτεί την πλήρη ανάμιξη σε προσωπικό επίπεδο — πράγμα που είναι απαραίτητο αν λάβουμε υπόψη μας ότι ή ομάδα δεν είναι μία "έπιχειρηση" αλλά ή από κοινού βίωση των αγώνων και των συγκρούσεων και σάν τέτοια αφορά και απασχολεί μεγάλο μέρος της ζωής του ατόμου. Όσο πλουσιότερη είναι ή ζωή του κινήματος τόσο πυκνότερο και πιο ποικιλόμορφο θα είναι το οργανωτικό δίκτυο, ένα δίκτυο ομάδων, ομοσπονδιών, συνδεδεμένων πυρήνων σε τοπική ή εθνική κλίμακα, βραχύχρονων ή με μεγάλη διάρκεια, κολεκτίβων, επιτροπών, κ.ά. Ακόμη και στον τομέα του έντυπου υλικού (βιβλία, περιοδικά, εφημερίδες) υπήρχαν και θα υπάρχουν πάντα όργανα συνοχής και λειτουργικής σύνδεσης.

ΤΟ ΕΛΕΥΘΕΡΙΑΚΟ ΚΙΝΗΜΑ

Τό ελευθεριακό κίνημα είναι τό σύνολο των οργανώσεων που αποτελούνται όχι μόνο από αναρχικούς — οι αναρχικοί μπορεί να αποτελούν μία μειοψηφία — αλλά απ' όλους εκείνους που συμμερίζονται, έστω κι ενμέρει, τά μέσα και τούς σκοπούς του αναρχισμού. Μ' άλλα λόγια, πρόκειται για οργανώσεις που, ενώ δεν είναι απαραίτητο να αποδέχονται τον αναρχισμό συνολικά, αποδέχονται σε σημαντικό βαθμό την αντιεξουσιαστική βάση τόσο ως προς τη θεωρία όσο και ως προς την πρακτική, μολονότι με ιδιότυπο τρόπο και με τη μορφή ενός συμβιβασμού με την πραγματικότητα των κοινωνικών αγώνων. Στα έργοστάσια, στους στρατώνες, στα σχολεία, στη γειτονιά, κτλ., όπουδήποτε εξελίσσεται ή σύγκρουση, όπουδήποτε εκδηλώνεται ή εξέγερση ενάντια στην ταξική κοινωνία, όπουδήποτε παρουσιάζεται ή άρνηση της εκμετάλλευσης, της εθνικής καταπίεσης ή της σεξουαλικής καταπίεσης, όπουδήποτε παρουσιάζεται ή λίγο-πολύ συνειδητή άρνηση της εξουσίας, εμφανίζονται (μερικές φορές σάν πρωτοβουλία των αναρχικών αλλά συχνότερα με αυθόρμητο τρόπο) ελευθεριακοί οργανωτικοί πυρήνες με λίγο-πολύ εφήμερο χαρακτήρα. Όλες αυτές οι δομές βάσης, τά όργανα της άμεσης δημοκρατίας, οι κοοπερατίβες που ελέγχονται πραγματικά από τούς ίδιους τούς εργάτες, τά πειραματικά κοινόβια που έχουν να προβάλλουν κάποια βιώσιμη εναλλακτική λύση ως προς την παραδοσιακή οικόγένεια, οι ά-

ντιεξουσιαστικοί παιδαγωγικοί πειραματισμοί — όλα αυτά αποτελούν τό υλικό για τήν οίκοδόμηση ενός ἐλευθεριακοῦ κινήματος ὅπου ἐκεῖνο πού "κάνουν" οἱ ἀναρχικοί ἀγωνιστές μπορεῖ νά γίνηι αὐτό πού κάνουν ὅλοι ὅσοι ὑφίστανται τό ζυγό τῆς ἐκμετάλλευσης.

ΟΙ ΕΛΕΥΘΕΡΙΑΚΕΣ ΟΡΓΑΝΩΣΕΙΣ

Οἱ ἀναρχικοί θά πρέπει νά προσπαθοῦν ὄχι μόνο γιά τή δημιουργία αὐτοδιευθυνόμενων πυρήνων ἀγώνα ἀλλά καί γιά τή σύνδεση αὐτῶν τῶν πυρήνων μέ βάση τό χῶρο ἐπέμβασης καθῶς καί σέ γεωγραφικό ἐπίπεδο: γιά ν' ἀποφεύγεται ἡ καταστροφή τους ἀπ' τήν ἀπομόνωση ἢ ἡ ἐπαναφομοίωσή τους στούς ὑπάρχοντες θεσμούς (ἀπ' τά κόμματα, τά συνδικάτα καί τούς θλιβερούς λακέδες τους). Ἡ ἐνεργός παρουσία τῶν ἀναρχικῶν καί ἡ σαφήνεια τῶν ἰδεῶν τους εἶναι κρίσιμος παράγοντας σ' αὐτήν τή φάση τῆς ἀνάπτυξης γιά νά καταπολεμηθεῖ κάθε πιθανότητα ἱεραρχικῆς παλινδρόμησης. Φυσικά, δέν εἶναι δυνατό νά χρησιμοποιηθοῦν στίς ἐλευθεριακές ὁργανώσεις τά ἴδια ὁργανωτικά κριτήρια πού εἶναι οὐσιαστικά ἀλλά καί σημαντικά γιά τό ἀναρχικό κίνημα. Τό μόνιμο καθῆκον τῶν ἀναρχικῶν εἶναι, ὡστόσο, νά ἐμποδίζουν τήν ἀνάπτυξη μέσα σ' αὐτές τίς ὁργανώσεις κάθε μορφῆς ἱεραρχίας καί ν' ἀποφεύγεται ἡ διάβρωση τῆς αὐτοδιεύθυνσης τῶν ἀγώνων τῆς ὁμάδας, δηλαδή, τῆς ἀμεσης δημοκρατίας. Ὑποστηρίζουμε βασικά ὅτι στούς κοινωνικοῦς ἀγῶνες καί στήν οίκοδόμηση ἐλευθεριακῶν ὁργανώσεων, οἱ ἀναρχικοί πρέπει νά λειτουργοῦν μέ "ἐνοποιητικό" τρόπο, ἔχοντας πλήρη ἐπίγνωση τοῦ γεγονότος ὅτι αὐτό πού τούς διαφοροποιεῖ ἐξακολουθεῖ νά εἶναι λιγότερο σημαντικό ἀπ' αὐτό πού τούς ἐνώνει. Στήν οὐσία, δέν ὑπάρχει κανένας λόγος νά ἀναπαράγουν στό ἐπίπεδο τῶν ἐλευθεριακῶν ὁργανώσεων αὐτόν τόν ὁργανωτικό πλουραλισμό πού σέ ἀναρχικό ἐπίπεδο εἶναι κάτι φυσικό καί ἀπόλυτα ζωτικό.

Ἀπ' τήν ἄλλη μεριά, πιστεύουμε ὅτι αὐτές οἱ σχέσεις ἀνάμεσα στό ἀναρχικό κίνημα καί τό ἐλευθεριακό κίνημα δέ θά πρέπει σέ καμιά περίπτωση νά

«Y EL CRISTO EN LA MIERDA»

Ἐσταυρωμένος ἐκπαρθρωθεῖς ὑπό τῶν «Acratas» εἰς τό Πανεπιστήμιον τῆς Μαδρίτης κατά τόν Ἰανουάριο 1968.

είναι θεσμοποιημένες και επιπλέον δε θα πρέπει ποτέ να δημιουργείται καμιά ιεραρχική σχέση με βάση τη σύνδεσή τους (όπως οι σχέσεις, λογουχάρη, ανάμεσα σε μιιά συνδικαλιστική οργάνωση και ένα πολιτικό κόμμα). Η μόνη σύνδεση, πού όμως είναι ιδιαίτερα ισχυρή, ανάμεσα στις ομάδες και τις αναρχικές ομοσπονδίες απ'τή μιιά και τις ελευθεριακές οργανώσεις απ'τήν άλλη, θα πρέπει να είναι ή ενεργός παρουσία των αναρχικών αγωνιστών και ή επιρροή πού μπορούν να έχουν στους συντρόφους τους στον αγώνα εξαιτίας της καθημερινής δράσης τους.

Ο ΑΝΑΡΧΟΣΥΝΔΙΚΑΛΙΣΜΟΣ

Από ιστορική άποψη, ή ελευθεριακή παρουσία έγινε αισθητή πάνω απ' όλα στα κινήματα των αγροτών και των βιομηχανικών εργατών — πράγμα πού δεν είναι απλή σύμπτωση. Απ'τήν ίδια τή φύση του ή αναρχισμός, ως θεωρία και πρακτική της χειραφέτησης, δεν μπορούσε παρά να συμμετέχει και να λειτουργεί προωθητικά στις οργανώσεις για τήν υπεράσπιση των εκμεταλλευόμενων και των αγώνων τους, δεν μπορούσε και δεν μπορεί παρά να συμμετέχει στις οργανωμένες εκφράσεις της ταξικής πάλης. Τό αναρχικό κίνημα γεννήθηκε ουσιαστικά απ'τήν αντιεξουσιαστική πτέρυγα της Ιης Διεθνούς.

Η σημαντικότερη και πιό συνηθισμένη μορφή πού πήρε ή παρουσία των αναρχικών στους αγώνες των εργατών είναι ή αναρχοσυνδικαλισμός, χάρη στον οποίο σε πολλές χώρες, ακόμη κι όταν υπήρξε για μικρές χρονικές περιόδους, οίκοδομήθηκε ένα τεράστιο ελευθεριακό κίνημα με επιθετική κατεύθυνση, επίφοβο και άξιόσεβαστο, ένα κίνημα παρόμοιο (στήν περίπτωση της Ισπανίας, ίσως ταυτόσημο) μ'έκεινο τό κίνημα πού, κατά τή γνώμη μας, αποτελεί τήν αναγκαία προϋπόθεση για τήν πραγμάτωση της ελευθεριακής επανάστασης.

Περισσότερο πρακτικός παρά θεωρητικός, κάτι πού ένμέρει είναι σωστό και μέ κάποια δυνατότητα παραλλαγών από χώρα σε χώρα, ή αναρχοσυνδικαλισμός φάνηκε πάντα συνεπής από δύο άποψεις: είναι ταυτόχρονα ελευθεριακός και επαναστατικός — δηλαδή, οί δομές του ήταν και είναι πάντα όσο γίνεται αποκεντρωμένες χωρίς καμιάν απόλύτως γραφειοκρατία και ή τελικός του στόχος ήταν και είναι ή κοινωνική ανατροπή, δηλαδή ή συμβολή του στήν απόλυτη χειραφέτηση των εργαζομένων· κι επιπλέον ή στόχος αυτός ήταν και είναι πάντα παρών ακόμη και στα μεμονωμένα επεισόδια του καθημερινού αγώνα, πού βιώνονταν και βιώνονται πάντα σαν προπαρασκευαστικές άψιμαχίες για τήν τελική μάχη.

Παρόλο πού έχει περάσει μισός αιώνας απ'τήν εποχή πού έφτασε σ'ένα κάποιο αποκορύφωμα ή αναρχοσυνδικαλισμός,

διαπιστώνουμε ότι εξακολουθεί ν'αποτελεί μιιά βασική μορφή ελευθεριακής επέμβασης, εξακολουθεί ν'αποτελεί μιιά μορφή-κλειδί για τό ελευθεριακό κίνημα πού πρέπει να οίκοδομήσουμε και να αναπτύξουμε. Τό θέμα του αναρχοσυνδικαλισμού θα πρέπει να μελετηθεί και να ξανασυζητηθεί λεπτομερέστερα και σοβαρά. Τό εργατικό κίνημα δεν είναι πιά τό ίδιο γιατί και ή εργατική τάξη δεν είναι πιά ή ίδια: από τό να είναι μιιά περιθωριακή κοινότητα και, επομένως, πολιτιστικά αυτόνομη και ανατρεπτική καθώς και ύφιστάμενη άγρια τήν εκμετάλλευση, έγινε σχεδόν μιιά στατιστική κατηγορία ή οποία ώθείται προς τήν πολιτιστική ένσωμάτωση της και ύφίσταται τήν εκμετάλλευση σε τέτοια ένταση και μέ τέτοιο τρόπο πού γίνεται πιό εύκολα ανεκτή. Οί έξουσιαστικές και ρεφορμιστικές οργανώσεις, πού ήγεμόνευσαν και ήγεμονεύουν τό εργατικό κίνημα, ήταν και είναι τό αποτέλεσμα τόσο αυτής της ταξικής εξέλιξης όσο και μιās επιτάχυνσης και διευκόλυνσης της ίδιας διαδικασίας.

Παρόλα αυτά, ή τελευταία δεκαετία απέδειξε ότι ή πολιτική και πολιτιστική ένσωμάτωση της εργατικής τάξης δεν είναι μιιά άμετάκλητη διαδικασία· διαπιστώσαμε ότι ή άρνηση του συστήματος μπορεί ακόμη να βρίσκει ρίζες σε αγώνες πού ξεκινούν μέ τήν επιθυμία της βελτίωσης της ταξικής θέσης μέσα στό σύστημα· διαπιστώσαμε, ειδικά στις χώρες πού πλήττονται από τεράστιες οικονομικές και κοινωνικές αντιθέσεις, ότι οί προλετάριοι μπορούν να πρωταγωνιστήσουν σε μιιά βίαιη κοινωνική σύγκρουση πού είναι επικίνδυνη για τή σταθερότητα του ίδιου του συστήματος. Απ'τό 1969 μέχρι σήμερα οί εργάτες, σε μεγαλύτερο ή μικρότερο βαθμό, παραμέρισαν τις θεσμοποιημένες μορφές της ταξικής πάλης (συνδικάτα) σ'άρκετες περιπτώσεις, παρόλο πού στή συνέχεια δεν μπόρεσαν να διαμορφώσουν κάποια οργανωμένη εναλλακτική λύση έξω απ'τά θεσμικά πλαίσια κι ενάντια σ'όλους τους θεσμούς — εκτός απ'ορισμένες εφήμερες κι

ἐπιμέρους ἐξαιρέσεις. Δυστυχῶς, στάσιμα χρόνια τῆς ἀναζωογόνησης τῆς προλεταριακῆς ἀγωνιστικότητος, ἡ ἀναρχοσυνδικαλιστική παρουσία ὑστεροῦσε ὥπως ὑστεροῦσε καί ἡ ἀναρχική παρουσία· ὥστόσο, μόνο μιά τέτοια παρουσία θά μπορούσε νά εὐνοήσῃ τή σύνθεση τοῦ ἐπεισοδιακοῦ καί τοῦ ἐφήμερου σ' ἓνα ἐπαναστατικό πρόγραμμα καί σέ ἐλευθεριακές δομές γιά νά ἀποφευχθεῖ τελικά ἡ διάλυση καί ἡ ἐπαναφομοίωση τῶν πιό συνειδητῶν καί ἀγωνιστικῶν μειονοτήτων. Σέ αὐτές ἀκριβῶς τίς δομές, πού δέν ἐπιβάλλονται "ἀπ'τά ἔξω" ἢ "ἀπό τά πάνω" ἀλλά πηγάζουν "μέσα" ἀπ'τό κίνημα πού ἀγωνίζεται ἐνάντια στούς θεσμούς, σ' αὐτήν τήν "ἀναγέννηση" τοῦ ἐπαναστατικοῦ ἐλευθεριακοῦ συνδικαλισμοῦ, ἔγκειται ἀκριβῶς ἡ ὑπέρτατη ἐγγύηση γιά τήν προλεταριακή αὐτονομία.

Σήμερα, στίς ἀναπτυγμένες καπιταλιστικές κοινωνίες, πιστεύουμε ὅτι ὁ ἀναρχοσυνδικαλισμός ἐξακολουθεῖ νά ἔχει δυνατότητες ἀνάπτυξης καί, μολονότι εἶναι κίνημα μειοψηφίας, ἐξακολουθεῖ νά ἀποτελεῖ σημαντικό παράγοντα στόν ἀγῶνα γιὰτί ἡ ἀγωνιστικότητα καί ἡ εὐελιξία τοῦ ἀναπληρώνουν τά μειονεκτήματα πού πηγάζουν ἀπ' τήν ἀριθμητική ἀδυναμία του σέ σύγκριση μέ τό γραφειοκρατικό συνδικαλισμό. Ἰδιαίτερη ἀπήχηση μπορεῖ νά ἔχει ὁ ἐλευθεριακός χαρακτήρας του, δηλαδή, ἡ πίστη καί ἡ ἐμμονή του στή δημοκρατία τῶν συνελεύσεων καί στήν ἄμεση δράση, πράγμα πού εἶναι ἡ καλύτερη ἐγγύηση γιά τό θεμελιακό γεγονός ὅτι δέν συμβιβάζεται μέ καμιά ἀπολύτως κοινωνική, πολιτική καί οἰκονομική ἱεραρχία, δηλαδή, γιά τήν ἐπαναστατική του φύση.

Η ΠΟΛΙΤΙΣΤΙΚΗ ΠΑΡΟΥΣΙΑ

"Ὅλες οἱ ἱεραρχικές κοινωνίες βασίζονται ὄχι μόνο στήν καταπίεση καί τήν καταστολή ἀλλά ἀκόμα περισσότερο στή συνείδηση τῶν καταπιεζόμενων πού ἀποδέχονται τό σύστημα τῶν κυρίαρχων ἀξιών. Ἡ συναίνεση αὐτή λειτουργεῖ συνήθως ἔτσι πού νά διατηρεῖται ὁ ἀναπόφευκτος ἀνταγωνισμός μέσα σέ ἐλέγξιμα ὅρια. Ἡ ὑπάρχουσα τάση τῆς ἀναπτυγμένης καπιταλιστικῆς κοινωνίας νά ἐξελιχθεῖ πρὸς τόν ὁλοκληρωτισμό ἀσκεῖ ὁλοένα αὐξανόμενο ψυχολογικό καί ἰδεολογικό ἔλεγχον, χάρις στίς τρομακτικές δυνατότητες πού ἔχουν τά μέσα μαζικῆς ἐνημέρωσης τά ὁποῖα κατορθώνουν νά διανέμουν τίς κυρίαρχες ἰδεολογίες μέ ἔνταση καί δύναμη πειθοῦς πού μπορεῖ νά συγκριθεῖ μόνο μέ τή χρυσή ἐποχή τῆς θρησκείας. Ἐπίσης, τά μέσα μαζικῆς ἐνημέρωσης καί ἡ μαζική ἐκπαίδευση ἐξαλείφουν μέ πολύ γρήγορο ρυθμό τό μοναδικό πλεονέκτημα τῆς λαϊκῆς περιθωριοποίησης: τήν πολιτιστική αὐτονομία.

Ἡ καθαυτή ἀστική ἰδεολογία δέν ὑπάρχει πιά — μέ τήν ἔννοια τοῦ φιλελευθερισμοῦ πού θεμελιώνεται πάνω στήν ἀνισότητα καί τόν ἀτομισμό· καί οἱ κυρίαρχες ἰδεολογίες σήμερα στήν Ἰταλία (ὅσον ἀφορᾷ τήν πληροφόρηση καί γενικά τήν κουλτούρα) εἶναι ἀπλά διάφορες παραλλαγές μιᾶς καί μόνης ἰδεολογίας, τῆς ἰδεολογίας τῆς τεχνογραφειοκρατικῆς ἐξέλιξης, μέ μιά μόνιμη ἀπόχρωση πού κυμαίνεται ἀπ'τόν κυνικότερο ρεφορμισμό μέ τίς ὑβριδικές του ἀξίες γιά τό γραφειοκρατικό πατερναλισμό μέχρι ἓνα συνεκτικότερο μαρξιστικοειδές ρεφορμισμό μέ τίς ἀξίες του γιά τόν ἱεραρχικό καί ἀξιοκρατικό κολεκτιβισμό. Ὁ ρεφορμισμός αὐτός εἶναι ἡ πιό παγιωμένη καί πιό

συνεκτική πολιτιστική παρουσία, μέ αὐξανόμενες ὁλοένα διαστάσεις σέ ἀκαδημαϊκό καί καλλιτεχνικό ἐπίπεδο λόγω τῆς μεγαλύτερης προσαρμοστικότητάς του στήν ἱστορική ἐξέλιξη, λόγω τῆς μεγαλύτερης πνευματικῆς ἀξιοπρέπειάς του, λόγω τῶν τριαντάχρονων ὑπομονετικῶν προσπαθειῶν τοῦ Ι.Κ.Κ. πού κατόρθωσε νά ἔχει μοναδική σχεδόν παρουσία στούς κύκλους τῶν προοδευτικῶν διανοουμένων τῆς Ἰταλίας.

Ἡ ἐλευθεριακή πολιτιστική παρουσία εἶναι κυριολεκτικά ἀνύπαρκτη, τόσο μεταξύ τῶν διανοουμένων ὅσο καί στίς μειονότητες τῶν ἐξεγερμένων καί τίς μάζες. Λόγω αὐτῆς τῆς ἀπουσίας, διάφορες θεμελιακά ἀντιεξουσιαστικές ἀντιλήψεις ἐπαναφομοιώθηκαν σ' ἓνα μαρξιστικό (ἄρα ἐξουσιαστικό) ἰδίωμα στόν τομέα τῆς ἐκπαίδευσης, τῆς πολεοδομίας, τῆς κοινωνιολογίας, τῆς ψυχολογίας, κτλ., καί ἐξουδετερώθηκε ὁποιοδήποτε ἐπαναστατικό περιεχόμενο εἶχαν. Πρέπει, λοιπόν, νά ἀναγεννηθεῖ ἡ ἐλευθεριακή παρουσία σέ ὅλα τά ἐπίπεδα, μέ τήν ἐνίσχυση σέ ποσότητα καί ποιότητα τῆς ἀναρχικῆς ἐκδοτικῆς δραστηριότητος, μέ τήν ἀνάληψη περισσότερων πολιτιστικῶν πρωτοβουλιῶν — πρῶτα καί κύρια, ὅμως, μέ μιά προσπάθεια γιά τόν συνεχή ἐμπλουτισμό τῶν βασικῶν θεμάτων τῆς ἀναρχικῆς σκέψης τά ὁποῖα εἶναι στήν οὐσία ταυτόσημα μέ τά βασικά θέματα τῆς ἀπελευθέρωσης τῆς ἀνθρωπότητος.

Ὁ ἀναρχισμός, μέ τήν ἐξαίρετη συνοχή καί τήν κριτική διαύγειά του, πού ἀρνεῖται κάθε κυριαρχία, θά πρέπει νά εἶναι τό σημεῖο ἀναφορᾶς γιά ὅτιδήποτε ἀνθεῖ ἀπό γνήσια ἀντιεξουσιαστική ἀποψη, γιά ὅλους ὅσους βρίσκονται ἔξω ἀπό

τίς θλιβερές "ακαδημίες" ή κι έναντιώνονται σ'αυτές· ό άναρχισμός, μέ τήν παθιασμένη έμμονή του στήν άτομική και συλλογική έλεύθερη δημιουργικότητα, θά πρέπει νά είναι τό σημείο αναφοράς για τούς συγγραφείς, τούς ήθοποιούς, τούς τραγουδιστές, τούς ζωγράφους, πού άρνούνται νά είναι άπλά ύποχείρια του συστήματος και δέ θέλουν νά τεθούν στήν ύπηρεσία του παλιού και του νέου στα-

λινισμού· ό άναρχισμός πρέπει πάνω άπ' όλα νά είναι σημείο αναφοράς και πολιτιστικού άναβρασμού για τίς μάζες τών καταπιεζόμενων: έπειδή ένας γνήσιος έναλλακτικός πολιτισμός — πού άντιστρατεύεται τόν πολιτισμό της άρχουσας τάξης — είναι άξεχώριστος άπ'τήν άνάπτυξη ενός ισχυρού έλευθεριακού κινήματος, δηλαδή, άπ'τήν άνάπτυξη του συνειδητά άντιεξουσιαστικού άγώνα.

Η ΔΙΕΘΝΗΣ ΔΙΑΣΤΑΣΗ

Η άναρχική δραστηριότητα μπορεί και πρέπει νά είναι διεθνής όχι μόνο λόγω τών θεμελιακά διεθνιστικών πεποιθήσεων τών άναρχικών αλλά και έπειδή ή έλευθεριακή επανάσταση, άν γίνει σ'έθνική κλίμακα, δέν μπορεί ν'άποφύγει τήν ήττα και τή συντριβή· όχι άπλά έπειδή ή έκμετάλλευση και ή κυριαρχία έχουν υπερεθνικό χαρακτήρα, πού είναι ιδιαίτερα έκδηλος σέ χώρες μ'εϋθραυστη οίκονομία όπως ή Ίταλία, αλλά και λόγω του γεγονότος ότι ή κοινωνική σύγκρουση και ή πολιτική κατάσταση παρουσιάζουν σημαντικές αναλογίες σ'άρκετές εύρωπαϊκές χώρες. Μ'αυτήν τήν έννοια, οι άλλες "λατινικές" χώρες της Εύρώπης (Ίσπανία, Πορτογαλία, άκόμη και ή Γαλλία) παρουσιάζουν κάποια όμοιότητα μέ τήν Ίταλία: οι χώρες αυτές τόσο λόγω του επιπέδου της κοινωνικής και οίκονομικής άνάπτυξης όσο και λόγω της ιστορικής παράδοσης παρουσιάζουν κάποιο άνώτερο επίπεδο εργατικής άγωνιστικότητας και έξεγερσιακές τάσεις ενάντια στήν ιεραρχία πού χαρακτηρίζουν τίς άναπτυγμένες καπιταλιστικές κοινωνίες.

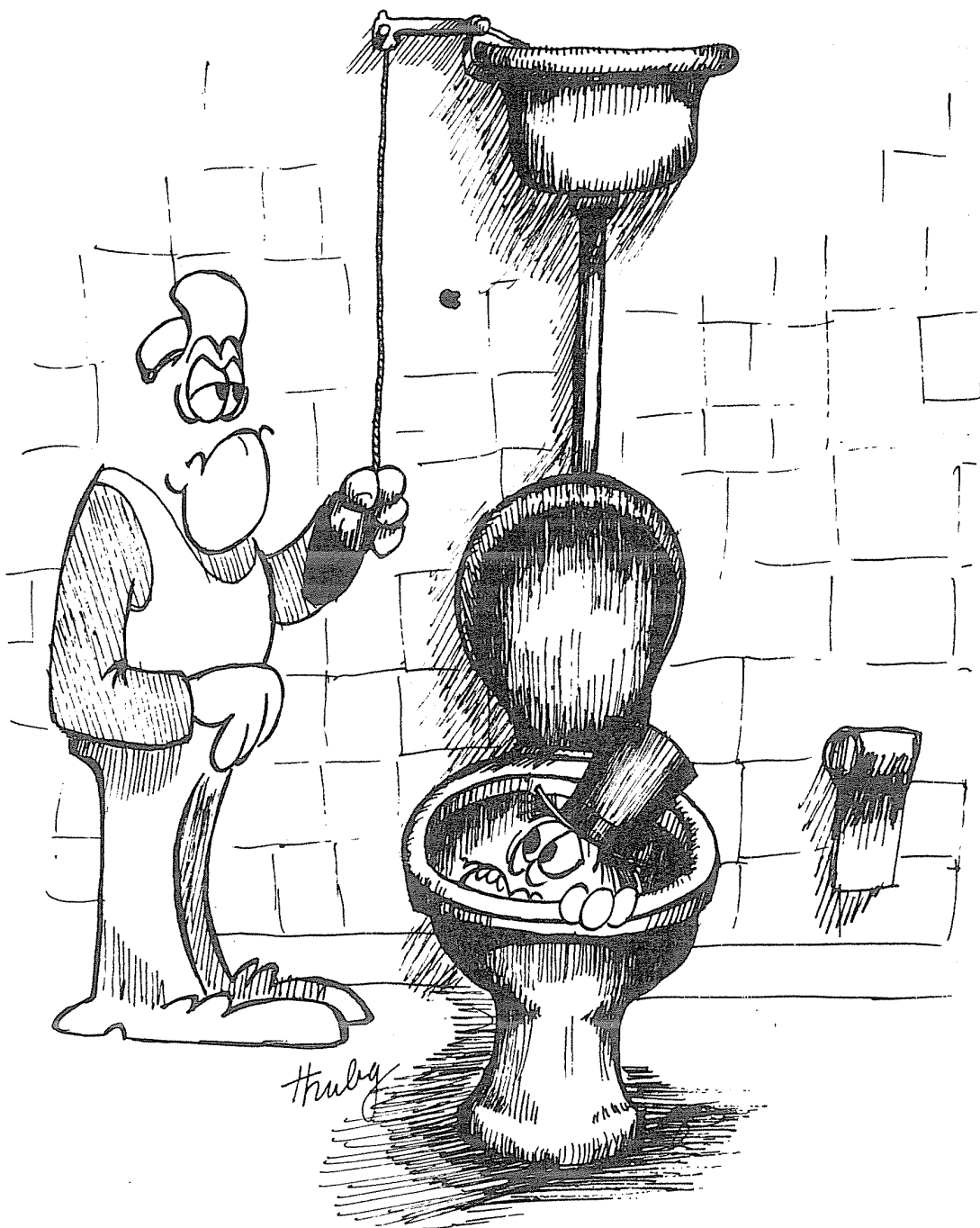
Ιδιαίτερα σημαντική για τό άναρχικό πρόγραμμα είναι ή Ίσπανία όπου τό άναρχικό κίνημα διατήρησε τίς προλεταριακές ρίζες του παρά τά σαράντα χρόνια φρανκισμού, όπως δείχνει ή άναγέννηση της CNT, και όπου ή μεταφρανκική μεταβατική περίοδος, μ'όλες τίς οίκονομικές και πολιτικές δυσκολίες της, ένδέχεται νά προσφέρει εύνοϊκές εύκαιρίες και έπάρκεια χώρου για τίς έλευθεριακές δυνάμεις — πράγμα πού ένμέρει όφείλεται και στόν κυνικά ρεφορμιστικό και συμβιβαστικό χαρακτήρα του ισπανικού ΚΚ.

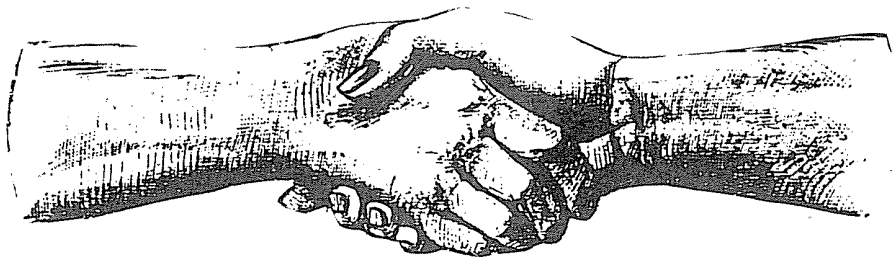
ΕΝΑΝΤΙΑ ΣΤΗΝ ΙΣΤΟΡΙΑ

Μέ λίγα λόγια, ή άναρχική δραστηριότητα στήν Ίταλία σήμερα — ξεκινώντας άπ'τήν άμεση πραγματικότητα και τίς άντιφάσεις της, χωρίς νά καταφεύγει σέ ψευδαισθήσεις ή στόν πεσιμισμό — πρέπει νά στραφεί ενάντια στή φυσική εξέλιξη του συστήματος, πού είναι ένδεχόμενα ολοκληρωτική και ιεραρχική, και ταυτόχρονα νά διαφυλάξει καθετί πού τείνει πρός τήν ισότητα και τήν έλευθερία στά εργοστάσια, στά σχολεία, στις εργατικές γειτονιές, σ'όλη τήν ύπαιθρο, σέ κάθε πεδίο της κοινωνικής σύγκρουσης, ύποστηρίζοντας, ένισχύοντας και διευρύνοντας τούς ύπάρχοντες άγώνες και ύποκινώντας νέους. Στο άμεσο μέλλον, τό καθήκον μας πρέπει νά είναι νά κρατήσουμε ζωντανό τό πνεύμα της εξέγερσης πού έχει φουντώσει ιδιαίτερα μεταξύ τών νέων τά τελευταία χρόνια και νά τονίσουμε, νά διασαφηνίσουμε τόν άρχικό και ουσιαστικό έλευθεριακό χαρακτήρα της.

Πρέπει νά οργανώσουμε ή μάλλον νά συμβάλλουμε στήν όργάνωση τών τάσεων για ισότητα και έλευθερία σ'ένα πρόγραμμα και σέ δομές μέ συνοχή, για ν'άποφευχθεί ή άφομοίωση ή ή έκμετάλλευσή τους άπό τό θεσμοποιημένο αντίπαλο. Τέλος, πρέπει νά οργανώσουμε τά άνώτερα επίπεδα της συνείδησης για ισότητα και έλευθερία σέ άναρχικά προγράμματα και άναρχικές δομές.

Τό άρχικό μας καθήκον, λοιπόν, θά είναι νά καταπολεμήσουμε τή δυναμική ισορροπία της εξέλιξης του άναπτυγμένου καπιταλισμού, τήν άνεμπόδιση παγίωση τών κοινωνικών, οίκονομικών και πολιτικών μεταρρυθμίσεων πού φέρουν τή σφραγίδα της τεχνογραφειοκρατίας και τίς νέες ιδεολογίες συναίνεσης: για νά διευρύνουμε και νά υπερασπίσουμε τό πεδίο της δράσης πού άναπτύσσεται έξω άπ'όλα τά θεσμικά πλαίσια, για νά κρατήσουμε ζωντανή τή σύγκρουση, για νά διαδώσουμε ένα πιο συνειδητό πνεύμα εξέγερσης, για νά έτοιμαστούμε τελικά για τήν άποφασιστική επαναστατική κοινωνική σύγκρουση.

Ἡ ὁμοσπονδιακή συμφωνία τῶν Ὁμόσπονδων Ἀναρχικῶν Ὁμάδων περιορίζεται στό οὐσιαστικά καί ἀντανανκλᾶ τήν ὀργανωτική ἀπλότητα τῆς ὁμοσπονδίας. Αὐτό πού ξεχωρίζει τήν ὀργάνωση τῶν ΟΑΟ ἀπ'τίς ἄλλες ἀναρχικές ὁμοσπονδίες εἶναι ἡ ἀπουσία παγιωμένης θέσης ἢ πάγιας ἀντιπροσώπευσης: ἡ ὁμοσπονδία βασίζεται σκόπιμα περισσότερο στήν κοινή συμφωνία παρά σέ προκαθορισμένους κανόνες. Τό γεγονός ὅτι τό ἄρθρο 14 ἐπιτρέπει ἀκόμα καί τήν τροποποίηση ὁλόκληρης τῆς ὁμοσπονδιακῆς συμφωνίας ἀποκαλύπτει τήν ὀργανωτική χαλαρότητα πού θέλουν νά διατηρήσουν οἱ ΟΑΟ.

Ἰδιαίτερη σημασία ἔχουν ἐκεῖνες οἱ ἀπόλυτα αὐτόνομες πρωτοβουλίες γιά τίς ὁποῖες γίνεται συγκεκριμένη ἀναφορά στό ἄρθρο 7, πρωτοβουλίες πού ὀργανώθηκαν μέ πλήρη αὐτονομία ἀπ'τούς ἀγωνιστές τῶν ΟΑΟ χωρίς κανέναν νά ἰσχυρίζεται ὅτι εἶναι ἐπίσημες ἢ ἀντιπροσωπευτικές πρωτοβουλίες τῆς ὀργάνωσης — πράγμα πού παρουσίασε πλεονεκτήματα ὅσον ἀφορᾷ τή χαλαρότητα στή λήψη τῶν ἀποφάσεων καί τή διεύρυνση τοῦ πεδίου δράσης τῆς ὀργάνωσης. Τέτοια πρωτοβουλία ἦταν ἡ *Crocenera Anarchica* (1969-1972), πού ἀσχολήθηκε μέ τήν πολιτική καί νομική ὑπεράσπιση καί τήν ἀντιπληροφόρηση σχετικά μέ διάφορα ἐπεισόδια προβοκάτσιας καί καταστολῆς, καί ἡ ὁποία ἔπαιξε θεμελιακό ρόλο γιά τό κίνημα σέ πολύ κρίσιμες στιγμές — καμπάνια, λογουχάρη, γιά τόν Πινέλι (πού ἦταν ἀγωνιστής τῶν ΟΑΟ) καί τόν Βαλπρέντα. Τέτοιες πρωτοβουλίες ἦταν ἐπίσης τό περιοδικό *A-Rivista Anarchica* (1971), ἡ ἰταλική ἐκδοτική ὁμάδα τοῦ περιοδικοῦ *Interrogations* (ἀπ'τό 1974), ἡ *Comitato Spagna Libertaria* (ἀπ'τό 1974), ἡ νέα διεύθυνση τῶν *Edizioni Antistato* (ἀπ'τό 1975) καί τό *Centro Documentazione Anarchica* (ἀπ'τό 1976).

Οἱ πρωτοβουλίες αὐτές ποτέ δέ θεωρήθηκαν "ἐπίσημες" πρωτοβουλίες τῶν ΟΑΟ. Ἀπεναντίας, στό μέτρο πού κᾶτι τέτοιο ἦταν καί χρήσιμο καί ἐφικτό, στόχευαν νά βοηθήσουν ὁλόκληρο τό ἀναρχικό κίνημα. Ἐγιναν, λοιπόν, πολυάριθμα συνέδρια καί ἀνοιχτές συνελεύσεις (λογουχάρη, οἱ ἐθνικές συνελεύσεις τοῦ περιοδικοῦ *A-Rivista Anarchica*). Ὁ ὀργανωτικός ἥ, καλύτερα, συνθετικός ρόλος αὐτῶν τῶν πρωτοβουλιῶν θά πρέπει νά ληφθεῖ ὑπόψη γιά νά κατανοήσουμε τόν "ἐνοποιητικό" ρόλο τῶν ΟΑΟ μέσα στό πλαίσιο τοῦ ἰταλόφωνου ἀναρχικοῦ κινήματος.

Ἰδιαίτερη σημασία ἔχει ἐπίσης ἡ τοπική ὀργάνωση. Καί σ'αὐτόν τόν τομέα οἱ ΟΑΟ ἔπαιξαν ἐνεργό ρόλο: προσπάθησαν νά συντονίσουν καί νά κάνουν πιά ἀποτελεσματική τή δουλειά διαφόρων ὁμάδων τῆς ἴδιας γεωγραφικῆς περιοχῆς, παρ'ὅλο πού δέν εἶχαν πάντα τίς ἴδιες ἰδέες.

Μιά τελευταία παρατήρηση: οἱ ὀργανώσεις τῶν ΟΑΟ μπορούμε νά ποῦμε ὅτι ἔχουν κάποια ἀριθμητικά καί γεωγραφικά ὅρια (βόρεια Ἰταλία). Ἡ σέ σημαντικό βαθμό ἀνάπτυξη ὁποιουδήποτε ἀπ'αὐτούς τούς δύο παράγοντες θά δημιουργήσει νέα προβλήματα γιά τά ὁποῖα ἡ χαλαρή ὀργανωτική μορφή τῆς ὁμοσπονδίας εἶναι προετοιμασμένη.

Edizioni del C.D.A., 1977.

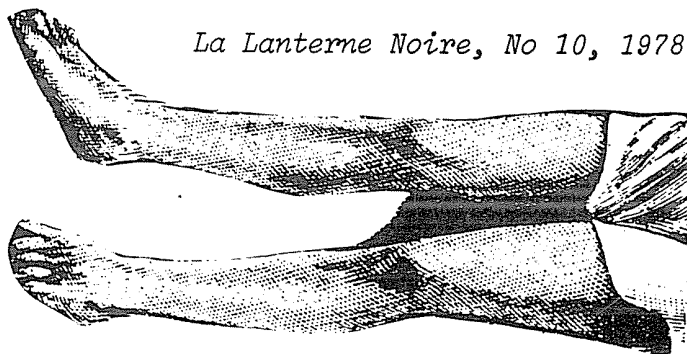
ΟΜΟΣΠΟΝΔΙΑΚΗ ΣΥΜΦΩΝΙΑ ΤΩΝ Ο.Α.Ο.

1. ΟΙ ΟΜΟΣΠΟΝΔΕΣ ΑΝΑΡΧΙΚΕΣ ΟΜΑΔΕΣ είναι μία όμοσπονδία συγγένειας, δηλαδή, μία όμοσπονδία ομάδων που έχουν παρόμοιες αντιλήψεις όσον αφορά την ανάλυση, τη στρατηγική και την οργάνωση του αναρχικού κινήματος στην Ιταλία.
2. ΟΙ ΑΝΑΓΝΩΡΙΣΜΕΝΕΣ ΒΑΣΕΙΣ ΑΥΤΗΣ ΤΗΣ ΣΥΓΓΕΝΕΙΑΣ είναι τό πρόγραμμα και οι τρόποι οργάνωσης όπως εκφράζονται με την παρούσα συμφωνία.
3. ΥΠΑΡΧΟΥΝ ΑΜΕΣΕΣ ΕΠΑΦΕΣ ΜΕΤΑΞΥ ΤΩΝ ΟΜΑΔΩΝ. Ή κάθε ομάδα συνδέεται μ' όλες τις άλλες με τακτικές ανταλλαγές ιδεών και όταν είναι χρήσιμο και έφικτό με την αλληλοβοήθεια.
4. Η ΑΛΛΗΛΟΓΡΑΦΙΑ ΜΕ ΤΙΣ ΑΛΛΕΣ ΟΜΟΣΠΟΝΔΙΕΣ, πρωτοβουλίες, ομάδες και συντρόφους μέσα στο κίνημα, θά γίνεται διαμέσου μιās κοινής ταχυδρομικής διεύθυνσης, που μπορεί νά προϋποθέτει αλλά δέν υποκαθιστά την άμεση και ένεργό παρουσία των ξεχωριστών ομάδων.
5. Η ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΑ ΚΑΘΕ ΟΜΑΔΑΣ Ή ΜΕΛΩΝ ΤΗΣ ΟΜΑΔΑΣ δέν προϋποθέτει την ανάληψη ευθύνης απ' όλοκληρη την όμοσπονδία γι' αυτές τις δραστηριότητες. Καμιά ομάδα δέν μπορεί νά ένεργεί ή νά υίοθετεί θέσεις στό όνομα της όμοσπονδίας, έκτός κι αν υπάρχει συγκεκριμένη έντολή της όμοσπονδίας.
6. ΑΠ' ΤΗΝ ΕΓΓΥΗΤΑ, ΤΗ ΣΥΧΝΟΤΗΤΑ ΚΑΙ ΤΗΝ ΤΑΚΤΙΚΟΤΗΤΑ ΤΩΝ ΣΧΕΣΕΩΝ μεταξύ των όμόσπονδων ομάδων πηγάζει φυσικά μία γενικότερη σύμφωνία όσον αφορά τη δραστηριότητα των διαφόρων ομάδων. Ή συμφωνία αυτή μπορεί νά εκφράζεται με τη σύνταξη κοινών προγραμμάτων δράσης γιά μικρές ή μεγάλες περιόδους.
7. ΟΙ ΔΙΑΦΟΡΕΣ ΑΛΛΕΣ ΟΜΑΔΕΣ μπορούν νά συνεργάζονται στίς πρωτοβουλίες που αναλαμβάνονται από μία ή περισσότερες ομάδες της όμοσπονδίας στή βάση που αποφασίζεται κάτι τέτοιο· και ή ομάδα ή οι ομάδες που προωθούν αυτήν τη δραστηριότητα θά έξακολουθήσουν νά λειτουργούν με πλήρη αυτόνομία, αλλά θά έχουν και την υποχρέωση νά σέβονται πιστά όσες συμφωνίες έχουν συνάψει.
8. ΟΙ ΣΥΝΕΛΕΥΣΕΙΣ ΤΗΣ ΟΜΟΣΠΟΝΔΙΑΣ, στίς όποιες θά πρέπει νά συμμετέχουν όσο γίνεται περισσότεροι σύντροφοι, θά γίνονται τρείς φορές τό χρόνο τουλάχιστον. Ή οργάνωση και ή διατύπωση των αποφάσεων των συνελεύσεων θά γίνεται έκ περιτροπής απ' τις διάφορες όμόσπονδες ομάδες. Στίς συνελεύσεις αυτές θά γίνεται ανταλλαγή πληροφοριών, θά έξετάζονται πρακτικά και διάφορα άπρόοπτα ζητήματα, θέματα θεωρίας αλλά και στρατηγικής, με είσήγηση μιās ή περισσότερων ομάδων.
9. ΥΣΤΕΡΑ ΑΠΟ ΠΡΟΣΚΛΗΣΗ ΜΙΑΣ ΟΜΟΣΠΟΝΔΗΣ ΟΜΑΔΑΣ μπορούν νά συμμετέχουν στίς συνελεύσεις σύντροφοι και ομάδες που δέν ανήκουν στην όμοσπονδία.
10. ΟΙ ΟΜΟΦΩΝΕΣ ΑΠΟΦΑΣΕΙΣ ΕΙΝΑΙ ΔΕΣΜΕΥΤΙΚΕΣ γιά όλη την όμοσπονδία, ένω έκείνες που λαμβάνονται απ' όρισμένες ομάδες είναι δεσμευτικές μόνο γι' αυτές και γιά κείνους που τις αποδέχονται. Οι αποφάσεις των συνελεύσεων θά πρέπει νά επικυρώνονται απ' τις ομάδες και θά θεωρούνται επικυρωμένες όταν δέν άμφισβητούνται μέσα σέ δεκαπέντε μέρες μετά τη λήξη της συνέλευσης.
11. ΜΙΑ ΕΠΙΤΡΟΠΗ ΑΥΤΟΑΜΥΝΑΣ, που θά πρέπει ν' άποτελείται από τέσσερις τουλάχιστον συντρόφους και οι όποιοι θά πρέπει ν' αντιπροσωπεύουν διαφορετικές γεωγραφικές περιοχές, θά άσχολείται με την αντιμετώπιση της καταστολής. Ό κάθε σύντροφος είναι υπόλογος στην ομάδα του, ή επιτροπή σάν σύνολο είναι υπόλογη στίς συνελεύσεις της όμοσπονδίας.
12. Η ΚΑΘΕ ΟΜΑΔΑ ΣΥΝΕΙΣΦΕΡΕΙ 10% ΤΟΥ ΤΑΜΕΙΟΥ ΤΗΣ στό όμοσπονδιακό ταμείο — του όποιου ή διαχείριση καθορίζεται από τη συνέλευση.
13. ΜΙΑ ΟΜΑΔΑ ΜΠΟΡΕΙ ΝΑ ΠΡΟΣΧΩΡΗΣΕΙ ΣΤΗΝ ΟΜΟΣΠΟΝΔΙΑ αν συμφωνεί με τό παρόν πρόγραμμα και αν υπάρχει συμφωνία σχετικά μ' αυτό τό θέμα από τις ομάδες που έχουν ήδη προσχωρήσει στην όμοσπονδία. Παρόμοια, μία ομάδα μπορεί νά πάψει ν' ανήκει στην όμοσπονδία γιά τούς αντίθετους λόγους και με την όμόφωνη γνώμη των άλλων ομάδων.
14. Η ΠΑΡΟΥΣΑ ΣΥΜΦΩΝΙΑ ΚΑΙ ΤΟ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ μπορούν νά τροποποιηθούν με την όμόφωνη άπόφαση της συνέλευσης και τη συνακόλουθη επικύρωση απ' τις ομάδες άκόμα και ως πρός όλα τά άρθρά τους.

Οί Όμοσπονδες Άναρχικές Όμάδες, ή μιά από τίς τρεῖς ὀργανωμένες συνισταμένες τοῦ ἰταλόφωνου ἀναρχικοῦ κινήματος, ἀποφάσισαν νά διαλυθοῦν σάν ὁμοσπονδία. Ὑστερα ἀπὸ πολὺμηνες συζητήσεις, τόσο μέσα στὴν ὁμοσπονδία ὅσο καὶ σ' εὐρύτερους κύκλους, στὴ διάρκεια τῆς συνέλευσης πού ἐγένεε στὸ Μιλάνο στίς 8 Ἰανουαρίου 1978, οἱ ἀγωνιστές τῶν ΟΑΟ συνέταξαν ἓνα κείμενο πού ἐξηγεῖ τὰ κίνητρα αὐτῆς τῆς ἀπόφασης {...} Οἱ ΟΑΟ διευκρινίζουν, λοιπόν, ὅτι "μιά τέτοια ἀπόφαση δὲ σημαίνει καθόλου οὔτε τὴν ἄρνηση τῶν θεμελιακῶν μας ἀντιλήψεων οὔτε τὸ σταμάτημα τῆς ἐνεργοῦ παρουσίας μας στὸ χῶρο τοῦ ἀναρχικοῦ κινήματος. Ἀπεναντίας, καταλήξαμε σ' αὐτὴν τὴν ἀπόφαση ἀποσκοπώντας νά ἀντιμετωπίσουμε μὲ μεγαλύτερη ἀποτελεσματικότητα τὰ καθήκοντα πού ἔχουμε ὡς ὀργανωμένοι ἀναρχικοὶ ἀγωνιστές, καθήκοντα πού θεωροῦμε ἐπιτακτικά στὴ σημερινή κατάσταση".

Ἀπ' τὴν ἄλλη, διαπιστώνεται ὅτι τὸ ὀργανωτικὸ μοντέλο πού προτάθηκε ἀπὸ τίς ΟΑΟ δὲν ἔχει τὴ δυνατότητα, μὲ βάση τίς σύγχρονες ἐμπειρίες, ν' ἀντιμετωπίσει τίς ἀδυναμίες τοῦ ἀναρχικοῦ κινήματος. Ἀδυναμίες πού συγκεκριμενοποιοῦνται σὲ μιά δυσκολία ἐπαφῆς μὲ τίς νέες κοινωνικὲς συγκρούσεις, σύμπτωμα τῆς ἑλλειψῆς προετοιμασίας, τόσο σὲ θεωρητικὸ ὅσο καὶ σὲ πρακτικὸ ἐπίπεδο, πού ἀποκαλύφθηκε χάρη στὴν ἀνεπάρκεια τῆς ἀνάλυσης γιὰ τὰ "νέα ἀφεντικά", ἀνάλυση πού ἔκανε ἡ ὁμοσπονδία αὐτὸ τὸ χρονο. Παρ' ὅλο πού ἡ ἀνάλυση αὐτὴ ἐνδέχεται νά συμβάλλει σημαντικά στὴν κατανόηση τῆς σημερινῆς κοινωνικοοικονομικῆς δυναμικῆς, γιὰ νά μπορέσει "νά μετασχηματιστεῖ ἀπὸ θεωρία σὲ πράξη" θά πρέπει νά συμπληρωθεῖ μὲ ἄλλες πιὸ ἐμβριθεῖς ἀναλύσεις γιὰ τὴ "νέα ἐκμετάλλευση, γιατί ἐδῶ ἀκριβῶς διαπιστώνουμε τὴν ἀδυναμία τοῦ κινήματος πού ἐμποδίζεται νά ἀναλάβει δράση, ν' ἀναπτύξει τὴν κοινωνικὴ του ἐπέμβαση... Ἰδιαίτερα, δὲν πιστεύουμε ὅτι ὁ περιορισμένος χῶρος μιᾶς "ὁμοσπονδίας συγγένειας", ὅπως ἡ δική μας, εἶναι ἐπαρκὴς σύνθεση ἐμπειριῶν, ἀγῶνα καὶ παρουσίας στὴν κοινωνικὴ σύγκρουση. Παρόμοια, γιὰ νά ἐπεξεργαστοῦμε μιά σοβαρὴ στρατηγικὴ ἐπέμβασης σὲ μιά πραγματικότητα καινούρια καὶ ἰδιαίτερα σύνθετη, εἶναι ἀνάγκη νά βασιστοῦμε στὴν ἄμεση γνώση μας πού πρέπει νά τὴ διευρύνουμε, νά τὴ διευρύνουμε ὅσο γίνεται πιὸ πολὺ".

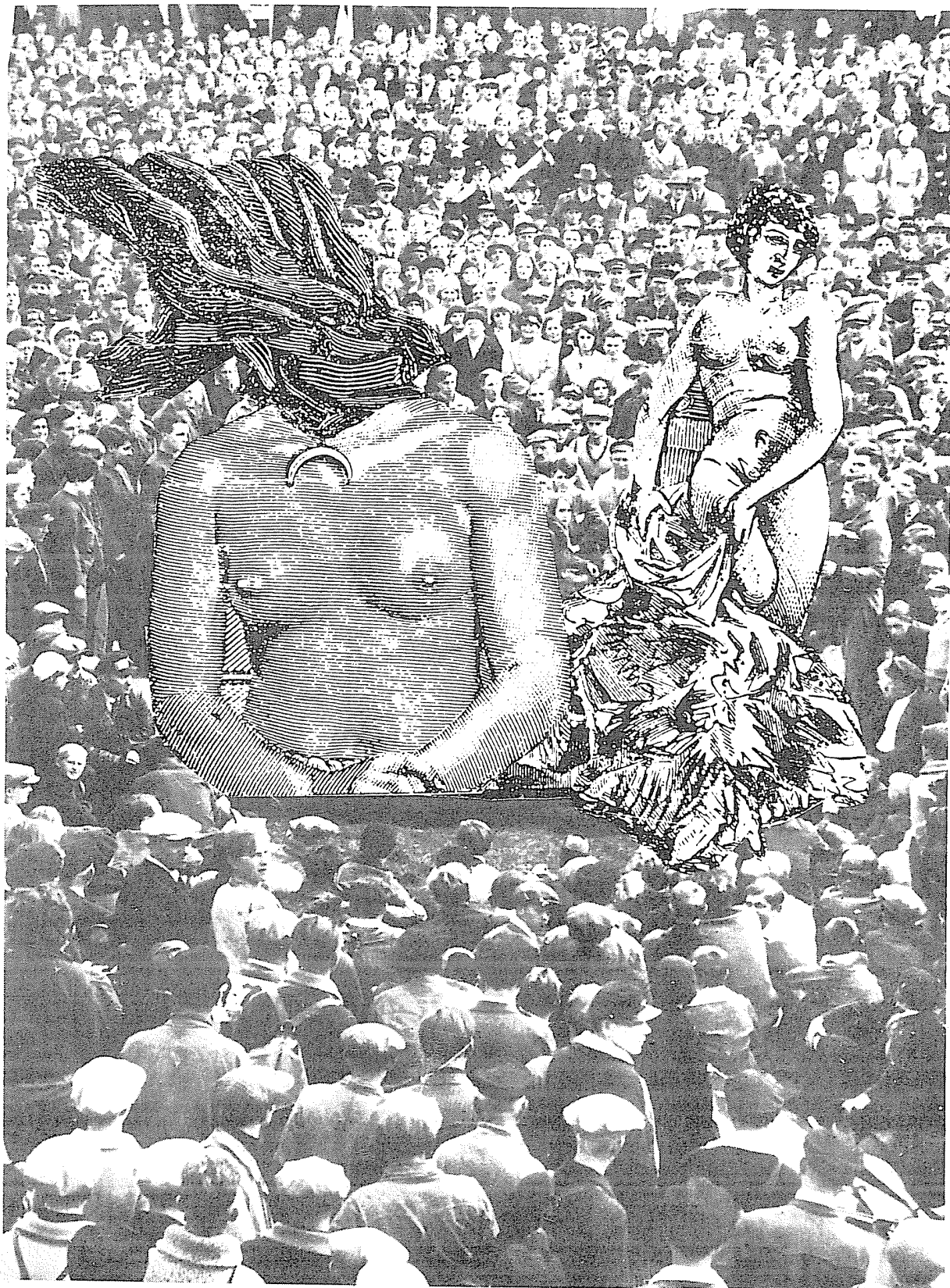
Ἡ διάλυση εἶναι, ἐπομένως, μιά ἀπόφαση θετικὴ καὶ χρήσιμη τόσο γιὰ τοὺς ἀγωνιστές τῶν ΟΑΟ ὅσο καὶ γιὰ ὅλο τὸ ἀναρχικὸ κίνημα· καὶ τὸ κείμενο διευκρινίζει ὅτι "ἡ τάση μας δὲν εἶναι αὐτὴ καθαυτὴ χρήσιμη γιὰ νά ἐπιλύσει τὰ σημερινὰ προβλήματα καὶ κάτι τέτοιο εἶναι ἀδιανόητο γιὰ μιά ὁμοσπονδία πού ἤθελε πάντα νά χαρακτηρίζεται ἀπὸ "αὐτὸ πού τυχαίνει νά κάνει". Δέ θέλουμε νά ἐπιβιώσει ἡ ὁμοσπονδία ὡς θεσμοποιημένη δομή"· καὶ τὸ κείμενο καταλήγει: "δέ θέλουμε νά προχωρᾶμε στὰ τυφλά, στόχος μας εἶναι ἡ οἰκοδόμησις μιᾶς νέας θεωρητικῆς καὶ πρακτικῆς "συγγένειας" γύρω ἀπ' τὴν ὁποία θά μπορούν νά συσπειρωθοῦν ὁμάδες πού, σάν κι ἐμᾶς, ἰσχυρίζονται ὅτι λειτουργοῦν στὴν ἐλευθεριακὴ ζώνη τοῦ νέου κινήματος ἀμφισβήτησης. Νά δροῦμε κι ὅχι ἀπλᾶ νά συμμετέχουμε. Σημαίνει νά διαμορφώσουμε ἓνα συγκεκριμένο πρόγραμμα ἐπέμβασης μ' ἓνα στόχο καθορισμένο στρατηγικά: νά διευρύνουμε αὐτὴν τὴν ἐλευθεριακὴ ζώνη μὲ τὴν προοπτικὴ νά δημιουργηθεῖ ἓνα εὐρύτερο ἐλευθεριακὸ κίνημα, πού θά πρέπει νά εἶναι αὐτόνομο καὶ ταυτόχρονα ἱκανὸ ν' ἀποδεχτεῖ αὐτὸ τὸ ἐπαναστατικὸ πρόγραμμα μὲ τὸ ὁποῖο τὸ ἀναρχικὸ κίνημα πρέπει ν' ἀναλάβει ἐκ νέου καὶ συνειδητὰ τὴν πρωτοβουλία".

La Lanterne Noire, No 10, 1978.

Εἴμ' ἐγκληματίας

ὅταν τό σῶμα σου ξεγυμνώνεται πάνω στό σύμπαν!

ΑΝΑΡΧΙΣΜΟΣ ΚΑΙ ΟΡΓΑΝΩΣΗ

"Δέ φαντάζονται ότι μιά κοινωνία μπορεί νά λειτουργήσει χωρίς αφέντες και υπηρέτες, χωρίς αρχηγούς και στρατιώτες."

ΚΑΤΩ ΟΙ ΑΡΧΗΓΟΙ!

J. Dejacques¹

"Τό κίνημα πού, μέσα σέ μερικές μέρες, πέρασε όλα τά στάδια μιᾶς ἐπανάστασης, ἀπ' τήν ἀπεργία καί τίς διαδηλώσεις στό δρόμο ὡς τήν ἐξέγερση, ξεπήδησε ἀπ' τίς ἴδιες τίς μάζες χωρίς νά διευθύνεται ἀπό τά πάνω. Καμιά κεντρική κομματική ἐπιτροπή, καμιά γνωστή προσωπικότητα δέν ἀνέλαβε τή διεύθυνσή του οὔτε τήν ὀργάνωσή του."²

Φεβρουάριος 1917. Μιά ἐπανάσταση ἀρχίζει. Ἀλλά ὁ Λένιν δυσπιστεῖ ἀπέναντι σ' ἕνα τέτοιο κίνημα χωρίς φανερό ἀρχηγό.

Τά σοβιέτ, οἱ αὐθόρμητες μαζικές ὀργανώσεις τῶν ἀγροτῶν καί τῶν προλεταρίων, στό συγκεκριμένο τόπο καί σ' αὐτήν τή στιγμή τῆς ἱστορίας, ἔπρεπε νά τεθοῦν στήν ὑπηρεσία τοῦ μπολσεβίκικου κόμματος ἐπειδὴ "ὁ μαρξισμός διδάσκει {...} ὅτι τό πολιτικό κόμμα τῆς ἐργατικῆς τάξης, δηλαδή, τό κομμουνιστικό κόμμα, εἶναι τό μόνο πού μπορεῖ νά συσπειρώσει, νά διαπαιδαγωγήσει καί νά ὀργανώσει τήν πρωτοπορία τοῦ προλεταριάτου καί ὅλων τῶν ἐργαζόμενων μαζῶν..." (Λένιν).

Γιά νά μπορέσει νά χρησιμοποιήσει τά συμβούλια, ἔπρεπε νά τοὺς προσδώσει καί κάποια αἵγλη: "Ὁλη ἡ ἐξουσία στά Σοβιέτ!" — καί ὁ Λένιν ἀνακαλύπτει τόν "ἀντικρατιστή" Μάρξ τῆς Κομμούνας τοῦ 1871 καί γράφει τό "Κράτος καί Ἐπανάσταση". Γιά τοὺς παλιούς μπολσεβίκους ἡ ὑπόθεση μυρίζει ἀναρχισμό καί ὁ Λένιν κατηγορεῖται ὅτι θέλει νά πάρει τό θρόνο πού ἔμενε κενός ἀπ' τήν ἐποχή τοῦ Μπακού-νιν.

Ἀπ' τή στιγμή πού τά σοβιέτ συγκροτήθηκαν ὡς ὄργανα ἐξουσίας, ἡ "δικτατορία" τῆς τάξης καί τοῦ κόμματος συγχέεται στήν ἀρχή γιά νά παραχωρήσει στή συνέχεια τή θέση της — καί μέ τρόπο ἀδιαμφισβήτητο — στή δικτατορία τοῦ κόμματος πάνω στήν τάξη. Ὁ Ζηνόβιεφ τό ὁμολογεῖ: "Χωρίς τή σιδερένια δικτατορία τοῦ Κομμουνιστικοῦ Κόμματος, ἡ ἐξουσία τῶν Σοβιέτ στή Ρωσία δέ θά διακοῦσε ὄχι τρία χρόνια ἀλλά οὔτε τρεῖς βδομάδες. Κάθε συνειδητός ἐργάτης πρέπει νά καταλάβει ὅτι ἡ δικτατορία τῆς ἐργατικῆς τάξης δέν μπορεῖ νά πραγματοποιεῖ παρά μόνο μέσω τῆς δικτατορίας τῆς πρωτοπορίας της — δηλαδή, μέσω τοῦ Κομμουνιστικοῦ Κόμματος {...}. Ὁ ἔλεγχος πού ἀσκεῖ τό Κόμμα πάνω στά σοβιετικά ὄργανα, πάνω στά συνδικάτα, εἶναι ἡ μόνη σταθερή ἐγγύηση ὅτι θά ἱκανοποιηθοῦν στό μέλλον ὄχι μόνο τά συμφέροντα ὁποίωνδήποτε ὁμάδων ἀλλά κι ὁλόκληρου τοῦ προλεταριάτου"³.

Μετά τή συντριβή τῆς ἐπαναστατικῆς ἀντιπολίτευσης, κυρίως μετά τή βίαιη καταστολή τοῦ ἀναρχικοῦ κινήματος καί τοῦ μαξιμαλιστικοῦ ρεύματος⁴, ἐμφανίστηκε στό ἐσωτερικό τοῦ ἴδιου τοῦ μπολσεβίκικου κόμματος μιά ἀντιπολίτευση πού ἐπέμεινε δίχως μεγάλη τόλ-

La Lanterne Noire, Revue de Critique Anarchiste, No 6-7, ε. 2ο, Παρίσι, Νοέμβριος 1976.

1. J. Dejacques, *A bas les chefs*, Ed. Champ Libre, Παρίσι 1971, σ. 213.

2. O. Anweiler, *Les Soviets en Russie*, Ed. Gallimard, Παρίσι 1972, σ. 125.

3. "Ο. π., σ. 305.

4. Βλ. A. Skirda, *Les Anarchistes dans la Révolution Russe*, Ed. La tête de feuilles, Παρίσι 1973.

μη στίς ξεχασμένες βασικές αρχές, όπως ή εργατική αυτονομία λο-
γουχάρη. Τό 1920, ή 'Αλεξάνδρα Κολοντάι γράφει: "Φοβόμαστε τήν αυ-
τόνομη δραστηριότητα τών μαζών. Φοβόμαστε ν' αφήσουμε τό πεδίο έ-
λεύθερο γιά τό δημιουργικό τους πνεύμα. Τρέμουμε τήν κριτική. Δεν
έχουμε πιά έμπιστοσύνη στίς μάζες"⁵. Καί ή Ρόζα Λούξεμπουργκ συμ-
πληρώνει τήν κριτική: "δικτατορία βέβαια, όχι όμως ή δικτατορία
τοῦ προλεταριάτου αλλά ή δικτατορία μιᾶς χούφτας πολιτικῶν, δηλα-
δή, ή δικτατορία μέ τήν αστική έννοια, μέ τήν έννοια τῆς γιαιοκοβί-
νικης ήγεμονίας"⁶.

Τώρα εἶναι ή σειρά τοῦ Λένιν νά κατηγορήσει τήν 'Εργατική 'Α-
ντιπολίτευση γιά "ἀναρχοσυνδικαλιστικές παρεκκλίσεις" ὅπως ἀκρι-
βῶς καί ή γερμανική σοσιαλδημοκρατία εἶχε χαρακτηρίσει τήν Ρόζα
Λούξεμπουργκ σάν ἀναρχοσυνδικαλίστρια.

Γιά τούς φίλους τοῦ Λένιν καί τοῦ Τρότσκι κάθε ὑπεράσπιση τῆς
αὐτονομίας τών μαζών εἶναι ὑποπιη ἀναρχισμοῦ. Κολακευτικότατη φι-
λοφρόνηση!

'Απ'τό σύνθημα τῆς "Ανοιξης 1917: "Ὁλη ή ἐξουσία στά Σοβιέτ!"
τό μόνο πού ἔμεινε, τό 1921, πάνω στόν πάγο τῆς Βαλτικῆς ἦταν ὁλό-
γυμνη ή ἀλήθεια: "Ὁλη ή ἐξουσία στήν Κεντρική 'Επιτροπή!"⁷

"Ὅπως πάντα, στά πλαίσια μιᾶς ἐπανάστασης, ή σχέση μεταξύ προ-
γράμματος καί πράξης (ἐξέγερση) παίρνει δραματική ὀξύτητα.
'Εκεῖ συναντῶνται: 1. ή παλιά κοινωνία, μιά κοινωνία πού πεθαί-
νει· 2. ὁ αὐθορμητισμός τών μαζών πού ἐπιζητᾷ τήν ὀργάνωση μιᾶς
νέας κοινωνίας χωρίς ἀφέντες καί δούλους, χωρίς ἀφεντικά καί μι-
σθωτούς· καί 3. οἱ ἐπαναστάτες, αὐτοί πού ἔχουν μελετήσει καί ἐ-
πεξεργαστεῖ τό πρόγραμμα μέσα στά σκοτάδια τών διώξεων, μέσα ἀπ'
τίς ρωγμές τοῦ παλιοῦ κόσμου.

Εἶναι φανερό ὅτι, ἀπό αὐτήν τήν ἀποψη, δύο εἶναι τά σημαντικά
προβλήματα πού ἐμφανίζονται συνεχῶς κατά τήν κοινωνική διαδικα-
σία: 1) τό ἕνα ἀναφέρεται στή δυνατότητα ὑπαρξης μιᾶς κοινωνίας
χωρίς καταναγκασμούς, μιᾶς κοινωνικῆς ὀργάνωσης, μιᾶς θεσμοποίη-
σης τῆς κοινωνικῆς ζωῆς πού θά βασιζέται στήν αὐτονομία τών ἀτό-
μων καί τών ὁμάδων. Μιά ἀντιεξουσιαστική ὀργάνωση τῆς κοινωνίας
ὡς ἕνα ὅλον· 2) τό ἄλλο ἀναφέρεται στή σχέση πού πρέπει νά ἐδραι-
ωθεῖ στό ἐσωτερικό τῆς ὑπάρχουσας κοινωνίας, μιᾶς ταξικῆς, ἱεραρ-
χικῆς καί γραφειοκρατικῆς κοινωνίας, ἀνάμεσα στήν πλειοψηφία
τῶν ἐκμεταλλευόμενων πού "πρέπει" νά κάνουν τήν ἐπανά-
σταση καί τή μειοψηφία τῶν ἐπαναστατῶν πού "θέλουν" νά
τήν κάνουν. 'Ανάμεσα σ'αὐτά τά προβλήματα πού περιγράψαμε σχημα-
τικά, ἐμφανίζονται καί τά προβλήματα πού ἀναφέρονται στή συνεί-
δηση τῆς κατάστασης καί στό πρόγραμμα γιά τήν ἀλλαγῇ.

'Ὡς πρός τό πρῶτο, εἶναι πιά γνωστό ὅτι οἱ ἀναρχικοί ἐπιμένουν
πῶς ὑπάρχει ή δυνατότητα μιᾶς κοινωνικῆς ὀργάνωσης χωρίς ἐξουσία
ή ὁποία θά βασιζέται στίς ἐλεύθερες συμφωνίες μεταξύ τῶν ἀνθρώ-
πων καί στήν ἀλληλεγγύη. 'Η ὀργάνωση τῆς ἀντιεξουσιαστικῆς κοι-

5. O. Anweiler, ὁ.π., σ. 309.

6. Στό ἔδιο, σ. 310. Βλ. ἐπίσης D. Guerin, *Rosa Luxembourg et la spon-
tanéité révolutionnaire*, Flammarion, Παρίσι 1971.

7. Φεβρουάριος 1921: ἀπεργίες στήν Πετρούπολη, ἐξέγερση τῆς Κρονστάνδης.
17 Μαρτίου: συντριβή τῆς ἐξέγερσης. 8-16 Μαρτίου: 10ο Συνέδριο τοῦ Ρω-
σικοῦ Κομμουνιστικοῦ Κόμματος, βίαιη ἐπίθεση ἐνάντια στήν 'Εργατική
'Αντιπολίτευση, διακήρυξη ὑπέρ τῆς ἐνότητας τοῦ κόμματος, μέ τήν κα-
ταστολή κάθε τάσης ἢ "φράξιας", καί γιά τήν "'Αναρχική καί Συνδικα-
λιστική Τάση μέσα στό Κόμμα μας". Γιά ὅλη αὐτήν τή διαδικασία, βλ.
Μόρις Μπρίντον, "Οἱ Μπολσεβίκοι καί ὁ 'Εργατικός 'Ελεγχος: Τό Κίνη-
μα τῶν 'Εργοστασιακῶν 'Επιτροπῶν, 1917-1921", Μετ.: Θέμη Μιχαήλ, 'Ε-
κδόσεις Διεθνῆς Βιβλιοθήκη, 'Αθήνα 1977.

νωνίας είναι ο βασικός πυρήνας της άναρχικής θεωρίας, όπως και η ιδέα ότι αυτή ή δυνατότητα υπάρχει εδώ και τώρα, στο παρόν της καθημερινής ζωής και όχι σ' ένα υποθετικό μέλλον όπου, χάρη στην ανάπτυξη των παραγωγικών δυνάμεων μέσα στα πλαίσια του καπιταλισμού, θα καταλήξουμε στην εξαφάνιση των τάξεων και στο μαρασμό του κράτους.

Πράγμα που σημαίνει — κι αυτό αναφέρεται στο δεύτερο πρόβλημα που τέθηκε προηγουμένως — ότι στο έσωτερικό της πάλης των τάξεων, έτσι όπως εκδηλώνεται μέσα στο καπιταλιστικό σύστημα και σε συνάρτηση μ' ένα αντιεξουσιαστικό επαναστατικό πρόγραμμα, ή θεωρητική και πρακτική κριτική των σχέσεων εξουσίας (κυριαρχίας) θα πρέπει να γίνεται τόσο μέ βάση τον τρόπο που αντιλαμβανόμαστε την έφικτή οργάνωση των άναρχικών, όσο και μέ βάση τις σχέσεις ανάμεσα στην πλειοψηφία και τη μειοψηφία στο έσωτερικό των διαφόρων κοινωνικών ομάδων που αγωνίζονται ενάντια στο σύστημα.

"Πρέπει ν' απαλλαγούμε απ'τό ρομαντισμό. Θέλω να πω: να δοῦμε τις μάζες σέ προοπτική. Δέν υπάρχει ό όμοιογενής λαός αλλά τό πλήθος των ανθρώπων που διαφέρουν μεταξύ τους, που είναι χωρισμένοι σέ κατηγορίες. Δέν υπάρχει ή επαναστατική θέληση των μαζών αλλά επαναστατικές στιγμές κατά τις όποιες οί μάζες λειτουργούν ως κινήτριος μοχλός"⁸, γράφει πολύ σωστά ό Καμίλο Μπερνέρι, άσκώντας κριτική ενάντια στον άναρχισμό των Πλατορμιστών.

Πώς να οργανωθούμε — ή να μήν οργανωθούμε — λοιπόν; Νά περιμένουμε πότε θα φτάσει ή επαναστατική στιγμή; Νά θεωρήσουμε ως συνώνυμα τον άυθορμητισμό της μάζας και την άυτονομία της;

Είναι σαφές ότι για τούς άναρχικούς "ή συνείδηση δέν είναι έξωγενής ως προς την τάξη". Δέν υπάρχει καμιά πρωτοποριακή ομάδα που πρέπει να διαφωτίσει και να καθοδηγήσει τό προλεταριάτο. Όστόσο, αυτή ή συνείδηση δέν είναι ούτε "ένδογενής". Είναι αποτέλεσμα της επαναστατικής διαδικασίας. Είναι ή επεξεργασία του προγράμματος από μέρος των διαφορετικών ομάδων οί όποιες, σέ συνάρτηση μέ την έπιμέρους συνείδηση που έχουν για τη διαδικασία, αγωνίζονται μέ διαφορετικούς τρόπους μέσα στα πλαίσια της ταξικής κοινωνίας. Αυτή ή έπιμέρους συνείδηση εκφράζεται μέ τις ιδέες, τις ιδεολογίες, τις θεωρητικές αντιλήψεις. Χάρη σ' αυτές συναντώνται, έρχονται σ' έπαφή, οργανώνονται οί επαναστάτες και όχι μόνο σέ σχέση μέ την ταξική τους θέση. Άλλά, όπως έλεγε ό Μπακούνιν, "οί ιδέες μπορούν να επιδράσουν μόνο πάνω στα άτομα. Οί μάζες παραμένουν αδιάφορες ή έχθρικές έφόσον οί ιδέες τους δέν συναντώνται και δέν συνδέονται μέ τά ίδια τους τά ένστικτα, μέ τη μοιραία κίνηση που τούς έπιβάλλεται απ'τήν οικονομική τους κατάσταση"⁹.

Οί σημειώσεις αυτές έχουν σάν στόχο ή την πρόθεση να ξανανοήσουν τη συζήτηση σχετικά μέ την οργάνωση, τον άυθορμητισμό και τη συνείδηση.

Πιστεύουμε ότι ή παρούσα κατάσταση καθιστά έπίκαιρη αυτήν τη συζήτηση μια και δημιουργούνται οί συνθήκες ενός επαναστατικού κινήματος των μαζών ταυτόχρονα μέ την άργή αλλά σταθερή άνανέωση του άναρχικού κινήματος.

Έκείνο που είναι ένδιαφέρον, στην προκειμένη περίπτωση, είναι ότι οί νέες καταστάσεις προβάλλουν στο προσκήνιο πολλά απ'τά παλιά προβλήματα — στο μέτρο που γίνονται πιά όλοφάνερες όρισ-

8. Camillo Berneri, *L'anarchismo della Piattaforma*, βλ. στή συλλογή *Il ruolo della organizzazione anarchica*, σ. 314.

9. M. Bakounine, *Oeuvres Complètes*, Ed. Champ Libre, τόμ. 2, σ. 182, Παρίσι 1974.

μένες ομοιότητες. Λογouxάρη, ό άποκλεισμός τών έφικτών λύσεων μέ-
σα στή βιομηχανική κοινωνία, ή πλήρης άποτυχία τοϋ σοβιετικού ό-
λοκληρωτικού κομμουνισμού άπ'τήν άποψη τών δεδηλωμένων του στό-
χων, ή συμπαιγνία ανάμεσα στή σοσιαλδημοκρατία, τόν "προωθημένο
φιλελευθερισμό" και μιά όρισμένη λανθάνουσα φασιστικοποίηση τής
κοινωνίας αναγκάζουν ένα ποσοστό τοϋ προλεταριάτου τών πόλεων και
όρισμένα στρώματα τών μισθωτών νά αντιμετώπισουν συνολικά τό σύ-
στημα όπως έκανε και τό βιομηχανικό προλεταριάτο τών πόλεων ότό
τέλος τοϋ περασμένου αιώνα. Μ'αϋτήν άκριβώς τήν έννοια, ανακαλύ-
πτουμε πάλι όρισμένες κριτικές ένάντια στόν συνδικαλισμό πού, για
παράδειγμα, έχουν ήδη διατυπωθεϊ άπ'τόν Μαλατέστα κατά τή δεκαε-
τία τοϋ 1890, ή κριτικές ένάντια στήν οϊκογένεια και τήν καθημε-
ρινή ζωή πού έγιναν άπ'τούς άτομικιστές. Έπιπλέον, όρισμένες μορ-
φές άγώνα όπως τό σαμποτάζ και όρισμένες μορφές άμυνας, περισσό-
τερο ή λιγότερο παράνομες, ξαναβγαίνουν στήν έπιφάνεια.

Όπωςδήποτε, ή αντίθεση ανάμεσα στήν τάση για όργάνωση και τή
μή όργάνωση, ανάμεσα στόν αύθορμητισμό και τή θεσμοποίηση, ανά-
μεσα στό συγκεντρωτισμό και τήν αυτόνομία, είναι έγγενής στό κα-
πιταλιστικό σύστημα, στήν ταξική κοινωνία, όπως και ή μόνιμη ά-
ντίθεση ανάμεσα στό ρεφορμισμό και τήν επανάσταση. Είναι αλήθεια
αϋτό πού γράφει ό Μάτικ: "Όσο θά διαιωνίζονται ή ταξική κοινω-
νία και οϊ προσπάθειες για τήν καταστροφή της, θά ύπάρχει αντίθε-
ση ανάμεσα στήν όργάνωση και τόν αύθορμητισμό" ¹⁰.

Τελικά: σ'αϋτήν τήν είσαγωγή θελήσαμε νά υπογραμμίσουμε τά δι-
άφορα επίπεδα μέ βάση τά όποια μπορούμε νά προσεγγίσουμε τό θέμα
τής όργάνωσης. Άλλο πράγμα είναι ή όργάνωση και ό αύθορμητισμός
τών μαζών κατά τήν επαναστατική διαδικασία, άλλο ή έργατική όρ-
γάνωση σέ περιόδους σταθερότητας, άλλο ή είδική όργάνωση τών έπα-
ναστατών, κι έντελώς άλλο πάλι ή έφικτή όργάνωση μιās κοινωνίας
χωρίς κυριαρχία και έκμετάλλευση.

{→Τό θέμα τής+}... αναγέννησης τής C.N.T. στήν Ίσπανία είναι
ένα καλό παράδειγμα για τό τί είναι αναγκαίο νά συζητηθεϊ, σέ συ-
γκεκριμένες βάσεις, όσον άφορā τίς δυνατότητες και τούς κινδύνους
μιās μαζικής συνδικαλιστικής όργάνωσης σέ σχέση άφενός μέ τό έπα-
ναστατικό κίνημα και, άφετέρου, μέ τίς είδικές άναρχικές όργανώ-
σεις.

10. Paul Mattick, *Organisation et spontanéité* (1949), σ. 109. Στό: *Integration capitaliste et rupture ouvrière*.

Η ΕΙΔΙΚΗ ΑΝΑΡΧΙΚΗ ΟΡΓΑΝΩΣΗ

"'Η ὀργάνωση, πού δέν μπορεῖ νά εἶναι παρά ἡ πρακτική τῆς συνεργασίας καί τῆς ἀλληλεγγύης, εἶναι φυσική καί ἀπαραίτητη προϋπόθεση τῆς κοινωνικῆς ζωῆς: εἶναι ἓνα ἀναπόφευκτο γεγονός πού ἀφορᾷ τόν καθένα, τόσο στήν ἀνθρώπινη κοινωνία γενικά ὅσο καί σέ ὅποιαδήποτε ὁμάδα ἀνθρώπων πού ἔχουν κάποιο κοινό σκοπό."

Ἑρρίκο Μαλατέστα:

"'Η Ἀναρχική Ὄργάνωση"¹

"'Απ'τὴν πρώτη στιγμή, ἡ ὀργάνωση ἀποτελοῦσε πρόβλημα", γράφει ὁ Μετρόν στήν ἱστορία του γιά τό γαλλικό ἀναρχικό κίνημα. Καί εἶναι ἀλήθεια ὅτι, σχεδόν παντοῦ, τό θέμα τῆς μορφῆς καί τοῦ περιεχομένου τῆς ὀργάνωσης δίχασε τό διεθνές ἀναρχικό κίνημα. "Αν καί τό πρόβλημα αὐτό ἐμφανίστηκε στή Γαλλία μέ πολύ μεγαλύτερη ὀξύτητα ἀπ'ὅ,τι σέ ἄλλες περιοχές ὅπου τό ἐργατικό κίνημα ἦταν πιό στενά συνδεδεμένο μέ τόν ἀναρχισμό, ὅπως λογουχάρη στήν Ἰσπανία, στήν Ἀργεντινή ἢ τήν Ἰταλία.

Γενικά, ἀπ'τίς ἀπαρχές τοῦ κινήματος καί τήν ἐποχή μετά τή δι-
άσπαση τῆς Ἰης Διεθνοῦς, ἐμφανίστηκαν δύο τάσεις σχετικά μέ τήν ὀργάνωση — τάσεις πού συνεχίζουν νά ὑπάρχουν ἀκόμη καί σήμερα. Ὡς πρός τήν ἀκραία τους μορφή, οἱ δύο αὐτές τάσεις μποροῦν νά περιγραφοῦν ὡς ἐξῆς: γιά τή μία, ὁ ἀναρχισμός εἶναι σαφῶς μή ὀργανώσιμος, δηλαδή, ἡ ὀργάνωση τῶν ἀναρχικῶν ὡς ἀναρχικῶν δέν μπορεῖ νά προχωρήσει πιό πέρα ἀπ'τὴν ὁμάδα συγγένειας ἢ τή λίγο-πολύ ἐφήμερη σύνδεση γιά πολύ συγκεκριμένες περιστάσεις (γιά τήν ὑπεράσπιση τῶν φυλακισμένων, λογουχάρη). Γιά τήν ἄλλη, οἱ ἀναρχικοί πρέπει νά ὀργανώνονται σέ μιάν ὁμοσπονδία ἐθνικῶν ἢ περιφερειακῶν καί διεθνῶν ὁμάδων ὥστε ν'ἀντιπαραθέτουν συνεχῶς μιὰ συ-
νεκτική δύναμη ἀπέναντι στό κράτος καί τίς ἄλλες ὀργανώσεις πού εἶναι ἔτοιμες νά καταλάβουν τήν ἐξουσία καί νά ἀποκλείσουν κάθε ἄλλη ἐναλλακτική λύση πού μπορεῖ νά παρουσιαστεῖ.

Αὐτή ἡ πρώτη τοποθέτηση ἐνδέχεται ν'ἀπορρέει ἀπό μιὰ πολύ "ὀργανωτική" ἀντίληψη γιά τίς μάζες τῶν ἐργαζομένων κι ἔτσι δέν ἀπαιτεῖ καμιά εἰδική ὀργανωτική συσπείρωση (στό βαθμό πού τό ἐργατικό κίνημα θεωρεῖται ὅτι εἶναι ἐπαναστατικό ἢ ἀναρχικό) καί τελικά καταλήγει σέ μιὰ κριτική τῆς ὀργάνωσης πού ἐκτείνεται σέ ὅλους τοὺς τομεῖς (εἰδική ὁμάδα, συνδικάτο, κτλ.).

Ἡ δεύτερη συμπίπτει γενικά μέ μιὰ ὀργανωτική τάση σέ συνδικαλιστικό ἐπίπεδο ἀλλά μπορεῖ νά διατυπωθεῖ ἀκόμη κι ἀπ'τούς ἀτομικιστές.

Πράγμα πού σημαίνει ὅτι ἡ κλασική διαίρεση τῶν ἀναρχικῶν σέ ἀτομικιστές, ἀναρχοκομμουνιστές καί συνδικαλιστές δέ χρησιμεύει ἀπαραίτητα γιά τή διαφοροποίηση τῶν ὑποστηρικτῶν τῆς ὀργάνωσης — οὔτε στόν ἐργατικό χῶρο οὔτε εἰδικά.

1. Ἀπάντηση τοῦ Μαλατέστα στήν "Πλατφόρμα" τοῦ Ἀρσίνουφ περιλαμβάνεται στή συλλογή *Il ruolo della organizzazione anarchica*, G. Gerrito, R.L. Catania, 1973, σ. 325. Ἑλληνικά δημοσιεύτηκε στό πρῶτο καί μοναδικό τεῦχος τοῦ περιοδικοῦ "Γιά τόν Ἐλευθεριακό Κομμουνισμό", Ἀθήνα, Μάιος 1978.

Οι συζητήσεις αυτές, που έχουν σήμερα ιστορία ενός αιώνα, δεν μπορούν να θεωρηθούν άφηρημένα ως συζητήσεις "άρχης" σχετικά με την οργάνωση αλλά είναι φανερό ότι έχουν άμεση σχέση με το επίπεδο που κατακτά ή πάλι των τάξεων σε κάθε συγκεκριμένη περιοχή, όπως και με την επαναστατική στιγμή και τη διαδικασία ενσωμάτωσης των εν δυνάμει επαναστατικών τάξεων στο σύστημα.

Είναι φανερό ότι η ύπαρξη ενός μαζικού και δραστήριου επαναστατικού εργατικού κινήματος άλλοτε μετέθετε συστηματικά το πρόβλημα της οργάνωσης σ' ένα άλλο επίπεδο (ή περίπτωση των CNT-FAI) και άλλοτε το ελαχιστοποιούσε (περίπτωση FORA)².

"Όταν οι άστοι ιστορικοί και ιδεολόγοι ασχολούνται με τον αναρχισμό, διαβλέπουν σ' αυτήν τη διαρκή συζήτηση, στις αλλαγές του, στη δημιουργία και τη διάλυση των αναρχικών οργανώσεων, μιάν απόδειξη για το ανέφικτο και το παράλογο του αναρχισμού που, παρά τη θεωρητική του συνοχή, έρχεται σε άμεση αντίθεση με την πραγματικότητα. Μ' άλλα λόγια, παίρνουν την ευθύνη για την "ιστορική πραγματικότητα", για την ορθολογικότητα του εδραιωμένου λόγου και μās λένε: υπάρχει μιá αντίθεση ανάμεσα στη θεωρία και τις αναγκαιότητες της πραγματικότητας.

"Ας δοῦμε, όμως, το πρόβλημα της οργάνωσης πρώτα γενικά και μετά ειδικά, έδω και τώρα. Πρώτα απ' όλα, αν αυτό που επιδιώκουμε είναι η κατάργηση της εκμετάλλευσης, της κυριαρχίας ανθρώπου από άνθρωπο, έπομένως: η κατάργηση της ιδιοκτησίας, της μισθωτής εργασίας και του κράτους (ως προς αυτό, θεωρητικά τουλάχιστον, όλη ή κλασική άριστερά συμφωνεί ότι είναι ο τελικός στόχος), τότε η οργάνωση αποτελεί πρόβλημα στο βαθμό που ξαναβρίσκουμε σαφέστατα σ' αυτήν τά φαινόμενα του διευθυντισμού, του ήγετισμού, της διευθύνουσας έλίτ, της γραφειοκρατίας. Πράγμα που συνεπάγεται ότι η οργάνωση δεν αποτελεί πρόβλημα για τους αναρχικούς: απλά οι αναρχικοί είναι ευαίσθητοι, λόγω των ίδεών τους και του επαναστατικού τους προγράμματος, απέναντι στα έξουσιαστικά φαινόμενα που αποκαλύπτει η οργάνωση.

1. Η ΑΝΑΓΚΑΙΟΤΗΤΑ ΤΗΣ ΟΡΓΑΝΩΣΗΣ

Ταυτόχρονα, όμως, η οργάνωση ως θεσμοποιημένη και συγκεκριμένη μορφή κοινωνικών σχέσεων είναι μιá θετική και δημιουργική απάντηση στις ανάγκες σύνδεσης της ανθρώπινης ζωής.

Δέν πρόκειται έδω να επιχειρηματολογήσουμε για τις άρετές της οργάνωσης· θεωρώ όλοφάνερο ότι η δύναμη των ισχυρών θεμελιώνεται πάνω στην απομόνωση και την αποδιοργάνωση των αδυνάτων. Η δυσκολία δέ βρίσκεται στην οργάνωση αλλά στην κυριαρχία, στην έξουσία και τους διαχωρισμούς στους όποιους στηρίζεται: άντρας-γυναίκα, διευθύνων-διευθυνόμενος, χειρωνακτική εργασία - πνευματική εργασία, κτλ.

2. Στην περίπτωση της 'Ισπανίας, η "είδική οργάνωση" FAI ('Ιβηρική 'Αναρχική 'Ομοσπονδία) δημιουργήθηκε σαν απάντηση σε μιá έσωτερική κατάρσταση της CNT ('Εθνική Συνομοσπονδία 'Εργασίας), και το πρόβλημα που τέθηκε (κι εξακολουθεί να τίθεται) είναι η σχέση ανάμεσα στο επαναστατικό μαζικό κίνημα και την είδική οργάνωση των αναρχικών.

Στην περίπτωση της FORA (Περιφερειακή 'Εργατική 'Ομοσπονδία 'Αργεντινής), που είχε αναρχικό προσανατολισμό και ήταν η ισχυρότερη οργάνωση του εργατικού κινήματος στο πρώτο τέταρτο του αιώνα, η "είδική οργάνωση" σ' έθνική κλίμακα (FACA: 'Αναρχοκομμουνιστική 'Ομοσπονδία 'Αργεντινής) αργότερα μετονομάστηκε σε FLA: 'Ελευθεριακή 'Ομοσπονδία 'Αργεντινής) συγκεκριμενοποιήθηκε μόνο μετά την "παρακμή" του επαναστατικού εργατικού κινήματος.

"Κατά τή γνώμη μας, ή έξουσία ὄχι μόνο δέν εἶναι ἀναγκαία γιά τήν κοινωνική ὀργάνωση ἀλλά καί, ἀντί νά τήν ὠφελεῖ, ζεῖ σέ βάρος της παρασιτικά καί χρησιμοποιοεῖ τά πλεονεκτήματά της γιά νά ὠφελήσει μιὰ συγκεκριμένη τάξη πού καταπιέζει καί ἐκμεταλλεύεται τίς ἄλλες... Αὐτό πιστεύουμε καί γι' αὐτό εἴμαστε ἀναρχικοί· γιατί ἂν πιστεύαμε ὅτι δέν μπορεῖ νά ὑπάρξει ὀργάνωση χωρίς έξουσία θά εἴμασταν ἐξουσιαστές, γιατί τότε θά προτιμούσαμε τήν έξουσία, πού ὑποδουλώνει καί ἐξαθλιώνει τή ζωή, ἀπό τήν ἀποδιοργάνωση πού τήν καθιστᾷ ἀνέφικτη."³

Ἐπιπλέον, ή αὐτονομία τοῦ ἀτόμου, ή ἐλευθερία του, εἶναι προϊόν τῆς συνένωσης, τῆς ἀπό κοινοῦ ζωῆς, τῆς κοινωνίας. Ἡ ἀντίθεση ἄτομο-κοινωνία εἶναι ἀφηρημένη καί δέν ἔχει νόημα στό βαθμό πού τόσο τό ἕνα ὅσο καί ή ἄλλη ἀναπαράγονται ἀμοιβαία καί ή ἐλευθερία εἶναι κοινωνικό προϊόν. Ὅπως πολύ σωστά λέει ὁ Μπακούνιν: ή κοινωνική ζωή, οἱ σχέσεις μέ τούς ἄλλους, ή συλλογική ἐργασία, εἶναι μιὰ στιγμή τῆς ἐλευθερίας τοῦ ἀτόμου⁴.

"Ὅσοι ἔχουν τήν ἴδια συνείδηση γιά τήν κοινωνική τους κατάσταση κι ἕνα πρόγραμμα γιά τόν καινούριο κόσμο εἶναι λογικό καί ἐπιθυμητό νά ἐνώνονται, νά συντονίζονται γιά τήν προπαγάνδα καί τή δράση τους καί ν' ἀναπτύσσουν ἀπό κοινοῦ τήν στρατηγική τους. Μιὰ στρατηγική πού θά διαμορφώνεται χάρη στίς ἀμοιβαῖες σχέσεις, πού δέ θά ἐπιβάλλεται οὔτε θά τίθεται a priori ἀπό μιὰ θεωρία ὁλοκληρωμένη καί καθορισμένη ὡς πρόγραμμα τό ὁποῖο θά πρέπει ν' ἀκολουθηθεῖ, ἀλλά θά εἶναι προϊόν ἀνθρώπινων σχέσεων καί ἐλεύθερα ἀποδεκτῶν καί ἄμεσα τροποποιήσιμων ὑποχρεώσεων.

Ἡ Εἰσήγηση τῶν ἐπαναστατικῶν κομμουνιστικῶν καί ἀναρχικῶν ὁμάδων τοῦ Παρίσιου, τό 1900⁵, ἀναφέρει — καί συμφωνῶ ἀπόλυτα, ἐφόσον ή μορφή πού υἱοθετεῖται ἀνταποκρίνεται στίς ἀνάγκες τῆς ἐκάστοτε ἐποχῆς —: "Αὐτό πού θέλουμε {...} εἶναι κάτι πού θά μᾶς ἐπιτρέψει νά ἐρχόμαστε σ' ἐπαφή μεταξύ μας — οἱ διάφορες συνοικίες μιᾶς μεγάλης πόλης ὅπως τό Παρίσι, οἱ διαφορετικές κοινότητες μιᾶς χώρας — κάθε φορά πού θά ἔχουμε αὐτήν τήν ἀνάγκη. Λίγο μᾶς ἐνδιαφέρει ἄν κάτι τέτοιο θά ὀνομάζεται "συμφωνία", "συμμαχία", "ένωση", "ὁμοσπονδία" ἢ "γραφεῖο ἀλληλογραφίας"."

3. Errico Malatesta, βλ. περιοδικό *L'Agitazione*, Ἀνκὼνα 1897.

4. Ἀφοῦ δηλώσει πρῶτα ὅτι "ή ἐλευθερία τοῦ ἄλλου δέν εἶναι μέ κανένα τρόπο ὄριο ἢ ἄρνηση τῆς ἐλευθερίας μου, εἶναι ἀντίθετα ή ἀναγκαία συνθήκη καί ή ἐπιβεβαίωσή της. Δέ γίνομαι πραγματικά ἐλεύθερος παρά μόνο μέσω τῆς ἐλευθερίας τῶν ἄλλων...", ὁ Μπακούνιν ὑποστηρίζει ὅτι ή ἐλευθερία εἶναι κάτι τό "κατ' ἐξοχήν κοινωνικό" καί ὅτι "μποροῦμε νά διακρίνουμε στήν ἐλευθερία τρεῖς φάσεις ἀνάπτυξης": "...ή πρώτη, ή κατ' ἐξοχήν θετική καί κοινωνική, εἶναι ή ἀπό μέρους τῆς κοινωνίας "πλήρης ἀνάπτυξη τῶν ἀνθρώπινων ἱκανοτήτων καί δυνάμεων". Ἡ δεύτερη εἶναι ἀρνητική: πρόκειται γιά τήν ἐξέγερση τοῦ ἀνθρώπου ἐνάντια στήν ἐξουσία, ἐνάντια στό κράτος. Ἡ τρίτη φάση εἶναι ή ἐξέγερση τοῦ ἀτόμου ἐνάντια "στή φυσική ἐπιρροή τῆς κοινωνίας", ἐνάντια στά ἥθη καί τά ἔθιμα, δηλαδή ἐνάντια στήν ἐσωτερικευμένη κοινωνία. Συνεπῶς, "γιά νά ἐξεγερθεῖ ἐνάντια σ' αὐτήν τήν ἐπίδραση πού ἐξασκεῖ ὁλότελα φυσικά ή κοινωνία πάνω του, ὁ ἄνθρωπος πρέπει, τουλάχιστον ὡς ἕνα βαθμό, νά ἐξεγερθεῖ ἐνάντια στόν ἑαυτό του τόν ἑαυτό...". Μ. Μπακούνιν, "Θεός καί Κράτος", Μετ.: Θέμη Μιχαήλ, Ἐκδόσεις Διεθνῆς Βιβλιοθήκης, Ἀθήνα 1974, σ. 104-106.

5. Εἰσήγηση σχετικά μέ τήν ἀναγκαιότητα μόνιμης συνεργασίας μεταξύ τῶν ἐπαναστατικῶν κομμουνιστικῶν καί ἀναρχικῶν ὁμάδων. Παρίσι 1900.

Inst. Inter. de Sciences Sociales,

Amsterdam, BRO *An* 220
--55--.

Ἀπό τήν ἴδια μας τήν πείρα, ὅμως, ξέρουμε ὅτι μόλις δημιουργηθεῖ ὁποιοδήποτε εἶδος "ὀργάνωσης" — κι ἀπό διαφορετικές πηγές ἀνάλογα μέ τήν αὐστηρότητα ἢ τή χαλαρότητα τῆς σύνδεσης — παρουσιάζονται τά φαινόμενα τοῦ ἡγετισμοῦ καί τῆς γραφειοκρατίας.

Θά μπορούσε, λοιπόν, νά θεωρηθεῖ ὅτι ἡ ἀνάλυση πού κάνει ὁ Michels λαμβάνει ὑπόψη μιᾶ ἱστορική ἀναγκαιότητα. Καί δέν μπορούμε νά ξεφύγουμε ἀπ'τό νόμο, τό σιδερένιο νόμο τῆς ὀλιγαρχίας. Ὁ Michels γράφει: "Ἡ δημιουργία ὀλιγαρχιῶν μέσα στά πλαίσια πολλῶν μορφῶν δημοκρατίας εἶναι ὀργανικό φαινόμενο καί κατὰ συνέπεια μιᾶ τάση στήν ὁποία μοιραῖα ὑποκύπτει κάθε ὀργάνωση, εἴτε εἶναι σοσιαλιστική εἴτε ἀναρχική"⁶. Καί ποῦ βρίσκεται ἡ αἰτία; Στήν ἴδια τήν ὀργάνωση. "Ἡ ὀργάνωση εἶναι ἡ πηγὴ ἀπ'τὴν ὁποία γεννιέται ἡ κυριαρχία τῶν ἐκλεγμένων πάνω στοὺς ἐκλογεῖς, τῶν ἐντολοδόχων πάνω στοὺς ἐντολοδότες, τῶν ἀντιπροσώπων πάνω στοὺς ἐκλογεῖς τους." Ὁποῖος μιλάει γιὰ ὀργάνωση, μιλάει γιὰ ὀλιγαρχία"⁷.

Αὐτό τό φαινόμενο τῆς κυριαρχίας πού, στό ἐπίπεδο τῆς ὀργάνωσης, ἐμφανίζεται σάν ὀλιγαρχία ἢ γραφειοκρατία παρουσιάζεται σ' αὐτό τό βιβλίο — κλασικό στό εἶδος του καί ἀρκετά ἐνδιαφέρον — σάν στοιχεῖο ὀργανικό, δομικό, ἀπαραίτητο γιὰ κάθε ὀργάνωση. Καί κάτι τέτοιο σημαίνει: χωρίς ἀρχηγούς δέν ὑπάρχει ὀργάνωση, χωρίς ἐξουσία δέν ὑπάρχει κοινωνία.

Κι αὐτό ἀκριβῶς ἀρνεῖται ὁ ἀναρχισμός. Γιά τοὺς ἀναρχικούς, οἱ σχέσεις κυριαρχίας εἶναι ἐνδεχόμενες ἀλλά ὄχι ἀπαραίτητες. Ἀποτελοῦν στοιχεῖο ἑνός συγκεκριμένου εἴδους καταπιεστικῆς κοινωνίας καί ἐμφανίζονται στήν ὀργάνωση γιατί ἡ ὀργάνωση ἀνήκει σ'αὐτήν τήν κοινωνία.

Γιά ν'ἀποφύγουν αὐτό τό τόσο ἐμφανές — ἢ τόσο αἰσθητό — στήν ὀργάνωση στοιχεῖο καταναγκασμοῦ, οἱ ἀτομικιστές, ἢ ὀρισμένοι ἀτομικιστές, καταφεύγουν στή φιλοσοφία τοῦ ἐγώ (Στίρνερ). Τό κείμενο τοῦ Ἀρμάν⁸ εἶναι χαρακτηριστικό παράδειγμα: "Ἄν εἶσαι ἀτομικιστής, κάθε ἔνωση δέν μπορεῖ νά εἶναι γιὰ σένα παρά ἡ τελευταία λύση ἐλλείψει καλύτερης, ἀφοῦ ὅταν συνενώνεσαι χάνεις ἔστω καί λίγο ἀπ'τὴν ἀνεξαρτησία σου. Ἡ τελευταία λύση, γιὰ ἕνα συγκεκριμένο χρονικό διάστημα, μέ συγκεκριμένα ἄτομα, γιὰ ἕνα συγκεκριμένο ἔργο, χωρίς τήν ὁποία τό ἔργο πού σέ ἐνδιαφέρει δέ θά μπορούσε νά πραγματοποιηθεῖ"⁹.

"Ὁχι μόνο οἱ ἀτομικιστές, ἀλλά καί οἱ ἀναρχοκομμουνιστές παλιότερα — γεγονός πού ἐπαναλαμβάνεται σήμερα μέ τὰ ἄπορα ὀρφανά τοῦ Μάη — ἀπό φόβο γιὰ τήν ὀργάνωση κατέφευγαν στήν "ὁμάδα συγγένειας".

2. Η ΟΜΑΔΑ ΣΥΓΓΕΝΕΙΑΣ

Ὅπωςδήποτε, ἡ ὁμάδα συγγένειας δέν ἀποτελεῖ ἐναλλακτική λύση ἐνάντια στοὺς κινδύνους τῆς ὀργάνωσης. Ἡ κυριαρχία, πού διώχνεται ἀπ'τὴν πόρτα, ξαναμπαίνει ἀπ'τό παράθυρο.

Οἱ ὁμάδες συγγένειας ὑπῆρχαν πάντα στό ἀναρχικό κίνημα. Μερικές φορές, ἡ ὑπαρξή τους ἐρμηνεύτηκε σάν ἕνα εἶδος ἀμυντικῆς ἀντίδρασης ἐνάντια στίς διώξεις πού ὑπέστη τό ἐργατικό κίνημα, λογουχάρη μετὰ τήν Κομμούνα, γεγονός πού ἀνάγκασε τοὺς συντρόφους νά ἀναδιοργανωθοῦν σέ κατάσταση ἡμιπαρανομίας. Σέ ἄλλες περιπτώσεις πάλι, μπορούμε νά τίς δοῦμε, ὅπως εἴπαμε πρίν, σάν μιᾶ ἀντίδραση ἐνάντια στήν "πολιτική" δραστηριότητα τῶν κομματικῶν ὀργανώσεων πού ἀναπόφευκτα προσανατολίζονται στόν ἀγῶνα γιὰ τήν κατά-

6. R. Michels, *Les partis politiques*, Flammarion, Παρίσι 1971, σ. 297.

7. Στό ἴδιο, σ. 296.

8. Ernest Armand, ἀτομικιστής ἀναρχικός (1872-1962).

9. Maitron, *Histoire de l'anarchisme français*, τόμος II, σ. 179.

ληψη της εξουσίας και τις έντριγκες. Επιπλέον, είναι γεγονός ό-
τι όρισμένες δραστηριότητες προπαγάνδας και ιδεολογικής επεξερ-
γασίας διευκολύνονται. Ήχρη στην ύπαρξη της μικρής ομάδας συγγέ-
νειας ταυτόχρονα, έχουμε τό πολύ θετικό γεγονός της από κοινού
δραστηριότητας των ατόμων, πού συσπειρώνονται τόσο λόγω ενός κοι-
νοῦ επαναστατικού προγράμματος όσο και λόγω ιδιοσυγκρασίας ή συ-
ναισθηματισμοῦ.

Μέ τά σημερινά δεδομένα, θεωρούμε ότι ό πολλαπλασιασμός αὐτῶν
των ομάδων καθώς και των άλλων ομαδικών σχηματισμών, μέ μεγαλύ-
τερη ή μικρότερη συνέπεια, πού βασίζονται όμως στίς καθημερινές
δραστηριότητες της συνοικίας, του έργοστασίου ή άφορούν τήν έπι-
κοινωνία μεταξύ των ομάδων και των περιοχών, αποτελεί λίγο-πολύ
ιδανική κατάσταση — άρκει νά υπάρχει ταυτόχρονα ένα κίνημα μ'έ-
παναστατικό περιεχόμενο τόσο στίς τάξεις του προλεταριάτου μέτήν
καθεαυτή έννοια του όρου όσο και στά άλλα στρώματα του πληθυσμοῦ.
Ό Ζάν Γκράβ έλεγε: "Δέν πιστεύουμε {...} στίς ένώσεις, τίς όμο-
σπονδίες, κτλ., σάν κάτι τό μακροπρόθεσμο. Για μās, ή ομάδα πρέ-
πει νά δημιουργείται στην πολύ συγκεκριμένη βάση κάποιας χρονικά
άμεσης πράξης: όταν πραγματοποιηθεί αυτή ή πράξη, ή ομάδα αναδι-
οργανώνεται σέ νέες βάσεις, είτε μέ τά ίδια είτε μέ νέα μέλη"¹⁰.

Όστόσο, τό θεμελιακό άπ'τήν άποψη της όργάνωσης είναι ότι τό
πρόβλημα της κυριαρχίας παραμένει άλυτο.

Αυτή καθεαυτή ή δομή της ομάδας συγγένειας, όπως και κάθε πρω-
τογενούς ομάδας — οίκογενειακής ή ιδεολογικής — αναπτύσσει δια-
προσωπικούς δεσμούς έντονα φορτισμένους συναισθηματικά — στους
όποιους ό έρωτας και τό μίσος παίζουν τό συνηθισμένο τους κρυφτό
— όπου τό φαντασιωσικό περιεχόμενο (άσυνείδητο, άπωθημένο) δο-
μεΐται πάνω στην πατριαρχική κυριαρχία.

Ό άγώνας για τήν εξουσία στά πλαίσια της ομάδας είναι κάπως
άφανής και συνήθως άσυνείδητος. Ό ήγετισμός φαίνεται ότι κεντρο-
θετείται στά πρόσ έκτέλεση καθήκοντα και όλοι οί ανταγωνισμοί έ-
χουν τήν τάση νά παίρνουν ιδεολογική μορφή. Η βιαιότητα, όμως,
των συγκρούσεων πού ξεσποῦν και ή συχνότητα πού χαρακτηρίζει τή
διάλυση αὐτῶν των ομάδων δείχνουν ότι βασίζονται άποκλειστικά σέ
συναισθηματική βάση.

Η σχέση άντρας-γυναίκα και ή σχέση γονεΐς-παιδιά, ή σεξουα-
λικότητα και ή βιολογική συγγένεια, επιβάλλουν τόν άποκλεισμό της
γυναίκας και των παιδιών κι έτσι παραχωροῦν τήν εξουσία στόν πα-
τέρα. Η δομή αυτή δέν είναι άποκλειστικό γνώρισμα της "οίκογέ-
νειας", είναι επίσης ή βασική δομή της εξουσίας, της κυριαρχίας,
στό επίπεδο του ατομικοῦ άσυνείδητου. Έδραιώνεται συνεχώς μέσα
στην κοινωνία και πάνω σ'αυτήν άκριβώς τή βάση συγκροτείται τό ά-
τομικό άσυνείδητο. Βρίσκουμε στόν έξωτερικό κόσμο αυτό πού έχου-
με μέσα μας. Και τό έχουμε μέσα μας γιατί ή κοινωνία δομεΐται ως
κοινωνία έδραιώνοντας ως αναγκαία μιάν ένδεχομενική σχέση: τήν ά-
παγόρευση της αίμομιξίας, τό νόμο, τήν πατρική εικόνα. Αυτές οί
έρμηνειες δέν άναιροῦν τίς κοινωνιολογικές, οικονομικές και ίστο-
ρικές αίτίες της λειτουργίας της εξουσίας και της γραφειοκρατίας,
άλλά προσπαθοῦν νά κάνουν τή σύνδεση ή τή συνάρθρωση άνάμεσα στό
άσυνείδητο επίπεδο και τήν "πραγματικότητα" έτσι όπως μās παρου-
σιάζεται και ή όποία δέν είναι παρά καθαρά κοινωνικό οίκοδόμημα.

Ό σιδερένιος νόμος της όλιγαρχίας και ό πατρικός νόμος σέ κά-
θε ατομικό πεπρωμένο και στην ιστορία κάθε όργάνωσης αναδομοῦν-
ται άμοιβαία¹¹. Η ομάδα συγγένειας μās δείχνει ξεκάθαρα τή συναι-
σθηματική μήτρα της εξουσίας.

Οί δυσκολίες κάθε μικρής ομάδας — άκόμη και άναρχικής! — ό-

10. Maitron, στό Έδιο, σ. 79.

11. Βλ. Μ. Μπρύντον, "Τό Παράλογο στην Πολιτική", Μετ.: Ν. Μπαλή, Έκ-
δόσεις Διεθνούς Βιβλιοθήκη, Αθήνα 1974.

που οι αποφάσεις λαμβάνονται ομόφωνα (δέν υπάρχει πλειοψηφία και μειοψηφία), όπου τα άτομα αγωνίζονται ενάντια στον καταμερισμό της εργασίας κι όπου η ανάθεση των υπευθυνοτήτων καθορίζεται απ' την έκ περιτροπής ανάληψη των καθηκόντων — όπως στη δική μας ομάδα, λογουχάρη — περιλαμβάνουν επίσης κάποια πλευρά του αγώνα για την εξουσία αν τίς αναλύσουμε στο επίπεδο "αυτού που δέλεγεται", του ασυνείδητου, αυτού που λείπει για να γίνουν κατανοητά όσα συμβαίνουν.

Σ' αυτά τα πλαίσια, "η γυναίκα" και "η γνώση" — ως αντικείμενα μιας συμβολικής δομής και όχι, φυσικά, αυτή ή εκείνη η γυναίκα, αυτή ή εκείνη η συγκεκριμένη γνώση — είναι τα σημασιοδοτικά στοιχεία μιας ασυνείδητης κατάστασης που είναι βαθιά ριζωμένη στη δομή της εξουσίας και ή οποία, με τη σειρά της, επιβάλλει το ριζικό διαχωρισμό ανάμεσα σε κυρίαρχους και κυριαρχούμενους. Ίδιοκτησία, ζήλεια, σεξουαλικότητα, εξουσία, κυριαρχία, όλα αυτά είναι οι διαφορετικοί όροι που, συνδεδεμένοι με διαφορετικό τρόπο ο ένας με τον άλλο, υφαίνουν τον ιστό πάνω στον οποίο αναπαράγεται αδιάκοπα η ταξική κοινωνία.

Ακόμη και αν οι αναρχικοί έχουν συνείδηση αυτής της κατάστασης, ή συνείδηση αυτή δέν μπορεί να είναι παρά μόνο μερική: τό αντίθετο θά σήμαινε ότι ξεφεύγουν από την ιστορία: δέν μπορούν να ξεφύγουν ολότελα απ' τίς κοινωνικές συνθήκες που καθορίζει ή πάλη των τάξεων, ή κατάσταση της γυναίκας και ή ασυνείδητη έσωτερίκευση της εξουσίας¹².

Παρόλο που αυτή ή πλευρά της κυριαρχίας έγινε αντιληπτή απ' τίς άπαρχές κιόλας του αναρχικού κινήματος¹³, μόνο σήμερα γίνεται αντιληπτή μ' όλη ή σημασία της (πράγμα που δέ θά μπορούσε να συμβεί πριν τον Φρόυντ). Κυρίως χάρη στην κριτική της καθημερινής ζωής και ιδιαίτερα χάρη στη δράση των διαφόρων κινήματων απελευθέρωσης των γυναικών, ή βαθύτερη σημασιοδότηση της κυριαρχίας γίνεται πιά όλοφάνερη και αρχίζει ν' άποτελεί μέρος του επαναστατικού προγράμματος.

Δέν μπορεί να είναι κανείς αναρχικός στη C.N.T. και πατριαρχικός στο σπίτι του. Αυτή ή διάσταση των κοινωνικών σχέσεων αναπαράγει την κοινωνική εξουσία. Τώρα, τουλάχιστον, τό ξέρουμε.

Στό πρώτο τεύχος του *La Lanterne Noire*, μ' άφορμή τον κοινωνικό και τεχνικό καταμερισμό της εργασίας και ειδικότερα τό διαχωρισμό διευθυνόντων-διευθυνόμενων, μπορεί κανείς να διαβάσει κάτω απ' τον τίτλο "Οί Κοινές μας θέσεις": "Από δώ και πέρα, μπορούμε ν' αγωνιζόμαστε ενάντια σ' αυτούς τους καταμερισμούς ακόμα και μέσα στην ομάδα μας, άφοϋ ξέρουμε ότι ή λύση δέ θά μπορούσε να εί-

12. Μιλώντας για την τυραννία ο La Boetie λέει: "Τύ κακό θά μπορούσε να σ' κάνει αν δέ συγκαλύπτατε έσεΐς οι ίδιοι τον κλέφτη που σ' ληστεύει, αν δέν είσαστε συνένοχοι του φονιά που σ' φονεύει και προδότες του ίδιου σας του έαυτού;". Βλ. *Le discours de la servitude volontaire*, Payot, Παρίσι 1976, σ. 196.

"{Η έπυρροή της κοινωνίας}... περιβάλλει τον άνθρωπο απ' τη γέννησή του, τον διαπερνά, διεισδύει μέσα του και άποτελεί τη βάση της άτομικής του ύπαρξης: έτσι που ο καθένας είναι κατά κάποιο τρόπο συνένοχός της ενάντια στον ίδιο του τον έαυτό, τίς περισσότερες φορές χωρίς να τό υποπεύεται." Μ. Μπακούνιν, "Θεός και Κράτος", Μετ: Θ. Μιχαήλ, Έκδ. Διεθνής Βιβλιοθήκη, Αθήνα 1974, σ. 106.

13. "Είμαστε επίσης έχθροί της πατριαρχικής και νομικής εξουσίας των συζύγων πάνω στις γυναίκες, των γονέων πάνω στα παιδιά: κι αυτό έπειδή ή ιστορία μ'ς διδάσκει ότι ο δεσποτισμός στην οίκογένεια είναι τό σπέρμα του πολιτικού δεσποτισμού στο κράτος", 1871. Μ. Μπακούνιν, "Επιστολή προς τους συντάκτες του *Proletario Italiano*". Βλ. *Oeuvres Complètes*, τόμος 2, σ. 58.

ναι οὔτε ἀτομικιστική, οὔτε τό γκρουπούσκουλο, οὔτε βολонταριστική. Μολονότι ἀπαραίτητες, οἱ ἀλλαγές στό ἐπίπεδο τῶν διαπροσωπικῶν σχέσεων εἶναι ἀναγκαστικά μερικές. Γιά νά γίνει μιά ἀλλαγή σέ βάθος, πρέπει ν' ἀλλάξουμε ταυτόχρονα τό δομικό πλαίσιο τοῦ καπιταλιστικοῦ τρόπου παραγωγῆς καί τοῦ κράτους. Μέ ἄλλα λόγια, στή σημερινή ἱστορική κατάσταση, ἡ Ἐπανάσταση ἀπαιτεῖ μιά συλλογική ἐξεγερσιακή φάση".

Πιο συγκεκριμένα, πιστεύω ὅτι δέν ἔχουμε νά διαλέξουμε ἀνάμεσα στήν Ὁργάνωση μέ κεφαλαῖο Ὁ καί τήν ὁμάδα συγγένειας — ἀκόμη λιγότερο, φυσικά, τήν ἀδράνεια, τήν παθητικότητα, ὅσο κριτική καί στοχαστική κι ἂν εἶναι, ἐκείνων πού περιμένουν ὅτι τό πραγματικό κίνημα θά τούς χτυπήσει τήν πόρτα — ἀλλά πρέπει ν' ἀποκτήσουμε συνείδηση τῶν προβλημάτων (νά διατυπώσουμε τήν κριτική θεωρία) καί νά συμμετάσχουμε στίς διάφορες ὀργανωτικές μορφές πού μᾶς προσφέρει ἡ κοινωνική κατάσταση σέ ἄμεση σχέση μέ τό ἐπαναστατικό μας πρόγραμμα (ἁρμονία μέσων καί σκοπῶν).

Ἡ πολιτική κυριαρχία, τό κράτος, δέν ἐπιτρέπει σέ κανένα νά ἀπαλλαγεῖ ἀπ'τό εἶδος τῶν κοινωνικῶν σχέσεων πού ἐπιβάλλει ἡ ὑπαρξή της· μπορούμε ν' ἀγωνιστοῦμε ἐνάντιά της καί νά περιορίσουμε στό ἐλάχιστο τίς ἐπιπτώσεις της στίς σχέσεις μεταξύ συντρόφων, ἀλλά δέν μπορούμε νά τήν ἀρνηθοῦμε στήν πράξη καί νά συνεχίσουμε νά ζοῦμε. Γι'αὐτό ἀκριβῶς, ἡ καθημερινή ζωή εἶναι σαφῶς ρεφορμιστική. Γι'αὐτό ἀκριβῶς ἡ "διαπαιδαγώγηση" δέν εἶναι κάτι ἐφικτό. Γι'αὐτό ἀκριβῶς εἶναι ἀναγκαῖα ἡ ἐπαναστατική στιγμή (ἡ συλλογική ἐξεγερσιακή δράση). Μόνο μέσα ἀπ'τή δράση, πού ὁ χρόνος της εἶναι μόνο τό παρόν καί τίποτ' ἄλλο, μπορεί τό ἐπαναστατικό πρόγραμμα νά εἰσχωρήσει στό σύστημα καί νά μεταβάλλει τά ὅρια τοῦ ἐφικτοῦ. Νά δημιουργήσει, δηλαδή, μιάν ἄλλη πραγματικότητα.

3. Η ΕΦΙΚΤΗ ΟΡΓΑΝΩΣΗ

Γιά νά ἐπανεέλθουμε στή βασική πλευρά τοῦ ὅλου προβλήματος, θά πῶ: ἡ ἐφικτή ὀργάνωση γιά τούς ἀναρχικούς εἶναι στενά συνδεδεμένη μέ τό βαθμό συνείδησης τοῦ ἐργατικοῦ καί ἀγροτικοῦ κινήματος μέσα στά πλαίσια τῆς πάλης τῶν τάξεων σέ μιά συγκεκριμένη στιγμή.

Σήμερα, ἡ κατάσταση στή Γαλλία χαρακτηρίζεται ἀπό τήν αὐξανόμενη δυσἀρέσκεια διαφόρων στρωμάτων τοῦ πληθυσμοῦ καί εἰδικότερα ἀπ'τήν αὐξανόμενη ἐργατική ἀγωνιστικότητα πού συχνά ξεπερνάει τά συνδικαλιστικά πλαίσια.

Ἡ ἐπιρροή τῶν ρεφορμιστικῶν συνδικαλιστικῶν ὀργανώσεων εἶναι τεράστια καί ἡ λειτουργία ἐλέγχου πού ἀσκοῦν στό ἐσωτερικό τοῦ καπιταλιστικοῦ συστήματος γίνεται ὁλοένα καί πιο φανερή. Ὡστόσο, θά πρέπει ν' ἀκολουθήσουν: στό βαθμό πού ἀναπτύσσεται τό κίνημα τῶν ἄγριων ἀπεργιῶν καί δημιουργοῦνται οἱ συνθήκες μιᾶς ἐπαναστατικῆς διαδικασίας. Ἡ κρίση τοῦ καπιταλιστικοῦ συστήματος καί ὁ διεθνῆς συσχετισμός δυνάμεων, πού καταστρέφει τήν πλασματική καί ἀρνητική "ἐπαναστατική" εἰκόνα τῶν λεγόμενων κομμουνιστικῶν χωρῶν, διευκολύνουν τή διαδικασία.

Ἄν ἐξελιχθεῖ αὕτη ἡ κατάσταση, ἡ ὑπαρξη ἐπαφῆς ἀνάμεσα στίς διαφορετικές ἀναρχικές ὁμάδες θά εἶναι ὁλοένα καί πιο ἀναγκαῖα γιά νά μπορέσουμε νά ἐπέμβουμε μέ κάποια ἀποτελεσματικότητα καί ταυτόχρονα γιά νά καταστεῖ ἐφικτή μιά κοινή στρατηγική μέ βάση τήν ἀνταλλαγή τῶν ἀναλύσεων καί τῶν πληροφοριῶν σχετικά μέ αὐτήν τήν κοινωνική πραγματικότητα. Κοινή στρατηγική δέν σημαίνει ἐνιαία οὔτε καί μοναδική στρατηγική ἀλλά ἀπλά, κατά τή γνώμη μου, τή δυνατότητα αὐτόνομης ἀνάπτυξης τῶν διαφορετικῶν ὁμάδων τοῦ ἀναρχικοῦ κινήματος οἱ ὁποῖες, παράλληλα, στηρίζονται στήν ὁλότητα τοῦ ἐπαναστατικοῦ κι ἀντιεξουσιαστικοῦ κινήματος.

σ' ἐθνικό ἢ διεθνές ἐπίπεδο δὲν ἐπαρκεῖ τόσο σέ σχέση μέ τήν πραγματική κατάσταση τῶν διαφόρων ομάδων καί ρευμάτων τοῦ ἀναρχισμοῦ ὅσο καί σέ σχέση μέ τό βαθμό δόμησης τοῦ ἐπαναστατικοῦ κινήματος. Ἀντίθετα, ἐκεῖνο πού εἶναι ἀπαραίτητο εἶναι ἡ σύνδεση μεταξύ τῶν ομάδων — γεγονός πού θά ἐπιτρέψει τήν ἀλληλοενημέρωση ἢ τήν ἀνταλλαγή ἐμπειριῶν, καί θά δώσει τή δυνατότητα δημιουργίας ἐπιμέρους ὁργανώσεων μέ πιό συγκεκριμένους στόχους δράσης ἢ/καί ἄμυνας.

Ὅσο γιά τό βασικό πρόβλημα πού ἐμφανίζεται συνήθως ὅταν τίθεται τό θέμα τῆς κριτικῆς τῆς ὁργάνωσης, δηλαδή, τό πρόβλημα τῆς ἐξουσίας, τῆς κυριαρχίας, ἡ ἀπάντησή μου εἶναι ξεκάθαρη. Ἡ πολιτική ἐξουσία καί ἡ κυριαρχία τόσο στό ἐπίπεδο τοῦ κράτους ὅσο καί τοῦ ζευγαριοῦ — καθώς καί σ' αὐτό τῆς ομάδας συγγένειας — ἀποτελοῦν στοιχεῖα τῆς καταπιεστικῆς κοινωνίας στό σύνολό της. Μέσα στά πλαίσια αὐτῆς ἀκριβῶς τῆς κοινωνίας πρέπει νά δημιουργηθεῖ τό ἐπαναστατικό κίνημα πού θά τήν καταστρέψει γιά νά δώσει τή θέση της σέ μιᾶ νέα κοινωνική ἐξέλιξη χωρίς οἰκονομική ἐκμετάλλευση οὔτε καί πολιτική κυριαρχία. Μόνον ἡ συλλογική καί ἐπαναστατική δράση μπορεῖ νά δημιουργήσῃ τίς συνθῆκες ἑνός νέου καθεορισμοῦ τῶν κοινωνικῶν σχέσεων, τίς συνθῆκες μιᾶς βαθιᾶς ἀλλαγῆς πρός τήν κατεύθυνση τῆς μή ἐξουσιαστικῆς κοινωνικῆς ὁργάνωσης.

Ἡ καθημερινή κριτική τῆς ἐξουσίας θέτει τίς βάσεις τοῦ ἐπαναστατικοῦ προγράμματος καί μεταβάλλει τά θεωρητικά ὅρια τῆς "ἐφικτῆς συνείδησης". Ἄλλά τήν κοινωνική κυριαρχία πρέπει νά τήν καταπολεμήσουμε στό κοινωνικό ἐπίπεδο, στό ἐπίπεδο τοῦ κράτους, καί μόνον ἡ ὑπαρξη ἑνός ἀντιεξουσιαστικοῦ, ἐπαναστατικοῦ, συλλογικοῦ κινήματος πού εἶναι ἱκανό νά ὁδηγήσῃ σέ μιᾶ ἐπαναστατική κατάσταση θά μπορέσῃ νά δημιουργήσῃ μιᾶ ἄλλη κοινωνία χωρίς ἀφέντες καί δούλους.

Τό ἐφικτό εἶδος ὁργάνωσης τῶν ἀναρχικῶν ἐξαρτᾶται ἄμεσα ἀπ' τήν ὑπαρξη ἢ τή μή ὑπαρξη αὐτοῦ τοῦ ἐπαναστατικοῦ κινήματος. Αὐτή ἡ ὁργάνωση εἶναι, ἐπιπλέον, θεμελιακό στοιχεῖο γιά τή διαμόρφωση ἑνός ἀντιεξουσιαστικοῦ προγράμματος πού θά μπορεῖ νά ἐκφράζεται ἀπό τό μαζικό κίνημα καί νά εἶναι ἡ ἔκφραση αὐτοῦ τοῦ μαζικοῦ κινήματος.

Σέ περιόδους ὑποχώρησης καί ἀδράνειας, τό οὐτοπικό περιεχόμενο τοῦ ἐπαναστατικοῦ προγράμματος καθορίζει τήν ἀπομόνωση, τόν ἐσωτερισμό καί τό χιλιασμό τῶν ομάδων, πού τόσο συχνά καταγγέλλονται ἀπ' τοὺς βδελυροὺς νεκροθάφτες τοῦ ἀναρχισμοῦ. Ἀλλ' ἀκόμη καί τότε, σ' αὐτές τίς περιόδους πού εἶναι κενές ἱστορίας, "ἐνδέχεται νά ὑπάρχουν ὀρισμένοι πού τό ἔργο τους δὲν πρόκειται νά χαθεῖ — τίποτα δέ χάνεται σ' αὐτόν τόν κόσμο — ἀκόμα καί οἱ σταγόνες τοῦ νεροῦ, ὅσο ἀόρατες κι ἂν εἶναι, φτιάχνουν ἕναν ὠκεανό"¹⁴.

Σ' ἐπαναστατικές περιόδους ἢ ὅταν, ὅπως σήμερα, ἀρχίζει ἡ ἀναδίπλωση, οἱ ομάδες ἀνοίγονται, διευρύνονται καί ξανασυνδέονται μέχρι νά ἐπανενωθοῦν, μέσα ἀπ' τή δράση, μέ τό μαζικό κίνημα. Ἡ ἀπελευθέρωση τῶν ἐργαζομένων θά εἶναι ἔργο τῶν ἴδιων τῶν ἐργαζομένων καί ἡ ὁργάνωση τῆς μελλοντικῆς κοινωνίας θά εἶναι ἔργο τῶν ἀνθρώπων πού θά τή ζήσουν.

I.L.N. — N.

14. Μπακούνιν, ἐπιστολή πρὸς τόν Elisée Reclus, Λουγκάνο 1875· βλ.: A. Lehning, *Michel Bakounine et les autres*, 10/18, σ. 342.

Η ΟΡΓΑΝΩΣΗ ΩΣ ΣΥΝΕΠΕΙΑ ΤΗΣ ΠΡΑΚΤΙΚΗΣ

Γιατί άρχισε σήμερα αυτή ή συζήτηση για τό πρόβλημα τής όργάνωσης; Για πάρα πολλούς, έξαιτίας μιās ανάγκης νά διευρυνθει ό όρίζοντας τών δυνατοτήτων πληροφόρησης, βοήθειας καί, ένδεχομένως, κοινής πρακτικής. Γιατί τό κεφάλαιο έχει γενικεύσει απόλυτα τήν κυριαρχία του καί, έπομένως, τά προβλήματα τίθενται σέ διεθνές επίπεδο. Γιατί ύπάρχει έπίσης μιá αύξανόμενη ένίσχυση τών προνομίων του σύγχρονου κράτους — πράγμα πού είναι επικίνδυνο για κά-θε χειραφέτηση.

Πάντα, όμως, για'αυτούς τούς λόγους έτίθετο τό πρόβλημα τής όργάνωσης καί ποτέ δέν επιλύθηκε ή μάλλον ποτέ δέν έγινε δυνατό νά επιλυθει. Τότε, λοιπόν, γιατί;

Γιατί πάντα προχωρούσαμε μέ τό κεφάλι κάτω, θέταμε τό πρόβλημα ά νά πο δα θεωρώντας τήν όργάνωση ως προϋπόθεση καί όχι ως συνέπεια τής πρακτικής.

Η Ιστορία έρχεται νά καλύψει τό κενό. Τό 1917, τό 1936, καί ή Γερμανία του 1921. Δεμένοι μέ τήν έποχή τών μεγάλων ήμερών πού δέ βιώθηκαν μέ μιá σχεδόν θρησκευτική έπαναληπτικότητα, οί "φλεγόμενοι από άνυπομονησία για τήν όργάνωση" ψιλοκοσκινίζουν τούς σκουπιδοντενεκέδες τής ιστορίας: όργανώνονται! Καί μετά φαντάζονται ότι θ'άρχισει κάποια πρακτική, όσο σκουριασμένοι κι άν είναι οί μηχανισμοί. Πρόκειται για καθαρά λενινιστικό τρόπο αντίληψης, μ'όλα όσα συνεπάγεται κάτι τέτοιο από θεωρητική καί πρακτική άποψη: ή επανάσταση είναι πρόβλημα επαναστατικών όργανώσεων, πρέπει νά στρατολογήσουμε μέλη, κτλ. Κάθε μορφή του παρελθόντος έχει τούς θαυμαστές της καί κατέχει τή θέση προοπτικής — φεντεραλισμός ένάντια στό συγκεντρωτισμό, συνδικάτο ένάντια στό κόμμα, εργατικά συμβούλια, κτλ.

Αλλά ακόμη κι αυτές οί επαναστατικές όργανώσεις του παρελθόντος ήταν μάλλον προϋόντα παρά συντελεστές αυτού του άγώνα· ή ζωή τους πήγαζε άπ'αυτόν τόν άγώνα καί ζούσαν χάρη στή γενική συνένωση. Η δύναμη, ή ύπαρξη αυτών τών όμαδικών σχηματισμών, από τούς όποιους δέ θά βρούμε σήμερα παρά μόνο τά "έντυπα" υπολείμματα τους, βασίζονταν στίς κοινότητες, στίς πόλεις, στά εργοστάσια· πυρήνες προλεταρίων πού αντιμετώπιζαν μέ τά άμεσα καί συγκεκριμένα καθήκοντα ένωναν τίς δυνάμεις τους για νά δράσουν ένάντια στίς παλιές κοινωνικές σχέσεις. Σ'αυτό τό επίπεδο τής καθημερινής τους ύπαρξης. Τίποτα άπ'όλα αυτά δέν πήγαζε άπό κάποια πολιτική Όργάνωση πού προϋπήρχε του πραγματικού άγώνα. Καί όταν συνέβαινε κάτι τέτοιο (έτσι νά δράσετε!) έρχόταν ή καταστροφή. Αποκομμένες άπ'αυτό τό πραγματικό κίνημα, οί όργανώσεις ήταν σάν τό άκρωτηριασμένο μέλος ενός σώματος, καταδικασμένες νά σβήσουν ή νά συντηρηθοϋν τεχνητά στή ζωή, σάν σέκτες. Η ιστορία πάλι μάς διδάσκει αυτή τή διαλεκτική σχέση ανάμεσα στή θεωρία καί τήν πρακτική, στήν πρακτική καί τήν όργάνωσή της. Γιατί θά ήταν διαφορετικά σήμερα; Καί ή κρίση του σύγχρονου άριστερισμού, τό 1976, μιá κρίση έλευθέρια κή ς ιδεολογίας, εκφράζει μέ σαφήνεια τό πόσο έλάχιστα πραγματική είναι αυτή ή άφηρημένη επανάληψη, αυτή ή διάσταση ανάμεσα στήν πραγματική ζωή καί τήν άφηρημένη καλή θέληση. Η κοινωνική καταγωγή αυτού του κινήματος (οϋσιαστικά διανοουμενίστικου, γυμνασιακού, πανεπιστημιακού) δέν είναι άγνωστη. Η πλήρης απομάκρυνση άπ'τήν πραγματικότητα καθώς καί ή "άνατρεπτική κουλτούρα" παίρνουν τή θέση τής κοινωνικής πραγματικότητας.

Η αίτία τής μόνιμης άποτυχίας τών προσπαθειών για όργανωτική συσπείρωση είναι ή έξής: δέν όργανώνουμε τήν Ίδέα αλλά τήν κοινότητα τών πρακτικών μας άναγκών.

Αὐτές οἱ ἀνάγκες, αὐτή ἡ ἐξέγερση ἐνάντια στήν ὑπάρχουσα τάξη πραγμάτων γεννιοῦνται, ἀναπαράγονται καθημερινά στόν καθένα. Μπορεῖ νά καταχωνιαστοῦν, νά θαφτοῦν· μπορεῖ νά καταλήξουν σέ μιὰ ὑπαρξιακή σούπα· ἀλλά μπορεῖ καί νά ἐνεργοποιηθοῦν, νά ἐκφραστοῦν. Ὅποιος θέσει, λοιπόν, τότε μ' ὅλη τήν πρέπουσα συνοχή τό ζήτημα τῆς προσωπικῆς ἀνυποταγῆς του θά θέσει ταυτόχρονα καί τό πρόβλημα τῶν μέσων πού τοῦ χρειάζονται: ἔτσι ἀπλά, ὅπως βρίσκουμε τόν τρόπο νά φᾶμε ὅταν πεινάμε. Τότε ἀκριβῶς μπορεῖ νά πραγματοποιηθεῖ καί ἡ συνάντηση μέ τούς ἄλλους: μέσω μιᾶς κριτικῆς τοῦ ὑπάρχοντος κόσμου ἡ ὁποία, ἐπειδὴ ἔχει ἐκφραστεῖ, εὐνοεῖ τή σύμπτωση τῶν κοινῶν συμφερόντων καί βλέψεων. Καί γιά νά γίνει κάτι τέτοιο, μπορεῖ νά ξεκινήσει κανεῖς ἀπ' τήν ἴδια τήν πολυκατοικία ἢ τή γειτονιά στήν ὁποία μένει. Αὐτά τουλάχιστον εἶναι πράγματα πού τά ξέρει καλύτερα ἀπ' ὅ,τι τό τί συμβαίνει στή Λατινική Ἀμερική.

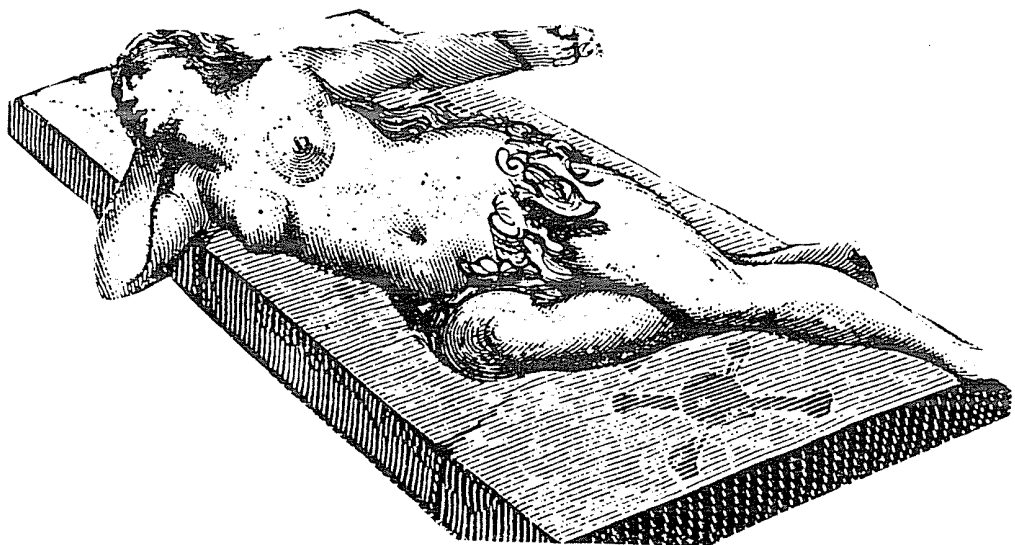
Τότε καί μόνο τότε μπορεῖ νά ὑπάρξει κάποιο ἐνδιαφέρον γιά νά συναντήσουμε κι ἄλλους προλετάριους γιά τούς ὁποίους ξέρουμε ὅτι ἔχουν τίς ἴδιες μ' ἐμᾶς ἀνάγκες γι' ἀγώνα, ὅτι μποροῦν νά βοηθήσουν στό ξεπέρασμα αὐτῆς ἡ ἐκείνης τῆς δυσκολίας. Κάθε συσπείρωση μέ τούς ἄλλους δέν μπορεῖ νά εἶναι παρά μόνον ἰδιοτελής.

Σ' αὐτές τίς συνθῆκες, ἡ αὐτονομία τοῦ καθένα, ἡ ἀνάληψη εὐθυνῶν ἀπ' τόν καθένα, εἶναι ἀναμφίβολα τό καλύτερο μέσο γιά νά προχωρήσουμε πιό πέρα: γιατί ἀφοῦ καθένας θά ξέρει νά περπατάει δέ θά ἐμποδίζει τούς ἄλλους.

Ἄν σήμερα ὑπάρχει ἀκόμη ΚΑΠΟΙΟ πρόβλημα ὁργάνωσης, αὐτό ὀφείλεται στό ὅτι ἔχει ἀντιστραφεῖ ἡ πραγματικότητα καί ἔχει ἐκτραπεῖ τό περιεχόμενο μιᾶς τέτοιας ἀναζήτησης. Ἐκεῖνο πού θά ἔπρεπε νά ἐξεταστεῖ, αὐτό γιά τό ὁποῖο θά ἔπρεπε νά πληροφορηθοῦμε εἶναι μᾶλλον τό ἄν ὑπάρχει ἢ ὄχι μιὰ πρακτική ἀγώνων ἐνάντια στήν ἐπιβίωση καί τούς θεσμούς της, τί μέσα χρησιμοποιοῦμε ἢ δέ χρησιμοποιοῦμε, τί προοπτικές ἀνακαλύπτουμε, ποιές εἶναι οἱ ἀναγκαιότητες τοῦ καθένα. Πρόκειται ἐπομένως γιά τό οὐσιαστικό περιεχόμενο, γι' αὐτή καθαυτή τήν ἀνατρεπτική δημιουργικότητα· ΑΡΑ, γιά τά μέσα πραγμάτωσης αὐτῆς τῆς δημιουργικότητος πού πρέπει, κατά τή γνώμη μας, νά χρησιμοποιήσουμε. Ἡ μεταξύ μας σχέση δέν μπορεῖ νά εἶναι πραγματική παρά μόνον ἄν βασίζεται σ' αὐτοῦ τοῦ εἴδους τή συμφωνία. Ἡ θετική κατάληξή της δημιουργεῖ πραγματικά μιὰ σχέση ἐμπιστοσύνης, ἐνδιαφέροντος καί συνέχειας: κάτι τέτοιο, ὅμως, δέ σημαίνει ὅτι ἡ σχέση αὐτή εἶναι συστηματική, τυποποιημένη.

Αὐτή εἶναι, κατά τή γνώμη μας, ἡ πραγματική βάση τῆς συζήτησης πού πρέπει νά γίνει. Καί σ' αὐτή τή συζήτηση δέν ἔχει θέση ἡ ἀντίληψη τῆς "ὁργάνωσης" ὡς καθαρῆς ιδέας.

Groupe "Imprimerie 34"

ΣΧΕΤΙΚΑ ΜΕ ΤΙΣ ΟΜΑΔΕΣ ΣΥΓΓΕΝΕΙΑΣ

ΛΟΥΪΣ ΜΕΡΘΙΕ ΒΕΓΑ

Τά περισσότερα κείμενα πού αναφέρονται στίς ομάδες συγγένειας στά πλαίσια τοῦ ἀναρχικοῦ κινήματος — ἐννοῶ ἐκεῖνα πού ἔχουν γραφεῖ ἀπό ἀγωνιστές τοῦ κινήματος — εἶναι μᾶλλον μαρτυρίες παρά θεωρητικοί ὁρισμοί. Καί ἐπειδή οἱ πραγματικές καταστάσεις εἶναι ἀπειράριθμες καί σπάνια ταυτόσημες, εἶναι ἐπόμενο τά χαρακτηριστικά πού συνήθως προβάλλονται νά μήν εἶναι πάντα τά ἴδια. "Ἀς δοῦμε, ὅμως, ποιὰ εἶναι τά κοινά σημεῖα στά ὁποῖα συμπίπτουν πολλοί συγγραφεῖς — ἀπ' αὐτούς, τουλάχιστον, πού ἐγώ γνωρίζω — ὅταν προσπαθοῦν νά ὀρίσουν τίς ομάδες συγγένειας.

Αὕτη καθαυτή ἡ ἰδέα τῆς συγγένειας δέν ἔχει διευκρινιστεῖ ἐντελῶς. Συγγένεια ἰδεῶν ἢ συγγένεια ἀνθρώπινων ἰδιοσυγκρασιῶν; "Ἡ ἀναγκαστικά καί τά δύο; Στούς κύκλους τῶν ἀναρχικῶν, λέει ὁ Σεμπαστιέν Φόρ¹, ἡ λέξη συγγένεια "ἐκφράζει τήν τάση πού ὠθεῖ τοὺς ἀνθρώπους νά συσπειρῶνται μέ βάση τήν ὁμοιότητα τῶν ἐπιθυμιῶν, τή συμφωνία ὡς πρὸς τήν ἰδιοσυγκρασία καί τίς ἰδέες τους. Καί, μέσα στά πλαίσια τῆς ἐλευθεριακῆς σκέψης καί δράσης, οἱ ἀναρχικοί ἀντιπαραθέτουν τόν αὐθορμητισμό καί τήν αὐτονομία, στοιχεῖα μέ βάση τά ὁποῖα πραγματοποιοῦνται αὐτές οἱ προσεγγίσεις καί δημιουργοῦνται αὐτές οἱ ομάδες, στήν ὑποχρεωτική συνοχή καί τήν καταναγκαστική συνένωση πού καθορίζονται ἀπ' τό ὑφιστάμενο κοινωνικό περιβάλλον". Ὡστόσο, δέν εἶναι τόσο ξεκάθαρη αὕτη ἡ ἐξήγηση· γιατί μπορεῖ κανεὶς ν' ἀναρωτηθεῖ: πῶς, δηλαδή, ξεφεύγουν οἱ ἀναρχικοί ἀπ' τό "ὑφιστάμενο κοινωνικό περιβάλλον";

Ὁ Μ. Μπούκτσιν ἀναζητᾷ τήν ἱστορική καταγωγή τῆς ομάδας συγγένειας καί, κατά παράδοξο τρόπο, τήν ἀνακαλύπτει σέ μιά σχετική πρόσφατη ἐποχή, στήν Ἰσπανία: "Ἡ ἀγγλική ἐκφραση *affinity group* ἀποτελεῖ μετάφραση τοῦ *grupo de afinidad*, πού στήν Ἰσπανία σήμαινε τό βασικό ὁργανωτικό κύτταρο τῆς Ἰβηρικῆς Ἀναρχικῆς Ὁμοσπονδίας, τοῦ πυρήνα τῶν πιό ἰδεαλιστῶν ἀγωνιστῶν τῆς CNT, τῆς μεγάλης ἀναρχοσυνδικαλιστικῆς συνομοσπονδίας"². Ὁ ὁρισμός του εἶναι πολὺ πρωτότυπος: "Ἕνα νέο εἶδος διευρυμένης οἰκογένειας, στήν ὁποία οἱ δεσμοί συγγένειας ἀντικαθίστανται μέ τίς στενές ἀνθρώπινες σχέσεις πού βασίζονται στίς κοινές ἐπαναστατικές ἰδέες καί στήν κοινή ἐπαναστατική πρακτική". Ἐδῶ ἐπανεμφανίζεται ἡ συγγένεια τῶν ἰδεῶν, ἐνῶ ἡ συγγένεια ὡς πρὸς τή συμπεριφορά ἐκδηλώνεται σάν "ἐπαναστατικός τρόπος καθημερινῆς ζωῆς". Ἡ ομάδα "δημιουργεῖ ἕναν ἐλεύθερο χῶρο ὅπου οἱ ἐπαναστάτες μποροῦν νά ξαναφτιάξουν τοὺς ἐαυτούς τους, τόσο ὡς ἄτομα ὅσο καί ὡς κοινωνικά ὄντα". Πράγμα πού μᾶς ξαναφέρει, μέ μεγαλύτερη ἀκρίβεια, στίς παρατηρήσεις τοῦ γε-

Τό κείμενο τοῦ Louis Mercier Vega, *Sur les groupes d'affinité*, δημοσιεύτηκε τό 1978 στό τεῦχος 13 τοῦ περιοδικοῦ *Interrogations*, Τόρινο.

1. *Encyclopédie Anarchiste*. Βλ. λήμμα *affinité* (συγγένεια).
2. Μ. Μπούκτσιν, "Ἄκου Μαξλιστή!", Μετ.: "Ὁμιλος Βανδάλων Θεσ/κης, Ἐκδόσεις Διεθνῆς Βιβλιοθήκη, Ἀθήνα 1974, σ. 66-69 (σημείωση πάνω στά *grupos de afinidad*).

ρο-Σεμπαστιέν: ή ομάδα κατορθώνει νά ξεφύγει άπ'τό "κοινωνικό περιβάλλον". Ο Μπούκτσιν βεβαιώνει ότι μπορεί νά συγκρίνει τήν ομάδα συγγένειας, όπως λειτούργησε κατά τή δεκαετία του '30 στήν Ισπανία (τηρουμένων όλων τών αναλογιών και λαμβανομένων υπόψη τών συγκυριών), μέ τίς μορφές οργάνωσης πού υιοθετήθηκαν άπ'τούς βορειοαμερικανούς "ριζοσπάστες": "κοινόβια", "οίκογένειες", "κολεκτίβες".

Στήν περίπτωση τών αγωνιστών τών Όμόσπονδων Αναρχικών Όμάδων τής Ιταλίας, ή έμφαση δίνεται στίς κοινές ιδέες: οί παραδοσιακές ομάδες συγγένειας "έχουν κοινές ιδέες τόσο άπό γενική όσο και άπό πιο ειδική άποψη, μπορούν... νά έχουν συνοχή ως πρός τίς βασικές άρχές του άναρχισμού και νά είναι ταυτόχρονα αποτελεσματικές... ως πρός τή λήψη τών αποφάσεων"³. Ωστόσο, προσθέτουν: "ή ομάδα συγγένειας... έχει συγγένεια ως πρός τίς ιδέες και άπαιτεί έπίσης και τήν πλήρη ανάμιξη σέ προσωπικό επίπεδο — πράγμα πού είναι άπαραίτητο άν λάβουμε υπόψη μας ότι ή ομάδα δέν είναι μιά "έπιχείρηση" αλλά ή άπό κοινού βίωση τών αγώνων και τών συγκρούσεων, και σάν τέτοια άφορά και άπασχολεί μεγάλο μέρος τής προσωπικής ζωής του άτομου". Ξανασυναντάμε έδω τό διπλό χαρακτήρα τής ομάδας συγγένειας, άν και οί Ο.Α.Ο. αντιλαμβάνονται αύτήν τήν ομάδα ως "τό θεμελιακό οργάνωτικό βήμα" του άναρχισμού, δηλαδή, ένα βασικό στοιχείο για τή δημιουργία μιās όμοσπονδίας, ένω ό Μάρεϊ Μπούκτσιν λέει: "{οί ομάδες} μ πο ρ ο ύ ν εύκολα νά όμοσπονδιοποιηθούν..."

Μιά πρώτη παρατήρηση: οί συγγραφείς αυτοί αντιλαμβάνονται τήν ομάδα συγγένειας ως φυσική μορφή οργάνωσης και δέν ξεετάζουν τά πιθανά μειονεκτήματά της. Ξεκινούν άπό μιά διαπιστωμένη πραγματικότητα και έχουν τήν τάση ν'άνακαλύπτουν σ'αύτήν μόνο προτερήματα. Δέν τούς τίθεται τό πρόβλημα νά ξεετάσουν άν είναι ή κοινότητα τών ιδεών πού χρησιμεύει ως πόλος οργάνωτικής συσπείρωσης ή οί προσωπικές σχέσεις. "Αν, όμως, τό βασικό είναι ή κοινότητα τών άπόψεων, δέν μπορούμε νά καταλάβουμε σέ τί διαφέρει — περιορίζομαστε αποκλειστικά και μόνο στόν τρόπο συνένωσης — μιά άναρχική ομάδα άπ'όποιαδήποτε άλλη οργάνωση ιδεολογικού χαρακτήρα. "Αν αυτό πού κυριαρχεί είναι οί συναισθηματικοί δεσμοί, μέ βάση μιά περισσότερο ή λιγότερο καθαρή έλευθεριακή άποψη, τότε ή έσωτερική λειτουργία και ό λόγος ύπαρξης μιās ομάδας θά έχουν πολύ ειδικό χαρακτήρα.

Πράγματι, ή άοριστία όσον άφορά τήν καταγωγή και τούς σκοπούς τής ομάδας συγγένειας καθορίζει και τό διαφορούμενο ρόλο της: είναι στοιχείο επέμβασης στήν κοινωνία ή αντικοινωνία; Μέσα στήν κοινωνία ή έξω άπ'αύτήν; Έρώτηση πού δέν είναι κατ'ανάγκην κριτική, ούτε και έπιθετική, αλλά άπλά ζητά περισσότερες διευκρινίσεις.

Ένα δεύτερο στοιχείο για τόν όρισμό τών ομάδων συγγένειας είναι τό μέγεθός τους. Μπούκτσιν: "Κάθε ομάδα συγγένειας σκόπιμα κρατιέται μικρή ώστε νά έπιτρέπει όσο γίνεται πιο στενές σχέσεις ανάμεσα στά μέλη της", και "Λόγω τών χαρακτηριστικών της, ή ομάδα συγγένειας έχει τήν τάση νά ένεργεί μέ τρόπο μοριακό". Οί Όμόσπονδες Αναρχικές Όμάδες: "... ένας πυρήνας αγωνιστών πού είναι άρκετά μικρός ώστε νά διασφαλίζεται ή ένεργός συμμετοχή όλων στή διαδικασία λήψης τών αποφάσεων και άρκετά εύρύς για νά περιλαμβάνει ποικιλία προσωπικών έμπειριών και αγώνων". Έπίσης: "μόνον οί μικροί πυρήνες... μπορούν νά είναι συνεπείς και νά έχουν συνοχή..."

Νέα παρατήρηση και νέο έρώτημα: έφόσον οί ομάδες συγγένειας, για νά λειτουργούν καλά, δηλαδή, για νά μπορούν τά μέλη τους νά

3. Πρόγραμμα τών Όμόσπονδων Αναρχικών Όμάδων Ιταλίας, κεφ.: Όμάδες και Όμοσπονδίες. Βλ. προηγούμενες σελίδες.

συμμετέχουν ουσιαστικά στις αποφάσεις και τις δραστηριότητες, πρέπει να είναι μικρές, να περιλαμβάνουν πολύ μικρό αριθμό μελών — μήπως αυτό συμβαίνει γιατί κάθε πολυμελής οργάνωση έγκυμονεί τους κινδύνους της ιεραρχικοποίησης και της γραφειοκρατικοποίησης; Είναι πιθανό. Τότε, λοιπόν, αυτή η διαπίστωση θα πρέπει να ισχύει για κάθε "λαϊκή" οργάνωση και, επομένως, θα έχει πολύ σημαντικές συνέπειες για τον καθορισμό μιᾶς ἐλευθεριακῆς τακτικῆς ἢ στρατηγικῆς. Γιατί, τέλος, ἂν μεταξύ συντρόφων πρέπει να λαμβάνονται ὅλα τὰ μέτρα ὥστε ν' ἀποφεύγεται ὁ ἐκφυλισμός κυρίαρχοι/κυριαρχούμενοι, τότε ποιές προφυλάξεις θα πρέπει να λαμβάνονται στις ὁργανώσεις πού συγκεντρώνουν χιλιάδες ἀνθρώπινα ὄντα τὰ ὁποῖα δέν ὑποψιάζονται τοὺς ἐξουσιαστικούς κινδύνους; Ὁ Μπούκτσιν, λογουχάρη, λέει σχετικά μέ τις ὁμάδες συγγένειας: "...μποροῦν νά δημιουργοῦν προσωρινές ἐπιτροπές δράσης (σάν αὐτές τῶν γάλλων φοιτητῶν καί ἐργατῶν τό 1968) γιά νά συντονίζουν συγκεκριμένους στόχους. Πάνω ἀπ' ὅλα, ὅμως, οἱ ὁμάδες συγγένειας εἶναι ριζωμένες στό λαϊκό κίνημα". "Ἐνα λαϊκό κίνημα ἀδιάφθορο, ἄθῳο; Χωρίς κόμματα, χωρίς συγκεντρωτικά συνδικάτα, χωρίς ἡγέτες;

Ἐπομένως, ἐρχόμαστε στό τρίτο κοινό σημεῖο τῶν περισσότερων ὁρισμῶν: στό ρόλο τῶν ὁμάδων συγγένειας μέσα στήν κοινωνική ζωή. Κατά κάποιον τρόπο, συμπεραίνεται ἡ — ἰδεώδης — πρακτική τῶν ὁμάδων συγγένειας μέσα ἀπ' τήν — ἐξιδανικευμένη — εἰκόνα τῶν λαϊκῶν κινήματων. Σεμπασιέν Φόρ: "...ἄνθρωποι πού ἀνήκουν στήν ἴδια τάξη, πού συνδέονται ἀναγκαστικά χάρη στά κοινά τους συμφέροντα, πού ὑφίστανται τοὺς ἴδιους ἐξευτελισμούς, τις ἴδιες στερήσεις, πού ἔχουν τις ἴδιες ἀνάγκες, τις ἴδιες ἐπιθυμίες, πού ἐπομένως διαμορφώνουν σιγά-σιγά τήν ἴδια ἰδιοσυγκρασία καί τήν ἴδια νοοτροπία, πού ἡ καθημερινή τους ὑπαρξη καθορίζεται ἀπό τήν ἴδια ὑποδούλωση καί τήν ἴδια ἐκμετάλλευση, πού τὰ ὄνειρά τους, κάθε μέρα καί πῶς συγκεκριμένα, καταλήγουν στό ἴδιο ἰδανικό, πού πρέπει νά ἀγωνιστοῦν ἐνάντια στοὺς ἴδιους ἐχθρούς, πού βασανίζονται ἀπ' τοὺς ἴδιους τυράννους, πού βλέπουν τοὺς ἑαυτοὺς τους νά στενάζουν κάτω ἀπό τό νόμο τῶν ἰδίων ἀφεντικῶν καί νά γίνονται θύματα τῆς ἀπληστίας τῶν ἰδίων κερδοσκόπων. Οἱ ἄνθρωποι αὐτοί καταλήγουν σιγά-σιγά νά σκέφτονται, νά αἰσθάνονται, νά θέλουν, νά ἐνεργοῦν σέ συμφωνία καί ἀλληλεγγύη μεταξύ τους, νά ἐκπληρώνουν τὰ ἴδια καθήκοντα, ν' ἀναλαμβάνουν τις ἴδιες εὐθύνες, νά κάνουν τόν ἴδιο ἀγώνα καί νά ἐνώνουν τὰ πεπρωμένα τους σέ τέτοιο σημεῖο ὥστε, τόσο στή νίκη ὅσο καί στήν ἥττα, ἡ τύχη τοῦ καθένα νά εἶναι στενά συνδεδεμένη μέ τήν τύχη τῶν ὑπολοίπων: ἐκούσια συνοχή, ἐθελοντική συνένωση, κοινά ἀποδεκτὴ συσπείρωση. Ἐδῶ ἀκριβῶς ἐκδηλώνεται ὅλη ἡ δυναμική τῆς συγγένειας πού ἀπορρέει ἀπ' τήν ἀναλογία τῶν ἰδιοσυγκρασιῶν, τῆ συγγένεια τῶν ἐπιθυμιῶν, τῆ συμφωνία τῶν ἰδεῶν". Ὁ Μπούκτσιν: "Οἱ ὁμάδες συγγένειας θέλουν νά λειτουργοῦν ὡς καταλύτες μέσα στά πλαίσια τοῦ λαϊκοῦ κινήματος..."

Οἱ Ο.Α.Ο. προσφέρουν περισσότερες διευκρινίσεις τόσο ὡς πρὸς τή σχετικότητα τοῦ "αὐθόρμητα ἐλευθεριακοῦ" χαρακτήρα τῶν λαϊκῶν κινήματων ὅσο καί ὡς πρὸς τόν ἰδιαίτερο ρόλο τῶν ἀναρχικῶν ὁμάδων: "τό ξέσπασμα τῶν λαϊκῶν τάσεων γιά ἰσότητα καί ἐλευθερία εἶναι βραχύχρονο φαινόμενο, ἐκτός κι ἂν ἀποκτήσει τή δυνατότητα αὐτο-ἐκφρασης μέ ἀρκετές αὐτόνομες ὁργανώσεις"⁴. Πιό κάτω: "Οἱ ἀναγκαῖες ὑποκειμενικές συνθῆκες γιά μιᾶ ἐλευθεριακή κοινωνική ἐπανάσταση μποροῦν σχηματικά νά περιγραφοῦν σάν ἡ μάξιμουμ ἐφικτή ποσοτική καί ποιοτική ἀνάπτυξη τοῦ ἀναρχικοῦ κινήματος... καί τῆς ὁργανωμένης ἐλευθεριακῆς παρουσίας στήν κοινωνική σύγκρουση καί ἡ μάξιμουμ ἐφικτή διάδοση τῆς κριτικῆς ἐπίγνωσης καί τοῦ ἐξεγερσικοῦ πνεύματος ἐνάντια στήν ἐξουσία"⁵.

4. Πρόγραμμα τῶν Ὁμόσπονδων Ἀναρχικῶν Ὁμάδων Ἰταλίας, κες.: Ἡ Ἐλευθεριακή Ἐπανάσταση. Βλ. προηγούμενες σελίδες.

5. Στό ἴδιο, βλ. προηγούμενες σελίδες.

Κι έτσι, στις διαφορετικές αυτές έρμηνειες, έντοπίζουμε όρι-
σμένα κοινά χαρακτηριστικά: ή ομάδα συγγένειας είναι βασικό στοι-
χείο του άναρχικού κινήματος· ή συγγένεια είναι διπλή: ίδέες και
δεσμοί συντροφικότητας· συσπειρώνει μικρό άριθμό άγωνιστών· συν-
δέεται μέ τά λαϊκά κινήματα χειραφέτησης. Παρ'όλες αυτές τίς ό-
μοιότητες, όμως, καταλαβαίνουμε ότι οί σημασίες πού δίνονται στον
όρο είναι διαμετρικά αντίθετες, οί σκοποί διαφορετικοί, οί προο-
πτικές άνόμοιες. Όλοι παραδέχονται μιά πραγματική κατάσταση: τήν
ύπαρξη μιās παράδοσης ομάδων συγγένειας. Καί ξεκινούν άπ'αυτήν τή
διαπίστωση γιά νά προσδώσουν στις ομάδες συγγένειας έναν ιδιαί-
τερο χαρακτήρα, συγκεκριμένους σκοπούς, διαφορετικούς τρόπους λει-
τουργίας. Έδω άκριβώς ύπάρχει μιά άσάφεια πού είναι καλό νά τήν
ξεκαθαρίσουμε.

Η ΠΡΑΚΤΙΚΗ

Η διαχωριστική γραμμή δέ φαίνεται νά βρίσκεται στις έρμηνει-
ες αλλά, πολύ περισσότερο, στό έσωτερικό τής ομάδας συγγένειας.
Ανάλογα μέ τό άν χαρακτηρίζεται άπό μιά έντονη έσωτερική ζωή ή
άπό μιά δραστηριότητα πού, κατά βάση, στρέφεται πρός τόν έξωτερι-
κό κόσμο, ή ομάδα συγγένειας είναι χώρος, καθαυτό κοινωνία, ή όρ-
γανο πάλης ένάντια στην ύφιστάμενη κοινωνία, μ'άλλα λόγια: παρά-
γοντας οίκοδόμησης μιās άλλης κοινωνίας.

Θά αναφέρουμε δύο άκραια παραδείγματα: ή ομάδα-οίκογένεια του
Μπούκτσιν έχει έλάχιστη σχέση μέ τήν ομάδα άκτιβιστών τών Ο.Α.Ο.
Η διαπίστωση αυτή δέν ύπονοει ότι ή ομάδα-οίκογένεια δέν μπορεί
νά δράσει πρός τά έξω, ούτε ότι ή ομάδα άκτιβιστών δέν ύφίσταται
τήν επίδραση τών προσωπικών σχέσεων πού ύπάρχουν άνάμεσα στά μέ-
λη της. Τό σημαντικό είναι νά καταλάβουμε ότι έχουν διαφορετικούς
λόγους ύπαρξης και άντικειμενικούς στόχους.

Όθώντας τήν άνάλυσή μας μέχρι τά άκρα, αλλά εξακολουθώντας
ν'αναφερόμαστε σέ παρατηρήσιμες έμπειρίες ή συμπεριφορές: ή ομά-
δα-οίκογένεια μπορεί τελικά νά άτονίσει σέ τέτοιο σημείο ώστε νά
γίνει ένας χώρος περιστασιακής συνάντησης γιά "άπελευθερωμένα" α-
τόμα. Ένώ ή ομάδα άκτιβιστών μπορεί κάλλιστα νά μετασχηματιστεί
σέ μικροκόμμα.

Όταν ό Ρισάρ Γκομπέν⁶ επιχειρεί ν'άντιπαραθέσει τήν έννοια,
και τήν πρακτική, τής προπολεμικής άναρχικής ομάδας σ'αυτήν του
ά τό μο υ πού συμμετέχει στό "ριζοσπαστικό" κίνημα τής δεκαετίας
του 1960, άποσαφηνίζει όρισμένα ιδιαίτερα χαρακτηριστικά τής πρώ-
της (κάπως γελοιογραφικά, βέβαια): "Μόνον ή ομάδα έθεωρείτο ως
δομή άμφισβήτησης — ή εξέγερσης. Στίς συνθήκες του μεσοπολεμικού
καπιταλισμού, μόνον ή έπέμβαση τής ομάδας στην κοινωνία, στην
κοινωνική πραγματικότητα, έδειχνε νά έχει κάποια πιθανότητα επι-
τυχίας... Η επανάσταση έθεωρείτο ως γεγονός πού άφορούσε τό άπώ-
τερο μέλλον, αλλά ή ομάδα ζούσε μόνο σέ σχέση μ'αυτό τό ύποθετι-
κό γεγονός... Τόσο λόγω τών προκαταλήψεων και τών παραδόσεων της
όσο και λόγω τών προσωπικών σχέσεων τών μελών της — στάση ά-
πέναντι στις γυναίκες, τά παιδιά, τήν όμοφυλοφιλία, τήν ήθική γενι-
κά. Όπωςδήποτε, ύπήρχαν και μεμονωμένες έμπειρίες όμαδικής ζωής,
έλεύθερης έρωτικής ζωής, κτλ. Επρόκειτο, όμως, γιά περιθωριακές
και όχι άντιπροσωπευτικές περιπτώσεις". Ένώ "ό άντιεξουσιαστής
έπαναστάτης έχει μιάν άμφισβητησιακή πρακτική ως άτομο και σέ
όλα τά επίπεδα τής ζωής του... Θ'άμφισβητήσει τήν έξουσία και τίς
επιθέσεις του άφεντικού ή τίς πατριωτικές έκκλήσεις τών πολιτι-
κών, συνδικαλιστικών ή πνευματικών άρχηγών. Στό μέτρο πού θά συ-
ναντήσσει άτομα πού σκέφτονται και δρούν όπως αυτός (στό σχολείο,
στόν έρωτα, στή δουλειά, στις διακοπές), θά αίσθάνεται λιγότερο

6. *Société et Contre-société*, Librairie Adversaire, Communauté de Tra-
vail du CIRA.

τήν ανάγκη τῆς ομάδας". Καί καταλήγει: "Γενιές καί γενιές ἀναρχικῶν θεωροῦσαν τήν ἐπανάσταση κάτι σάν μιὰ μεγάλη γιορταστική βραδιά, σάν ἓνα ἀποκαλυπτικό, μοναδικό γεγονός πού θά ὀδηγοῦσε στήν ἐμφάνιση μιᾶς ἐντελῶς καινούριας κοινωνίας. Ἡ ἐπανάσταση, ἀπό δῶ καί πέρα, νοεῖται ὡς μιὰ σειρά πράξεων ἄρνησης, ρήξης, καί ἀναγκαιότητας δημιουργίας. Τό τελικό γεγονός πού θά ἀνατρέψει τήν παλιά τάξη πραγμάτων φαίνεται δευτερεῦον. Δευτερεῦον γιατί τό περίβλημα τῆς καταπιεστικῆς κοινωνίας (τό κράτος της, οἱ ἀρχές της, οἱ θεσμοί της) θά σπάσει πολύ φυσικά ὅταν θά ἔχει ἀλλάξει τό περιεχόμενό της: τό ζήτημα τῆς ἐξουσίας πού ἀσκεῖται ἀπό τὰ πάνω πρὸς τὰ κάτω θά λυθεῖ μέ τήν ἀνάληψη ὅλων τῶν ἐξουσιῶν ἀπό τή βάση". Δέν πρόκειται πιά γιά μιὰ μεγάλη γιορταστική βραδιά ἀλλά γιά μιὰ ἐποχή ἀπό θριαμβευτικά πρωινά!

"Ἀς προσπαθήσουμε νά δοῦμε ἂν ἡ συμμετοχή σέ μιὰ ομάδα, κατὰ τή δεκαετία τοῦ '30, σήμαινε καί τήν ἀποδοχή κάποιων καθαρὰ ἀστικῶν προκαταλήψεων, παραδόσεων καί ἠθικῶν συμπεριφορῶν; θά πρέπει νά θυμηθοῦμε ὅτι ἡ ἀνυποταξία, ἡ λιποταξία, ἡ παρανομία, οἱ ἀντισυλληπτικές πρακτικές, οἱ ἀγῶνες στά ἐργαστήρια καί τὰ ἐργοστάσια, οἱ σῶμα-μέ-σῶμα συμπλοκές μέ τούς σταλινικούς καί τίς ἀκροδεξιές ομάδες, κτλ., ἦταν στοιχεῖα τῆς καθημερινῆς ζωῆς τῶν ἀγωνιστῶν καί ὄχι ἀπλά θέματα στείρων συζητήσεων γιά κυριακάτικες συγκεντρώσεις. Τό σημαντικό σ' αὐτήν τή συλλογιστική εἶναι ὅτι σήμερα θεωρεῖται ἐφικτό νά βιώσει κανεῖς τήν ἀμφισβήτηση ὡς ἄτομο καί ὅτι ἡ συσσώρευση τῶν ἀρνήσεων θά ἔχει σάν ἀποτέλεσμα νά καταστήσει ἐντελῶς ἀνίσχυρη τήν ἐξουσία.

Γι' ἄλλη μιὰ φορά, πρόκειται γιά ἓνα εἶδος θεωρητικοποίησης μιᾶς συμπεριφορᾶς. Μιᾶς συμπεριφορᾶς πού εἶναι πραγματική, τόσο σέ ἀτομικό ἐπίπεδο ὅσο καί σ' αὐτό τῶν ομάδων—οἰκογενειῶν, ἀλλά μόνο σέ περιστασιακές καί περιορισμένες συνθήκες: σέ μιὰ ἀνεκτική κοινωνία μέ σχετική ἀφθονία, δηλαδή, σέ ὀρισμένες βιομηχανικές καί μεταβιομηχανικές περιοχές τοῦ κόσμου. Δέν πρόκειται γιά τό ἄτομο ἢ τήν ομάδα—οἰκογένεια πού ἀγωνίζεται, ἐπιβάλλεται, καί καταβάλλει τήν ἐξουσία, ἀλλά γιά τήν κοινωνία πού ἐπιτρέπει καί κατέχει τὰ μέσα γιά νά ἐπιτρέπει κάτι τέτοιο. (Σέ μιὰ χώρα ὅπως ἡ Γαλλία, ὅπου ἡ γενική ἐπιστράτευση ἐθεωρεῖτο ἡ βάση τῆς ἐθνικῆς ἀμυνας, ἡ λιποταξία ἦταν ἀδίκημα πού ἐπέφερε αὐστηρότατες ποινές, ἀκόμη καί σέ καιρό εἰρήνης. Σήμερα, οἱ νέες συνθήκες μιᾶς ἔνοπλης σύγκρουσης συντελοῦν ὥστε νά εἶναι ἐφικτή ἡ διαπραγματεύση τῆς θέσης τῶν ἀντιρρησιῶν συνειδήσεως. Αὐτό δέν σημαίνει ὅτι ὁ ἀγῶνας τῶν ἀνυπότακτων καί τῶν ἀντιρρησιῶν συνειδήσεως δέν εἶναι χρήσιμος ἢ δύσκολος, ἀλλά ὅτι ἡ ἐλευθεριακή τακτική καί στρατηγική δέν μποροῦν νά ἀγνοοῦν τήν πρακτική λειτουργία τῆς κοινωνίας.)

Ἀκόμη πιά σημαντική εἶναι ἡ τάση πού ὑπάρχει πρὸς μιὰ κάποια ἀ-κοινωνία· αὐτήν τήν ἀντίληψη καί τή συμπεριφορά τήν ξαναβρίσκουμε σ' ἄρκετές ἀπ' τίς ὑπάρχουσες ομάδες—οἰκογένειες. Πρόκειται γιά τήν ἰδέα καί τήν πρακτική ὅτι δέ χρειάζεται νά καταπολεμήσουμε τήν ἱεραρχική καί καταπιεστική κοινωνία ἀλλά νά τήν ἀγνοήσουμε, νά τήν παρακάμψουμε, νά τήν ἀποφύγουμε ὅσο εἶναι δυνατό. Καί ἔτσι καταλήγουμε εὐκόλα σ' ἓνα εἶδος *carpe diem*, "ἀπεριόριστης ἀπόλαυσης", πράγμα πού δέν εἶναι, βέβαια, καθόλου καταδικαστέο, ἀλλά δέ δίνει καμιά ἀπάντηση στά προβλήματα τοῦ ἀγῶνα ἐνάντια σέ μιὰ κοινωνία πού, τόσο στή Δυτική Εὐρώπη ὅσο καί στή Βόρειο Ἀμερική, δέ δίνει τήν παραμικρή προσοχή σ' αὐτήν τή μορφή περιθωριοποίησης, ὑποπροῖόν τῆς κοινωνίας τῆς ἀφθονίας.

Μόνον ὅταν ἡ ἄρνηση δέν εἶναι ὑποχώρηση ἢ φυγή ἀλλά συνειδητή θέληση γιά μιάν ἄλλη κοινωνία καί σαφές ἄρνηση τῆς ὑπάρχουσας κοινωνίας, μόνο τότε γίνεται ξεκάθαρος ὁ ἀγῶνας. Ἀντίληψη πού συσκοτίζεται τόσο πολύ ὥστε νά ἐξαφανίζεται ἐντελῶς ὅταν οἱ συνέπειες τῆς ἀφθονίας καί ἡ ἐκμετάλλευσή τους ἐπιτρέπουν νά γίνεται σύγχυση ἀνάμεσα στήν πάλη ἐνάντια στήν ὑπάρχουσα κοινωνία — πού

είναι ίκανή νά ένσωματώνει όσους τής αντιπαρατίθενται καί νά μετασχηματίζεται χωρίς νά όφείλει τό παραμικρό στίς έπαναστατικές επιθέσεις — καί σέ μιά περιφρονητική αλλά άσήμαντη περιθωριοποίηση πού δέν μπορεί νά φανταστεί τόν έαυτό της σέ άλλες περιοχές του κόσμου.

Μιά άλλη υπερβολή είναι ή ομάδα άκτιβιστών πού φαντάζεται ότι μπορεί νά επηρεάσει "τήν πορεία της 'Ιστορίας" χάρι σέ ένα είδος μακιαβελικής πρακτικής. Θ' αναφέρουμε ένα παράδειγμα: ή περίεργη νοοτροπία πού επικρατούσε στίς τάξεις της 'Ελευθεριακής Κομμουνιστικής 'Ομοσπονδίας Γαλλίας (F.C.L.), κατά τή δεκαετία του 1950, καί ή όποία εξέφραζε τή θέληση — καί τήν πρακτική — χειραγώγησης του έλευθεριακού κινήματος από ένα μικρό πυρήνα άγωνιστών οι όποιοι ήταν μάλλον συνένοχοι στίς ραδιουργίες παρά σύντροφοι μέ κοινές καί ξεκάθαρες ιδέες.

Τό πρόβλημα, λοιπόν, είναι νά δοϋμε μήπως ή συγγένεια μās κάνει τελικά νά ξεχνάμε τούς λόγους ύπαρξης της ομάδας, όπως καί — αντίστοιχα — μήπως ή όμαδική δουλειά καταλήγει τελικά σ' ένα άλλο είδος παραίτησης.

Η ΕΣΩΤΕΡΙΚΗ ΛΕΙΤΟΥΡΓΙΑ

"Ας αφήσουμε τούς όρισμούς, κλασικούς ή καί νεώτερους, κι ας δοϋμε τί συμβαίνει συνήθως στίς ίδιες τίς ομάδες (οι όποιες ασπάζονται, γενικά, πολύ λίγα άπ' τά θεωρητικά προηγούμενα).

Τό μεγαλύτερο μειονέκτημά τους είναι ή σχεδόν άκατάσχετη τάση τους νά μετατρέπονται σέ κλειστή κοινωνία, δηλαδή, νά ξεχνούν πολύ γρήγορα αϋτόν καθαυτόν τό λόγο ύπαρξης τους, μέ άλλα λόγια: τήν επέμβαση στην κοινωνική σύγκρουση, τήν προσπάθεια κατανόησης της κοινωνίας καί της εποχής ώστε νά δροϋν μέ μεγαλύτερη αποτελεσματικότητα, τήν προπαγάνδα. Είν' αλήθεια, βέβαια, ότι οι ομάδες σπάνια δημιουργούνται μέ βάση συγκεκριμένους σκοπούς. Τό πιο συνηθισμένο είναι ή δημιουργία ενός πυρήνα πού "θέλει νά κάνει κάτι" καί σιγά-σιγά μετατρέπεται σ' ένα είδος οίκογένειας όπου έμφανίζονται ένα σωρό προβλήματα προσωπικών σχέσεων, παρ' όλο πού καλύπτονται από άπειράριθμες, ιδεολογικές ή τακτικές, διαφωνίες ή συμμαχίες. Τό παράδοξο είναι ότι παρουσιάζεται τό φαινόμενο της γραφειοκρατίας. 'Η ομάδα καταλήγει νά ζει κλεισμένη στον έαυτό της, γιά τόν έαυτό της, σεβόμενη ταυτόχρονα όρισμένες τυπικότητες: συμμετοχή στίς γενικές καμπάνιες, πώληση καί διανομή των έντύπων, συμμετοχή (μέ τήν ιδιότητα του παρατηρητή) στά συνέδρια.

'Η ομάδα αϋτή καθατή γίνεται τό οϋσιαστικό καί οι έσωτερικές συγκρούσεις γίνονται γρήγορα τό επίκεντρο όλων των συναντήσεων, όπως άκριβώς ή ίδια ή ασθένεια γίνεται τό επίκεντρο του ένδιαφέροντος — της ζωής — όρισμένων ασθενών. 'Αξίζει επίσης νά παρατηρήσουμε ότι τά φαινόμενα γιά τά όποια καταγγέλλουμε τήν κοινωνία κάνουν ξανά τήν έμφάνισή τους: ό ήγετισμός σ' όλες τίς μορφές του, ή γεροντοκρατία, ό διαχωρισμός σ' όμιλοϋντες καί ακούοντες.

Σ' ένα πρόσφατο τεϋχος του *Lanterne Noire*⁷, ένας άρθρογράφος, πού φαίνεται ότι έχει μεγάλη πείρα άπ' τή ζωή των ομάδων καί τίς εξέτάζει άπ' τή σκοπιά του ειδικού, υπογραμμίζει: "... ή ομάδα συγγένειας δέν άποτελεί έναλλακτική λύση ενάντια στους κινδύνους της όργάνωσης. 'Η κυριαρχία, πού διώχνεται άπ' τήν πόρτα, ξαναπαίρνει άπ' τό παράθυρο". Παρακάτω, όμως: "... είναι γεγονός ότι όρισμένες δραστηριότητες προπαγάνδας καί ιδεολογικής επεξεργασίας διευκολύνονται χάρι στην ύπαρξη της μικρής ομάδας συγγένειας: ταυτόχρονα, έχουμε τό πολύ θετικό γεγονός της από κοινού δραστηριότη-

7. " 'Η Ειδική 'Αναρχική 'Οργάνωση", *La Lanterne Noire* No 6-7, Νοέμβριος 1976. Βλ. προηγούμενες σελίδες.

τας τῶν αὐτόμων πού συσπειρώνονται τόσο λόγω ἑνός κοινοῦ ἐπαναστα-
τικοῦ προγράμματος ὅσο καί λόγω ἰδιοσυγκρασίας ἢ συναισθηματισ-
μοῦ". Πρόκειται γιά διαπίστωση (μόνο τὰ συγκεκριμένα παραδείγμα-
τα θά μπορούσαν νά τήν ἀποσαφηνίσουν) ἢ γιά εὐχή; "Ἦ, πάλι, γιά
συγκεκριμένη ἀναφορά σέ μιὰ παράδοση πού ξέρουμε ὅτι εἶναι δύσκο-
λο ν' ἀλλάξει;

Οἱ ἄμεσες παρατηρήσεις πού ἀκολουθοῦν εἶναι, στήν οὐσία, ἐλά-
χιστα ἐνθουσιαστικές: "... Αὕτη καθαυτή ἡ δομή τῆς ὁμάδας συγγέ-
νειας, ὅπως καί κάθε πρωτογενοῦς ὁμάδας — οἰκεγενειακῆς ἢ ἰδεο-
λογικῆς — ἀναπτύσσει διαπροσωπικούς δεσμούς ἐντονα φορτισμένους
συναισθηματικά — στούς ὁποίους ὁ ἔρωτας καί τό μῖσος παίζουν τό
συνηθισμένο τους κρυφτό — ὅπου τό φαντασιωσικό περιεχόμενο (ἀ-
συνείδητο, ἀπωθημένο) δομεῖται πάνω στήν πατριαρχική κυριαρχία".
... "Ὁ ἀγώνας γιά τήν ἐξουσία στά πλαίσια τῆς ὁμάδας εἶναι κά-
πως ἀφανής καί συνήθως ἀσυνείδητος. Ὁ ἡγετισμός φαίνεται ὅτι κε-
ντροθετεῖται στά πρός ἐκτέλεση καθήκοντα καί ὅλοι οἱ ἀνταγωνισ-
μοί ἔχουν τήν τάση νά παίρνουν ἰδεολογική μορφή. Ἡ βιαιότητα, ὅ-
μως, τῶν συγκρούσεων πού ξεσποῦν καί ἡ συχνότητα πού χαρακτηρί-
ζει τή διάλυση αὐτῶν τῶν ὁμάδων δείχνουν ὅτι βασίζονται ἀποκλει-
στικά σέ συναισθηματική βάση".

Αὐτά ὅσον ἀφορᾷ τήν κατάσταση στό ἐσωτερικό τῶν ὁμάδων. "Ἄν
ἐξετάσουμε τή συμπεριφορά τῆς ὁμάδας σέ σχέση μέ τόν ἔξω κόσμο,
θά συναντήσουμε ἄλλα φαινόμενα. Τό πρῶτο ἀπ' αὐτά ἀναφέρεται στή
σχεδόν ἀνυπέρβλητη δυσκολία νά διευρυνθεῖ ὁ ἀρχικός πυρήνας: τό-
σο γιατί, παρά τή δεδηλωμένη ἐπιθυμία γιά ἐπιδίωξη τῆς διεύρυν-
σης ἢ τῆς προσχώρησης νέων μελῶν, ἡ ἴδια ἡ ζωή τοῦ πυρήνα προκα-
λεῖ τήν ἀπόρριψη, τό φόβο ὅτι ἡ διεύρυνση θά διαταράξει τήν "οἰ-
κειότητα" τῶν παλιῶν μελῶν, ὅσο καί γιατί ἔχει γίνει ἡ συγκεκρι-
μένη ἐπιλογή τῆς μή διεύρυνσης.

Τό ἄλλο φαινόμενο μπορεῖ νά χαρακτηριστεῖ σάν τό ὀδυνηρό ξύ-
πνημα. Ἐμφανίζεται ὅταν τὰ γεγονότα τοποθετοῦν τήν ὁμάδα μπροσ-
τά στήν ἀναγκαιότητα νά ἔλθει σ' ἐπαφή μέ τή συνολική κοινωνία, νά
λάβει πολύ ἀπλά ὑπόψη τῆς τίς φιλικές ἢ ἐχθρικές πολιτικές καί
κοινωνικές δυνάμεις. Τότε αὕτη ἡ ἀνακάλυψη καταστρέφει τήν ἐνότη-
τα, τήν ἀλληλεγγύη, τήν ἐσωτερική συνοχή καί ἀνοίγει τό δρόμο σέ
ἕνα σωρό παλινδρομήσεις — πολλές φορές συλλογικές, ἂν αὐτό πού
προέχει εἶναι ἡ συγγένεια — ἢ προσαρμογές πού δέν ἔχουν σχεδόν
καμιᾶ σχέση μέ τίς διακηρυγμένες ἰδέες. Ἡ ἀκτινοβολία τῆς ὁμάδας
δέν ἔχει τήν ἴδια ἔνταση μ' ἐκείνη τῆς κοινωνίας. Ὅσο γι' αὐτό πού
ὀνομάζεται προδοσία, τίς περισσότερες φορές δέν εἶναι παρά ἡ ἐπι-
στροφή τοῦ ἀγωνιστῆ στόν ἐξωτερικό κόσμο, ἐνός ἀγωνιστῆ πού εἶ-
ναι τόσο γυμνός καί τυφλός ὅσο καί κάθε ἄλλος ἄνθρωπος, καί ἐπί-
λεκτο θῦμα τῶν ἐξωτερικῶν μηχανισμῶν προπαγάνδας πού εἶναι ἱκα-
νοί νά ὑπερθεματίζουν ὡς πρός τὰ μεγάλα ἀνθρωπιστικά ἰδανικά καί
ταυτόχρονα νά στήνουν τίς ἴδιες αἰώνιες παγίδες γιά τοὺς ἡλίθι-
ους.

Ἐπιπλέον, ἀκόμη κι ὅταν τὰ ἴδια τὰ γεγονότα συμβάλλουν στήν
ἐμφάνιση ἰσχυρῶν ἐλευθεριακῶν κινημάτων, πού ἀναδύονται ἀπ' τίς ἀ-
ντιθέσεις μιᾶς πραγματικά ἀποπνικτικῆς κοινωνίας, οἱ ὁμάδες σπά-
ναι "βρίσκονται μέσα στά πράγματα". Συνήθως, ζοῦν κλεισμένες στόν
ἑαυτό τους καί ὄχι σάν μέλη τῆς κοινωνίας πού καιροφυλακτοῦν ἐνά-
ντιά της. Αὐτό ἔγινε τό 1968 καί ἀναμφίβολα τό 1977. Στή Γαλλία
καί στήν Ἰταλία.

ΕΝ ΕΙΔΕΙ ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΟΣ

"Ἀς ἀφήσουμε τίς ἐπικρίσεις καί τίς θρηνηλογίες.

Ἐλλεῖψει ξεκάθαρου ὀρισμοῦ ὅσον ἀφορᾷ τό τί εἶναι τελικά οἱ
ὁμάδες συγγένειας, μπορούμε νά ποῦμε ὅτι ὑπάρχουν καί δροῦν σύμ-
φωνα μέ τή θέληση τῶν ἀγωνιστῶν πού τίς ἀποτελοῦν — ἀλήθεια πού
ὑπάρχει ἡ τάση νά ξεχνιέται στίς διαφορές πολεμικές πού γίνονται

μέ βάση δογματικά επιχειρήματα. Μπορούμε επίσης νά υποστηρίξουμε ὅτι ἡ ἀξία τους ὅσον ἀφορᾷ τόν ἀναρχισμό ὑπολογίζεται μέ ἠθικά κριτήρια καί κριτήρια ἀποτελεσματικότητας, ἀκόμη κι ὅταν ἡ ἔμφαση δίνεται στίς "συγγένειες". Σέ τελευταία ἀνάλυση, ἀπ'τίς ἀναρχικές ομάδες τῆς Βαρκελώνης, κατά τή δεκαετία τοῦ '30, ἀναδείχθηκαν τόσο ἀγωνιστές πού στάθηκαν στό ὕψος τῶν καλύτερων παραδόσεων τοῦ ἀναρχισμοῦ ὅσο καί ὑπουργοί καί συνταγματάρχες. Ἐξαιτίας αὐτῶν τῶν προηγούμενων, ἡ ἄκριτη γενίκευση τῆς συναισθηματικῆς ἀλληλεγγύης γίνεται ὑποπτη. Ἡ συγγένεια μπορεῖ νά θριαμβεύσει σέ βάρος τῶν πεποιθήσεων.

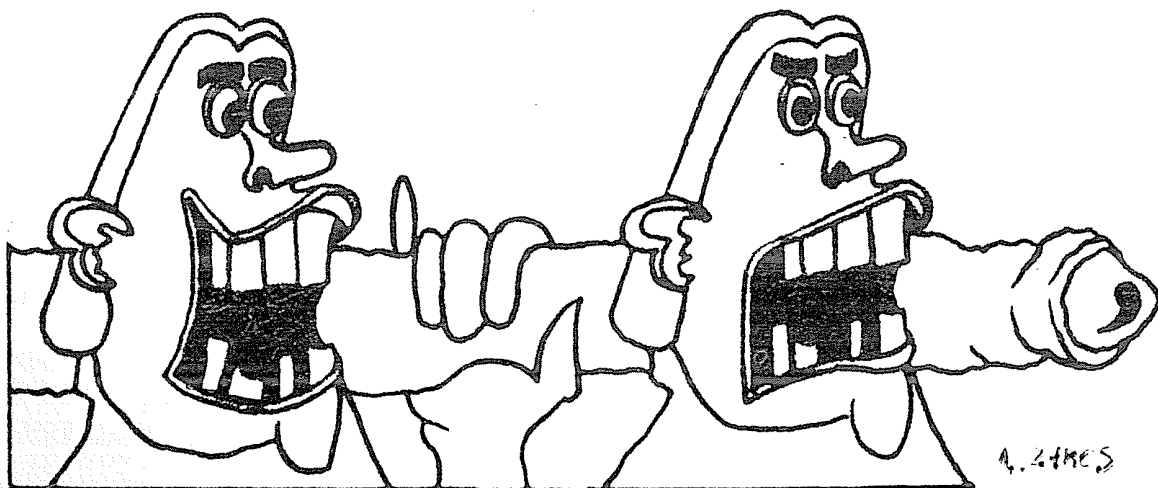
Τό καλύτερο εἶναι ν'ἀρχίσει μιά προσπάθεια γιά τή διάλυση τῆς σύγχυσης πού δέ χρησιμεύει σέ κανέναν. Εἴμαστε ἀπόλυτα δεκτικοί καί μερικές φορές ἐνθουσιώδεις ὅταν βλέπουμε νά δημιουργοῦνται κοινότητες πού ἐπιδιώκουν, μέσα ἀπ'τίς προσωπικές ἐμπειρίες τῶν μελῶν τους, νά διαμορφώσουν μιά ὅσο γίνεται πιό ἐλεύθερη καί χειραφετημένη συλλογική ζωή. Στήν προκειμένη περίπτωση, ἀντιμετωπίζουμε ἐλευθεριακά πειράματα μέ ἀναμφισβήτητη ἀξία. Εἶναι μορφές ἀντικοινωνίας στό παρόν, ὅπου ἡ συμπάθεια, ἡ φιλία καί ἡ ἀλληλεγγύη εἶναι οὐσιαστικοί παράγοντες γιά τή λειτουργία τους. Τά μέλη τους, σέ καμιά περίπτωση, δέν ἀποκλείονται ἀπό τίς ἄλλες μορφές ὀργάνωσης πού ἔχουν ἄλλους σκοπούς, μολονότι τίθεται, φυσικά, τό πρόβλημα τῆς προτεραιότητος ὡς πρός τίς ἐπιλογές καί τό πρόβλημα τῆς "ἐξάρτησης" πού συνεπάγεται ἡ κοινοβιακή ζωή.

Θά πρέπει νά ἐλπίζουμε ὅτι τά μέλη αὐτῶν τῶν ὁμάδων θά ἔχουν ξεκάθαρη ἀντίληψη ὅσον ἀφορᾷ τή νοοτροπία καί τή συμπεριφορά τους καί ὅτι καθένας τους θά κατανοεῖ τή σημασία καθῶς καί τά ὅρια τοῦ τρόπου ζωῆς του καί τῶν προσπαθειῶν του.

Ὅπως κι ὅταν ἡ προτίμηση στρέφεται πρός τήν ὁμάδα ἀκτιβιστῶν, εἶναι χρήσιμο γιά ὅλους νά ξέρουν ποιοί εἶναι οἱ ἄμεσοι, καθῶς καί οἱ μακροπρόθεσμοι, σκοποί τῆς ὀργάνωσης. Πρέπει νά φροντίσουμε, σ'ὅλες τίς περιπτώσεις, νά μή συγχέουμε τήν ἐκ οὐσίας δράση πάνω καί μέσα στήν κοινωνία μέ τή θεωρητικοποίηση μιᾶς ἀντανάκλασης ἢ ἐνός ὑποπροϊόντος αὐτῆς τῆς κοινωνίας.

Παρατήρηση πού ἰσχύει γιά ὅλες τίς ἐπιτροπές, τίς ἐνώσεις, τίς κολεκτίβες καί ὅλων τῶν εἰδῶν τίς ὁμάδες, πού δημιουργοῦνται γιά νά πραγματώσουν κάποιο σκοπό. Κάτι τέτοιο ἐπιτρέπει τή σύγκριση σκοπῶν καί ἀποτελεσμάτων.

ΙΟΥΛΙΟΣ 1977.

Μιά σύντομη ιστορική αναδρομή

{...} 'Αναμφίβολα, οί περισσότεροι θεωρητικοί {→έννοοῦνται ἐδῶ οί ἐπιφανέστεροι ἀπ' τούς πρωτεργάτες τοῦ λεγόμενου κοινωνικοῦ ἀναρχισμοῦ, ὁ Μπακούνιν, ὁ Κροπότκιν, ὁ Μαλατέστα, κ.ἄ.+} ὑπῆρξαν θερμοί ὑποστηρικτές τῆς ὁργάνωσης. 'Αποδέχθηκαν τήν ἔννοια ὁργάνωση, τήν εἰσηγήθηκαν στοὺς συντρόφους τους καί τήν ἐφάρμοσαν καί οἱ ἴδιοι {...}.

"Ὅσον ἀφορᾷ τόν Μπακούνιν, ἀρκεῖ νά μάθουμε τίς δραστηριότητες του στή πλαίσια τῆς Ἰης Διεθνούς, νά γνωρίσουμε τίς βασικές ἀρχές τῆς Συμμαχίας, πού ὁ ἴδιος συνέβαλε στή δημιουργία της καί συνέταξε τό πρόγραμμά της, ἥ ν' ἀνατρέξουμε σ' ὅποιοδήποτε ἀπό τά γραπτά του γιά νά πειστοῦμε γιά τίς ἀντιλήψεις του καί ν' ἀναγνωρίσουμε τό καθαρά ὁργανωτικό του πνεῦμα. Θά ἐπανεέλθουμε.

'Ο Μαλατέστα ὑπῆρξε ὄχι μόνον ὁ πνευματικός κληρονόμος καί ὁ πιστότερος συνεχιστής τοῦ Μπακούνιν ἀλλά καί, ἀπ' τούς ἀναρχικούς θεωρητικούς (ὄλων τῶν ἐποχῶν καί ὄλων τῶν χωρῶν), αὐτός πού ἐργάστηκε ἀκούραστα γιά νά ὑπερασπίσει καί νά διαδώσει τίς βασικές ἀρχές τῆς ὁργάνωσης. 'Αρκεῖ ν' ἀπαριθμήσουμε τίς πολλαπλές δραστηριότητές του ἥ νά παραθέσουμε ὀρισμένα ἀποσπάσματα ἀπό τά γραπτά του σχετικά μέ τό θέμα.

Διετέλεσε ἰδρυτικό μέλος τῆς 'Ιταλικῆς 'Ομοσπονδίας, τμήματος τῆς Διεθνούς (1872). Τήν ἴδια χρονιά συμμετέχει στό Συνέδριο τοῦ Σαίντ-Ίμιέ (ἰδρυτική πράξη τοῦ ὁργανωμένου κοινωνικοῦ ἀναρχισμοῦ), ἀγωνίζεται δραστήρια μαζί μέ τόν Μπακούνιν στή πλαίσια τῆς Συμμαχίας, συμμετέχει στό Συνέδριο τοῦ ἰταλικοῦ τμήματος (στή Μπολόνια, 1873) καί στό παράνομο ἀναρχικό Συνέδριο τῆς Φλωρεντίας (1876). Στή διάρκεια αὐτοῦ τοῦ Συνεδρίου, ἐγίνε μιά πρώτη ἐπεξεργασία τοῦ λεγόμενου κομμουνιστικοῦ ἀναρχισμοῦ. Τόν ἴδιο χρόνο, συμμετέχει στό 6ο Συνέδριο τῆς ἀντιεξουσιαστικῆς Διεθνούς πού ἐγίνε στή Βέρνη καί ὁργανώνει τό Συνέδριο τῶν 'Επαναστατῶν-Σοσιαλιστῶν στό Λονδίνο, τό 1881 (ἐδῶ, μαζί μέ τόν Κροπότκιν, ὀρίζεται μέλος τῆς τριμελοῦς γραμματείας). 'Ο Μαλατέστα ἔγραψε στή συνέχεια τό "Πρόγραμμα τῆς Διεθνούς 'Εργατικῆς 'Ενωσης" (1884) καί ἕνα δεύτερο ὁργανωτικό πρόγραμμα γνωστό σάν "Μανιφέστο τῆς Νίκαιας" (1889). 'Οργανωτής τοῦ 'Επαναστατικοῦ Συνεδρίου τοῦ Carolo (1891) στό ὁποῖο προέδρευσε, καί συντάκτης ἑνός τρίτου προγράμματος πού υἱοθετήθηκε ἀπ' αὐτό τό συνέδριο, ἔκανε ἐπίσης μιά μεγάλη περιοδεία προπαγανδιστικῆς δράσης στήν 'Ισπανία (τέλος τοῦ 1891—ἀρχές τοῦ 1892) πού συνέβαλε στήν ἐνίσχυση τοῦ ὁργανωτικοῦ προσανατολισμοῦ τοῦ ἰσπανικοῦ κινήματος. Τόν βρίσκουμε ἀκόμη μεταξύ τῶν πιό δραστήριων ὁργανωτῶν τοῦ Σοσιαλιστικοῦ Συνεδρίου τοῦ Λονδίνου (1896), ὅπου ὁλοκληρώνεται ἡ ὀριστική διάσπαση μεταξύ τῶν ἀναρχικῶν καί τῶν ἐξουσιαστῶν σοσιαλιστῶν. Στή συνέχεια, παίρνει μέρος στό Διεθνές 'Αναρχικό Συνέδριο τοῦ "Αμστερνταμ (1907) ὅπου παίζει σημαντικό ρόλο, ἔπειτα στό πρῶτο Συνέδριο τῆς 'Αναρχικῆς 'Ενωσης 'Ιταλίας (1920) τῆς ὁποίας τό πρόγραμμα συνέταξε. Συμμε-

Τό κεῖμενο πού ἀκολουθεῖ εἶναι συρραφή ἀποσπασμάτων ἀπ' τήν, κατά τά ἄλλα, πολιτικάντικη προσοῦρα τοῦ Γ. Μπαλκάνσκι, *L'Anarchisme et le problème de l'organisation*, Editions Esprit, Τουλούζη 1969. Τή χρησιμοποιήσαμε ἐπειδή μᾶς προσφέρει τήν εὐκαιρία μιᾶς ἱστορικῆς ἀναδρομῆς στό πρόβλημα καί προσθέσαμε τίς σχετικές ὑποσημειώσεις θέλοντας νά περιλάβουμε ὀρισμένες νύξεις γιά μιά μελλοντική ἔρευνα πάνω στήν ἱστορία τοῦ θέματος. Θά ἐπανεέλθουμε.

τέχει επίσης στη Διεθνή Συνδιάσκεψη τοῦ 1922 στήν Ἑλβετία, γιά τά 50 χρόνια ἀπ'τό Συνέδριο τοῦ Σαίντ-Ίμιέ, κτλ., κτλ. Ὁ Μαλατέστα ἦταν πάντα παρών ὅταν τό κίνημα ἀντιμετώπιζε τό πρόβλημα τῆς ὁργάνωσης καί τήν πρακτική του λύση.

Ἀπ'τά πολυάριθμα ἄρθρα γιά τήν ὁργάνωση πού ἔγραψε ὁ Μαλατέστα, θ'ἀναφέρω μόνο ὀρισμένα σάν παράδειγμα: "L'organizzazzione", δημοσιεύτηκε σά τεύχη 13, 14 καί 15 (Ἰούνιος 1897) τοῦ περιοδικοῦ L'Agitazione καί ἀναδημοσιεύτηκε ἀπ'τόν Λουίτζι Φάμπρι (Μοντεβιδέο, 1950)· ἀναφέρω επίσης: "Organizzatori e antiorganizzatori" καί "Organizzazzione", πού δημοσιεύτηκαν τό πρῶτο στήν Umanita Nova (1922) καί τό δεύτερο στό Il Risveglio (1929). Τά κείμενα αὐτά περιλαμβάνονται στό "Scribi Scelti" (Νάπολι, 1947, σ. 288-292).

Παραθέτω ὀρισμένα ἀποσπάσματα:

"Θεωροῦμε ὅτι ἡ ὁργάνωση, δηλαδή, ἡ ἔνωση γιά τήν πραγμάτωση ἑνός συγκεκριμένου σκοποῦ, εἶναι ἀναγκαία γιά τήν κοινωνική ζωή. Ὁ ἀπομονωμένος ἄνθρωπος δέν μπορεῖ νά ζήσει, ἀκόμη καί στήν κατάσταση τῆς ἀγριότητος..."

"Ἀλλά, θά μᾶς πεῖ κάποιος, ἡ ὁργάνωση προϋποθέτει τήν ὑποχρέωση συντονισμοῦ τῶν πράξεών μας μέ τίς πράξεις τῶν ἄλλων, πράγμα πού σημαίνει ἕναν περιορισμό τῆς ἐλευθερίας καί τῆς πρωτοβουλίας μας. Κατά τή δική μας γνώμη, ἐκεῖνο πού καταστρέφει τήν ἐλευθερία καί καθιστᾷ ἀνέφικτη τήν πρωτοβουλία εἶναι ἡ ἀπομόνωση. Ἡ ἐλευθερία δέν εἶναι ἀφηρημένο δικαίωμα ἀλλά ἡ δυνατότητα δράσης, πράγμα πού ἰσχύει τόσο γιά μᾶς τούς ἴδιους ὅσο καί γιά τά ἄτομα πού ἀποτελοῦν τήν κοινωνία. Μόνο μέ τή συνεργασία μπορεῖ ὁ ἄνθρωπος ν'ἀναπτύξει τή δραστηριότητά του, τό πνεῦμα πρωτοβουλίας..."

"Εἶναι φανερό: ἡ ὁργάνωση σημαίνει τόν συντονισμό τῶν δυνάμεων πρός ἕναν κοινό σκοπό καί τήν ὑποχρέωση ὧν δέχονται νά ὁργανωθοῦν νά μή δροῦν ἐνάντια σ'αὐτόν τό σκοπό. Ὅταν, ὅμως, πρόκειται γιά ἄτομα τῆς ἴδιας ὁργάνωσης, ἡ ἀμοιβαία ὑποχρέωση εἶναι ἐπωφελής γιά ὅλους..."

"Ὅσο γιά τό συγγραφέα τῆς "Ἀλληλοβοήθειας", χρειάζεται ν'ἀνατρέξουμε σέ κείμενα ὅταν ὅλοι ξέρουν ὅτι ὁ Κροπότκιν (ὅπως καί ὁ Μπακούνιν, ἄλλωστε) ἔθετε τήν ἀλληλεγγύη πάνω ἀπ'τήν ἐλευθερία καί βάσισε τήν ἀναρχική φιλοσοφία καί ἠθική στήν ἀρχή τῆς κοινωνικότητας; Ὁ Ζάν Γκράβ καί ἡ Μαρία Γκόλντσμιν, πιό γνωστή μέ τό ὄνομα Μαρία Κόρν, πού ἀνῆκαν καί οἱ δύο στήν τάση τοῦ Κροπότκιν, ἐξέφρασαν πολλές φορές, μέ πολύ συγκεκριμένο τρόπο, τή σκέψη του — βλ. λογουχάρη: "Ὁργάνωση, πρωτοβουλία καί συνοχή", εἰσήγηση τοῦ Ζάν Γκράβ στό Διεθνές Συνέδριο τοῦ 1900, τό ὁποῖο ἀπαγορεύτηκε ἀπ'τή γαλλική κυβέρνησι. ¹ Αὐτή ἡ τοποθέτηση γιά τό πρόβλημα τῆς ὁργάνωσης ἐκφράζεται μέ σαφήνεια στήν ἀπόφαση τῆς συνδιάσκεψης τοῦ 1906, στήν ὁποία πῆρε μέρος κι ὁ Κροπότκιν:

-
1. Τό 1900, μέ τίς εἰσηγήσεις πού ἔγιναν σ'αὐτό τό συνέδριο, "ἐμφανίστηκαν δύο τάσεις... αὐτή τῶν *ESRI* (Διεθνιστῶν Ἐπαναστατῶν Σοσιαλιστῶν Φοιτητῶν), πού ὑποστήριξε τή δημιουργία μιᾶς Διεθνοῦς Ἐπαναστατικῆς Κομμουνιστικῆς Ὁμοσπονδίας, καί ἐκεῖνη τοῦ Jean Grave, πού ὑποστήριξε τήν ἀπλή σύνδεση γιά τή διευκόλυνση τῆς ἀμοιβαίας ἐνημέρωσης" (βλ. *Chronologie des Internationales Libertaines, 1864-1914*, Roland Bardy, *Documents No 2*, ἔκδοση τῆς *ORA*, Παρίσι 1974).

Τό 1902, μέ ἕνα κείμενό του πού δημοσιεύτηκε στό *Les Temps Nouveaux*, ὁ Jean Grave ἐπαναλαμβάνει τήν ἄρνησή του γιά ἕνα συγκεκριμένο πρότυπο ὁργάνωσης: "Πρός τί ὅλες αὐτές οἱ διαμαρτυρίες; Ὅτι, δηλαδή, οἱ ἀναρχικοί δέν ἔχουν συνοχή, ὅτι δροῦν λίγο στήν τύχη, χωρίς κανενός εἰδους σύνδεση, χάνοντας ἔτσι ἀρκετές ἀπό τίς δυνάμεις

"Οἱ ἀναρχικοί-κομμουνιστές, ὅπως καί οἱ σύντροφοί τους τῆς δυτικῆς Εὐρώπης, ἀπορρίπτουν κάθε μορφή ἱεραρχικῆς ὀργάνωσης πού ταιριάζει στούς ἐξουσιαστές σοσιαλιστές καί προτείνουν νά δημιουργηθεῖ στούς κύκλους τους ἕνα ἄλλο εἶδος ὀργάνωσης πού θά βασίζεται στήν ἐλεύθερη συμφωνία ἀνάμεσα στίς ἀνεξάρτητες ὁμάδες"².

Καί ἡ Μαρία Κόρν γράφει στήν εἰσήγηση, πού χρησίμευσε ὡς βάση γιά τή λήψη αὐτῆς τῆς ἀπόφασης:

"...ἡ ἐπιθυμία γιά τήν πλήρη ἀνάπτυξη τοῦ ἀνθρώπινου ὑπο-

τους ἐλλεύπει τῆς ἀναγκαίως σταθερότητας γιά νά δώσουν συνέχεια στή δράση τους.

Εἶναι ἀλήθεια ὅτι, πολύ συχνά, οἱ ὁμάδες καί τά ἄτομα ἀγωνίζονται δίχως νά ἐπιδιώκουν τόν συντονισμό τῆς δράσης τους μέ τή δράση τῶν ἄλλων πού ἀγωνίζονται παράλληλα γιά τόν ἴδιο σκοπό. Εἶναι ἐπίσης ἀλήθεια ὅτι οἱ ἀναρχικοί, φαινομενικά, δέν ἔχουν συνοχή, ὅτι σέ πολλές περιπτώσεις ἔχουν μεγάλη δυσκολία νά βροῦν τούς συντρόφους πού χρειάζονται. Δέν πιστεύω, ὅμως, ὅτι κάτι τέτοιο εἶναι τόσο μεγάλο κακό. Ἡ μέθοδος τῶν ἐξουσιαστικῶν κομμάτων εἶναι ἀκριβῶς νά ἀποφασίζουν διά διατάγματος τή συνένωση, τήν ὁμοσπονδία, δημιουργώντας ἕνα σωρό ὀργανώσεις πού ἔχουν σάν σκοπό νά ἐξασφαλίζουν αὐτήν τή συνένωση καί τήν ἐνότητα ὡς πρὸς τούς στόχους. Οἱ ἀναρχικοί εἶναι ἀδιάλλακτοι πολέμιοι αὐτοῦ τοῦ τρόπου ὀργάνωσης, θεωροῦν πολύ πύθιο φυσικό ν' ἀρχίσουν πρῶτα ν' ἀγωνίζονται ὁ καθένας ἀπ' τήν πλευρά του..." Προτείνει, ὡστόσο, τή δημιουργία μιᾶς χαλαρῆς καί ρεαλιστικῆς ὀργανωτικῆς δομῆς, ὅπου: "...ἡ ὀργάνωση, ἡ συνένωση θά πρέπει ν' ἀπορρέει ἀπ' τήν ἐνότητα ὡς πρὸς τόν σκοπό καί τή δράση..." Ἀπ' τίς ἴδιες τίς ὁμάδες, πού συνενώνονται σιγά-σιγά μέσα ἀπ' τή δράση, πρέπει νά ξεπηδήσει ἡ ἀναρχική ὁμοσπονδία κι ὅχι ἐπειδή θά ἔχει ἀποφασιστεῖ ἡ δημιουργία μιᾶς ὁμάδας ἐπιφορτισμένης νά ὀργανώσει αὐτήν τήν ὁμοσπονδία". "Ἀποψη πού, κατά τή γνώμη μας, ἀντανάκῃται σήμερα στό κείμενο τῆς ὁμάδας "Imprimerie 34", "Ἡ ὀργάνωση ὡς συνέπεια τῆς πρακτικῆς" (βλ. προηγούμενες σελίδες), καί ἔχει ἀποδείξει διεθνῶς τήν ἀποτελεσματικότητά της (Σ.τ.Μ.).

2. Παραθέτουμε ἕνα ἐκτενέστερο ἀπόσπασμα αὐτῆς τῆς ἀπόφασης:

"Οἱ ῥῶσοι ἀναρχικοί-κομμουνιστές, ὅπως κι οἱ σύντροφοί τους τῆς δυτικῆς Εὐρώπης, ἀπορρίπτουν κάθε μορφή ἱεραρχικῆς ὀργάνωσης πού ταιριάζει στούς ἐξουσιαστές σοσιαλιστές καί προτείνουν νά δημιουργηθεῖ στούς κύκλους τους ἕνα ἄλλο εἶδος ὀργάνωσης πού θά βασίζεται στήν ἐλεύθερη συμφωνία ἀνάμεσα στίς ἀνεξάρτητες ὁμάδες.

"Ἡ στενή σύνδεση μεταξύ ὅλων τῶν μελῶν κάθε ὁμάδας εἶναι ἀναγκαία προϋπόθεση γιά τήν ὕπαρξη καί τήν ἐπιτυχία αὐτοῦ τοῦ εἴδους τῆς ὀργάνωσης. Γι' αὐτόν ἀκριβῶς τόν λόγο, εἶναι πύθιο χρήσιμο νά ὑπάρχουν στίς πόλεις καί τίς εὐρύτερες περιοχές πολλές μικρές ὁμάδες, συνδεδεμένες σέ μιάν ὁμοσπονδία, παρά μιὰ μόνο μεγάλη ὁμάδα.

"Οἱ ὁμάδες, ἀκόμη καί ὅταν ἀναλαμβάνουν πολύ εἰδικά καθήκοντα, δέν μποροῦν ποτέ νά λειτουργοῦν σάν ἐπιτροπές, ἐφόσον οἱ ἀποφάσεις τους δέν εἶναι ὑποχρεωτικές γιά τίς ἄλλες ὁμάδες πού δέν τίς ἐγκρίνουν.

"Ἡ καλύτερη σύνδεση ἀνάμεσα στίς ὁμάδες δέν μπορεῖ νά ἐπιτευχθεῖ μέ τή μεσολάβηση διαφόρων μόνιμων ἐπιτροπῶν, πού ἐκλέγονται ἐκ τῶν προτέρων γιά νά χειριστοῦν τίς δραστηριότητες τῆς ὁμοσπονδίας. Αὐτές οἱ ἐπιτροπές ἔχουν τήν τάση νά γίνονται (καί πολύ γρήγορα γίνονται), ὅπως καί ὅλες οἱ κυβερνήσεις, ἐμπόδιο γιά τήν παραπέρα ἀνάπτυξη.

κειμένου μᾶς ὠθεῖ πρὸς τὴν τελειότερη μορφή κοινωνικῆς ἀλλελεγγύης. Δέν εἴμαστε κομμουνιστές παρ' ὅλο πού εἴμαστε ἀναρχικοί, ἀλλὰ ἀκριβῶς γιατί εἴμαστε ἀναρχικοί".

Αὕτῃ ἡ τοποθέτηση ὑπὲρ τῆς ἀρχῆς τῆς ὁργάνωσης ἀποδεικνύεται σαφῶς μέσα ἀπ' τὴ μακρόχρονη συλλογικὴ πείρα, ἀποκρυσταλλώνεται σέ πολλά "καταστατικά", "προγράμματα", "συμφωνίες ἔνωσης", κτλ.· θά ἐπανεέλθουμε.

Ἡ ἀπόφαση τοῦ Διεθνοῦς Ἀναρχικοῦ Συνεδρίου τοῦ "Ἀμστερνταμ (26-31 Αὐγούστου, 1907) εἶναι ξεκάθαρη ὡς πρὸς τὴ συλλογικὴ διακήρυξί της:

"ΟΡΓΑΝΩΣΗ:

"Οἱ ἀναρχικοί, πού συγκεντρώθηκαν στό "Ἀμστερνταμ στίς 27 Αὐγούστου 1907, ἐπειδὴ θεωροῦν ὅτι ἡ ἰδέα τῆς ἀναρχίας καί ἡ ἀρχὴ τῆς ὁργάνωσης, χωρίς καθόλου νά εἶναι ἀσυμβίβαστες μετὰξὺ τους ὅπως ὑποστηριζόταν ἄλλοτε, συμπληρώνουν καί διασαφηνίζουν ἡ μιὰ τὴν ἄλλη, ἀφοῦ αὕτῃ καθαυτὴ ἡ ἀρχὴ τῆς ἀναρχίας βασίζεται στὴν ἐλεύθερη ὁργάνωση τῶν παραγωγῶν·

"ἐπειδὴ θεωροῦν ὅτι ἡ ἀτομικὴ δράση, ὅσο σημαντικὴ καί ἂν εἶναι, δέ θά μπορούσε νά ἀναπληρώσει τὴν ἑλλειψη συλλογικῆς δράσης, ὅπως καί ἡ συλλογικὴ δράση δέ θά μπορούσε νά ἀναπληρώσει τὴν ἑλλειψη ἀτομικῆς δράσης·

"ὅτι ἡ ὁργάνωση τῶν ἀγωνιστῶν θά ἐξασφαλίσει τὴν παραπέρα ἀνάπτυξη τῆς προπαγάνδας καί δέν μπορεῖ παρά νά ἐπιταχύνει τὴ διάδοση τῶν ἰδεῶν τοῦ ἐπαναστατικοῦ φεντεραλισμοῦ στὴν ἐργατικὴ τάξη·

"ὅτι ἡ ἐργατικὴ ὁργάνωση, πού βασίζεται στὴν ταυτότητα τῶν συμφερόντων, δέν ἀποκλείει τὴν ὁργάνωση πού βασίζεται στὴν ταυτότητα τῶν ἐπιθυμιῶν καί τῶν ἰδεῶν,

"πιστεύουν ὅτι οἱ σύντροφοι ἀπ' ὅλες τίς χῶρες πρέπει νά θέσουν στὴν ἡμερήσια διάταξη τῆς δράσης τους τὴ δημιουργία ἀ-

"Ἡ καλύτερη σύνδεση ἀνάμεσα στίς ὁμάδες μπορεῖ νά ἐπιτευχθεῖ — ὅπως ἀποδεικνύει ἡ πείρα — μέ διάφορες εἰδικές συνδιασκέψεις... πού συγκαλοῦνται περιοδικά, σέ καθορισμένες χρονικὲς στιγμές ἢ ὅταν τό ἀπαιτοῦν οἱ περιστάσεις, γιὰ τὴ βαθύτερη μελέτη τῶν προβλημάτων πού θέτει ἡ ζωὴ. Οἱ ἐκπρόσωποι τῶν ὁμάδων ἐξουσιοδοτοῦνται γιὰ ἓνα συγκεκριμένο καθῆκον καί εἶναι ἄμεσα ἀνακλητοί. Οἱ ἀποφάσεις τῶν συνελεύσεων δέν εἶναι ὑποχρεωτικές γιὰ τίς ὁμάδες. Αὐτές οἱ τελευταῖες μποροῦν νά τίς ἀποδεχτοῦν ἢ καί νά τίς ἀπορρίψουν τελεύως. {...}

"Πῶς ν' ἀποφασίζουμε ὅταν προκύπτουν διαφωνίες; "Ὁχι, φυσικά, μέ βάση τὴν πλειοψηφία. Οἱ ἀριθμοὶ δέν ἔχουν καμιά σημασία γιὰ μᾶς: ὄντας πάντοτε μειοψηφία (αὕτῃ εἶναι πάντα ἡ μούρα τῶν ἐπαναστατῶν), γνωρίζουμε καλὰ τὴν ἀξία τῆς ἀριθμητικῆς ὑπεροχῆς καί κατὰ συνέπεια δέν πιστεύουμε ὅτι μιὰ ἀπόφαση εἶναι σωστὴ ἀπλὰ καί μόνο ἐπειδὴ πῆρε 11 ψήφους ἔναντι 10. Ἡ ὁμάδα πρέπει ν' ἀποφασίζει γιὰ κάθε πρόβλημα ὁμόφωνα· κι ἂν τό πρόβλημα εἶναι τόσο σημαντικό ὥστε νά μὴν ἐπικρατεῖ τελικὰ καμιά γνώμη, θά ἦταν ἀσυγχώρητο νά καταφύγουμε στὴν καθαρά μηχανικὴ πύεση τῶν ἀριθμῶν: ὑπάρχει κι ἄλλη λύση, ἡ λύση τῆς διάσπασης {...}.

"Ἡ λαμβανόμενη ἀπόφαση εἶναι πάντα ὑποχρεωτικὴ γιὰ κείνους πού τὴν προτείνουν καί γιὰ ὅσους τὴν ἀποδέχονται ἢ τὴν ἐγκρίνουν ἐθελοντικά. {...}"

"Ἀποφάσεις τῆς Συνδιασκέψεως τῶν Ρώσων Ἀναρχικῶν-Κομμουνιστῶν, 1906", ὕστερα ἀπὸ εἰσήγηση τῆς Μαρίας Κόρν καί τοῦ Κροπότκιν. Δημοσιεύτηκαν στὴν ἐφημερίδα "Ψωμὶ καί Ἐλευθερία", Νο 1, 30 Ὀκτωβρίου 1906 (Σ.τ.Μ.).

ναρχικῶν ομάδων καί τήν ὁμοσπονδιοποίηση τῶν ομάδων πού ὑπάρχουν.

"Ἡ Ἀναρχική Ὁμοσπονδία εἶναι μιὰ ἔνωση ομάδων καί ατόμων, ὅπου κανείς δέν μπορεῖ νά ἐπιβάλλει τή θέλησή του ἢ νά περιορίσει τήν πρωτοβουλία τῶν ἄλλων. Ὅσον ἀφορᾷ τή σημερινή κοινωνία, θέτει ὡς συγκεκριμένο στόχο της νά μεταβάλλει ὅλες τίς ἠθικές καί οἰκονομικές συνθηκες. Μ'αὐτήν τήν ἔννοια, διακηρύσσει τήν ἀναγκαιότητα τοῦ ἀγῶνα μέ ὅλα τά κατάλληλα μέσα"³.

Ὁ κοινωνικός ἀναρχισμός εἶναι, λοιπόν, σαφῶς ὑπέρ τῆς ὁργάνωσης. Ἀλλά ποιό εἶδος ὁργάνωσης διαλέγει;

Τέσσερα εἶναι τά εἶδη ὁργάνωσης πού ἐφαρμόστηκαν ἀπό τοὺς ἀναρχικούς:

- ἡ συνδικαλιστική ὁργάνωση·
- ἡ ὁργάνωση σύνθεσης·
- ἡ ὁργάνωση τῶν ομάδων συγγένειας·
- ἡ ὁργάνωση πού ἔχει ὡς βάση ἓνα συγκεκριμένο πρόγραμμα.

3. Τόν Αὐγούστο τοῦ 1907, στά πλαίσια τοῦ Διεθνοῦς Συνεδρίου τοῦ "Ἀμστερνταμ, συζητήθηκε διεξοδικά τό θέμα "Ἀναρχισμός καί Ὁργάνωση". Δύο ἦταν οἱ τάσεις πού συγκρούστηκαν σχετικά μ'αὐτό τό θέμα: ἀπό τή μιὰ, ἡ τάση τῶν ἀναρχοκομμουνιστῶν, πού ἔκανε τήν ἐπιλογή τῆς εἰδικῆς ἀναρχικῆς ὁργάνωσης, καί ἀπ'τήν ἄλλη, ἡ μειοψηφήσασα τάση τῶν ἀτομικιστῶν, πού ἀρνήθηκαν αὐτή καθαυτή τήν ἀρχή τῆς ὁργάνωσης.

Ὁ Amédée Dupois (πρώτη παρέμβαση μετά τήν ἀρχική εἰσήγηση), ἀσκήσε ὀξεῖα κριτική ἐναντίον ἑνός εἵδους ἀναρχισμοῦ πού "μέ τίς συνεχεῖς ἐκκλήσεις του γιά τήν ἀναμόρφωση τοῦ ατόμου, ἐμφανίζεται σάν ἡ ἀνανεωμένη μορφή τοῦ παλιοῦ ἀστικοῦ ἀτομικισμοῦ". Ἀνέλυσε τήν ἀνάπτυξη τοῦ ἀναρχικοῦ κομμουνισμοῦ, πού γεννήθηκε "ἀπ'τή Διεθνή, δηλαδή, σέ τελευταία ἀνάλυση, ἀπ'τό ἴδιο τό ἐργατικό κίνημα". Ὑποστήριξε ὅτι αὐτός "ὁ ἀναρχισμός δέν εἶναι ἀτομικιστικός, εἶναι φεντεραλιστικός καί "συνδικαλιστικός" πρῶτα ἀπ'ὅλα... ἓνα κομμάτι τοῦ ἐπαναστατικοῦ σοσιαλισμοῦ". Εἰσηγούμενος τή συσπείρωση τῶν ἀναρχικῶν, πιά συγκεκριμένα: "ὅσων ἀνήκουν στήν τάση μας ἡ ὁποία δέ διαχωρίζεται ἀπ'τόν ἀναρχισμό τοῦ προλεταριάτου", κατέληξε ὡς ἐξῆς: "Αὐτό τό ἀναρχικό κίνημα θά ξεπηδήσει ἀπ'τήν κοινή μας δράση, ἀπ'τή συνδυασμένη καί συντονισμένη δράση μας. Θέ πρέπει νά προσθέσουμε ὅτι ἡ ἀναρχική ὁργάνωση δέ θά ἔχει τήν ἀξίωση νά συνενώσει ὅλα τά στοιχεῖα πού ἐπικαλοῦνται, πολλές φορές λαθεμένα, τήν ἰδέα τῆς ἀναρχίας. Θά ἀρκεστεῖ νά συσπειρώσει γύρω ἀπό ἓνα πρόγραμμα δράσης τοὺς συντρόφους πού ἀποδέχονται τίς βασικές ἀρχές μας καί ἐπιθυμοῦν νά συνεργαστοῦν μαζί μας".

Ὁ Croiset, ἐκ μέρους τῆς ἀτομικιστικῆς τάσης πού πῆρε μέρος σέ αὐτό τό συνέδριο, ἀπάντησε στήν προηγούμενη τοποθέτηση ὡς ἐξῆς: "Ἡ δική μου τοποθέτηση εἶναι ἡ ἐξῆς: Ἐγώ, ἐγώ, ἐγώ... καί ἔπειτα ὅλοι οἱ ἄλλοι! Ἡ ὁργάνωση ἔχει σάν μοιραῖο ἀποτέλεσμα, σχεδόν πάντα, νά περιορίζει τήν ἐλευθερία τοῦ ατόμου. Ἐπομένως, ὁ ἀναρχισμός ἀντιτίθεται σέ κάθε σύστημα μόνιμης ὁργάνωσης".

Συνδέοντας τή συζήτηση περὶ ὁργάνωσης μέ τήν ἀναρχική δράση στά πλαίσια τοῦ ἐργατικοῦ κινήματος, ὁ Georges Thonar ἐπέμεινε κι ἔδωσε ἔμφαση στήν πρόταση περὶ ἀμεσῆς δράσης: "Νά ὁργανωθοῦμε, ὅχι μόνο γιά τήν προπαγάνδα, ἀλλά καί, πάνω ἀπ'ὅλα, γιά τήν ΑΜΕΣΗ ΔΡΑΣΗ...".

Ὁ Ἑρρίκο Μαλατέστα ἔκλεισε τή συζήτηση μέ μιὰ μακρά παρέμβαση ὑπέρ τῆς ὁργάνωσης: "Ἄν θέλουμε νά ἐπιτελέσουμε κάτι πραγματικό καί χρήσιμο, ἡ συνεργασία εἶναι ἀπόλυτα ἀναγκαῖα — σήμερα περισ-

Ἡ Ἰη Διεθνὴς ἐθεωρεῖτο ἐργατικὴ ὁργάνωση ἀλλὰ δὲν ἦταν συνδικαλιστικὴ ὁργάνωση μὲ τὴ συγκεκριμένη ἔννοια τοῦ ὅρου. Πράγματι, τὰ μέλη της, ἀρχίζοντας ἀπ' τὸν Μάρξ καὶ τὸν Μπακούνιν, δὲν ἦταν ὅλα ἐργάτες. Ἡ μπακουνινικὴ πτέρυγα ἀντιλαμβάνοταν τὴ Διεθνὴν σάν μιὰ ἐργατικὴ ἔνωση μὲ ἐπαγγελματικὸ χαρακτήρα καὶ τῆς ἀπέδιδε τὸ ρόλο τῆς ἀληθινῆς συνδικαλιστικῆς ὁργάνωσης.

Μετά τὸ Συνέδριο τῆς Χάγης, ὅπου διαγράφηκαν ὁ Μπακούνιν καὶ οἱ φίλοι του, δημιουργήθηκε ἡ διάδοχος Διεθνὴς ὁργάνωση (Σαίντ-Ἰμιέ, 1872) πού κι αὐτὴ θεωρήθηκε ἐργατικὴ καὶ συνδικαλιστικὴ. Στὴν πραγματικότητα, ὅμως, ἦταν μᾶλλον ἰδεολογικὴ ὁργάνωση, ἀφοῦ δημιουργήθηκε βασικά ἀπὸ ἀντιεξουσιαστές σοσιαλιστές⁴.

Ἡ ἐνεργὸς συμμετοχὴ ὀρισμένων γάλλων ἀναρχικῶν στὸ συνδικαλιστικὸ κίνημα, πρὸς τὸ τέλος τοῦ περασμένου αἰῶνα, προσδίνει σ' αὐτὸ ὀλοφάνερα ἐπαναστατικὴ καὶ ἀντιεξουσιαστικὴ κατεύθυνση. "Ἐτσι γεννήθηκε ὁ ἐπαναστατικὸς συνδικαλισμός. Σύμφωνα μὲ ὀρισμένους, δὲν ἦταν παρά μιὰ μέθοδος ὁργάνωσης καὶ πάλης τῆς ἐργατικῆς τάξης. "Ἄλλοι, ὅμως, ἀντιλαμβάνονταν τὸν ἐπαναστατικὸ συνδικαλισμὸ σάν ἓνα κίνημα ἰδεολογικά ἀνεξάρτητο, αὐτάρκες: ἓνα εἶδος "καθαροῦ συνδικαλισμοῦ". Ὡστόσο, ἀρκετοὶ ἀναρχικοί, φοβούμενοι τὸ "συντηρητικὸ" καὶ βαθιὰ ὀπορτουνιστικὸ χαρακτήρα τῶν ἐργατικῶν διεκδικήσεων ἔμειναν ἀδιάφοροι καὶ ἀρνήθηκαν νὰ συμμετάσχουν στὸ συνδικαλιστικὸ κίνημα.

Στὴν Ἰσπανία, ὅπου οἱ ἀναρχικοὶ δημιούργησαν ἓνα ἰσχυρὸ συνδικαλιστικὸ κίνημα μὲ ἐλευθεριακὸ προσανατολισμὸ (χωρὶς νὰ ἀπορρίπτουν, ὥστόσο, τὴν ἀνεξάρτητὴ ὁργάνωση μὲ ἰδεολογικὴ βάση), τὸ κίνημα ἀπέκτησε βαθιές ρίζες καὶ πῆρε μεγάλη ἔκταση.

Σ' ἄλλες χώρες, ὅπως ἡ Ἀργεντινὴ λογουχάρη, οἱ ἀναρχικοὶ (παράμενοντες πιστοὶ στὸ πνεῦμα τῆς Διεθνοῦς καὶ ἐξακολουθώντας νὰ ἀποδέχονται τίς ἀρχές πού διακηρύχθηκαν στὸ Συνέδριο τοῦ Σαίντ-Ἰμιέ) δημιούργησαν ἓνα ἄλλο εἶδος "καθαροῦ συνδικαλισμοῦ". Θεωροῦσαν τὴ F.O.R.A. ταυτόχρονα συνδικαλιστικὴ ὁργάνωση καὶ ἀναρχικὴ ὁμοσπονδία. Πράγμα πού καθιστοῦσε ἄχρηστη, ἀκόμη καὶ ἐπιζήμια, τὴν ὕπαρξη ἐνὸς ἀναρχικοῦ κινήματος μὲ ἀποκλειστικὰ ἰδεολογικὴ βάση.

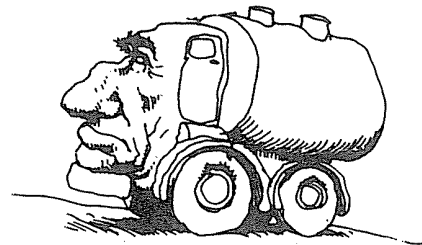
σότερο ἀπὸ ποτέ. Ἀναμφίβολα, ἡ συνένωση πρέπει νὰ εἶναι τέτοια πού νὰ ἐπιτρέπει τὴν πλήρη αὐτονομία τῶν ἀτόμων πού συμμετέχουν καὶ ἡ ὁμοσπονδία πρέπει νὰ σέβεται αὐτὴν τὴν αὐτονομία στὴν περίπτωση τῶν ὁμάδων· καλὸ θὰ εἶναι, ὅμως, ν' ἀπορρίψουμε τὴν πεποίθηση ὅτι ἡ ἔλλειψη ὁργάνωσης ἀποτελεῖ ἐγγύηση ἐλευθερίας. "Ὅλα ἀποδεικνύουν ὅτι συμβαίνει τὸ ἀντίθετο".

Τελικά, ἡ εἰσήγηση Dupois ὑπὲρ τῆς ὁργάνωσης υἱοθετήθηκε ὡς ἀπόφαση τοῦ συνεδρίου. Ἀπόσπασμα αὐτῆς τῆς ἀπόφασης εἶναι τὸ παραπάνω. Βλ. "Ἀναλυτικὰ Πρακτικὰ καὶ Ἀποφάσεις τοῦ Διεθνοῦς Ἀναρχικοῦ Συνεδρίου τοῦ "Ἀμστερνταμ, 26-31 Αὐγούστου 1907", πού ἐκδόθηκαν ἀπ' τὸ Διεθνὲς Γραφεῖο τοῦ Λονδίνου, σ. 12-13 (Σ.τ.Μ.).

4. Παραθέτουμε ἀπόσπασμα τῆς ἀπόφασης τοῦ Συνεδρίου τοῦ Σαίντ Ἰμιέ πού ἔγινε τὸ 1872· ἀναφέρεται στὴ "Φύση τῆς πολιτικῆς δράσης τοῦ προλεταριάτου".

"θεωρώντας

"ὅτι τὸ νὰ θέλει κανεὶς νὰ ἐπιβάλλει στο προλεταριάτο μιὰ γραμμὴ συμπεριφορᾶς ἢ ἓνα ἐνιαῖο πολιτικὸ πρόγραμμα ὡς τὴ μόνη ὁδὸ ἡ ὁποία μπορεῖ νὰ ὁδηγήσει στὴν κοινωνικὴ του χειραφέτηση εἶναι μιὰ ἀξίωση τόσο παράλογη ὅσο καὶ ἀντιδραστικὴ {...},

"ὅτι οἱ βλέψεις τοῦ προλεταριάτου δέν μποροῦν νά ἔχουν ὡς ἀντικείμενο παρά μόνο τή θεμελίωση μιᾶς ἀπόλυτα ἐλεύθερης ὀργάνωσης καί μιᾶς ἀπόλυτα ἐλεύθερης ὁμοσπονδίας, πού θά βασίζονται στήν ἐργασία καί τήν ἰσότητα ὅλων καί θά εἶναι ἐντελῶς ἀνεξάρτητες ἀπό κάθε πολιτική κυβέρνηση, καί ὅτι αὐτή ἡ ὀργάνωση καί αὐτή ἡ ὁμοσπονδία δέν μποροῦν νά εἶναι παρά τό ἀποτέλεσμα τῆς αὐθόρμητης δράσης τοῦ ἴδιου τοῦ προλεταριάτου, τῶν ἐργατικῶν ἐνώσεων καί τῶν αὐτόνομων κοινοτήτων·

"θεωρώντας ὅτι κάθε πολιτική ὀργάνωση δέν μπορεῖ νά εἶναι παρά ἡ ὀργάνωση τῆς κυριαρχίας πρὸς ὄφελος τῶν τάξεων καί σέ βάρος τῶν μαζῶν, καί ὅτι τό προλεταριάτο, ἂν θελήσει νά καταλάβει τήν πολιτική ἐξουσία, θά γύνει κι αὐτό μιᾶ κυρίαρχη καί ἐκμεταλλεύτρια τάξη,

"τό συνέδριο τοῦ Σαίντ 'Ιμιέ δηλώνει:

"1. ὅτι ἡ καταστροφή κάθε πολιτικῆς ἐξουσίας εἶναι τό πρῶτο καθήκον τοῦ προλεταριάτου·

"2. ὅτι κάθε ὀργάνωση, πού καταλαμβάνει τήν πολιτική ἐξουσία, ἀκόμη καί ἂν ὀνομάζεται προσωρινή καί ἐπαναστατική, γιά νά ἐξασφαλίσει αὐτήν τήν καταστροφή, δέν μπορεῖ νά εἶναι παρά ἄλλη μιᾶ ἀπάτη, καί θά εἶναι ἐπιπλέον τόσο ἐπικίνδυνη γιά τό προλεταριάτο ὅσο κι ὅλες οἱ κυβερνήσεις πού ὑπάρχουν σήμερα·

"3. ὅτι, ἀρνούμενοι κάθε συμβιβασμό γιά νά ἐπιτύχουν τήν πραγματοποίηση τῆς κοινωνικῆς ἐπανάστασης, οἱ προλετάριοι ὅλων τῶν χωρῶν πρέπει νά θεμελιώσουν, ἔξω ἀπ'τά πλαίσια κάθε ἀστικῆς πολιτικῆς, τήν ἀλληλεγγύη τῆς ἐπαναστατικῆς δράσης."

Πέντε χρόνια ἀργότερα, τό Σεπτέμβριο τοῦ 1877, στό συνέδριο τοῦ Βερβιέ (τό τελευταῖο τῆς ἀντιεξουσιαστικῆς Διεθνούς), ἐγκρίθηκε μιᾶ ἀπόφαση σχετικά μέ "τίς τάσεις τῆς παραγωγῆς ἀπ'τήν ἄποψη τῆς ἰδιοκτησίας": "... τό συνέδριο θεωρεῖ ὡς ἀναγκαιότητα τήν πραγμάτωση τῆς συλλογικῆς ἰδιοκτησίας, δηλαδή, τήν ἀνάληψη τῆς κατοχῆς τοῦ κοινωνικοῦ κεφαλαίου ἀπ'τίς ὁμάδες τῶν ἐργαζομένων· τό συνέδριο θεωρεῖ, ἐπιπλέον, ὅτι μιᾶ σοσιαλιστική ὀργάνωση, γιά νά εἶναι πραγματικά σοσιαλιστική, πρέπει νά μὴν ἀντιλαμβάνεται τήν ἀρχή τῆς συλλογικῆς ἰδιοκτησίας ὡς ἰδανικό πού πρόκειται νά πραγματοποιηθεῖ στό μέλλον, ἀλλά νά τήν περιλάβει στά ἄμεσα προγράμματά της καί τίς καθημερινές ἐκδηλώσεις της". Στήν ἀπόφαση σχετικά μέ τή "Στάση τοῦ προλεταριάτου ἀπέναντι στά πολιτικά κόμματα" διασαφηνίζεται ὅτι "στήν πραγματικότητα, ἡ ὑπάρχουσα κοινωνία δέ διαιρεῖται σέ πολιτικά κόμματα... ἀλλά, ἀντίθετα, σέ οἰκονομικές καταστάσεις: ἐκμεταλλευτής καί ἐκμεταλλευμένος, ἐργάτης καί ἀφεντικό, μισθωτός καί καπιταλιστής· ... ἐπιπλέον, ὁ ἀνταγωνισμός πού ὑπάρχει μεταξύ αὐτῶν τῶν κατηγοριῶν δέν μπορεῖ νά ἐξαλειφθεῖ χάρι στή θέληση ὁποιασδήποτε κυβέρνησης ἢ ἐξουσίας, ἀλλά μόνο χάρι στίς συντονισμένες προσπάθειες ὅλων ὅσων ὑφίστανται τήν ἐκμετάλλευση ἐνάντια στοὺς ἐκμεταλλευτές τους..." καί δίνεται ἔμφαση στήν ἀναγκαιότητα τῆς "ὀργάνωσης τῶν ἐργαζομένων" ἡ ὁποία θά πρέπει νά θέτει ὡς σκοπό της "τήν κατάργηση τῆς μισθωτῆς ἐργασίας" (Σ.τ.Μ.).

Στό διάστημα ανάμεσα στους δύο παγκόσμιους πολέμους, ο Σεμπαστιέν Φόρ πρότεινε καί υπερασπίστηκε τή "σύνθεση", δηλαδή, μιά οργάνωση πού πρέπει νά συγκεντρώνει τούς αναρχικούς όλων τών τάσεων: κομμουνιστές, συνδικαλιστές καί ατομικιστές⁵. Ἡ ιδέα αὐτή εἶχε, ἐκείνη τήν ἐποχή, τόσο θερμούς υποστηρικτές ὅσο καί φανατικούς ἀντιπάλους. Ἐλάχιστες πρωτοβουλίες πρὸς αὐτὴν τὴν κατεύθυνση στέφθηκαν μ' ἐπιτυχία. Ἡ σημερινή Γαλλικὴ Ἀναρχικὴ Ὁμοσπονδία μᾶς δίνει μιά εἰκόνα καί τό τελευταῖο παράδειγμα τῆς ἐφαρμογῆς αὐτῆς τῆς ἀποψης.

Ἡ γνώμη μου γι' αὐτὴν τὴ μέθοδο ἀναρχικῆς οργάνωσης ταυτίζεται μέ τὴ γνώμη τοῦ Μαλατέστα: "Πολύ θά θέλαμε βέβαια νά μπορούσαμε νά προχωρήσουμε ὅλοι μαζί καί νά ἐνώσουμε ὅλες τίς δυνάμεις τοῦ ἀναρχισμοῦ σ' ἓνα πανίσχυρο κίνημα· ἀλλὰ δέν πιστεύουμε ὅτι ἔχουν σταθερότητα οἱ ὁργανώσεις πού δομοῦνται μέ βάση ἓνα σωρὸ παραχωρήσεις καί ἀποσιωπῆσεις, ὁργανώσεις ὅπου δέν ὑπάρχει συμφωνία ἀνάμεσα στὰ μέλη, οὔτε καί πραγματικὴ συμπάθεια. Εἶναι καλύτερα νά μείνουμε διασπασμένοι παρά νά ἐνωθοῦμε σέ λάθος βάση..."

Ἡ "σύνθεση" θά μπορούσε νά ἔχει μεγάλη ἀξία ἂν ἦταν μιά σύνθεση στό ἐπίπεδο τῶν βασικῶν ἀρχῶν καί ιδεῶν. Εὐτυχῶς, αὐτοῦ τοῦ εἴδους ἡ "σύνθεση" ἀρχίζει πιά νά πραγματώνεται μέ ἄξονα τὴν κυριότερη τάση τοῦ ἀναρχισμοῦ: τὸν ἐλευθεριακὸ κομμουνισμό.

Τί εἶναι ὁ πραγματικὸς ἀναρχικὸς ατομικισμὸς ἂν ὄχι ἡ προσωπικὴ προσπάθεια πνευματικῆς καί ἠθικῆς ἐξύψωσης, ἡ ἐπιθυμία γι' ἀπόλυτη ἐλευθερία, γιὰ ὀλοκληρωμένη ἀνάπτυξη τοῦ ἀτόμου, ἐνῶ παράλληλα γίνονται σεβαστά οἱ ἀνάλογες ἐπιθυμίες καί τὰ δικαιώματα τοῦ ἄλλου; Τί εἶναι ὁ ἐπαναστατικὸς ἢ ἐλευθεριακὸς συνδικαλισμὸς τῆς ἐποχῆς μας ἂν ὄχι ἡ μέθοδος οργάνωσης καί ἄμεσης πάλης τῶν ἐργαζομένων πού ἀρνοῦνται ἐπίμονα καί ἀνυποχώρητα τ' ἀφεντικά καί τό κράτος, τὴν ἐκμετάλλευση καί τὴν καταπίεση τοῦ ἀνθρώπου, παραγωγοῦ ὅλων τῶν ἀγαθῶν πού ἐξασφαλίζουν τὴ ζωὴ τῆς κοινωνίας; Τί εἶναι ὁ κομμουνισμὸς ἂν ὄχι αὐτὰ καθ' αὐτά τὰ δικαιώματα τοῦ ἀτόμου πού ἐνώνεται μέ τ' ἄλλα ἄτομα μέσα σέ συνθηκὲς ἐλευθερίας καί ἀμοιβαίου σεβασμοῦ, πού ὁργανώνεται σήμερα γιὰ ν' ἀμυνθεῖ ἐναντίον στὰ ἀφεντικά καί αὐριο γιὰ νά οἰκοδομήσει τὴν οἰκονομία πάνω στὴ βάση τῆς κοινωνικῆς ἀλληλεγγύης; Τί εἶναι ὁ κομμουνισμὸς ἂν ὄχι ἡ πιὸ πλατιά ἐφαρμογὴ τῆς δικαιοσύνης πού πραγματώνεται μέσα στὴν ἰσότητα καί τὴν ἐλευθερία; Αὐτές δέν εἶναι, ἄλλωστε, οἱ ἰδιαιτερότητες τῶν τριῶν τάσεων τοῦ ἀναρχισμοῦ οἱ ὁποῖες, κατὰ τὴ γνώμη μας, ἀποτελοῦν τὰ βασικὰ χαρακτηριστικὰ τοῦ ἐλευθεριακοῦ κομμουνισμοῦ, πού ἀπὸ δῶ καί πέρα θά μπορούσε νά ὀνομάζεται ἀπλᾶ ἀναρχισμὸς;

-
5. Ἡ "ὁργάνωση σύνθεσης" προτάθηκε ἀπ' τὸν Sébastien Faure τὸ 1928, σέ μιά ἐποχὴ ἀρκετὰ προβληματικὴ γιὰ τὸ γαλλικὸ ἀναρχικὸ κίνημα, σάν ἀπάντηση στὶς ἀπόψεις τῆς "Ὁργανωτικῆς Πλατφόρμας" τῶν ρώσων ἀναρχικῶν (βλ. πιὸ κάτω). Μέ ἀφετηρία τὴ διαπίστωση γιὰ τὸ διασκορπισμὸ τῶν δυνάμεων τῶν ἀναρχικῶν καί τὴν ἀσθενεὴ συμμετοχὴ τους στό πεδίο τῶν κοινωνικῶν ἀγώνων: "... πρέπει νά τεθεῖ τό ἐρώτημα: πῶς γίνεται καί, τὰ τελευταῖα χρόνια κυρίως, ἰδιαίτερα στὴ Γαλλία, ἡ ὑπαρξη αὐτῶν τῶν τριῶν ἀναρχικῶν τάσεων (συνδικαλιστές, κομμουνιστές, ατομικιστές), ἀντὶ νά ἔχει ἐνισχύσει τό ἐλευθεριακὸ κίνημα, εἶχε σ' αὐτὸ ἀποτέλεσμα νά τό ἐξασθενήσει; ... αὐτὴ ἡ ἐξασθένηση τῆς ἀναρχικῆς σκέψης καί δράσης... ὀφείλεται βασικά στὴν ἀνελέγητη σύγκρουση μεταξὺ τῶν τάσεων, στὸν ἀνοιχτό, μανιακὸ, ἀμεύλικτο πόλεμο ἀνάμεσά τους...", τό κείμενο τοῦ S. Faure προσδιορίζει τὴν "ἀναρχικὴ

Η ΟΡΓΑΝΩΣΗ ΤΩΝ ΟΜΑΔΩΝ ΣΥΓΓΕΝΕΙΑΣ

Οί ομάδες συγγένειας, ή ομάδες πού βασίζονται στην έξειδίκευση τών καθηκόντων πού πρέπει νά εκπληρωθοῦν, εἶναι ή πιό παλιά, ή περισσότερο ἐφαρμοσμένη μορφή ὀργάνωσης καί, ὅπως ἀποδείχθηκε τελικά, εἶχαν πάντα τά καλύτερα ἀποτελέσματα. Ἡ υἱοθέτηση μιᾶς ἀπό τίς προηγούμενες μορφές ὀργάνωσης ή ή γενίκευση μιᾶς τέταρτης μορφῆς, πού θά παρουσιάσουμε στή συνέχεια, σέ καμιά περίπτωση δέν ἀναιροῦν τήν ἐγκυρότητα καί τήν ἀναμφισβήτητη χρησιμότητα τών ὁμάδων συγγένειας ὅσον ἀφορᾷ τήν προπαγάνδισή τών ἰδεῶν μας, οὔτε καί ἀποκλείουν τήν ὑπαρξή τους, τόσο μέσα στά πλαίσια ἐνός δομημένου κινήματος ὅσο κι ἔξω ἀπ'αὐτό τό κίνημα, ὡς ἀδελφικῶν σχηματισμῶν.

Ὡστόσο, οἱ ομάδες συγγένειας (ἀκόμη κι ἂν κατόρθωναν νά συγκροτηθοῦν σ'ἐνα ὁμοσπονδιοποιημένο σύνολο σ'ἐθνικό ή διεθνικό ἐπίπεδο, πράγμα πού φαίνεται μάλλον ἀπίθανο ἀφοῦ ή συγγένεια σχεδόν ποτέ δέν ξεπερνάει τά ὅρια ἐνός περιορισμένου κύκλου) δέ θά μπορούσαν νά χρησιμεύσουν σάν βάση γιά ἐνα ὀργανωμένο κίνημα πού ἀποσκοπεῖ, πέρα ἀπ'τήν ἀπλή διάδοση τών ἰδεῶν, στήν ἀνασυγκρότηση τῆς κοινωνίας σ'ὅλους τούς τομεῖς.

σύνθεση" ὡς τήν ἰδεώδη ὀργανωτική μορφή πού μπορεῖ νά συνενώσει τίς τρεῖς βασικές τάσεις τοῦ ἀναρχισμοῦ: "... τά τρία αὐτά ρεύματα καλοῦνται νά συνδυαστοῦν μέ σκοπό νά ἀνασυστήσουν ... ὅσο γίνεται πιό γρήγορα τήν τεράστια οἰκογένεια πού διασπάστηκε λόγω τών περιστάσεων". Στήν ἐκκλήση γιά συσπείρωση ὅλων τών ἐλευθεριακῶν ἀγωνιστῶν, ή ὁποία ἀποτελεῖ συνέχεια τῆς προσούρας γιά τήν ἀναρχική σύνθεση, ὁ S. Faure διευκρινίζει: "Ἐπάρχει χῶρος γιά ὅλους. Τόσο γιά νά διαλέξει κανείς τήν τοποθέτησή του ὅσο καί γιά νά συνδυάζονται ή νά συντονίζονται οἱ ξεχωριστές προσπάθειες! Ἀντικαπιταλιστής, ἀντικρατιστής, ἀντικοινοβουλευτικός, πολέμιος τών θρησκειῶν, ἀντιμιλιταριστής: δηλαδή, δέν μπορεῖ κανείς νά εἶναι ἀναρχικός ἂν εἶναι ἐνα ἀπό ὅλα αὐτά; Πρέπει νά εἶναι ὅλα αὐτά μαζί;"

Σέ τελευταία ἀνάλυση, ή "ἀναρχική σύνθεση" δέν εἶναι παρά μιᾶ συσπείρωση ἐτερόκλητων στοιχείων ή ὁποία, μολονότι πολύ σωστά ἀντι-στρατεύεται τίς ἀναρχολενινιστικές ἀντιλήψεις τών πλατφορμιστῶν, κυριαρχεῖται ἀπό ἐναν "ὑπερ-ταξικό" πλουραλισμό καί ἀνθρωπισμό (ὁ ἀφηρημένος ἄνθρωπος πέραν τών τάξεων), ὅπως ἀφήνει νά ἐννοηθεῖ ή ἐκφραση: "νά ἀνασυστήσουν τήν τεράστια οἰκογένεια πού διασπάστηκε λόγω τών περιστάσεων". Βλ. Sébastien Faure, *La Synthèse Anarchiste*, Limoges 1928 καί Le Monde Libertaire, Παρίσι, 'Ιούλιος 1971' Maurice Laisant, *A propos de la Synthèse*, Le Monde Libertaire, Παρίσι, 'Ιούλιος 1973, (Σ.τ.Μ.).

Η ΟΡΓΑΝΩΣΗ ΠΟΥ ΕΧΕΙ ΩΣ ΒΑΣΗ ΕΝΑ ΣΥΓΚΕΚΡΙΜΕΝΟ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ

Φτάνουμε, τέλος, στην τέταρτη μορφή αναρχικής οργάνωσης. Πρόκειται για την οργάνωση που δομείται και δρᾷ μέ βάση ένα συγκεκριμένο κοινωνικό πρόγραμμα. Δεν πρόκειται για καμιά καινοτομία. Χάρη στην εφαρμογή της γεννήθηκε ο οργανωμένος αναρχισμός. Όρισμένοι, ωστόσο, βασιζόμενοι σ' ένα άκαμπτο, και σχεδόν άκατανόητο σύνολο προκαταλήψεων "αναρχικής καθαρότητας", τή θεωρούν ως ύπουλη είσβολή αντιλήψεων ξένων προς τον αναρχισμό: πολιτικῶν, εξουσιαστικῶν και (μετά την επικράτηση του μπολσεβικισμού) μπολσεβίκων.

Αυτός καθαυτός ο ὅρος "πρόγραμμα" ἐμφανίζεται σάν νά μήν ἔχει καμιά θέση μέσα στό "ναό" τῆς αναρχικῆς καθαρότητας.

Εἶναι, λοιπόν, ἀναγκαῖο {→πρίν ἀσχοληθοῦμε ἐκτενέστερα μ' αὐτή τή μέθοδο οργάνωσης+} ν' ἀνασκευάσουμε αὐτές τίς προκαταλήψεις πού ὄχι μόνο ἐμποδίζουν τήν παραπέρα ἀνάπτυξη τοῦ μοναδικοῦ σοσιαλιστικοῦ ἰδεώδους τό ὁποῖο ἐξακολουθεῖ νά διατηρεῖ τήν ἐγκυρότητά του, ἀλλά καί ἐμπεριέχουν τόν κίνδυνο {...} ἐγκλωβισμοῦ τῶν δυνάμεών μας καί περιορισμοῦ τῶν δυνατοτήτων ἐπέμβασης ἐνός κινήματος τό ὁποῖο συγκεντρώνει ὅλο καί πιά πολύ τήν προσοχή τοῦ κόσμου ὕστερα ἀπ' τήν ἀποκάλυψη τοῦ ἐκτρωματικοῦ χαρακτήρα τῶν μαρξιστικῶν "παραδείσων".

ΠΡΟΓΡΑΜΜΑΤΑ-ΚΑΤΑΣΤΑΤΙΚΑ-ΠΛΑΤΦΟΡΜΕΣ

Ἡ ἐπιθυμία νά διευκρινιστοῦν καί νά διατυπωθοῦν μ' ἀπλή, σαφή καί κατανοητή μορφή οἱ σκοποί, τά συγκεκριμένα καθήκοντα πού ὀρίζονται ἀπ' τό κίνημα, νά προσδιοριστοῦν τά μέσα πού θά ἐπιτρέψουν τήν πραγμάτωση αὐτοῦ τοῦ ἔργου, οἱ κανόνες πού διέπουν τίς σχέσεις ἀνάμεσα στά μέλη τῆς οργάνωσης, οἱ ἀμοιβαῖες ὑποχρεώσεις, ἡ σύναψη τῶν σχέσεων βάσει συμφωνίας ἢ ἡ ἐλεύθερη συμφωνία ὅπως θά ἔλεγαν ὁ Προυντόν καί ὁ Κροπότκιν, ἢ ἀκόμη καί ἡ ὕπαρξη "μιάς διακήρυξης ἀρχῶν" (πού θά πρέπει νά λαμβάνει ὑπόψη τῆς τά δεδομένα τῆς ἐποχῆς), ὅλα αὐτά εἶναι ἀσυμβίβαστα μέ τίς "ἱερές" ἀρχές τοῦ ἀναρχισμοῦ; {...}

Χωρίς νά θέλουμε νά ὑμνολογήσουμε ἄκριτα τό ἔργο τῶν προδρόμων {→τοῦ ἀναρχισμοῦ+}, ἄς δοῦμε πρῶτα ἀπ' ὅλα τήν τοποθέτηση τοῦ Μπακούνιν ὡς πρὸς τό θέμα αὐτό.

Ὁ ἀναρχικός Μπακούνιν ἀρχίζει μέ τήν ἱδρυση (ἀπό κοινοῦ μέ τούς στενότερους φίλους του) τῆς περίφημης "Συμμαχίας" καί μέ τήν ἐπεξεργασία μιᾶς σειρᾶς "προγραμμάτων" καί "καταστατικῶν" γιά τά διάφορα τμήματα αὐτῆς τῆς "Συμμαχίας". Αὐτά τά "προγράμματα" καί τά "καταστατικά" παρουσιάζουν μεγάλες ὁμοιότητες γιατί, στήν οὐσία, εἶναι ἐπεξεργασμένα μέ βάση τό ἴδιο μοντέλο. Ὡστόσο, ἀντανακλοῦν τίς κοινές ἀπόψεις τοῦ κύκλου τῶν ἀνθρώπων πού ἀποτελοῦσαν τή "Συμμαχία" τόσο σέ διεθνές ἐπίπεδο ὅσο καί στίς διάφορες χῶρες στίς ὁποῖες εἶχαν διεισδύσει οἱ φεντεραλιστικές κι ἐλευθεριακές ιδέες. "Ἄς δοῦμε, λογουχάρη, τό "Πρόγραμμα τῆς Σοσιαλιστικῆς Δημοκρατίας" τοῦ ἰσπανικοῦ τμήματος, πού καταρτίστηκε χωρίς τήν ἄμεση συμμετοχή τοῦ Μπακούνιν.

Τό Πρόγραμμα καί τό Καταστατικό, ἐνῶ καταρτίσθηκαν κι ἐγκρίθηκαν τό 1869 ἢ τό 1870, γιά συνωμοτικούς λόγους, δημοσιεύθηκαν ἀργότερα, τό 1872. Ἐφεραν τίς ὑπογραφές τῶν J. Garcia Viñas, Pedro Gaya, Charles Alerini, A. Marine, Gabriel Albages, J. Jaime Balasch, Miguel Batlle, F. Albages, A. Pellicer, R. Farga Pellicer.

Τό Πρόγραμμα τῆς "Συμμαχίας τῆς Σοσιαλιστικῆς Δημοκρατίας" περιλαμβάνει τά πέντε παρακάτω σημεία:

"I. 'Η Συμμαχία επιδιώκει, πάνω απ' όλα, την πλήρη και όρι-
στική κατάργηση όλων των τάξεων, και την οικονομική και κοι-
νωνική ισότητα όλων των ατόμων — και των δύο φύλων. Γι' αυτό έ-
πιτευχθεί ή πραγμάτωση αυτού του σκοπού, ή Συμμαχία επιδιώ-
κει την κατάργηση της ατομικής ιδιοκτησίας και του κληρονο-
μικού δικαιώματος ώστε, στο μέλλον, κάθε άνθρωπος ν' απολαμβάνει
τους καρπούς της εργασίας του' και αφού, συμφωνώντας μέ-
τις αποφάσεις των Συνεδρίων των Βρυξελλών και της Βασιλείας,
ή γή και τὰ εργαλεία δουλειᾶς, καθώς και κάθε άλλο κεφάλαιο,
θα είναι συλλογική ιδιοκτησία της κοινωνίας, δέ θα μπορούν νά
χρησιμοποιούνται παρά μόνο απ' τους εργαζόμενους, δηλαδή, από
τίς αγροτικές και βιομηχανικές ενώσεις.

"II. 'Η Συμμαχία επιδιώκει για τὰ παιδιά και των δύο φύ-
λων, και μάλιστα απ' την πρώτη στιγμή της γέννησής τους, την
ισότητα όσον αφορά τὰ μέσα ανάπτυξης, δηλαδή, διατροφή, μάθη-
ση και εκπαίδευση σ' όλες τίς βαθμίδες της επιστήμης, της βι-
ομηχανίας και των τεχνών. 'Η Συμμαχία είναι πεπεισμένη ότι ή
ισότητα αυτή, οικονομική και κοινωνική στην αρχή, θα γίνει —
στή συνέχεια — πνευματική, μέ αποτέλεσμα νά εξαφανιστούν όλες
οί τεχνητές ανισότητες, ιστορικά προϋόντα μιᾶς κοινωνικής όρ-
γάνωσης τόσο υποκριτικής όσο και άδικης.

"III. "Όντας ενάντια σέ κάθε δεσποτισμό, ή Συμμαχία δέν ά-
ποδέχεται καμιά μορφή κράτους. Απορρίπτει κάθε επαναστατική
δράση πού δέν έχει σάν άμεσο αντικειμενικό στόχο τό θρίαμβο
της υπόθεσης των εργατών ενάντια στο κεφάλαιο, γιατί ή Συμμα-
χία επιδιώκει {...} την εδραίωση της παγκόσμιας ένωσης των έ-
λεύθερων αγροτικών και βιομηχανικών ενώσεων.

"IV. Θεωρώντας ότι τό κοινωνικό ζήτημα δέν μπορεί νά έπι-
λυθεί όριστικά και ουσιαστικά παρά μόνο στή βάση της διεθνούς
άλληλεγγύης των εργατών όλων των χωρών, ή Συμμαχία άρνεϊται
κάθε δράση πού βασίζεται στον πατριωτισμό και τον ανταγωνισ-
μό ανάμεσα στά έθνη.

"V. 'Η Συμμαχία είναι άθρη. 'Επιδιώκει την κατάργηση όλων
των θρησκευτών' την αντικατάσταση της πίστης μέ την επιστήμη
και της δικαιοσύνης του Θεού μέ την ανθρώπινη δικαιοσύνη."

"Όσο για τό καταστατικό, δέν είναι παρά μιᾶ έλεύθερη συμφω-
νία, μιᾶ τυπική άμοιβαία δέσμευση ανάμεσα στά μέλη της όργάνωσης
τά όποια θέλουν νά υλοποιήσουν τό πρόγραμμα της Συμμαχίας. Λόγω
του παραδειγματικού χαρακτήρα του κι έπειδή πρόκειται για κείμε-
νο πού συμβάλλει στην κατανόηση των δραστηριοτήτων του Μπακούνιν
σέ διεθνές επίπεδο, αξίζει νά τό παραθέσουμε {...}.

"1. 'Η Συμμαχία της Σοσιαλιστικής Δημοκρατίας άπαρτίζεται
από μέλη της Διεθνούς Ένωσης Έργαζομένων. Έχει ως αντικει-
μενικό της στόχο την προπαγάνδη και ανάπτυξη των αρχών του
προγράμματός της, καθώς και τή μελέτη και πρακτική έφαρμογή
όλων των μέσων πού μπορούν νά συμβάλλουν στην άμεση και από-
λυτη χειραφέτηση της εργατικής τάξης.

"2. Για νά έχει καλύτερα αποτελέσματα ή δράση της και για
νά μή θέτει σέ κίνδυνο την καλή λειτουργία της όργάνωσης, ή
Συμμαχία θα είναι όπωσδήποτε συνωμοτική.

"3. Τά νέα μέλη θα γίνονται δεκτά ύστερα από πρόταση ενός
παλιού μέλους' θα όρίζεται μιᾶ επιτροπή πού θ' αναλαμβάνει τή
λεπτομερειακή εξέταση του υποψήφιου μέλους. Τό νέο μέλος θα
πρέπει νά γίνει δεκτό απ' την πλειοψηφία των μελών⁶, αφού πρώ-

6. "Όταν διάβασε αυτό τό κείμενο, ό Μπακούνιν έγραψε σχετικά στον Mo-
rago: "Πρέπει νά γίνει ή πρόταση και νά συζητηθεί ότι καμιά όμάδα ή
συσπείρωση ομάδων δέ θα δέχεται στο μέλλον νέα μέλη παρά μόνο ύστε-
ρα από απόφαση πού θα λαμβάνεται όμόφωνα και ποτέ μέ βάση την πλει-
οψηφία". (Σ.τ.Μ.)

τα ληφθεῖ ὑπόψη ἡ ἔκθεση τῆς ἐπιτροπῆς.

"4. Κανένα μέλος δέν μπορεί νά γίνεи δεκτό ἄν, προηγουμένως, δέν ἀποδεχτεῖ εἰλικρινά καί ἀπόλυτα τίς ἀρχές τοῦ προγράμματος καί δέν ὑποσχεθεῖ ὅτι θά προπαγανδίσει ἐνθερμα στό περιβάλλον του (τόσο μέ τό παράδειγμά του ὅσο καί μέ τό λόγο) αὐτές τίς βασικές ἀρχές.

"5. Ἡ Συμμαχία πρέπει νά ἐπαγρυπνεῖ ὥστε ἡ τοπική ἐργατική ὁμοσπονδία νά μήν πάρει ἀντιδραστική ἢ ἀντεπαναστατική κατεύθυνση.

"6. Ἡ Συμμαχία πρέπει νά ὀργανώνει, τουλάχιστον μιὰ φορά τήν ἐβδομάδα, γενική συνέλευση τῶν μελῶν της.

"7. Σέ κάθε συνέλευση θά ὀρίζεται ἓνας πρόεδρος καί ἓνας γραμματέας. Ὁ πρῶτος γιά ὅσο διαρκεῖ ἡ συνέλευση, ὁ δεῦτερος θά διατηρεῖ τά καθήκοντά του γιά τό διάστημα πού μεσολαβεῖ ἀνάμεσα σέ δύο συνελεύσεις καί θά παρουσιάζει τόν ἀπολογισμό τῆς δράσης του στήν ἐπόμενη συνέλευση. Τά πρακτικά καί οἱ ἀποφάσεις θά κατατίθενται στόν τόπο της συνέλευσης.

"8. Πρέπει νά ὑπάρχει ἀπόλυτη ἀλληλεγγύη ἀνάμεσα στά μέλη τῆς Συμμαχίας καί οἱ ἀποφάσεις πού λαμβάνονται ἀπ' τήν πλειοψηφία εἶναι δεσμευτικές γιά ὅλους {βλ. ὑποσημ. (6)}.

"9. Ἡ πλειοψηφία τῶν μελῶν {βλ. ὑποσημ. (6)} μπορεί χωρίς παραπέρα ἐξηγήσεις νά διαγράψει ὁποιοδήποτε μέλος {στά ἰσπανικά, τό κείμενο, ἀντί "διαγράφει", λέει "ν ἄ δι α χ ω ρ ῖ ζ ε ι τή θέση της ἀπό"}.

"10. Κάθε μέλος τῆς Συμμαχίας, στίς δύσκολες στιγμές τῆς ζωῆς του, δικαιούται τήν ἀδελφική προστασία ὅλων τῶν συντρόφων του {...}.

"11. Γιά τήν ἐξασφάλιση τῶν χρημάτων πού εἶναι ἀπαραίτητα γιά τή δράση τήν ὁποία προτείνει ἡ Συμμαχία, κάθε μέλος προσφέρει ἐβδομαδιαία συνδρομή: μισό ρεάλι.

"12. Γιά ὅσα {...} δέν προβλέπονται σ' αὐτό τό καταστατικό, θά ἐξετάζεται ἡ πρακτική πού εἶναι ἡ πιό κατάλληλη γι' αὐτοῦ τοῦ εἴδους τήν ἔνωση.

"13. Κάθε τροποποίηση αὐτοῦ τοῦ καταστατικοῦ θά πρέπει νά ἐγκριθεῖ ἀπό τά 2/3 τουλάχιστον τῶν μελῶν {βλ. ὑποσημ. (6)}".

Δέν ἔχουμε τή δυνατότητα ν' ἀναδημοσιεύσουμε οὔτε καί νά σχολιάσουμε ἐδῶ ὅλα τά προγράμματα πού συντάχθηκαν στά πλαίσια τοῦ ἀναρχικοῦ κινήματος, ἀπ' τήν ἐποχή τοῦ Μπακούνιν — ἀπό τότε, δηλαδή, πού τέθηκαν οἱ βάσεις τοῦ ὀργανωμένου κοινωνικοῦ ἀναρχισμοῦ — μέχρι καί σήμερα. Ἐπισημαίνω, ὥστόσο, δύο κείμενα πού παρέμειναν σχεδόν ἄγνωστα στή Δύση μιὰ καί δημοσιεύτηκαν στά ρωσικά. Τό ἓνα εἶναι: "Τό Πρόγραμμά μας", πού ὑπογράφεται ἀπ' τόν Μπακούνιν καί δημοσιεύτηκε στήν ἐφημερίδα "Ναρόντνογιε Ντιέλο (No 1, Γενεύη, Σεπτ. 1869, σ. 6-7). Τό ἄλλο εἶναι τό πρόγραμμα τοῦ σλαβικοῦ τμήματος τῆς Συμμαχίας, πού ἐκδόθηκε στή Ζυρίχη καί συντάχθηκε ἀπ' τόν ἴδιο. Τό "πρόγραμμα" αὐτό ἀναδημοσιεύτηκε ὡς παράρτημα στό "Κρατισμός καί Ἀναρχία" — τό μόνο ἔργο τοῦ Μπακούνιν πού γράφτηκε καί ἐκδόθηκε στά ρωσικά (Ζυρίχη, 1875). {...}

Αὐτός ὁ τρόπος παρουσίασης {→ μέ τή μορφή προγράμματος +} τῶν βασικῶν ἀρχῶν, τῶν σκοπῶν, τῶν μέσων πάλης καί τῶν τρόπων λειτουργίας τῆς ἀναρχικῆς ὀργάνωσης ἐφαρμόστηκε σέ πάρα πολλές χώρες — σύμφωνα μέ τό ἀρχικό παράδειγμα τῆς Συμμαχίας. Τό ρωσικό κίνημα γνώρισε κατά καιροῦς δώδεκα περίπου προγράμματα καί πλατφόρμες, πού δημοσιεύτηκαν σέ διάφορα ἔντυπα ("Νατσάλο", No 1, 1878· "Ζέμια ἰ Βόλια", No 1, 1878· "Τσόρνι Πρέντελ", No 1, 1880, κ.ἄ.). Μετά τήν ἐπανάσταση, οἱ ἱστορικοί ἀνακάλυψαν, στά ἀρχεῖα τῆς ρωσικῆς ἀστυνομίας, τό κείμενο ἑνός τέτοιου προγράμματος, πού εἶχε συνταχθεῖ ἀπ' τόν Κροπότκιν πρίν συλληφθεῖ. Αὐτό τό ἐντελῶς ἄγνωστο στούς ἀναρχικούς τῆς Δύσης πρόγραμμα ἐκδόθηκε στά ρωσικά κατὰ τά πρῶτα μετεπαναστατικά χρόνια. Τό 1917-18, στούς κύκλους τῶν

ρώσων αναρχικῶν, κυκλοφορούσε ευρυτάτα ἓνα σχέδιο "προγράμματος" τῆς Ρωσικῆς Ἀναρχοσυνδικαλιστικῆς Ὁμοσπονδίας, πού εἶχε συνταχθεῖ ἀπό μιὰ ομάδα γνωστῶν ἀγωνιστῶν ὅπως ὁ Γκ. Μαξίμοφ καί ὁ Ρ. Ρόκερ. Ἐκδόθηκε πολὺ ἀργότερα, ὅταν ὁ Μαξίμοφ ἔφυγε ἀπ'τὴ Ρωσία καί κατέφυγε πρῶτα στὴ Δυτικὴ Εὐρώπη καί ὕστερα στὴς ΗΠΑ. Τό 1926 δημοσιεύτηκε ἡ περιβόητη Πλατφόρμα τῶν Ἀρσίνοφ-Μάχνο. Τό κείμενο αὐτό προκάλεσε ἔντονες συζητήσεις καί φοβερές διαμάχες. Ὁρισμένοι ρῶσοι ἀναρχικοί, ἐξόριστοι στήν Ἀργεντινὴ, ἀπάντησαν στήν Πλατφόρμα δημοσιεύοντας ἓνα ἄλλο πρόγραμμα.⁷

7. Ἡ "Ὁργανωτικὴ Πλατφόρμα τῆς Γενικῆς Ἑνώσεως Ἀναρχικῶν (Προσχέδιο)" τῆς ομάδας τῶν ἐξόριστων ρώσων ἀναρχικῶν "Ντιέλο Τρούντα" — πού ἀρχικά τὴν ἀποτελοῦσαν ὁ Πιότρ Ἀρσίνοφ, ὁ Νέστορ Μάχνο, ὁ Βαλέφσκι, ὁ Λύνσκι καί ἡ "Ιντα Μέτ — δημοσιεύτηκε τό 1926 στό Παρίσι, ρωσικά καί γαλλικά. Γραμμένη μέσα στό κλίμα τῆς ἥττας, πού ἔζησαν οἱ ρῶσοι ἀναρχικοὶ μετὰ τὴν ἄνοδο τῶν μπολσεβίκων στήν ἐξουσία καί τὴν ἀμείλικτη συντριβὴ τῆς ἐξέγερσης τῆς Κρονστάνδης καί τῆς μαχνοβιτσίνας τῆς Οὐκρανίας κάτω ἀπ'τίς λόγχες τοῦ Κομμουνιστικοῦ Κόμματος, ἡ πλατφόρμα αὐτὴ διαπιστώνει καταρχήν: "εἶναι πολὺ σημαντικό ὅτι, παρά τὴ δύναμη καί τὸν ἀναμφισβήτητο θετικό χαρακτήρα τῶν ἐλευθεριακῶν ἰδεῶν, παρά τὴ διαύγεια καί τὴν ἀκεραιότητα τῶν ἀναρχικῶν θέσεων ὅσον ἀφορᾷ τὴν κοινωνικὴ ἐπανάσταση, καί, τέλος, παρά τὸν ἥρωισμό καί τίς ἀμέτρητες θυσίες τῶν ἀναρχικῶν στὸν ἀγῶνα γιὰ τὸν ἐλευθεριακό κομμουνισμό, τὸ ἀναρχικὸ κίνημα ἐξακολουθεῖ νὰ εἶναι ἀδύνατο...", "αὐτὴ ἡ κατάσταση τοῦ ἐπαναστατικοῦ ἀναρχισμοῦ... δέν μπορεῖ νὰ χαρακτηριστεῖ παρά μόνο σάν κατάσταση χρόνιας καί γενικῆς ἀποδιοργάνωσης". Γιὰ νὰ προχωρήσει στήν πρόταση: "ἡ μόνη μέθοδος, πού μπορεῖ νὰ ἐπιφέρει τὴν ἐπίλυση τοῦ προβλήματος τῆς γενικῆς ὁργάνωσης, εἶναι ἡ συσπείρωση τῶν δραστήριων ἀγωνιστῶν τοῦ ἀναρχισμοῦ μέ βάση πολὺ συγκεκριμένους θέσεις: θεωρητικές, τακτικές καί ὁργανωτικές, δηλαδή, μέ βάση ἓνα ἀπόλυτα ὁμοιογενές πρόγραμμα".

Μέ βάση αὐτὴν τὴ λογικὴ, προτείνεται ἡ δημιουργία κλειστῶν καί συγκεντρωτικῶν δομῶν (ἐκτελεστικὴ ἐπιτροπὴ, κτλ.) καί δίνεται ἔμφαση στό ρόλο τῆς ὁργάνωσης ὡς "πρωτοπορίας" τοῦ ἐπαναστατικοῦ κινήματος. Πιο συγκεκριμένα: "... ὁ ρόλος τῶν ἀναρχικῶν κατὰ τὴν ἐπαναστατικὴ περίοδο δέν μπορεῖ νὰ περιορίζεται μόνο στήν προπαγάνδα τῶν συνθημάτων καί τῶν ἰδεῶν τοῦ ἀναρχισμοῦ... δέν ἀρκεῖ ἀπλᾶ νὰ πάρουν οἱ μάζες τὸ δρόμο τῆς ἐπανάστασης, ἔχει ἰδιαίτερη σημασία νὰ ξέρουν πῶς θὰ διατηρηθεῖ αὐτὴ ἡ κατεύθυνση τῆς ἐπανάστασης καί ὁ οὐσιαστικός σκοπός της..." καί, ἐπομένως, ἡ Γενικὴ Ἑνὼση Ἀναρχικῶν πρέπει "νὰ γίνεи ἡ ὁργανωμένη πρωτοπορία τῆς διαδικασίας χειραφέτησης τῶν ἐργαζομένων".

Ἡ Πλατφόρμα αὐτὴ στιγματίστηκε σάν ἄνευ ὄρων παράδοση στὴς λενινιστικὲς ἀντιλήψεις καί συνάντησε τὴν πεισματικὴ ἀπόρριψη ἀπὸ μέρους τῆς πλειοψηφίας τοῦ διεθνοῦς ἀναρχικοῦ κινήματος. Δυὸ ἀπὸ τίς πιὸ γνωστὲς κριτικὲς ἐνάντια σ'αὐτὴν τὴν Πλατφόρμα εἶναι τὸ κείμενο τοῦ Μαλατέστα, "Ἡ Ἀναρχικὴ Ὁργάνωση" (βλ. "Γιὰ τὸν Ἐλευθεριακό Κομμουνισμό", Ἀθήνα, Μάιος 1978), καί ἡ ἀπάντηση τοῦ Camillo Berneri, "Ὁ Ἀναρχισμός τῶν Πλατφορμιστῶν", πού περιέχεται στὴ συλλογὴ *Il ruolo della organizzazione anarchica*, G. Gerrito, R.L. Catania, 1973, σ. 314. Γιὰ τὸ ἴδιο τὸ κείμενο τῆς Πλατφόρμας, βλ. *Plateforme d'organisation de l'Union générale des anarchistes — projet*, Παράρτημα τοῦ Front Libertaire, ὁργάνου τῆς ORA, Παρίσι, 1 Μαΐου 1972. Βλ. ἐπίσης: Maurice Joyeux, *A propos de la "Plateforme d'Archinov"*, Le Monde Libertaire, Παρίσι, Ἀπρίλιος 1974 καί La Lanterne Noire, τεῦχος 9, (Σ.τ.Μ.).

{...} 'Ο Μαλατέστα, απ' τήν ἄλλη, συνέταξε τρία "προγράμματα" πού ἐκδόθηκαν, ἄλλα παράνομα κι ἄλλα νόμιμα, κατά τόν περασμένο αἰώνα (1884, 1889, 1891). Ἡ τελευταία καί σημαντικότερη προσπάθεια του πρὸς αὐτὴν τὴν κατεύθυνση ἦταν τὸ πρόγραμμα τῆς Ἀναρχικῆς Ἑνώσεως Ἰταλίας, πού ἐγκρίθηκε ἀπ' τὸ Συνέδριο τῆς Μπολόνια, τὸν Ἰούλιο τοῦ 1920. Τὸ κείμενο αὐτοῦ τοῦ προγράμματος εἶναι ἀρκετὰ γνωστὸ {→δημοσιεύεται στίς ἐπόμενες σελίδες} {...}. Παραθέτουμε, στή συνέχεια, ἓνα ἀπόσπασμα ἀπὸ κάποιο ἄρθρο τοῦ Μαλατέστα στ' ὁποῖο ἐκφράζεται μὲ σαφήνεια ἡ ἄποψή του σχετικά μὲ τὴν ἀναγκαιότητα τοῦ προγράμματος.

Ἀπαντώντας σ' ὀρισμένους συντρόφους οἱ ὁποῖοι πρόβαλαν τὸ ἐπιχείρημά ὅτι "οἱ ἰδέες ἀναπτύσσονται καὶ ἀλλάζουν συνεχῶς" καὶ ὅτι ἓνα πρόγραμμα ἐνδέχεται "νά εἶναι καλὸ σήμερα, ἀλλὰ σίγουρα θά εἶναι ξεπερασμένο αὔριο", ὁ Μαλατέστα εἶπε {→χωρὶς ἡ ἀπάντησή του νά σημαίνει ὅτι ὑποστηρίζει τὸ ἀναλλοίωτο τῶν ἰδεῶν καὶ τὴν αἰώνια ἐγκυρότητα τῶν προγραμμάτων: ἡ δράση του εἶναι ἀπόδειξη γιὰ τὸ ἀντίθετο+}:

"Κάτι τέτοιο θά ἦταν ἀλήθεια ἂν ἐπρόκειτο γιὰ σοφοὺς πού ἀναζητοῦν τὴν ἀλήθεια χωρὶς νά ἐνδιαφέρονται γιὰ τὴν πρακτικὴ ἐφαρμογὴ τῶν ἀνακαλύψεών τους. Οἱ μαθηματικοί, οἱ χημικοί, οἱ ψυχολόγοι, οἱ κοινωνιολόγοι μποροῦν νά ποῦν ὅτι δέν ἔχουν πρόγραμμα ἢ ὅτι τὸ μόνο πρόγραμμα πού ἔχουν εἶναι τὸ νά ἀναζητοῦν τὴν ἀλήθεια: θέλουν νά μάθουν, δέ θέλουν νά κάνουν κάτι. Ἀλλὰ ὁ ἀναρχισμὸς καὶ ὁ σοσιαλισμὸς δέν εἶναι ἐπιστῆμες: εἶναι προτάσεις, προσχέδια κοινωνικῆς ὁργάνωσης, πού οἱ ἀναρχικοὶ καὶ οἱ σοσιαλιστὲς θέλουν νά τὰ θέσουν σ' ἐφαρμογὴ. Γι' αὐτόν ἀκριβῶς τὸ λόγο, χρειάζεται νά προσπαθήσουν νά τὰ διατυπώσουν μὲ συγκεκριμένα προγράμματα." {...}

ΕΝΑ ΑΝΑΡΧΙΚΟ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ

ΕΡΡΙΚΟ ΜΑΛΑΤΕΣΤΑ

1. ΤΙ ΘΕΛΟΥΜΕ

Πιστεύουμε ότι τά περισσότερα από τά δεινά πού μαστίζουν τήν ανθρωπότητα πηγάζουν απ'τήν κακή κοινωνική οργάνωση· και ότι οί άνθρωποι, χάρη στή θέληση και τή γνώση τους, μπορούν νά τά εξαλείψουν.

Ἡ σύγχρονη κοινωνία εἶναι ἀποτέλεσμα μακράιωνων ἀγώνων ἀνάμεσα στούς ἀνθρώπους. Δίχως νά κατανοοῦν τά πλεονεκτήματα πού θά μπορούσαν νά προκύψουν γιά ὅλους χάρη στή συνεργασία και τήν ἀλληλεγγύη· θεωρώντας κάθε ἄλλον ἄνθρωπο (ἐκτός ἴσως ἀπ'τά μέλη τῆς οἰκογένειάς τους) ὡς ἀνταγωνιστή και ἐχθρό, ἐπιδίωξαν νά ἐξασφαλίσουν, καθένας γιά τόν ἑαυτό του, ὅσο γίνεται περισσότερα πλεονεκτήματα χωρίς νά νοιάζονται γιά τά συμφέροντα τῶν ἄλλων.

Σ'αὐτόν τόν ἀγῶνα, φυσικά, οἱ ἰσχυρότεροι ἢ οἱ πιά τυχεροί ἀναδεικνύονται νικητές και, μέ τόν ἕνα ἢ τόν ἄλλο τρόπο, ἐκμεταλλεύονται και καταπιέζουν τούς ἡττημένους.

Ὅταν ὁ ἄνθρωπος δέν μπορούσε νά παράγει περισσότερα ἀπό ὅσα τοῦ ἦταν ἀπολύτως ἀναγκαῖα γιά τήν ἐπιβίωσή του, οἱ νικητές δέν μπορούσαν παρά νά τρέπουν σέ φυγή ἢ νά σφαγιάζουν τά θύματά τους και ν'ἀρπάζουν τά τρόφιμα πού εἶχαν συγκεντρώσει.

Ἀργότερα -- ὅταν, μέ τήν ἀνακάλυψη τῆς βοσκῆς και τῆς γεωργίας, ὁ ἄνθρωπος μπορούσε πιά νά παράγει περισσότερα ἀπ'ὅσα χρειαζόταν γιά νά ζήσει -- οἱ νικητές θεώρησαν ἐπωφελέστερο νά μετατρέψουν τούς ἡττημένους σέ δούλους και νά τούς ἀναγκάσουν νά ἐργάζονται πρὸς ὄφελος τῶν δουλοκτητῶν.

Ἀργότερα ἀκόμα, οἱ νικητές ἀντιλήφθηκαν ὅτι εἶναι βολικότερο, ἐπικερδέστερο και πιά σίγουρο νά ἐκμεταλλεύονται τήν ἐργασία τῶν ἄλλων μέ ἄλλα μέσα: νά διασφαλίσουν γιά τόν ἑαυτό τους τήν ἀποκλειστική ἰδιοκτησία τῆς γῆς και τῶν ἐργαλείων και νά παραχωρήσουν φαινομενική ἐλευθερία στούς ἀπόκληρους οἱ ὅποιοι, μή διαθέτοντας μέσα ἐπιβίωσης, ἀναγκάστηκαν νά καταφύγουν στούς γαιοκτήμονες και νά ἐργαστοῦν γι'αὐτούς, μέ τούς δικούς τους ὅρους.

Κι ἔτσι, βῆμα-βῆμα, μέσα ἀπό μιά περίπλοκη σειρά κάθε εἴδους ἀγώνων, εἰσβολῶν, πολέμων, ἐξεγέρσεων, καταστολῶν, παραχωρήσεων πού δόθηκαν ὕστερα ἀπό πολύμοχθους ἀγῶνες, ἐνώσεων τῶν καταπιεσμένων γιά νά ἀμυνθοῦν και τῶν καταπιεστῶν γιά νά ἐπιτεθοῦν, φτάσαμε στή σημερινή κατάσταση τῆς κοινωνίας ὅπου ὀρισμένοι, κληρονομικῶ δικάιῳ, κατέχουν τή γῆ και ὅλον τόν κοινωνικό πλοῦτο, ἐνῶ ἡ πλειονότητα τῶν ἀνθρώπων, στερημένα ἀπ'ὅλα, ὑφίσταται τήν ἐκμετάλλευση και καταπιέζεται ἀπό μιά ὀλιγάριθμη ἰδιοκτήτρια τάξη.

Τό "Ἀναρχικό Πρόγραμμα" γράφτηκε ἀπ'τόν Μαλατέστα και δημοσιεύτηκε γιά πρώτη φορά τό 1903 στίς ΗΠΑ. Τό 1920 υἱοθετήθηκε ἀπό τήν *Unione Anarchica Italiana* (Ἀναρχική Ἐνωση Ἰταλίας) στό Συνέδριο τῆς Μπολόνια. Γιά τήν παρούσα μετάφραση στά ἑλληνικά, χρησιμοποίησαμε τή γαλλική μετάφραση τοῦ *Israël Renof*, πού περιέχεται στόν τόμο *Errico Malatesta: Articles Politiques*, Ed. 10/18, Παρίσι 1979, και τήν ἀγγλική μετάφραση τοῦ *Vernon Richards*, πού περιέχεται στόν τόμο *Errico Malatesta: His Life and Ideas*, Freedom Press, Λονδίνο 1965.

Ἀπ' ὅλα αὐτά ἀπορρέει ἡ ἀθλιότητα στήν ὁποία ζοῦν σήμερα οἱ περισσότεροι ἐργαζόμενοι καί ὅλα τά δεινά πού τή συνοδεύουν: ἡ ἀμάθεια, τό ἔγκλημα, ἡ πορνεία, οἱ ἀσθένειες πού ὀφείλονται στήν κακή διατροφή, ἡ ψυχοδιανοητική κατάρρευση καί ὁ πρόωρος θάνατος. Καί μέσα ἀπ' ὅλα αὐτά ἀναδύεται μιᾶ εἰδική τάξη (ἡ κυβέρνηση) πού, διαθέτοντας τά ἀναγκαῖα μέσα καταστολῆς, ἀναλαμβάνει νά νομιμοποιεῖ καί νά προστατεύει τήν κατέχουσα τάξη ἐνάντια στίς διεκδικήσεις τῶν ἐργαζομένων· καί, στή συνέχεια, χρησιμοποιοῦ τίς δυνάμεις πού διαθέτει γιά νά ἐξασφαλίσει προνόμια γιά τόν ἑαυτό της καί νά ὑποδουλώσει, ἂν μπορεῖ, ἀκόμη κι αὐτήν τήν κατέχουσα τάξη. Ἐμφανίζεται καί μιᾶ ἄλλη εἰδική τάξη (ὁ κληρὸς) πού, χάρις σέ μιᾶ σειρά μύθους γιά τή θέληση τοῦ Θεοῦ, γιά τή μελλοντική ζωή, κτλ., ἐπιδιώκει νά πείσει τούς καταπιεσμένους ν' ἀποδεχτοῦν πειθήνια τήν καταπίεση· καί (ὅπως καί ἡ κυβέρνηση) ὑπηρετώντας τά συμφέροντα τῆς κατέχουσας τάξης, ὑπηρετεῖ ταυτόχρονα τά δικά της συμφέροντα. Σ' ὅλα αὐτά ὀφείλεται καί ἡ δημιουργία μιᾶς ἐπίσημης ἐπιστήμης πού — σ' ὅ,τι ἀφορᾷ τήν ἐξυπηρέτηση τῶν συμφερόντων τῆς κυρίαρχης τάξης — εἶναι ἡ ἄρνηση τῆς ἀληθινῆς ἐπιστήμης. Ἀπ' ὅλα αὐτά πηγάζει τό πατριωτικό πνεῦμα, τό φυλετικό μίσος, οἱ πόλεμοι καί ἡ ἔνοπλη εἰρήνη, πού ἀποδεικνύεται πολλές φορές καταστροφικότερη κι ἀπ' τόν ἴδιο τόν πόλεμο. Σ' ὅλα αὐτά ὀφείλεται ἡ μετατροπή τοῦ ἔρωτα σέ βασανιστήριο καί χυδαία συναλλαγή. Σ' ὅλα αὐτά ὀφείλεται τό περισσότερο ἢ λιγότερο κεκαλυμμένο μίσος, ἡ ἀντιζηλία, ἡ καχυποψία, ἡ ἀνασφάλεια καί ὁ φόβος πού χαρακτηρίζουν τίς ἀνθρώπινες σχέσεις.

Θέλουμε ν' ἀλλάξουμε ριζικά αὐτήν τήν κατάσταση πραγμάτων. Κι ἐφόσον ὅλα αὐτά τά δεινά ἀπορρέουν ἀπ' τόν ἀσυμφιλίωτο ἀγῶνα ἀνάμεσα στοὺς ἀνθρώπους, ἀπό τήν ἐπιδίωξη τῆς εὐημερίας τοῦ καθένα γιά τόν ἑαυτό του καί ἐνάντια σ' ὅλους τοὺς ἄλλους, θέλουμε νά ἀντικαταστήσουμε τό μίσος μέ τήν ἀγάπη, τόν ἀνταγωνισμό μέ τήν ἀλληλεγγύη, τήν ἀτομική ἐπιδίωξη τῆς προσωπικῆς εὐημερίας μέ τήν ἀδελφική συνεργασία γιά τήν εὐημερία ὅλων, τήν καταπίεση μέ τήν ἐλευθερία, τό θρησκευτικό καί ἐπιστημονικό ψέμα μέ τήν ἀλήθεια.

Συνεπῶς:

1. Κατάργηση τῆς ἰδιωτικῆς ἰδιοκτησίας στή γῆ, τίς πρῶτες ὕλεις καί τά μέσα ἐργασίας: κανένας δέ θά ἐξασφαλίζει τά μέσα ἐπιβίωσης ἐκμεταλλευόμενος τήν ἐργασία τῶν ἄλλων καί ὅλοι, ἔχοντας ἐξασφαλίσει τά μέσα νά παράγουν καί νά ζοῦν, θά εἶναι ἀληθινά ἀνεξάρτητοι καί σέ θέση νά συνενώνονται ἐλεύθερα γιά τό κοινό συμφέρον τους καί σύμφωνα μέ τίς ἀπόλυτα προσωπικές συμπάθειές τους.
2. Κατάργηση τῆς κυβέρνησης καί κάθε ἐξουσίας, πού φτιάχνει τοὺς νόμους καί τοὺς ἐπιβάλλει στοὺς ἄλλους: ἐπομένως, κατάργηση τῶν μοναρχιῶν, τῶν δημοκρατιῶν, τῶν κοινοβουλιῶν, τῶν στρατῶν, τῶν ἀστυνομιῶν, τῶν δικαστικῶν ἐξουσιῶν καί κάθε θεσμοῦ πού κατέχει μέσα καταναγκασμοῦ.
3. Ὁργάνωση τῆς κοινωνικῆς ζωῆς μέ βάση τίς ἐλεύθερες ἐνώσεις καί ὁμοσπονδίες τῶν παραγωγῶν καί τῶν καταναλωτῶν, οἱ ὁποῖες δημιουργοῦνται καί τροποποιοῦνται σύμφωνα μέ τίς ἐπιθυμίες τῶν μελῶν τους, βασίζονται στή γνώση καί τήν ἐμπειρία, καί εἶναι ἀπαλλαγμένες ἀπό κάθε καταναγκασμό πού δέν ἀπορρέει ἀπ' τίς φυσικές ἀνάγκες στίς ὁποῖες ὅλοι ἐκούσια ὑποτάσσονται ἐφόσον ἀποδέχονται τόν ἀναπόφευκτο χαρακτήρα τους.
4. Ἐξασφάλιση τῶν μέσων ἐπιβίωσης, ἀνάπτυξης καί εὐημερίας γιά τά παιδιά καί ὅλους ὅσους ἀδυνατοῦν νά τὰ ἐξασφαλίσουν ἀπό μόνοι τους.
5. Πόλεμος ἐνάντια στίς θρησκείες καί σ' ὅλα τά ψέματα, ἀκόμη κι ἂν καλύπτονται μέ τό μανδύα τῆς ἐπιστήμης. Ἐπιστημονική διαπαιδαγώγηση γιά ὅλους ὡς τό ἀνώτερο ἐπίπεδο.

6. Πόλεμος ενάντια στον πατριωτισμό. Κατάργηση τῶν συνόρων, συναδέλφωση ὅλων τῶν λαῶν.
7. Ἀναδόμηση τῆς οἰκογένειας μέ τέτοιο τρόπο ὥστε ν' ἀπορρέει ἀπ' τήν πρακτική τοῦ ἔρωτα, ἐλεύθερου ἀπό κάθε νομικό δεσμό, ἀπό κάθε οἰκονομική καί φυσική καταπίεση, ἀπό κάθε θρησκευτική προκατάληψη.

Αὐτό εἶναι τό ἰδανικό μας.

2. ΤΡΟΠΟΙ ΚΑΙ ΜΕΣΑ

Ἐκθέσαμε μέχρι τώρα τό σκοπό πού θέλουμε νά πραγματοποιήσουμε, τό ἰδανικό γιά τό ὁποῖο ἀγωνιζόμαστε.

Δέν ἄρκει, ὅμως, νά ἐπιθυμεῖ κανείς κάτι· ἄν τό θέλει πραγματικά, πρέπει νά χρησιμοποιήσῃ τά κατάλληλα μέσα γιά τήν πραγμάτωσή του. Καί τά μέσα αὐτά δέν εἶναι αὐθαίρετα: ἀπορρέουν ὑποχρεωτικά ἀπ' τοὺς σκοποὺς στοὺς ὁποῖους ἀποβλέπουμε κι ἀπ' τίς συνθήκες στίς ὁποῖες ἀγωνιζόμαστε. Γιατί ἄν ἀγνοήσουμε τήν ἐπιλογή τῶν κατάλληλων μέσων θά πραγματοποιήσουμε ἄλλους σκοποὺς, ἴσως μάλιστα ἐντελῶς ἀντίθετους ἀπ' αὐτοὺς στοὺς ὁποῖους ἀποβλέπουμε, καί κάτι τέτοιο θά εἶναι ὀλοφάνερη καί ἀναπόφευκτη συνέπεια τῶν μέσων πού ἐπιλέξαμε. Ὅποιος ἀκολουθήσῃ λάθος δρόμο δέ θά πάει ἐκεῖ πού θέλει ἀλλά ἐκεῖ πού θά τόν ὀδηγήσῃ ὁ δρόμος.

Εἶναι, λοιπόν, ἀναγκαῖο νά δηλώσουμε ποιά εἶναι τά μέσα πού, κατά τή γνώμη μας, ὀδηγοῦν στήν πραγμάτωση τῶν ἐπιθυμούμενων σκοπῶν καί τά ὁποῖα προτείνουμε νά χρησιμοποιηθοῦν.

Τό ἰδανικό μας δέν ἀνήκει στήν κατηγορία ἐκείνων τῶν ἰδανικῶν πού ἡ πλήρης πραγμάτωσή τους ἐξαρτᾶται ἀπ' τό ἀπομονωμένο ἄτομο. Τό ζήτημα εἶναι ν' ἀλλάξουμε τόν τρόπο ζωῆς ὅλης τῆς κοινωνίας: νά διαμορφώσουμε μεταξύ τῶν ἀνθρώπων σχέσεις πού θά βασιζονται στήν ἀγάπη καί τήν ἀλληλεγγύη· νά ἐπιτύχουμε τήν πλήρη ὕλική, ἠθική καί πνευματική ἀνάπτυξη ὅχι τῶν ἀπομονωμένων ἀτόμων, ὅχι τῶν μελῶν μιᾶς συγκεκριμένης τάξης ἢ ἐνός συγκεκριμένου πολιτικοῦ κόμματος, ἀλλά ὅλης τῆς ἀνθρωπότητας. Αὐτός ὁ κοινωνικός μετασχηματισμός δέν εἶναι κάτι πού μπορεῖ νά ἐπιβληθεῖ μέ τή βίαι· πρέπει νά ξεπηδήσῃ ἀπ' τή φωτισμένη συνείδηση καθενός ἀπό μᾶς καί νά ἐπιτευχθεῖ μέ τήν ἐλεύθερη συναίνεση ὅλων.

Τό πρῶτο μας καθῆκον, ἐπομένως, πρέπει νά εἶναι τό νά πείσουμε τοὺς ἀνθρώπους.

Πρέπει νά στρέψουμε τήν προσοχή τῶν ἀνθρώπων στά δεινά πού ὑφίστανται καί στή δυνατότητά τους νά τά ἐξαλείψουν. Πρέπει νά ξυπνήσουμε στόν καθένα τό αἶσθημα τῆς συμπόνιας γιά τά δεινά καί τίς δυστυχίες τῶν ἄλλων καί μιᾶ ζωήρῃ ἐπιθυμία γιά τό καλό ὅλων τῶν ἀνθρώπων.

Σ' ὅσους κρύνουν καί πεινοῦν θά δείξουμε ὅτι εἶναι ἐφικτό καί εὐκόλο νά ἐξασφαλιστεῖ γιά ὅλους ἡ ἱκανοποίηση τῶν ὕλικῶν ἀναγκῶν. Στούς καταφρονεμένους καί καταπιεσμένους θά δείξουμε ὅτι εἶναι ἐφικτό νά ζοῦμε εὐτυχισμένα σέ μιᾶ κοινωνία μέ ἴσους καί ἐλεύθερους ἀνθρώπους. Σ' ὅσους βασανίζονται ἀπ' τό μίσος καί τή μνησικακία θά δείξουμε τό δρόμο πού ὀδηγεῖ στήν ἀγάπη τῶν συνανθρώπων, στήν εἰρήνη καί τήν ἀνθρώπινη ζεστασιά.

Κι ὅταν θά ἔχουμε ἐπιτύχει νά ξυπνήσουμε στίς καρδιές τῶν ἀνθρώπων τό αἶσθημα τῆς ἐξέγερσης ἐνάντια στά ἄδικα καί ἀπευκταῖα δεινά ἀπ' τά ὁποῖα ὑποφέρουμε σήμερα στήν κοινωνία· ὅταν θά ἔχουν κατανοήσῃ οἱ ἄνθρωποι ποιές εἶναι οἱ αἰτίες αὐτῶν τῶν δεινῶν κι ὅτι ἐξαρτᾶται ἀπ' τήν ἀνθρώπινη θέληση νά τά ἐξαλείψουμε· κι ὅταν θά ἔχουμε ἐμπνεύσει στοὺς ἀνθρώπους τή ζωήρῃ καί παθιασμένη ἐπιθυμία τοῦ μετασχηματισμοῦ τῆς κοινωνίας γιά τό καλό ὅλων, τότε ὅσοι θά ἔχουν πειστεῖ, μέ τίς δικές τους δυνάμεις καί ἀκολουθώντας τό παράδειγμα ὅσων πείστηκαν προηγουμένως, θά συνενωθοῦν, θά θέλουν καί θά μποροῦν νά δράσουν γιά τήν πραγμάτωση τοῦ κοινῶν τους ἰδανικοῦ.

Όπως ήδη τονίσαμε, είναι έντελώς γελοίο και διαμετρικά αντίθετο μέ τό σκοπό μας νά επιδιώξουμε νά επιβάλλουμε μέ τή βία τήν έλευθερία, τήν αγάπη ανάμεσα στους ανθρώπους και τήν πλήρη ανάπτυξη τών ανθρώπινων ικανοτήτων. Πρέπει, λοιπόν, νά βασιζόμαστε στην έλεύθερη θέληση τών άλλων και τό μόνο πού μπορούμε νά κάνουμε είναι νά προκαλέσουμε τήν ανάπτυξη και τήν έκφραση αυτής τής θέλησης. Είναι, όμως, εξίσου γελοίο και αντίθετο μέ τό σκοπό μας, νά αποδεχόμαστε ότι όσοι δέν συμμερίζονται τίς απόψεις μας έχουν τό δικαίωμα νά μās εμποδίζουν όσον άφορά τήν έκφραση τής θέλησής μας — εφόσον, βέβαια, δέν τούς άρνούμαστε τό δικαίωμα στην ίδια έλευθερία πού απολαμβάνουμε κι έμείς.

Έλευθερία, επομένως, για όλους. Έλευθερία νά προπαγανδίζουν και νά δοκιμάζουν στην πράξη τίς ιδέες τους, χωρίς κανέναν περιορισμό πέρα άπ'τό πολύ φυσικό γεγονός ότι θά πρέπει νά εξασφαλίζεται ή ίδια έλευθερία για όλους.

Σ'όλα αυτά, όμως, αντιτίθενται — και μάλιστα μέ κτηνώδη βία — εκείνοι πού έπωφελούνται άπ'τά ύφιστάμενα προνόμια, εκείνοι πού σήμερα κυριαρχούν κι επιβάλλουν τόν έλεγχο τους σ'όλη τήν κοινωνική ζωή.

Έχουν στα χέρια τους όλα τά μέσα παραγωγής: επομένως, καταπνίγουν όχι μόνο τή δυνατότητα έλεύθερου πειραματισμού στους νέους τρόπους κοινωνικής ζωής, όχι μόνο τό δικαίωμα τών εργαζομένων νά ζούν έλεύθερα βασιζόμενοι στις ίδιες τους τίς δυνάμεις, αλλά και τό δικαίωμα σ'αυτήν καθαυτήν τή ζωή. Υποχρεώνουν όσους δέν ανήκουν στην τάξη τών άφεντικών ν'αποδέχονται τήν ίδια τήν καταπίεση και τήν έκμετάλλευσή τους αν δέ θέλουν νά πεθάνουν από τήν πείνα.

Οί προνομιοῦχοι διαθέτουν τίς άστυνομίες, τά δικαστήρια και τούς στρατούς, πού έχουν δημιουργηθεί άκριβώς για τήν υπεράσπιση τών προνομίων τους· και καταδιώκουν, φυλακίζουν και σφαγιάζουν άνελέητα όλους όσους θέλουν νά καταργήσουν αυτά τά προνόμια διεκδικώντας για τόν καθένα τά μέσα για τή ζωή και τήν έλευθερία.

Διαφυλάττοντας ζηλόφθονα τά σημερινά και άμεσα συμφέροντά τους, διεφθαρμένοι άπ'τό πνεῦμα τής κυριαρχίας, φοβισμένοι για τό μέλλον, οί προνομιοῦχοι είναι γενικά άνίκανοι για γενναϊόδωρες χειρονομίες· είναι εξίσου άνίκανοι για μιá ευρύτερη αντίληψη τών συμφερόντων τους. Επιπλέον, είναι βλακῶδες νά ελπίζουμε ότι μπορούν έλεύθερα νά παραιτηθούν άπ'τήν ιδιοκτησία και τήν έξουσία πού κατέχουν και ν'αποδεχτούν ότι θά ζήσουν σαν ίσοι μ'όσους σήμερα έχουν υποδουλώσει.

Έκτός άπ'όσα μās διδάσκει ή ιστορία (πού μās αποδεικνύει ότι καμιά προνομιοῦχα τάξη δέν παραιτήθηκε ποτέ άπ'όλα ή και μερικά προνόμιά της, ότι καμιά κυβέρνηση δέν εγκατέλειψε ποτέ τήν έξουσία της εκτός και αν υποχρεώθηκε μέ τή βία ή από τό φόβο τής βίας), άρκει ή σύγχρονη πραγματικότητα για νά πείσει τόν καθένα ότι οί άστοί και οί κυβερνήσεις σκοπεύουν νά χρησιμοποιήσουν έντονη βία για νά υπερασπίσουν τόν έαυτό τους — όχι μόνο ένάντια στην πλήρη κατάργηση τών προνομίων τους, αλλά κι ένάντια στα πιο άσήμαντα λαϊκά αίτήματα — και ότι είναι πάντα έτοιμοι νά εξαπολύσουν τίς πιο άνελέητες διώξεις και τίς πιο αίματηρές σφαγές ένάντια στους άντιπάλους τους.

Όσοι θέλουν νά χειραφετηθούν ένα μόνο δρόμο μπορούν νά ακολουθήσουν: ν'αντιτάξουν βία στη βία.

Επομένως, πρέπει νά συγκεντρώσουμε όλες μας τίς προσπάθειες στο νά έμπνεύσουμε στους καταπιεσμένους τή συνειδητή επιθυμία για ένα ριζοσπαστικό μετασχηματισμό τής κοινωνίας και νά τούς πείσουμε ότι, αν συνενωθούν, έχουν τή δύναμη νά νικήσουν. Πρέπει νά προ-

παγανδρίσουμε τὸ ἰδανικὸ μας καὶ νὰ προετοιμάσουμε τίς ἀπαιτούμενες ὑλικές καὶ ἠθικές δυνάμεις γιὰ νὰ κατατροπώσουμε τίς ἐχθρικές δυνάμεις καὶ νὰ ὀργανώσουμε τὴ νέα κοινωνία. Κι ὅταν θὰ διαθέτουμε τίς ἀναγκαῖες δυνάμεις, πρέπει, ἐκμεταλλευόμενοι τίς εὐνοϊκές περιστάσεις πού ἐνδέχεται νὰ ὑπάρχουν ἢ δημιουργώντας τες ἀπὸ μόνοι μας, νὰ κάνουμε τὴν κοινωνικὴ ἐπανάσταση: νὰ καταστρέψουμε μέ τὴ βία τὴν κυβέρνησιν, ν'ἀπαλλοτριώσουμε μέ τὴ βία τοὺς κατόχους τοῦ πλούτου, νὰ θέσουμε στή διάθεσιν ὅλων τὰ μέσα ἐπιβίωσης καὶ παραγωγῆς, καὶ ν'ἀποτρέψουμε τὴ δημιουργία νέων κυβερνήσεων πού θὰ ἐπιβάλλουν τὴ θέλησὶν τους καὶ θὰ ἀντιταχθοῦν στήν ἀναδιοργάνωσιν τῆς κοινωνίας ἀπ'τοὺς ἴδιους τοὺς ἐνδιαφερόμενους.

Ὅλα αὐτὰ, ὅμως, δὲν εἶναι τόσο ἀπλά ὅσο φαίνονται. Ἔχουμε νὰ κάνουμε μέ ἀνθρώπους: ἔτσι ὅπως εἶναι σήμερον στήν κοινωνία, στίς πιὸ ἀθλίες ὑλικές καὶ ἠθικές συνθήκες· θὰ εἴχαμε αὐταπάτες ἂν πιστεύαμε ὅτι ἡ προπαγάνδα ἀρκεῖ γιὰ ν'ἀνυψώσει τοὺς ἀνθρώπους στό ἐπίπεδον τῆς πνευματικῆς ἀνάπτυξης πού εἶναι ἀναγκαῖο γιὰ τὴν πραγμάτωσιν τοῦ ἰδανικοῦ μας.

Ἀνάμεσα στόν ἄνθρωπον καὶ τὸ κοινωνικὸ του περιβάλλον παρεμβαίνει μιὰ ἀμοιβαία δράσις. Οἱ ἄνθρωποι δίνουν στήν κοινωνίαν τὴ μορφήν πού ἔχει καὶ ἡ κοινωνία διαμορφώνει τοὺς ἀνθρώπους: τὸ ἀποτέλεσμα εἶναι, λοιπόν, ἓνα εἶδος φαύλου κύκλου. Γιὰ νὰ μετασχηματιστεῖ ἡ κοινωνία πρέπει ν'ἀλλάξουν οἱ ἄνθρωποι καὶ γιὰ νὰ μετασχηματιστοῦν οἱ ἄνθρωποι πρέπει ν'ἀλλάξει ἡ κοινωνία.

Ἡ ἀθλιότητις ἀποκτηνώνει τὸν ἄνθρωπον καὶ γιὰ νὰ ἐξαλειφθεῖ ἡ ἀθλιότητις οἱ ἄνθρωποι πρέπει νὰ ἔχουν κοινωνικὴ συνείδησιν καὶ ἀποφασιστικὴ θέλησιν. Ἡ δουλεία διδάσκει τοὺς ἀνθρώπους νὰ εἶναι δοῦλοι καὶ γιὰ νὰ ἐπιτευχθεῖ ἡ ἀπελευθέρωσις ἀπ'τὴ δουλείαν χρειάζονται ἄνθρωποι πού ν'ἀποβλέπουν στήν ἐλευθερίαν. Ἡ ἀμάθεια ἔχει σάν ἀποτέλεσμα νὰ μὴ γνωρίζουν οἱ ἄνθρωποι τίς αἰτίαι τῆς δυστυχίας τους καθὼς καὶ τὰ μέσα γιὰ τὸ ξεπέρασμά της: καὶ γιὰ νὰ ἐξαλειφθεῖ ἡ ἀμάθεια οἱ ἄνθρωποι πρέπει νὰ ἔχουν τὸ χρόνον καὶ τὰ μέσα γιὰ νὰ διαπαιδαγωγηθοῦν.

Οἱ κυβερνήσεις ἐθίζουν τοὺς ἀνθρώπους καὶ τοὺς ἀναγκάζουν νὰ ὑπακοῦν στοὺς νόμους καὶ νὰ πιστεύουν ὅτι οἱ νόμοι εἶναι ἀναγκαῖοι γιὰ τὴν κοινωνίαν· καὶ γιὰ νὰ καταργηθοῦν οἱ κυβερνήσεις οἱ ἄνθρωποι πρέπει νὰ πειστοῦν ὅτι οἱ κυβερνήσεις εἶναι ἄχρηστες καὶ ἐπιβλαβεῖς.

Πῶς μπορεῖ νὰ ξεφύγει κανεὶς ἀπ'αὐτόν τὸ φαῦλον κύκλον;

Εὐτυχῶς, ἡ ὑπάρχουσα κοινωνία δὲ δημιουργήθηκε χάριν στήν ἐμπνευσμένη θέλησιν μιᾶς κυρίαρχης τάξεως πού κατόρθωσε νὰ μετατρέψει ὅλους τοὺς ὑπηκόους της σὲ παθητικὰ καὶ ἀσυνείδητα ὅργανα στήν ὑπηρεσίαν τῶν συμφερόντων της. Εἶναι ἀποτέλεσμα χιλιάδων αἱματηρῶν ἀγώνων, χιλιάδων ἀνθρώπων καὶ φυσικῶν παραγόντων πού λειτούργησαν τυχαῖα, χωρὶς συνειδητὴ κατεύθυνσιν· κι ἐπομένως δὲν ὑπάρχουν ξεκάθαροι, ἀπόλυτοι διαχωρισμοὶ μεταξὺ τῶν ἀνθρώπων, οὔτε καὶ μεταξὺ τῶν τάξεων.

Εἶναι ἀπειράριθμοι οἱ παραλλαγές ὅσον ἀφορᾷ τίς ὑλικές συνθήκες· ἀπειράριθμα καὶ τὰ ἐπίπεδα ἠθικῆς καὶ πνευματικῆς ἀνάπτυξης. Πολύ σπάνια, μπορούμε νὰ ποῦμε, ἡ θέσις ἐνός ἀνθρώπου στήν κοινωνίαν ἀνταποκρίνεται στίς ἱκανότητες καὶ τίς βλέψεις του. Πολύ συχνά, βλέπουμε ἀνθρώπους νὰ ξεπέφτουν καὶ νὰ ζοῦν σὲ συνθήκες κατώτερες ἀπ'αὐτὰς πού συνήθισαν καὶ ἄλλους πάλι πού, χάριν σὲ ὀρισμένους ἐξαιρετικὰ εὐνοϊκὰς περιστάσεις, κατορθώνουν νὰ ὑπερβοῦν τίς συνθήκες στίς ὁποῖες γεννήθηκαν. Μεγάλον ποσοστὸ τῆς ἐργατικῆς τάξεως ἔχει ἤδη κατορθώσει ἢ νὰ ξεφύγει ἀπὸ τὴν κατάστασιν τῆς ἀπόλυτης ἀθλιότητος ἢ δὲν ἦταν ποτέ σὲ τέτοια κατάστασις. Κανένας ἐργάτης, ἂς ποῦμε, δὲ βρίσκεται σὲ κατάστασιν πλήρους ἀγνοίας, ἀπόλυτης ἐλλείψεως κοινωνικῆς συνείδησις, ὁλοκληρωτικῆς συναίνεσις πρὸς τίς συνθήκες πού τοῦ ἐπιβάλλονται ἀπ'τὰ ἀφεντικά. Καί

αὐτοὶ καθ'αυτοὶ οἱ θεσμοί, πού εἶναι προϊόντα τῆς ἱστορίας, περιέχουν ὀργανικές ἀντιφάσεις πού εἶναι κάτι σάν σπέρματα τοῦ θανάτου τὰ ὅποια, καθώς ἀναπτύσσονται, ἐπιφέρουν τήν ἀποσύνθεση τῆς κοινωνικῆς δομῆς καί τήν ἀναγκαιότητα τοῦ μετασχηματισμοῦ τῆς.

Ἀπ'αὐτό ἀκριβῶς ἀπορρέει καί ἡ δυνατότητα τῆς προόδου. Ὁχι, ὅμως, καί ἡ δυνατότητα νά φέρουμε ὅλους τούς ἀνθρώπους, ἀπλά καί μόνο μέ τήν προπαγάνδα, στό ἀναγκαῖο ἐπίπεδο ὥστε νά θέλουν, νά πραγματώσουν, τήν ἀναρχία — χωρίς ἕναν προηγούμενο βαθμιαῖο μετασχηματισμό τοῦ κοινωνικοῦ περιβάλλοντος.

Ἡ πρόοδος πρέπει νά συντελεῖται ταυτόχρονα καί παράλληλα στά ἄτομα καί στό κοινωνικό περιβάλλον. Πρέπει νά ἐπωφεληθοῦμε ἀπ' ὅλα τά μέσα, νά ἐκμεταλλευτοῦμε ὅλες τίς δυνατότητες καί τίς εὐκαιρίες πού μᾶς προσφέρει τό ὑφιστάμενο κοινωνικό περιβάλλον γιά νά ἐπενεργήσουμε στούς συνανθρώπους μας καί ν' ἀναπτύξουμε τή συνείδηση καί τίς βλέψεις τους. Πρέπει νά χρησιμοποιήσουμε τήν κάθε πρόοδο ὡς πρός τή συνείδηση τῶν ἀνθρώπων γιά νά τούς παρακινήσουμε νά διεκδικήσουν καί νά ἐπιβάλλουν τούς μεγάλους κοινωνικούς μετασχηματισμούς πού εἶναι ἐφικτοί σήμερα καί οἱ ὅποιοι θ' ἀνοίξουν τό δρόμο γιά παραπέρα πρόοδο.

Δέν πρέπει νά περιμένουμε πότε θά μπορέσουμε νά πραγματώσουμε τήν ἀναρχία ἐνῶ, στό μεταξύ, θά περιοριζόμαστε ἀπλά καί μόνο στήν προπαγάνδα. Ἄν κάνουμε κάτι τέτοιο, πολύ γρήγορα θά ἔχουμε ἐξαντλήσει ὅλες μας τίς δυνατότητες δράσης· δηλαδή, θά ἔχουμε πείσει ὅλους ὅσους, στό ὑφιστάμενο κοινωνικό περιβάλλον, μποροῦν νά κατανοήσουν καί ν' ἀποδεχτοῦν τίς ιδέες μας, ἀλλά ἡ παραπέρα προπαγάνδα μας θά εἶναι ἐντελῶς στείρα· ταυτόχρονα, ἂν οἱ μετασχηματισμοί τοῦ κοινωνικοῦ περιβάλλοντος ἐμφανίσουν νέα λαϊκά στρώματα ἱκανά νά ἀποδεχτοῦν τίς νέες ιδέες, αὐτό θά ἔχει συμβεῖ χωρίς τή δική μας συμμετοχή καί, ἐπομένως, σέ βάρος τῶν ιδεῶν μας.

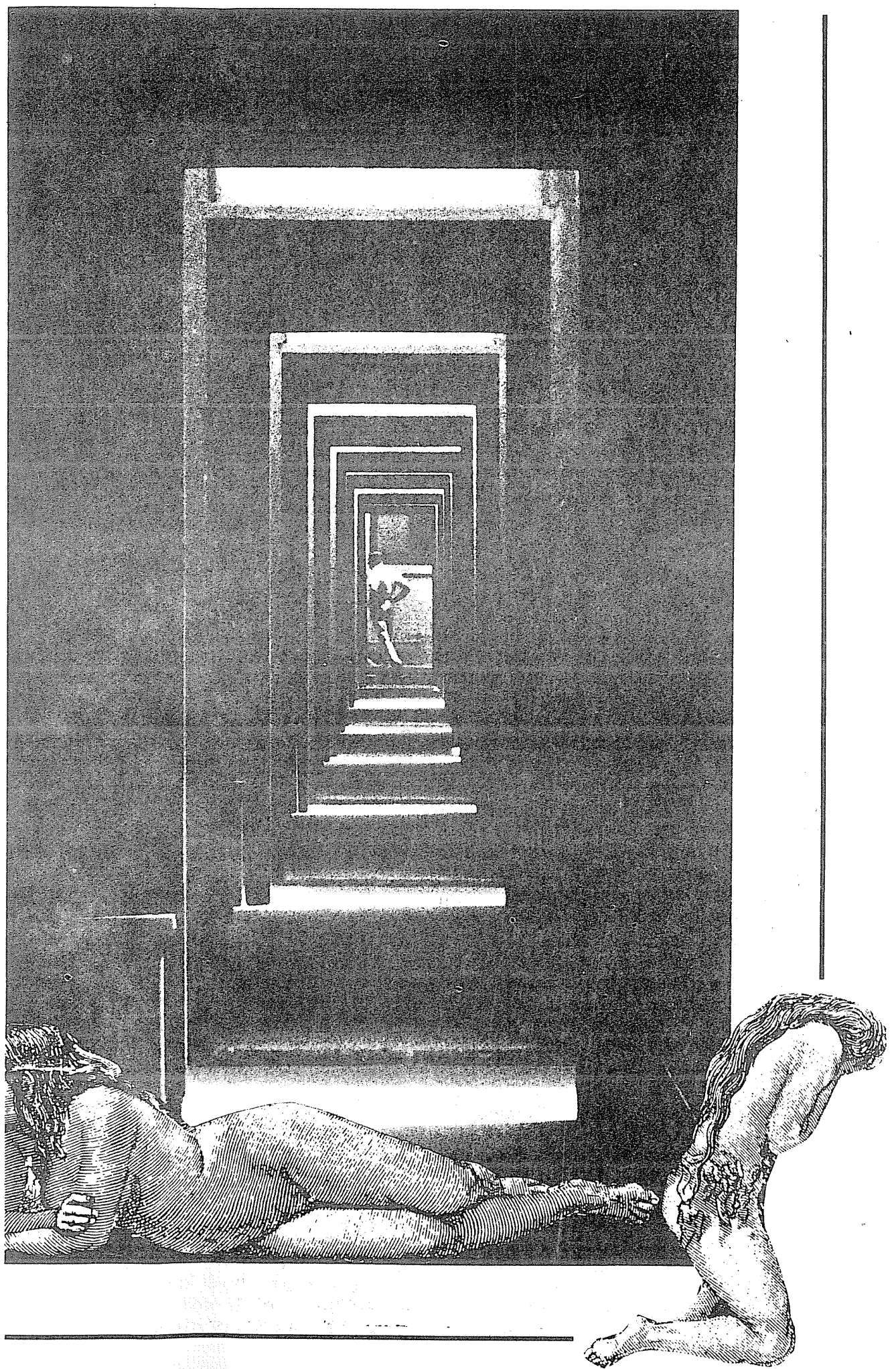
Πρέπει νά προσπαθήσουμε νά πείσουμε τό λαό, ἡ διάφορα λαϊκά στρώματα, ὅτι χρειάζεται νά διεκδικήσουν, νά ἐπιβάλλουν καί νά πραγματοποιήσουν ἀπό μόνοι τους ὅλες τίς βελτιώσεις καί τίς ἐλευθερίες πού ἐπιθυμοῦν, ἐφόσον βέβαια κατανοοῦν τήν ἀνάγκη τους κι ἔχουν τή δύναμη νά τίς ἐπιβάλλουν. Ἐπιπλέον, προπαγανδίζοντας πάντα τό πρόγραμμά μας στήν ὁλότητά του καί ἀγωνιζόμενοι ἀδιάκοπα γιά τήν πλήρη ἐφαρμογή του, πρέπει νά παρακινούμε τό λαό νά διεκδικεῖ καί νά ἐπιβάλλει ὁλοένα περισσότερα πράγματα, μέχρι νά ἐπιτύχει τήν πλήρη χειραφέτησή του.

3. Ο ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΟΣ ΑΓΩΝΑΣ

Ἡ πιό ἄμεση καταπίεση, ἡ πιο βασανιστική σήμερα γιά τούς ἐργάτες, αὐτή πού εἶναι ἡ βασική αἰτία τῆς ἀτμόσφαιρας ἠθικῆς καί ὑλικῆς ὑποταγῆς στήν ὁποία ἐργάζονται, εἶναι ἡ οἰκονομική καταπίεση. Δηλαδή, ἡ ἐκμετάλλευση τῆς ἐργασίας ἀπό τ' ἀφεντικά καί τούς ἐπιχειρηματίες, χάρη στό ἀπό μέρους τους μονοπώλιο ὅλων τῶν σημαντικῶν μέσων παραγωγῆς καί ἀνταλλαγῆς.

Γιά νά καταστραφεῖ ὁλοκληρωτικά καί χωρίς δυνατότητα παλινόρθωσής της αὐτή ἡ ἐκμετάλλευση, πρέπει νά πειστεῖ ὁλος ὁ λαός γιά τό δικαίωμά του στά μέσα παραγωγῆς καί νά προετοιμαστέῖ ὥστε νά ἀσκήσει αὐτό τό βασικό δικαίωμα ἀπαλλοτριώνοντας τούς γαιοκτήμονες, τούς βιομήχανους καί τούς κεφαλαιούχους, καί θέτοντας τόν κοινωνικό πλοῦτο στή διάθεση ὅλων τῶν ἀνθρώπων.

Μπορεῖ, ὅμως, νά πραγματοποιηθεῖ σήμερα αὐτή ἡ ἀπαλλοτρίωση; Μποροῦμε σήμερα νά περάσουμε ἄμεσα, χωρίς ἐνδιάμεσα στάδια, ἀπό τήν κόλαση στήν ὁποία ζεῖ τό προλεταριάτο στόν παράδεισο τῆς κοινοκτημοσύνης; Ἡ πραγματικότητα ἀποδεικνύει τί μποροῦν καί τί δέν μποροῦν νά κάνουν σήμερα οἱ ἐργαζόμενοι.

Τό δικό μας καθήκον είναι ή ήθική και ύλική προετοιμασία τοῦ λαοῦ γι' αὐτήν τήν ἀναγκαία ἀπαλλοτριώση· καί πρέπει νά προσπαθοῦμε νά τήν πραγματοποιήσουμε συνεχῶς, κάθε φορά πού μᾶς δίνεται ή εὐκαιρία ἀπό τά ἐπαναστατικά γεγονότα καί τίς ἐξεγέρσεις, μέχρι τόν τελικό θρίαμβο. Μέ ποιό τρόπο, ὅμως, μπορούμε νά προετοιμάσουμε τό λαό; Μέ ποιό τρόπο μπορούμε νά προετοιμάσουμε τίς συνθήκες πού θά κάνουν ἐφικτό ὄχι μόνο τό ὑλικό γεγονός τῆς ἀπαλλοτριώσης ἀλλά καί τή χρησιμοποίηση τοῦ κοινωνικοῦ πλούτου πρὸς ὄφελος ὅλων;

Ὅπως εἶπαμε καί προηγούμενα, ή γραπτή καί προφορική προπαγάνδα ἀπό μόνη της δέν μπορεί νά προσελκύσει στίς ιδέες μας τίς μεγάλες μάζες. Χρειάζεται καί μιὰ πρακτική διαπαιδαγώγηση πού θά πρέπει νά εἶναι ταυτόχρονα ή αἰτία καί τό ἀποτέλεσμα τοῦ βαθμιαίου μετασχηματισμοῦ τοῦ κοινωνικοῦ περιβάλλοντος. Πρέπει νά φροντίσουμε ν' ἀναπτυχθεῖ στοὺς ἐργαζόμενους ή αἴσθηση τῆς ἐξέγερσης ἐνάντια στίς ἀδικίες καί στ' ἄχρηστα δεινὰ τῶν ὁποίων γίνονται θύματα, ή ἐπιθυμία νά βελτιώσουν τήν κατάστασή τους. Ἐνωμένοι καί ἀλληλέγγυοι μεταξύ τους, θά πρέπει ν' ἀγωνιστοῦν οἱ ἴδιοι γιά νά πραγματώσουν τίς ἐπιθυμίες τους.

Κι ἐμεῖς, σάν ἀναρχικοί καί σάν ἐργαζόμενοι, πρέπει νά τοὺς παρακινοῦμε καί νά τοὺς ἐνθαρρύνουμε στὸν ἀγώνα· πρέπει ν' ἀγωνιζόμαστε μαζί τους.

Εἶναι, ὅμως, ἐφικτές αὐτές οἱ βελτιώσεις στὰ πλαίσια τοῦ καπιταλιστικοῦ καθεστῶτος; Εἶναι χρήσιμες ἀπ' τήν ἄποψη τῆς μελλοντικῆς πλήρους χειραφέτησης τῶν ἐργαζομένων;

Ὅποια κι ἂν εἶναι τά πρακτικά ἀποτελέσματα τοῦ ἀγώνα γιά ἄμεσες βελτιώσεις, ἐκεῖνο πού ἔχει πολύ μεγάλη σημασία εἶναι αὐτός καθαυτός ὁ ἀγώνας. Γιατί, μ' αὐτόν τὸν τρόπο, οἱ ἐργαζόμενοι μαθαίνουν νά ὑπερασπίζονται τά ταξικά τους συμφέροντα, συνειδητοποιοῦν ὅτι τά ἀφεντικά καί οἱ κυβερνῶντες ἔχουν διαμετρικά ἀντίθετα συμφέροντα ἀπ' τά δικά τους καί ὅτι δέν μποροῦν νά βελτιώσουν τίς συνθήκες τῆς ζωῆς τους, πόσο μάλλον νά χειραφετηθοῦν, παρά μόνον ἂν συνενωθοῦν καί γίνουν ἰσχυρότεροι ἀπὸ τά ἀφεντικά τους. Ἄν ἐπιτύχουν τήν ἱκανοποίηση τῶν αἰτημάτων τους, θά ζοῦν καλύτερα: θά κερδίζουν περισσότερα, θά ἐργάζονται λιγότερες ὥρες, θά ἔχουν περισσότερο χρόνο καί ἐνεργητικότητα στή διάθεσή τους γιά νά σκεφθοῦν γιά τά πράγματα πού τοὺς ἀπασχολοῦν καί θά ἀποκτοῦν συνεχῶς περισσότερες ἐπιθυμίες καί μεγαλύτερες ἀνάγκες. Ἄν δέν ἐπιτύχουν τήν ἱκανοποίηση τῶν αἰτημάτων τους, θά παρακινηθοῦν νά μελετήσουν τίς αἰτίες τῆς ἀποτυχίας τους καί ν' ἀναγνωρίσουν τήν ἀνάγκη γιά μεγαλύτερη ἐνότητα, γιά περισσότερη δραστηριοποίηση· καί, στό τέλος, θά καταλάβουν ὅτι, γιά νά ἐξασφαλίσουν τήν ὀριστική τους νίκη, πρέπει νά καταστρέψουν τὸν καπιταλισμό. Ἡ ὑπόθεση τῆς ἐπανάστασης, ή ὑπόθεση τῆς ήθικῆς ἐξύψωσης καί τῆς χειραφέτησης τῶν ἐργαζομένων δέν μπορεί παρά νά βγεῖ κερδισμένη ἀπ' τό γεγονός ὅτι οἱ ἐργαζόμενοι συνενώνονται καί ἀγωνίζονται γιά τά συμφέροντά τους.

Γι' ἄλλη μιὰ φορά: μποροῦν, ὅμως, οἱ ἐργαζόμενοι νά ἐπιτύχουν, στήν τωρινή κατάσταση τῆς κοινωνίας, τήν πραγματική βελτίωση τῶν συνθηκῶν τῆς ζωῆς τους;

Αὐτό ἐξαρτᾶται ἀπὸ πάρα πολλοὺς παράγοντες.

Παρ' ὅλα ὅσα λένε μερικοί, δέν ὑπάρχει κανένας φυσικός νόμος (νόμος τῶν μισθῶν) πού νά καθορίζει ποιό τμῆμα τῆς ἐργασίας του πρέπει νά παίρνει ὁ ἐργάτης. Ἡ, ἂν θέλει κανεὶς νά διατυπώσῃ ἕνα νόμο, αὐτός εἶναι ὁ ἐξῆς: οἱ μισθοί, κατὰ κανόνα, δέν μποροῦν νά εἶναι τόσο μικροί ὥστε νά μή διατηρεῖται ή ζωή, οὔτε τόσο μεγάλοι ὥστε νά μήν ἀπομένει περιθώριο κέρδους γιά τό ἀφεντικό. Εἶναι φανερό ὅτι στήν πρώτη περίπτωση πεθαίνουν οἱ ἐργαζόμενοι καί ἔτσι παύουν νά εἰσπράττουν ὁποιοδήποτε μισθό, ἐνῶ στή δεύτερη περίπτωση τ' ἀφεντικά παύουν νά μισθώνουν ἐργασία καί, συνεπῶς, νά πληρώνουν ὁποιοδήποτε μισθό. Ὡστόσο, ἀνάμεσα σ' αὐτά τά δύο ἀπί-

θανά ἄκρα, ὑπάρχουν ἀπειράριθμες διαβαθμίσεις καί καταστάσεις: ἀπό τίς πραγματικά ἄθλιες συνθήκες στίς ὁποῖες ζοῦν πολλοί ἐργάτες γῆς μέχρι τίς σχεδόν ἀξιοπρεπεῖς συνθήκες τῶν ἐξειδικευμένων ἐργατῶν τῶν μεγάλων πόλεων.

Οἱ μισθοί, οἱ ἐργάσιμες ὥρες καί ὅλες οἱ ἄλλες συνθήκες ἐργασίας εἶναι ἀποτέλεσμα τῆς πάλης ἀνάμεσα στά ἀφεντικά καί τοὺς ἐργαζόμενους. Οἱ πρῶτοι προσπαθοῦν νά δώσουν στοὺς ἐργαζόμενους ὅσο γίνεται λιγότερα καί νά τοὺς ἀναγκάσουν νά ἐργάζονται μέχρι τὴν τελική τους ἐξόντωση· οἱ δεῦτεροι προσπαθοῦν, ἢ θά ἔπρεπε νά προσπαθοῦν, νά ἐργάζονται ὅσο γίνεται λιγότερο καί νά κερδίζουν ὅσο γίνεται περισσότερα. Ὅταν οἱ ἐργάτες ἀποδέχονται τοὺς ὅρους τῶν ἀφεντικῶν, ἢ ὅταν, ἐνῶ δυσαρεστοῦνται, δέ γνωρίζουν πῶς ν' ἀντισταθοῦν ἀποτελεσματικά ἐνάντια στίς ἀπαιτήσεις τῶν ἀφεντικῶν, καταλήγουν νά ὑφίστανται πραγματικά κτηνώδεις συνθήκες ζωῆς. Ὅταν, ἀντίθετα, ἔχουν κάποιες ιδέες γιὰ τὸ πῶς πρέπει νά ζοῦν τὸ ἀνθρώπινα ὄντα· ὅταν ξέρουν νά συνενώνονται καί, μέ τὴν ἀπό μέρους τους ἄρνηση τῆς ἐργασίας ἢ τὴν κρυφὴ καί φανερὴ ἀπειλὴ τῆς ἐξέγερσης, κερδίζουν τὸ σεβασμὸ τῶν ἀφεντικῶν, τότε ἀντιμετωπίζονται μέ σχετικὰ ἀξιοπρεπῆ τρόπο. Μπορεῖ, λοιπόν, νά πεῖ κανεὶς ὅτι, ὥς ἕνα βαθμὸ, ὁ μισθὸς εἶναι αὐτὸ πού ἀπαιτεῖ ὁ ἐργάτης (ὅχι σάν ἄτομο ἀλλὰ σάν τάξη).

Ἐπομένως, μέ τὸν ἀγῶνα, μέ τὴν ἀντίσταση ἐνάντια στ' ἀφεντικά, οἱ ἐργάτες μποροῦν, ὥς ἕνα βαθμὸ, νά ἐμποδίσουν τὴν ἐπιδείνωση τῶν συνθηκῶν τῆς ζωῆς τους καθὼς καί νά ἐπιτύχουν πραγματικές βελτιώσεις. Καί ἡ ἱστορία τοῦ ἐργατικοῦ κινήματος ἔχει ἤδη ἀποδείξει αὐτὴν τὴν ἀλήθεια.

Δέν πρέπει, ὅμως, νά ὑπερβάλλουμε ὅσον ἀφορᾷ αὐτὴν τὴν πάλη ἀνάμεσα στοὺς ἐργαζόμενους καί τ' ἀφεντικά ἢ ὁποῖα διεξάγεται ἀποκλειστικά στό οἰκονομικὸ πεδίο. Τὰ ἀφεντικά μποροῦν νά ὑποχωρήσουν καί, πολὺ συχνά, ὑποχωροῦν ὅταν ἀντιμετωπίζουν τὰ μέ ἐπιμονὴ διεκδικούμενα αἰτήματα τῶν ἐργαζομένων, ἀρκεῖ βέβαια αὐτὰ τὰ αἰτήματα νά μὴ θεωρηθοῦν "ὑπερβολικά". Ἄν, ὅμως, οἱ ἐργαζόμενοι προβάλλουν αἰτήματα (καί εἶναι ἐπιτακτικὸ κάτι τέτοιο) πού ἀπορροφοῦν ὅλο τὸ κέρδος τῶν ἀφεντικῶν καί ἀποτελοῦν, στήν οὐσία, μιὰ ἔμμεση μορφή ἀπαλλοτριώσεως, εἶναι σίγουρο ὅτι τ' ἀφεντικά θά ζητήσουν τὴ βοήθεια τῆς κυβέρνησης καί θά χρησιμοποιήσουν βία γιὰ νά ὑποχρεώσουν τοὺς ἐργαζόμενους νά παραμείνουν στήν κατάσταση τῶν μισθωτῶν σκλάβων.

Καί πρὶν ἀκόμα, πολὺ πρὶν οἱ ἐργάτες μποροῦν νά ἐλπίζουν ὅτι θά λαμβάνουν ὅλο τὸ προϊόν τῆς ἐργασίας τους, ὁ οἰκονομικὸς ἀγῶνας καθίσταται ἀνίκανος νά ἐξασφαλίσει τὴ βελτίωση τοῦ βιοτικοῦ ἐπιπέδου.

Οἱ ἐργάτες παράγουν τὰ πάντα καί, χωρὶς τὴν ἐργασία τους, ἡ ζωὴ θά ἦταν ἀνέφικτη. Φαίνεται, λοιπόν, ὅτι ἀρνούμενοι νά ἐργαστοῦν οἱ ἐργαζόμενοι μποροῦν νά ἐπιβάλλουν ὅλα τους τὰ αἰτήματα. Ἀλλὰ ἡ συνένωση ὅλων τῶν ἐργαζομένων, ἀκόμη καί σ' ἕνα μόνο ἐπάγγελμα, ἀκόμη καί σέ μιὰ μόνο χώρα, πολὺ δύσκολα πραγματοποιεῖται — στή συνένωση τῶν ἐργαζομένων ἀντιπαρατίθεται ἡ συνένωση τῶν ἀφεντικῶν. Οἱ ἐργαζόμενοι ζοῦν ἐγκλωβισμένοι στήν καθημερινότητα κι ὅταν δέν ἐργάζονται στεροῦνται ἀκόμα καί τὸ ψωμί. Ἐνῶ τ' ἀφεντικά, μέσω τοῦ χρήματος, ἔχουν στή διάθεσή τους ὅλων τῶν εἰδῶν τὰ ἀγαθὰ καί μποροῦν νά περιμένουν πότε θά πέσουν στά πόδια τους οἱ ἐργάτες. Ἡ ἀνακάλυψη ἢ ἡ χρησιμοποίησις νέων μηχανῶν καθιστᾷ ἄχρηστη τὴν ἐργασία πάρα πολλῶν ἐργαζομένων, αὐξάνοντας ἔτσι τίς στρατιές τῶν ἀνέργων, οἱ ὁποῖοι ἐξανγκάζονται ἀπὸ τὴν πείνα νά πουλᾶνε τὴν ἐργασία τους σ' ὁποιαδήποτε τιμὴ. Ἡ μετανάστευση δημιουργεῖ ἀμέσως μεγάλα προβλήματα στίς χῶρες ὅπου ἐπικρατοῦν καλύτερες συνθήκες ἐργασίας, γιατί οἱ ὀρδές τῶν πεινασμένων ἐργατῶν, θέλοντας καί μὴ, προσφέρουν στ' ἀφεντικά τὴν εὐκαιρίαν νά μειώσουν δραστικά τοὺς μισθοὺς. Κι ὅλα αὐτά, πού ἀπορρέουν ἀναγκαστικά ἀπ' τὸ καπιταλιστικὸ σύστημα, κατορθώνουν νά ἐξουδετερώσουν

καί συχνά νά καταστρέψουν κάθε ανάπτυξη τῆς ἐργατικῆς συνείδησης καί ἀλληλεγγύης. Ἔτσι κι ἄλλιῶς, ὅμως, τό οὐσιαστικό εἶναι ὅτι, στό καπιταλιστικό σύστημα, ἡ παραγωγή ὁργανώνεται ἀπ'τόν κάθε καπιταλιστή γιά δικό του λογαριασμό καί ὄχι, φυσικά, γιά τήν ἱκανοποίηση τῶν ἀναγκῶν τῶν ἐργαζομένων.

Κατά συνέπεια, τό χάος, ἡ κατασπατάληση τῶν ἀνθρώπινων δυνάμεων, ἡ ὁργανωμένη σπάνις τῶν ἀγαθῶν, οἱ ἄχρηστες κι ἐπικίνδυνες ἐργασίες, ἡ ἀνεργία, ἡ ἐγκατάλειψη τῆς γῆς, ἡ ἐλλειπής χρήση τῶν μηχανῶν, κτλ., εἶναι πράγματα πού δέν μποροῦν ν'ἀποφευχθοῦν παρά μόνο ἂν ἀφαιρεθοῦν τά μέσα παραγωγῆς ἀπ'τούς καπιταλιστές καί, ἐπομένως, ἂν φύγει ἀπ'τά χέρια τους ἡ ὁργάνωση τῆς παραγωγῆς.

Πολύ γρήγορα, λοιπόν, οἱ ἐργαζόμενοι πού θέλουν νά ἀπελευθερωθοῦν, ἡ καί ἀπλά νά βελτιώσουν ριζικά τίς συνθῆκες ζωῆς τους, συνειδητοποιοῦν τήν ἀνάγκη νά ὑπερασπιστοῦν τόν ἑαυτό τους ἐνάντια στίς ἐπιθέσεις τῆς κυβέρνησης, τήν ἀνάγκη νά ἐπιτεθοῦν ἐνάντια στήν κυβέρνηση ἡ ὁποία, μέ τό νά νομιμοποιεῖ τό δικαίωμα τῆς ἰδιοκτησίας καί νά τό προστατεύει μέ τήν κτηνώδη βία, ἀποτελεῖ τεράστιο ἐμπόδιο γιά κάθε ἀνθρώπινη πρόοδο, ἐμπόδιο πού πρέπει νά συντριβεῖ μέ τή βία ἂν δέ θέλουμε νά παραμείνουμε γιά πάντα ἐγκλωβισμένοι στίς τωρινές ἡ καί σ'ἀκόμη χειρότερες συνθῆκες ζωῆς.

Ἀπ'τόν οἰκονομικό ἀγῶνα πρέπει νά περάσουμε στόν πολιτικό ἀγῶνα, δηλαδή, στόν ἀγῶνα ἐνάντια στήν κυβέρνηση. Κι ἀντί ν'ἀντιπαλεύουμε τά ἑκατομμύρια τῶν καπιταλιστῶν μέ τίς δεκάρες πού δύσκολα συγκεντρώνονται ἀπ'τούς ἐργάτες, θά πρέπει νά ἀντιπαρατάξουμε στά ντουφέκια καί τά κανόνια, πού ὑπερασπίζονται τήν ἰδιοκτησία, τά πιά ἀποτελεσματικά μέσα πού θά μπορέσει νά βρεῖ ὁ λαός γιά ν'ἀντιτάξει βία στή βία.

4. Ο ΠΟΛΙΤΙΚΟΣ ΑΓΩΝΑΣ

Ὅταν λέμε "πολιτικός ἀγῶνας" ἐννοοῦμε τόν ἀγῶνα ἐνάντια στήν κυβέρνηση. Ἡ κυβέρνηση εἶναι τό σύνολο πού ἀποτελεῖται ἀπό ὅλους ἐκείνους οἱ ὁποῖοι κατέχουν τήν ἐξουσία, ὅπως κι ἂν τήν ἔχουν ἀποκτήσει, νά φτιάχνουν τούς νόμους καί νά τούς ἐπιβάλλουν στούς κυβερνώμενους, δηλαδή, στό λαό.

Ἡ κυβέρνηση εἶναι συνέπεια τοῦ πνεύματος κυριαρχίας καί βίας μέ τό ὅποιο ὀρισμένοι ἄνθρωποι ἐπιβλήθηκαν πάνω στούς ἄλλους καί ταυτόχρονα δημιουργημά καί δημιουργός τῶν προνομίων καθὼς καί φυσικός ὑπερασπιστής τους.

Εἶναι ἐντελῶς λαθεμένο αὐτό πού λέγεται σήμερα ὅτι ἡ κυβέρνηση παίζει τό ρόλο τοῦ προστάτη τοῦ καπιταλισμοῦ, ἐνῶ ὅταν θά ἔχει καταργηθεῖ ὁ καπιταλισμός θά γίνεи ὁ ἐκπρόσωπος καί διαχειριστής τῶν συμφερόντων ὅλων τῶν ἀνθρώπων. Πρῶτα ἀπ'ὅλα, ὁ καπιταλισμός δέ θά καταστραφεῖ παρά μόνον ὅταν οἱ ἐργάτες, ἀφοῦ ἀπαλλαγοῦν ἀπ'τήν κυβέρνηση, πάρουν στά χέρια τους ὅλον τόν κοινωνικό πλοῦτο καί ὁργανώσουν ἀπό μόνοι τους τήν παραγωγή καί τήν κατανάλωση γιά τό συμφέρον ὅλων, χωρίς νά περιμένουν ν'ἀναληφθεῖ ἡ σχετική πρωτοβουλία ἀπό καμιά κυβέρνηση πού, καί νά τό θέλει, εἶναι ἀνίκανη νά τό κάνει.

Ὑπάρχει, ὅμως, κι ἕνα ἄλλο πρόβλημα: ἂν καταργηθεῖ ὁ καπιταλισμός χωρίς νά καταργηθεῖ καί ἡ κυβέρνηση, ἡ κυβέρνηση παραχωρώντας ὅλων τῶν εἰδῶν τά προνόμια δέ θά παραλείψει νά δημιουργήσει ἐκ νέου τόν καπιταλισμό. Μήν μπορώντας νά ἱκανοποιήσῃ ὅλον τόν κόσμο, ἡ κυβέρνηση θά ἔχει ἀνάγκη μιᾶς οἰκονομικά ἰσχυρῆς τάξης πού θά τήν ὑποστηρίξει σ'ἀντάλλαγμα γιά τή νομική καί ὑλική προστασία πού θ'ἀπολαμβάνει.

Κατά συνέπεια, δέν μποροῦν νά καταργηθοῦν τά προνόμια καί νά θεμελιωθεῖ ὀριστικά ἡ ἐλευθερία καί ἡ κοινωνική ἰσότητα χωρίς νά καταργηθεῖ ταυτόχρονα καί ἡ κυβέρνηση — ὄχι αὐτή ἡ ἐκείνη ἡ κυβέρνηση ἀλλά αὐτός καθ'αυτός ὁ θεσμός τῆς κυβέρνησης.

Γι' αυτό τό θέμα, όπως και για όλα τὰ ζητήματα πού αναφέρονται στο γενικό συμφέρον, είναι αναγκαία ή συγκατάθεση όλων τῶν ἀνθρώπων. Ἐπομένως, πρέπει νά συγκεντρώσουμε ὅλες μας τίς προσπάθειες στο νά πείσουμε τούς ἀνθρώπους ὅτι ἡ κυβέρνηση εἶναι ἀχρηστή κι ἐπιβλαβής καί ὅτι μπορούμε νά ζήσουμε καλύτερα τή ζωή μας χωρίς κυβερνήσεις.

Ἀλλά, ὅπως εἴπαμε τόσες φορές μέχρι τώρα, ἀπλά καί μόνο ἡ προπαγάνδα δέν μπορεῖ νά τὰ ἐπιτύχει ὅλα αὐτά· καί ἂν ἀρκεστοῦμε μόνο στο νά προπαγανδίζουμε ἐνάντια στήν κυβέρνηση περιμένοντας μέ σταυρωμένα χέρια τήν ἡμέρα πού οἱ ἄνθρωποι θά ἔχουν πειστεῖ για τή δυνατότητα καί τή χρησιμότητα τῆς ὀλοκληρωτικῆς καταστροφῆς ὅλων τῶν εἰδῶν τῶν κυβερνήσεων, αὐτή ἡ μέρα δέ θά ἔλθει ποτέ.

Ἐνῶ θά πρέπει νά καταγγέλουμε πάντα ὅλων τῶν εἰδῶν τίς κυβερνήσεις, ἐνῶ θ' ἀπαιτοῦμε πάντα τήν ἀπόλυτη ἐλευθερία, ταυτόχρονα θά πρέπει νά ὑποστηρίζουμε ὅλους τούς ἀγῶνες για ἐπιμέρους ἐλευθερίες, μιά καί εἴμαστε πεπεισμένοι ὅτι μέ τόν ἀγῶνα μαθαίνει κανεῖς νά ἀγωνίζεται. Ἀρχίζοντας νά ἀπολαμβάνει κανεῖς λίγη ἐλευθερία, καταλήγει νά τή θέλει ὀλοκληρή, τήν ἀπόλυτη ἐλευθερία. Πρέπει νά τασσόμαστε πάντα μαζί μέ τό λαό· κι ὅταν δέν καταφέρνουμε νά κάνουμε τό λαό νά θέλει πολλά, πρέπει νά ἐπιμένουμε για νά τόν πείσουμε νά θέλει, τουλάχιστον, κάτι. Καί πρέπει νά καταβάλλουμε ὅλες μας τίς προσπάθειες για νά τόν κάνουμε νά καταλάβει πῶς μπορεῖ ν' ἀποκτήσει ὅ,τι θέλει ἀπό μόνος του — πολλά ἢ λίγα — καί ὅτι θά πρέπει νά μισεῖ καί νά περιφρονεῖ ὅποιον συμμετέχει, ἢ ἀποβλέπει νά συμμετάσχει, σ' ὅποιαδήποτε κυβέρνηση.

Ἀφοῦ σήμερα ἡ κυβέρνηση ἔχει τή δύναμη νά ρυθμίζει, μέσω τῶν νόμων, τήν κοινωνική ζωή καί νά διευρύνει ἢ νά περιορίζει τήν ἐλευθερία τῶν πολιτῶν· καί ἐπειδή δέν εἴμαστε ἀκόμα ἱκανοί νά τῆς ἀφαιρέσουμε αὐτή τή δύναμη, πρέπει νά προσπαθοῦμε νά περιορίζουμε τή δύναμη καί τήν ἐξουσία τῆς καί νά ὑποχρεώσουμε τίς κυβερνήσεις νά τή χρησιμοποιοῦν μ' ὅσο γίνεται λιγότερο ἐπιβλαβεῖς τρόπους. Ἀλλά αὐτό θά πρέπει πάντα νά τό κάνουμε παραμένοντας ἐκτός κι ἐναντίον τῆς κυβέρνησης, πιέζοντάς την μέ τήν κινητοποίησή μας μέσα στούς δρόμους, ἀπειλώντας νά πάρουμε μέ τή βία αὐτά πού ζητᾶμε. Δέν πρέπει ποτέ νά ἀποδεχτοῦμε καμιά νομοθετική λειτουργία, οὔτε σ' ἐθνική οὔτε καί σέ τοπική κλίμακα: γιατί ἂν κάνομε κάτι τέτοιο, θά ἐξουδετερώσουμε κάθε ἀποτελεσματικότητα τῆς δράσης μας καί θά προδώσουμε τό μέλλον τῆς ὑπόθεσής μας.

Ὁ ἀγῶνας ἐνάντια στήν κυβέρνηση εἶναι, σέ τελευταία ἀνάλυση, ἀγῶνας ἄμεσα ὕλικός.

Οἱ κυβερνήσεις φτιάχνουν τούς νόμους. Ἐπομένως, πρέπει νά διαθέτουν τίς ὕλικές δυνάμεις (ἀστυνομία καί στρατός) για νά ἐπιβάλλουν αὐτούς τούς νόμους. Γιατί διαφορετικά μόνο ὅσοι τό θέλουν θά ὑπακούν καί ἔτσι δέ θά πρόκειται πιά για νόμους ἀλλά για ἄπλές προτάσεις πού θά ἔχουν ὅλοι τό δικαίωμα νά τίς ἀποδέχονται ἢ νά τίς ἀπορρίπτουν. Ὡστόσο, οἱ κυβερνήσεις διαθέτουν αὐτές τίς δυνάμεις καί τίς χρησιμοποιοῦν για νά ἐνισχύουν τήν κυριαρχία τους καί για νά ὑπηρετοῦν τὰ συμφέροντα τῶν κυριάρχων τάξεων, ἀσκώντας τήν καταπίεση καί τήν ἐκμετάλλευση σέ βάρος τῶν ἐργαζομένων.

Τό μόνο πού μπορεῖ νά περιορίσει τήν καταπίεση, πού ἀσκεῖ ἡ κυβέρνηση, εἶναι ἡ δύναμη πού μπορεῖ ν' ἀντιπαρατάξει ὁ ἴδιος ὁ λαός. Ἡ σύγκρουση μπορεῖ νά εἶναι φανερή ἢ κεκαλυμμένη· ὥστόσο, πρόκειται πάντα για σύγκρουση ἀφοῦ οἱ κυβερνήσεις δέ δίνουν καμιά σημασία στή δυσἀρέσκεια καί τήν ἀντίσταση τοῦ λαοῦ παρά μόνο ὅταν ἀντιμετωπίζουν τόν κίνδυνο τῆς ἐπανάστασης.

Ὅταν ὁ λαός ὑπακούει πειθήνια στούς νόμους ἢ οἱ διαμαρτυρίες του εἶναι ἀσθενικές καί περιορίζονται στά λόγια, ἡ κυβέρνηση φροντίζει για τὰ δικά της συμφέροντα καί ἀγνοεῖ ἐντελῶς τίς ἀνάγκες τοῦ λαοῦ· ὅταν οἱ διαμαρτυρίες εἶναι ἔντονες, ἐπίμονες, ἀ-

πειλητικές, ή κυβέρνηση, ανάλογα μέ τό πόση κατανόηση μπορεί νά δείξει, υποχωρεῖ ή καταφεύγει στήν καταστολή. Κι ἔτσι πάντα ἐπα- νερχόμαστε στό θέμα τῆς ἐξεγέρσης, γιατί ἂν ή κυβέρνηση δέν υπο- χωρήσει ὁ λαός ἐξεγείρεται τελικά· κι ἂν ή κυβέρνηση υποχωρήσει, τότε ὁ λαός ἀποκτᾷ αὐτοπεποίθηση καί ἀπαιτεῖ ὀλοένα περισσότερα, μέχρι πού ή ἀσυμφιλίωτη ἀντίθεση ἀνάμεσα στήν ἐλευθερία καί τήν ἐξουσία νά γίνει τόσο φανερή ὥστε ν' ἀρχίσει ή ἐνοπλη πάλη.

Γι' αὐτόν ἀκριβῶς τό λόγο, εἶναι ἀπαραίτητο νά εἴμαστε ἑτοι- μοί, τόσο ἠθικά ὅσο καί ὕλικά, ὥστε ὅταν συμβεῖ κάτι τέτοιο, ὅ- ταν ξεσπάσει ή ἐνοπλη πάλη, ὁ λαός νά βγεῖ νικητής.

Ἡ νικηφόρα ἐπανάσταση εἶναι ὁ σημαντικότερος παράγοντας γιά τή λαϊκή χειραφέτηση, γιατί ἀπ' τή στιγμή πού οἱ ἄνθρωποι θ' ἀπαλ- λαγοῦν ἀπ' τό ζυγό τῆς καταπίεσης θά μπορέσουν νά δημιουργήσουν ἀ- πό μόνοι τους τούς θεσμούς πού θά θεωροῦν καλύτερους. Ἡ ἀπόστα- ση ἀνάμεσα στό νόμο (πού μένει πάντα πίσω) καί τό ἐπίπεδο πολι- τισμοῦ πού ἔχει κατακτήσει ή μάζα τοῦ πληθυσμοῦ διανύεται μέ ἕνα ἄλμα. Ἡ ἐξεγέρση καθορίζει τήν ἐπανάσταση, δηλαδή, τό αἰφνίδιο ξέσπασμα τῶν λανθανουσῶν δυνάμεων πού συσσωρεύτηκαν στή διάρκεια τῆς προηγούμενης "ἐξελικτικῆς" περιόδου.

Ὅλα ἐξαρτῶνται ἀπ' τό τί μποροῦν νά θέλουν οἱ ἄνθρωποι.

Κατά τίς ἐξεγέρσεις τοῦ παρελθόντος, ἀγνοώντας τίς πραγματι- κές αἰτίες τῆς δυστυχίας τους, ἤθελαν πάντα πολύ λίγα καί κέρδι- σαν ἐλάχιστα.

Τί θά θέλουν στίς ἐπόμενες ἐξεγέρσεις;

Ἡ ἀπάντηση ἐξαρτᾶται, ἐνμέρει, ἀπ' τήν ἀξία τῆς προπαγάνδας μας καί τίς δικές μας προσπάθειες.

Πρέπει νά παρακινουῦμε τό λαό ν' ἀπαλλοτριώσῃ τά ἀφεντικά καί ν' ἀποδώσῃ ὅλα τά ἀγαθά στήν κοινή κατοχή, νά ὀργανώσῃ τήν κοι- νωνική ζωή ἀπό μόνος του, μέ τίς ἐλεύθερα δημιουργημένες ἐνώσεις του, δίχως νά περιμένει διαταγές ἀπό κανένα, ν' ἀρνηθεῖ νά διορί- σῃ ή ν' ἀναγνωρίσῃ ὁποιαδήποτε κυβέρνηση, ν' ἀρνηθεῖ κάθε θεσμο- ποιημένο σῶμα, ὅποια μορφή κι ἂν ἔχει (συντακτική συνέλευση, δι- κτατορία, κτλ.) ἔστω καί προσωρινή, πού παρέχει στόν ἑαυτό του τό δικαίωμα νά φτιάχνει νόμους καί νά ἐπιβάλλῃ τή θέλησή του στούς ἄλλους.

Κι ἂν ή μάζα τοῦ πληθυσμοῦ δέν ἀνταποκριθεῖ στίς ἐκκλήσεις μας, ἐμεῖς — ἐν ὀνόματι τοῦ δικαιώματός μας νά εἴμαστε ἐλεύθε- ροι ἀκόμη κι ὅταν οἱ ἄλλοι θέλουν νά μένουν σκλάβοι, καί γιά νά δώσουμε τό παράδειγμα — πρέπει νά βάλουμε σ' ἐφαρμογή ὅσο περισ- σότερες ἀπ' τίς ιδέες μας μποροῦμε: νά μήν ἀναγνωρίσουμε τή νέα κυβέρνηση, νά κρατήσουμε ζωντανή τήν ἀντίσταση, νά ἐπιδιώξουμε ὥ- στε οἱ κοινότητες πού ἀποδέχονται ὡς ἕνα βαθμό τίς ιδέες μας νά γίνουν ἀναρχικές κοινότητες, ἀπορρίπτοντας κάθε κυβερνητική πα- ρέμβαση καί θεμελιώνοντας ἐλεύθερες συμφωνίες μέ τίς ἄλλες κοι- νότητες πού θέλουν νά ζήσουν ἐντελῶς αὐτόνομα.

Πρέπει, πάνω ἀπ' ὅλα, ν' ἀντιταχθοῦμε στήν ἀνασύσταση τῆς ἀσ- τυνομίας καί τοῦ στρατοῦ, καί νά χρησιμοποιήσουμε κάθε εὐκαιρία γιά νά παρακινήσουμε τούς ἐργαζόμενους νά ἐκμεταλλευστοῦν τήν ἀ- πουσία κατασταλτικῶν δυνάμεων γιά νά ἐπιβάλλουν ὅσο γίνεται πε- ρισσότερες ἀπ' τίς πιό ἀκραῖες διεκδικήσεις τους.

Ὅποιο κι ἂν εἶναι τό ἀποτέλεσμα τοῦ ἀγώνα, πρέπει νά συνε- χίσουμε τόν ἀγώνα ἐνάντια στήν κατέχουσα τάξη καί τούς κυβερνῶν- τες χωρίς τήν παραμικρή διακοπή, ἔχοντας πάντα στό μυαλό μας τήν πλήρη οἰκονομική, πολιτική καί ἠθική χειραφέτηση ὅλης τῆς ἀνθρω- πότητας.

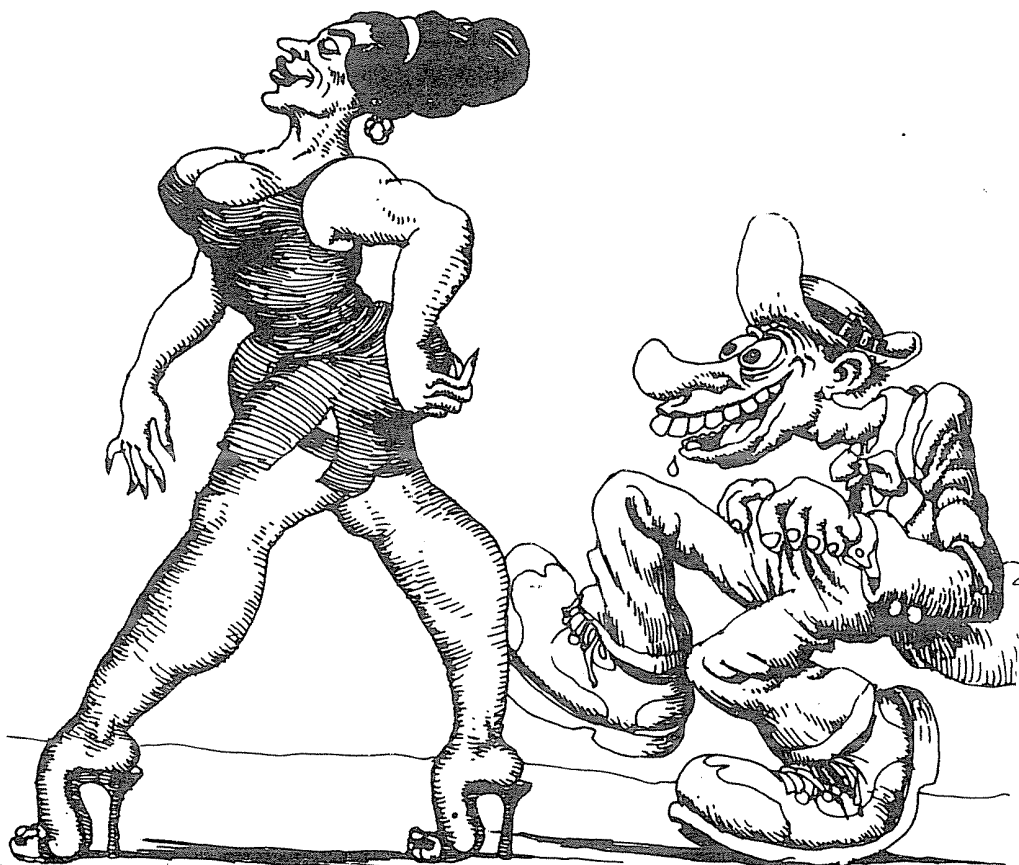
5. ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑ

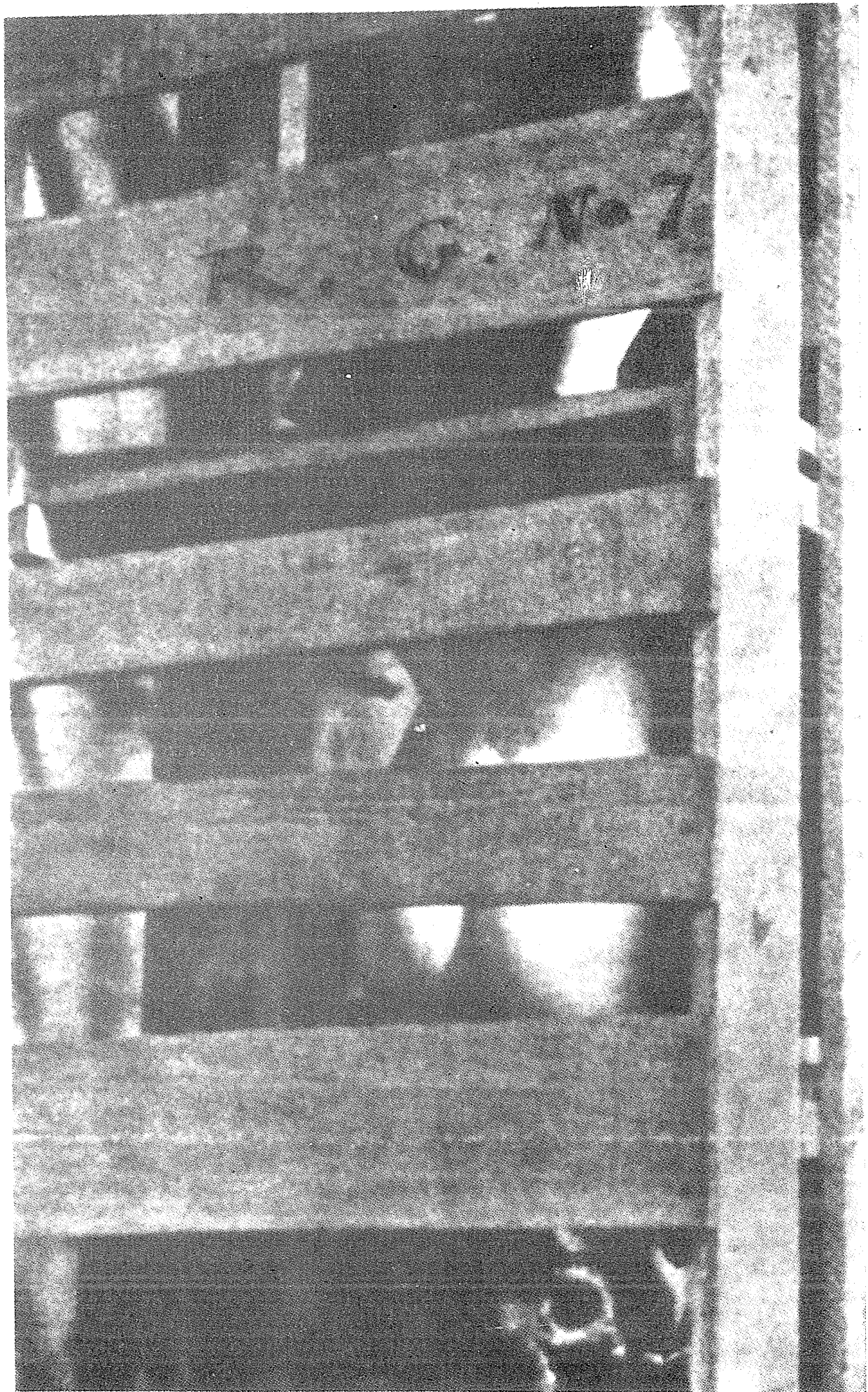
Θέλουμε, επομένως, νά καταργήσουμε έντελῶς τήν κυριαρχία καί τήν ἐκμετάλλευση ἀνθρώπου ἀπό ἄνθρωπο. Θέλουμε τούς ἀνθρώπους ἐνωμένους καί συναδελφωμένους μέ μιᾶ ἀπόλυτα συνειδητή ἀλληλεγγύη, νά συνεργάζονται ἐκούσια γιά τήν εὐημερία ὅλων. Θέλουμε νά ἔχει ἡ κοινωνία ὡς βασικό σκοπό τήν παροχή σέ ὅλους τῶν μέσων γιά τήν πραγμάτωση ὅσο γίνεται μεγαλύτερης εὐημερίας, ὅσο γίνεται μεγαλύτερης ἠθικῆς καί πνευματικῆς ἀνάπτυξης. Θέλουμε ψωμί, ἐλευθερία, ἔρωτα καί γνώση γιά ὅλους.

Καί γιά νά πραγματοποιήσουμε αὐτούς τούς σημαντικούς σκοπούς, εἶναι ἀναγκαῖο κατὰ τή γνώμη μας νά τεθοῦν τά μέσα παραγωγῆς στή διάθεση ὅλων· κανένας ἄνθρωπος (καμιᾶ ὁμάδα ἀνθρώπων) νά μήν εἶναι σέ θέση νά ἐξαναγκάζει τούς ἄλλους νά ὑπακοῦν στή θέλησή του καί νά μήν ἀσκεῖ καμιᾶ ἐπιρροή πέρα ἀπό ἐκεῖνη πού βασίζεται στή λογική καί τή δύναμη τοῦ παραδείγματος.

Ἐπομένως: ἀπαλλοτρίωση τῶν κατόχων γῆς καί κεφαλαίου πρὸς ὄφελος ὅλων καί κατάργηση τῶν κυβερνήσεων.

Κι ἐνόσω θά περιμένουμε τήν ἡμέρα πού θά καταστεῖ ἐφικτή ἡ πραγμάτωση αὐτοῦ τοῦ σκοποῦ: προπαγάνδισις τῶν ἰδεῶν μας· ὀργάνωση τῶν λαϊκῶν δυνάμεων· ἀδιάκοπος ἀγώνας, βίαιος ἢ μή βίαιος ἀνάλογα μέ τίς συνθῆκες, ἐνάντια στήν κυβέρνηση καί ἐνάντια στήν τάξη τῶν ἀφεντικῶν γιά νά κατακτήσουμε ὅσο γίνεται περισσότερη ἐλευθερία κι εὐημερία γιά ὅλους.

Η ΚΑΤΑΣΤΟΛΗ ΣΤΗ ΓΑΛΛΙΑ: ΑΠΟ ΤΗΝ ΑΜΥΝΑ ΣΤΗΝ ΕΠΙΘΕΣΗ

ή απ' την παθητικότητα απέναντι στη διαφωνία...
στη διαχείρισή της

10000/10000

10000/10000

10000/10000

Z.-M. PEÏNO

10000/10000

Ἡ ὀργανωμένη καὶ θεσμοποιημένη καταστολή ἀποτελεῖ σταθερή, θεμελιακὰ ἀμετάβλητη πραγματικότητα τῶν κρατιστικῶν κοινωνιῶν. Πράγματι, ἀπ' τὴ στιγμή πού μιὰ κοινωνία παύει ν' ἀποτελεῖ ΟΛΟΤΗΤΑ καὶ μπορούμε ν' ἀπομονώσουμε μιὰ πολιτικὴ σφαῖρα ἐντελῶς διαχωρισμένη ἀπ' τὴ σφαῖρα τοῦ κοινωνικοῦ, ἡ ἄσκηση τῆς ἐξουσίας ἀπὸ ἓνα ἐξειδικευμένο ὄργανο, τὸ κράτος, συνοδεύεται ἀναπόφευκτα ἀπὸ τὴν ἐφαρμογὴ μιᾶς κατασταλτικῆς πολιτικῆς ἡ ὁποία ἀποσκοπεῖ στὴν πάση θυσία διατήρηση τῆς ἀνισότητος πού γεννιέται ἀπ' τὴν κοινωνικὴ διαίρεση¹. Ἀπ' αὐτὴν τὴν ἄποψη, ἡ Γαλλία δὲν παρουσιάζει καμιὰ πρωτοτυπία. Κρατιστικὴ κοινωνία, καὶ μάλιστα μὲ ἰσχυρὸ κράτος, καταστέλλει ὅλους ὅσους ἀμφισβητοῦν τὴν κοινωνικὴ διαίρεση καὶ τίς ἀνισότητες πού ἀπορρέουν ἀπ' αὐτήν.

Κι ἐνῶ εἶναι γεγονὸς ὅτι ὅλες οἱ κρατιστικὲς κοινωνίες καταφεύγουν στὴν καταστολή γιὰ νὰ ἐξασφαλίσουν τὴν ἐπιβίωσή τους, δὲν τὴ χρησιμοποιοῦν ὅλες μὲ τὸν ἴδιο τρόπο. Πιο συγκεκριμένα, σὲ καθὲ εἶδος κράτους ἀντιστοιχεῖ ἓνα συγκεκριμένο εἶδος κατασταλτικῆς πολιτικῆς. Σταθερὴ ὡς πρὸς τὴ φύση τῆς καὶ τὴ λειτουργία πού ἐκπληρώνει, ἡ καταστολή ποικίλει ὡς πρὸς τὴ μορφή, τὴν ἔνταση ἢ τοὺς σκοποὺς τῆς ἀνάλογα μὲ τίς περιστάσεις, τοὺς τόπους καὶ τίς ἐποχές. Μεταβάλλεται σύμφωνα μὲ τὸ ρυθμὸ ἐξέλιξης τοῦ κράτους.

Ὡς ἐπαναστάτες καὶ ἀδιάλλακτοι πολέμιοι τῶν κοινωνικῶν διαίρεσεων, τῆς ἀνισότητος, τῆς ἐξουσίας, τῆς ἱεραρχίας, τῆς κυριαρχίας καὶ τῆς ἐκμετάλλευσης ἀνθρώπου ἀπὸ ἄνθρωπο... καί, κατὰ συνέπεια, ὡς ἄμεσοι στόχοι τῆς κρατικῆς καταστολῆς, εἶναι πρωταρχικό νὰ καθορίσουμε τὴ βαθύτερη φύση τοῦ ὑπάρχοντος κράτους ὥστε νὰ κατανοήσουμε πλήρως τό γιατί καὶ τό πῶς τῆς κατασταλτικῆς του πολιτικῆς. Ἀπὸ τὴν ἀνάλυση αὐτὴ θὰ ἐξαρτηθεῖ γενικά, ἢ ἐνμέρει, ἡ ἱκανότητά μας νὰ ξεφεύγουμε ἀπ' τὴν καταστολή καί, κυρίως, νὰ ἐπεξεργαστοῦμε τὰ τακτικά καὶ στρατηγικά μέσα πού θὰ μᾶς ἐπιτρέψουν νὰ ἀντιπαρατεθοῦμε στὴν ἐφαρμογὴ τῆς μ' ὅσο γίνεται μεγαλύτερη ἀποτελεσματικότητας.

Σήμερα, τὸ γαλλικὸ κράτος ἐξελίσσεται ἀργὰ ἀλλὰ σταθερὰ ἀπὸ τὴ γραφειοκρατία πρὸς τὴν τεχνογραφειοκρατία. καὶ ἡ νέα στρατηγικὴ καταστολῆς, πού τίθεται σήμερα σ' ἐφαρμογὴ, ἀπορρέει οὐσιαστικά ἀπ' αὐτὴν τὴ μετάλλαξη. Τὴν ἐποχὴ πού ἡ σκιά τῆς γραφειοκρατίας κάλυπτε σὸ σύνολό του τὸ γαλλικὸ κράτος (μέχρι τὰ μέσα τῆς

Εἰσήγηση στὴ Διεθνή Διάσκεψη γιὰ τὴν Καταστολή σ' ὅλο τὸν κόσμο, πού διοργάνωσε ἡ Διεθνὴς τῶν Ἀναρχικῶν Ὁμοσπονδιῶν σὸ Παρίσι, στίς 23 Μαΐου 1981. Βλ. "Εἰσηγήσεις καὶ Ὑλικά τῆς Διάσκεψης", πολυγραφημένη ἔκδοση τῆς Fédération anarchiste française, 145 rue Amelot Paris 75011. Γιὰ τὴ Διεθνή τῶν Ἀναρχικῶν Ὁμοσπονδιῶν, βλ. Comité des Relations Internationales des Fédérations Anarchistes, Umberto Marzocchi, Casella Postale No 22, 17100 Savona, Italia.

1. Βλ. λογιγράφου: Pierre Clastres, *La société contre l'état*, Editions de Minuit, καὶ *Recherche d'anthropologie politique*, Ed. Seuil.

δεκαετίας του '70), ή καταστολή είχε κι αυτή ανάλογα χαρακτηριστικά: ήταν βαριά, σχολαστική και, επομένως, σχετικά αναποτελεσματική. Έκτός απ'τίς περιόδους μεγάλων κοινωνικών εντάσεων όπου τα χτυπήματα ήταν δυνατά και πυκνά, ή διαφωνία {ή δυνατότητα προβολής της αντίθετης γνώμης, ή αντιπαράθεση προς την επίσημη λογική των κρατιστικών κοινωνιών} μπορούσε, χωρίς ιδιαίτερα προβλήματα, να εισχωρεί και να λειτουργεί στο χώρο της κοινωνικής πραγματικότητας. Απέναντί της, τό κράτος και τά μέσα καταστολής τηρούσαν στάση ΑΜΥΝΑΣ. Προσπαθούσαν, συνήθως μέ λαθεμένο τρόπο, νά προβλέψουν και νά αποτρέψουν τήν έκφραση αὐτῆς τῆς διαφωνίας. Μέ τήν ἐμφάνιση τῆς τεχνογραφειοκρατίας, αὐτῆς τῆς νέας διευθυντικῆς τάξης πού προσπαθεῖ, ὅλο και πιά πολύ, ν'ἀσκήσει τήν ἐξουσία γιά δικό της και μόνο λογαριασμό, ή καταστολή μεταβάλλεται. Γίνεται πιά λεπτή, θηριώδης ή ὑπουλη ανάλογα μέ τίς περιστάσεις. Τεχνολογικοποιεῖται και χρησιμοποιεῖ σέ μαζική κλίμακα τήν "πληροφορική"* γιά νά ἐλέγχει και νά διευθύνει τόν πληθυσμό. Ἀπό παθητική γίνεται ΕΠΙΘΕΤΙΚΗ: δέ φιλοδοξεῖ πιά μόνο νά ἀμυνθεῖ ἐνάντια στή διαφωνία, ἀλλά προσπαθεῖ και νά τή διαχειριστεῖ.

Φυσικά, δέν ἔχουμε φτάσει ἀκόμα ἐκεῖ. Γιά νά ἐπιτύχει τό πρόγραμμα καταστολῆς πού προσπαθεῖ νά ἐφαρμόσει, ή τεχνογραφειοκρατία εἶναι ὑποχρεωμένη νά χρησιμοποιήσῃ ἥπιες μεθόδους. Ἡ διεύθυνση και ὁ ἐλεγχος τοῦ πληθυσμοῦ, ἀναγκαῖα προϋπόθεση γιά τήν ἐφαρμογή μιᾶς καταστολῆς ρυθμισμένης, ἐπιλεκτικῆς και ἐπιθετικῆς ὡς πρὸς τίς διάφορες ἐκδηλώσεις τῆς διαφωνίας, δέν μπορεῖ νά ἐπιβληθεῖ ἀποτελεσματικά ἀπ'τή μιᾶ μέρα στήν ἄλλη. Ὅπως κάθε βαθιά ἀλλαγῇ, εἶναι ἐπίπονο ἐγχείρημα. Ἡ βιασύνη ἐμπεριέχει τόν κίνδυνο τῆς σύγκρουσης μ'ὀρισμένες συνήθειες και, συνεπῶς, τόν κίνδυνο νά ὀργανωθεῖ κάποιο κίνημα ἀντίστασης. Ἡ τεχνογραφειοκρατία, σέ καμιά περίπτωση, δέν ἐπιδιώκει κάτι τέτοιο. Ἡ πολιτική και κοινωνική συναίνεση, πού προσπαθεῖ νά ἐξασφαλίσῃ γιά νά ἐφαρμόσει μέ ἥπιο τρόπο τό δικό της πρόγραμμα καταστολῆς, δέ θά μπορούσε νά ἀντέξει σέ μιᾶ μαζική και ἀποφασιστική ἀμφισβήτηση. Ἄς μή γελιόμαστε, ὅμως! Μολονότι τά πράγματα δέν ἔχουν φτάσει ἀκόμα σέ τέτοιο σημεῖο ὥστε νά μήν ὑπάρχει ἐπιστροφή, ή διαδικασία ἔχει προχωρήσει τόσο πολύ ὥστε πρέπει ἀπό τώρα νά μᾶς ἀπασχολεῖ σοβαρά. Καί αὐτό γιατί ή δημιουργία ὁλοένα περισσότερων ἠλεκτρονικῶν ἀρχείων πληροφοριῶν ἔχει σάν ἀποτέλεσμα ἓνα πρωτοφανές στήν ἱστορία ποιοτικό ἄλλα ὅσον ἀφορᾷ τόν ΚΟΙΝΩΝΙΚΟ ΕΛΕΓΧΟ. Γιατί τά διοικητικά μέτρα, πού λαμβάνονται σ'ὀρισμένα ἐπαγγέλματα γιά τήν ἀπαγόρευση

* Πληροφορική (informatique): ἐφευρέτης τῆς λέξης "πληροφορική" εἶναι ὁ Φιλίπ Ντρέυφους, ὁ ὁποῖος τό 1962, ὅταν τήν πρότεινε στό γάλλο ἀκαδημαϊκό Λουί Ἀρμάν, ἦταν μηχανικός στήν Bull. Ὁ νεολογισμός αὐτός καθιερώθηκε ἐπίσημα ἀπ'τή Γαλλική Ἀκαδημία τό 1967. Κατά τό ἔγκυρο γαλλικό λεξικό *Petit Robert* ὁ ὀρισμός τῆς πληροφορικῆς εἶναι ὁ παρακάτω: "Πληροφορική: ἐπιστήμη τῆς πληροφορίας. Σύνολο τεχνικῶν συλλογῆς, διαλογῆς, τοποθέτησης σέ μνήμη τῆς μετάδοσης και τῆς χρήσης πληροφοριῶν αὐτόματα ἐπεξεργασμένων μέ τή βοήθεια προγραμμάτων" {Οἰκονομικός Ταχυδρόμος, 31(1317), 2-8-79}. Σήμερα, τό ὅλο πρόγραμμα τῆς "πληροφορικῆς" ὀργάνωσης τῶν κρατικῶν και παραγωγικῶν μηχανισμῶν βρίσκεται στή φάση τοῦ συντονισμοῦ του σ'εὐρωπαϊκή κλίμακα, βλ. "Ἡ Τεχνολογία τῆς Πληροφορικῆς, Μελέτη τῆς ΕΟΚ μέ προτάσεις γιά τίς ἐπενδύσεις, γιά τήν ἐρευνα και τήν ἀνάπτυξη", Οἰκονομικός Ταχυδρόμος, 36(1426), σ. 33, 3-9-81. Γιά μιᾶ ἐπαναστατική κριτική τῆς ἡδεολογίας τῶν πληροφοριστῶν, βλ. *Internationale Situationniste, All the king's men*, No 8, Ἰανουάριος 1963, σ. 29, ἐπανεκδόση ἀπ'τίς Ed. Champ Libre, Παρίσι 1975 {σ'ἐλληνική μετάφραση δημοσιεύτηκε στό περιοδικό "Ὁ Κόκκορας πού λαλεῖ στό σκοτάδι", τεῦχος 2, Περίοδος Β, Ἀθήνα, Ἀνοιξη 1981}, (Σ.τ.Μ.).

τῆς ἐλευθερίας τῆς ἔκφρασης, δέ βρίσκονται πιά σέ πειραματικό στάδιο ἀλλά ἔχουν συστηματοποιηθεῖ. Γιατί τό νομοσχέδιο "περί ἀσφαλείας καί ἐλευθερίας" ψηφίστηκε ἀπ' τή βουλή μέσα σ' ἀτμόσφαιρα ἀδιαφορίας καί ἡ ποινικοποίηση τῆς διαφωνίας τήν ὁποία ἐπιδιώκει δέ θ' ἀργήσει νά γίνει πραγματικότητα. Τέλος — καί πρόκειται γιά συμπέρασμα πού προέχει ὅσον ἀφορᾷ τή μελέτη τῆς σημερινῆς πραγματικότητας —, ἡ οἰκοδόμηση τοῦ κατασταλτικοῦ πλαισίου, πού ἀποσκοπεῖ νά μᾶς ἐγκλωβίσει στόν περιφραγμένο χώρο τῆς ΕΛΕΓΧΟΜΕΝΗΣ ΕΛΕΥΘΕΡΙΑΣ, ἔχει προχωρήσει περισσότερο ἀπ' ὅ, τι φαίνεται μέ μιᾶ πρώτη ματιά. Καί τό χειρότερο εἶναι ὅτι ὁ ρυθμός οἰκοδόμησης αὐτοῦ τοῦ κατασταλτικοῦ πλαισίου ἐπιδιώκεται νά ἐπιταχυνθεῖ στό ἄμεσο μέλλον. Πράγματι, ἡ οἰκονομική καί κοινωνική κατάσταση, πού κυριολεκτικά σαρώνεται ἀπ' τή λαίλαπα τοῦ νέου διεθνοῦς καταμερισμοῦ τῆς ἐργασίας, ἐξακολουθεῖ νά ἐπιδεινώνεται τορπιλίζοντας τίς βάσεις τῆς κοινωνικῆς συναίνεσης. Οἱ κίνδυνοι ἀποσταθεροποίησης πολλαπλασιάζονται καί ἡ τεχνογραφειοκρατία ὀφείλει νά ἐνεργήσει γρήγορα ἂν δέ θέλει νά ξεπεραστεῖ καί νά σωθεῖ ἀπ' τίς κρίσεις, πού διανθίζουν αὐτήν τή σέ βάθος ἀναδιευθέτηση τοῦ Παλίου Κόσμου. Ἐπιπλέον, ἡ ὑποχώρηση τοῦ παραδοσιακοῦ ἐργατικοῦ κινήματος, πού ἔχει ἐγκλωβιστεῖ στό γρανάζι τοῦ πολιτικαντισμοῦ, καί ἡ ἀνωριμότητα τοῦ νέου κοινωνικοῦ κινήματος, πού ἀσφυκτιᾷ στό τέλμα τῶν σπασμωδικῶν ἀντιδράσεων, ἀφήνουν τό πεδίο ἐλεύθερο γιά ν' ἀναπτυχθεῖ ἡ καταμέτωπο ἐπίθεση τῆς τεχνογραφειοκρατίας ὅσον ἀφορᾷ τήν καταστολή. Κάτω ἀπ' τήν πίεση τῶν γεγονότων, αὕτη ἡ τελευταία θά ἦταν ἐντελῶς ἀνόητη ἂν δέν ἔσπευδε νά ἐπωφεληθεῖ ἀπ' τή στιγμιαία ἀδυναμία τῶν ἀντιπάλων της γιά νά σφυρηλατήσῃ ἀπό τῶρα τούς κρίκους τῆς ἀλυσίδας μέ τήν ὁποία σκοπεύει νά μᾶς κρατήσῃ δέσμιους. Σ' αὐτές τίς συνθήκες, εἶναι ἀνώφελο νά ἐπισημάνουμε ὅτι ὁ χρόνος δέ δουλεύει γιά μᾶς. Ἄν περιμένουμε πότε τό πρόγραμμα καταστολῆς, πού ἐκπόνησε ἡ τεχνογραφειοκρατία, θά εἰσχωρήσῃ ἀκόμη περισσότερο στήν κοινωνικοπολιτική πραγματικότητα, τότε θά βρεθοῦμε ἀναπόφευκτα στή θέση πού μᾶς ἐπιφυλάσσεται: σ' αὐτήν τῆς ἄμυνας καί τῆς ἀπομόνωσης.

1. Ο ΝΕΟΣ ΔΙΕΘΝΗΣ ΚΑΤΑΜΕΡΙΣΜΟΣ ΤΗΣ ΕΡΓΑΣΙΑΣ

Ἐδῶ καί δέκα χρόνια περίπου, παρακολουθοῦμε τήν ταχύτατη διείδυση ὀρισμένων χωρῶν τοῦ τρίτου κόσμου στήν παγκόσμια οἰκονομική καί πολιτική σκηνή. Οἱ χῶρες αὐτές, πού κατέχουν τό μεγαλύτερο μέρος τῶν πρώτων ὑλῶν, συνειδητοποίησαν σιγά-σιγά τή θέση ἰσχύος στήν ὁποία βρίσκονται καί προσπαθοῦν νά ἐκμεταλλευτοῦν ὅσο γίνεται περισσότερο μιᾶ, εὐνοϊκή σήμερα γι' αὐτές, κατάσταση. Ἀπό πολιτική ἄποψη, κάτι τέτοιο ἐπιτρέπει ν' ἀκουστεῖ ἡ φωνή τους στόν κυκεῶνα τῶν διεθνῶν σχέσεων. Ἀπό οἰκονομική ἄποψη, τούς δίνεται ἡ εὐκαιρία νά ξεφύγουν ἀπ' τή χρόνια ὑπανάπτυξη, ἐπιταχύνοντας τή διαδικασία βιομηχανοποίησής τους. Ἐπομένως, παρουσιάζεται ὁ κίνδυνος νά γίνουν οἱ χῶρες αὐτές ἀνταγωνιστές τῶν δυτικῶν χωρῶν. Ἡ βιομηχανοποίηση τῶν χωρῶν, πού ἀπό παράδοση εἶναι καταναλωτές ἐπεξεργασμένων προϊόντων, ἀνατρέπει πράγματι τά δεδομένα τῆς διεθνοῦς ἀγορᾶς. Περισσότεροι πωλητές καί λιγότεροι ἀγοραστές: δέν εἶναι καί τόσο εὐχάριστες οἱ προοπτικές γιά τό δυτικό κεφάλαιο. Ἐπιπλέον, τό μικρό κόστος τοῦ ἐργατικοῦ δυναμικοῦ στίς χῶρες τοῦ τρίτου κόσμου θ' ἀποτελέσει καθοριστικό παράγοντα κατά τόν μελλοντικό οἰκονομικό πόλεμο· τό μέλλον φαίνεται ἰδιαίτερα σκοτεινό.

Ἐξαιτίας αὐτῆς τῆς ἀπειλῆς, οἱ ΗΠΑ καί ἡ εὐρώπη ἄρχισαν νά ἀντιδρῶν. Καταρχήν, προσπαθοῦν νά χαλαρώσουν ὅσο γίνεται περισσότερο τήν τανάλεια τῆς ἐξάρτησης. Γι' αὐτό ἀκριβῶς, ὅσον ἀφορᾷ τό ἐνεργειακό, προσανατολίζονται ἀποφασιστικά πρὸς τήν πυρηνική ἐνέργεια. Στή συνέχεια — καί πρόκειται γιά τή φάση πού ζοῦμε σήμερα —, ἐπιταχύνουν τό πέρασμά τους στή μεταβιομηχανική περίοδο.

Στό οικονομικό πεδίο, αναδομούν τόν παραγωγικό μηχανισμό τους επιβάλλοντας δραστικά μέτρα έναντίον τών πιό άπαρχαιωμένων βιομηχανιών, συγκεντρώνοντας τίς πιό παραγωγικές βιομηχανίες καί επενδύοντας μαζικά σ'αυτές πού θ'άποτελέσουν τό σκελετό τής αύριανής οίκονομίας. Είναι ολοφάνερο: ό παλιός βιομηχανικός κόσμος εγκαταλείπει ένμέρει τό πεδίο του περασμένου μεγαλείου του στους νεαρούς λύκους του τρίτου κόσμου καί κατευθύνεται όλοταχώς πρός τή μεταβιομηχανική εποχή. Αυτό του είδους ή μεταλλαγή δέν άποτελεί καί τόσο μεγάλη έκπληξη! Οί παλιές βιομηχανικές χώρες έτοιμάζονταν έδω καί καιρό γι'αυτήν τήν αλλαγή. Κανείς, όμως, δέν ύποψιαζόταν ότι, κάτω άπ'τήν πίεση τών γεγονότων, έπρόκειτο νά πραγματοποιηθεί τόσο άπότομα. Κι έδω άκριβώς βρίσκεται τό άδύνατο σημείο του νέου διεθνούς καταμερισμού τής εργασίας πού συντελείται αυτήν τή στιγμή μπροστά στα μάτια μας.

Οί νέες βιομηχανίες, πρός τίς όποιες στρέφεται σήμερα ό δυτικός καπιταλισμός, άπαιτούν πολύ μεγάλη ποσότητα κεφαλαίων καί γνώσεων, αλλά είναι σχετικά όλιγαρκείς όσον άφορά τό εργατικό δυναμικό. Η ήλεκτρονική, ή πληροφορική, ή τηλεματική, κτλ., ... δέ χρειάζονται πιά τό εργατικό δυναμικό πού άπασχολούσαν παλιότερα οί παραδοσιακές βιομηχανίες. Μέ άποτέλεσμα νά παρατηρείται τρομακτική αύξηση τής άνεργίας καί αίσθητή αύξηση τής κοινωνικής δυσάρέσκειας. Φυσικά, θά ήταν εύκολη ή λύση του προβλήματος μέ τή μείωση του χρόνου εργασίας καί τήν αναδιανομή τών τεράστιων οικονομικών επιπτώσεων αυτών τών άκμαζουσών βιομηχανιών μέ τά μεγάλα ποσοστά κέρδους. Αλλά δέν είναι αυτή ή λογική του καπιταλισμού καί ή άπληστία του γιά κέρδη τόν αφήνει, στήν ουσία, άπαθή άπέναντι σ'αυτήν τήν κατάσταση.

Όσο θά ένισχύεται αυτή ή κίνηση τά έπόμενα χρόνια — μιά καί ό νέος διεθνής καταμερισμός τής εργασίας δέ βρίσκεται παρά στήν άρχή του — τόσο θά πολλαπλασιάζονται καί οί πιθανότητες γιά μιά μεγάλη κοινωνική έκρηξη. Η τεχνοκρατορία, πού διευθύνει κάθε μέρα καί περισσότερο τήν οικονομική, πολιτική, καί κοινωνική ζωή, έχει συνείδηση αυτών τών κινδύνων. Η άνεργία σέ συνδυασμό μέ τήν κρίση αξιών, πού άπορρέει άπ'τή συνειδητοποίηση τής απώδεικτης άδυναμίας του καπιταλισμού νά συνδυάσει τήν τεχνολογική κι έπιστημονική πρόοδο μέ τήν ανάπτυξη τής ευημερίας τών ανθρώπων, είναι πραγματικός δυναμίτης. Ο Μάης 1968, τό κοινοβιακό κίνημα, ό άγώνας τών γυναικών, τά κινήματα σεξουαλικής άπελευθέρωσης, ή οικολογική άμφισβήτηση, τό κίνημα ένάντια στήν πυρηνική ένέργεια, τό συνεχώς διογκούμενο αντιμιλιταριστικό κίνημα, ή πολύμορφη θέληση γιά μιάν άλλη ζωή έδω καί τώρα... είναι τά αναμφισβήτητα σημάδια τής επερχόμενης έκρηξης. Η διαφωνία προκαλεί γάγγραινα στον άσθενή καί άποδεικνύεται πώς είναι ήδη άδύνατο νά χρησιμοποιηθεί τό χειρουργικό νυστέρι γιά νά ξεριζωθεί τό κακό. Τό μόνο πού είναι ακόμα κάπως έφικτό είναι νά έμποδιστεί ή έξάπλωση τής άσθένειας. Έδω άκριβώς όφείλεται καί ή βιασύνη τής τεχνοκρατορίας νά θέσει σέ λειτουργία ένα σύστημα αυξημένου έλέγχου όλου του κοινωνικού σώματος. Είναι έγκληματικό νά περιμένουμε ότι ή διαφωνία θά συνεχίσει νά είσχωρεϊ στους χώρους πού μένουν κενοί λόγω τής άνικανότητας του κυρίαρχου συστήματος νά ίκανοποιήσει τίς βλέψεις τών ατόμων καί τών μαζών. Γιατί κάτι τέτοιο σημαίνει ότι ύπομένουμε παθητικά τά γεγονότα καί μένουμε κάθε μέρα πιό άκάλυπτοι άπέναντι σ'όλων τών είδών τίς ύπερβολές. Σύμφωνα μέ τό πνεύμα, μέ τή λογική τής τεχνοκρατορίας, είναι προτιμότερο νά διαχειρίζεται κανείς αυτό άπό τό όποιο είναι πρακτικά άδύνατο ν'άπαλλαγει μέ τήν κτηνώδη βία. Ο αντικειμενικός στόχος τής νέας καταστολής θά είναι, λοιπόν, νά καταφέρει ένα σύγυρο πλήγμα. Θά προσπαθήσει, πάνω άπ'όλα, νά έντοπίσει τά αναπόφευκτα καρκινώματα τής διαφωνίας γιά νά τά ξεριζώσει μιά καί καλή πρίν ώριμάσουν καί μολύνουν όλο τό κοινωνικό σώμα. Πράγμα πού γιά νά τό επιτύχει, πρέπει νά πληροφορείται συνεχώς γιά τήν πραγ-

ματική κατάσταση, ἄρα καί γιά τήν παραμικρή δράση τοῦ καθένα ξεχωριστά. Ἐδῶ ἀκριβῶς παρεμβαίνει ἡ τεχνολογικοποίηση τοῦ ἐλέγχου καί τῆς ἐπίβλεψης τοῦ πληθυσμοῦ, ἡ πληροφορική. Ἀφοῦ δέν μπορεῖ νά καταπολεμηθεῖ ἄμεσα ἡ διαφωνία γιατί εἶναι διάσπαρτη σ' ὅλη τήν κοινωνία, θά τήν ἐπιβλέπει ὥστε νά ἐλέγχει τήν ἐξέλιξή της καί νά ἐμποδίζει τήν ἐξάπλωσή της. Αὕτη ἡ φαινομενική ἀνοχή ἐπιτυγχάνεται μέ τόν ἔλεγχο κάθε στιγμῆς τῆς ζωῆς καί τήν ἐξουδετέρωση τῶν πιό μολυσματικῶν μικροβίων τῆς διαφωνίας. Αὕτη εἶναι ἡ οὐσία τῆς τεχνογραφειοκρατικῆς καταστολῆς!

2. Η ΥΠΟΧΩΡΗΣΗ ΤΟΥ ΠΑΡΑΔΟΣΙΑΚΟΥ ΕΡΓΑΤΙΚΟΥ ΚΙΝΗΜΑΤΟΣ ΚΑΙ Η ΑΝΩΡΙΜΟΤΗΤΑ ΤΟΥ ΝΕΟΥ ΚΟΙΝΩΝΙΚΟΥ ΚΙΝΗΜΑΤΟΣ

Ὅπως εἶδαμε, ὁ δυτικός καπιταλισμός, κάτω ἀπ' τήν πίεση τῶν γεγονότων, πρέπει νά ἐπισπεύσει τήν εἴσοδό του στή μεταβιομηχανική ἐποχή. Δέν ἔχει τό χρόνο νά ἀμβλύνει τίς ἐπιπτώσεις αὐτῆς τῆς δομικῆς ἀλλαγῆς καί ὁ νέος διεθνῆς καταμερισμός τῆς ἐργασίας, πού συντελεῖται σήμερα, προκαλεῖ συνεχῶς κάθε εἶδους κρίσεις. Οἱ ἐστίες διαφωνίας ἐμφανίζονται ἀστραπιαῖα παντοῦ καί, γιά νά ἀποφύγει τήν ἐξάπλωση τῆς πυρκαγιᾶς σ' ὅλο τό κοινωνικό πεδίο, ἡ τεχνογραφειοκρατία, πού κατέχει τήν ἐξουσία, πρέπει νά ὑλοποιήσει γρήγορα τό δικό της πρόγραμμα καταστολῆς. Πράγμα πού φαίνεται a priori δύσκολο ἐπειδή οἱ δυτικές χῶρες γενικά καί ἡ Γαλλία ἰδιαίτερα ἔχουν μεγάλη παράδοση ἀντίστασης στήν καταστολή. Ὁ πληθυσμός τους ἔχει μεγάλη εὐαισθησία σ' ὅ,τι ἀφορᾷ τίς παραβιάσεις τῆς ἐλευθερίας.

Εἶναι ἀλήθεια, ὅμως, ὅτι τά πράγματα ἐξελίσσονται πολύ καλύτερα γιά τήν τεχνογραφειοκρατία ἀπό ὅ,τι προβλεπόταν. Τό παραδοσιακό ἐργατικό κίνημα τῆς Γαλλίας (καθώς βρίσκεται σέ κρίση ἐδῶ καί πολλά χρόνια) εἶναι ἀνίκανο νά προβάλλει τήν παραμικρή ἀντίσταση ἐνάντια σ' ἕνα πρόγραμμα καταστολῆς πού, μέ τόν καιρό, θά τό ἀπειλήσει ἄμεσα. Ἡ πολυδιαφημισμένη "ἔνωση τῆς ἀριστερᾶς" ἔγινε συντρίμια ἕνα ὥραϊο ἀπόγευμα τοῦ 1978 κι ἀπό τότε οἱ ἀδελφοί ἐχθροί τοῦ Κ.Κ. καί τοῦ Σ.Κ. δέν ἔπαψαν οὔτε στιγμή ν' ἀλληλοὑβρίζονται. Ὅσο γιά τό συνδικαλιστικό κίνημα, παγιδευμένο στήν ἀξιοθρήνητη ἐξάρτησή του ἀπό τά πολιτικά κόμματα τῆς ἀριστερᾶς, ἐντάσσεται κι αὐτό μέσα στή δυναμική τῆς διάσπασης καί τοῦ ἀδελφοκτόνου ἀγώνα. Γιά τή C.G.T., πού εἶναι ὑποταγμένη ἀπόλυτα στίς ντιρεκτίβες τοῦ Κ.Κ., καί τή C.F.D.T., πού μόνιμα πιά ἀναζητᾷ τόν προσανατολισμό της, ὁ καιρός τῆς ἐνότητας στή δράση ἔχει λήξει πρό πολλοῦ. Ἡ F.E.N. χάνει τόν καιρό της περιμένοντας, χωρίς νά ξέρει κι ἡ ἴδια ἀπό ποῦ, κάποια πολιτική διέξοδο καί ἡ F.O., ὡς συνήθως, προσπαθεῖ νά βγάλει τά κάστανα ἀπ' τή φωτιά. Σέ τελική ἀνάλυση, τό παραδοσιακό ἐργατικό κίνημα εἶν' ἐγκλωβισμένο στό σεχταρισμό καί τή διάσπαση. Ἡ ἀπόλυτη ἐξάρτηση τοῦ συνδικαλισμοῦ ἀπό τά πολιτικά κόμματα ἀποκαλύπτει γι' ἄλλη μιά φορά τήν ἀδυναμία του νά παρέμβει μέ ἀποτελεσματικό τρόπο στό πεδίο τῆς ταξικῆς πάλης.

Σ' αὐτές τίς συνθήκες, ἡ τεχνογραφειοκρατία ἔχει ὅλες τίς δυνατότητες νά ὀργανώσει τή δική της καταστολή. Ἐκεῖνοι πού θά τήν ὑποστοῦν κάποια μέρα εἶναι ἀπασχολημένοι μέ τίς ἐσωτερικές τους διαμάχες καί δέν μποροῦν νά προβάλλουν καμιά ἀντίσταση. Τό χειρότερό εἶναι ὅτι, μέ τήν ἐπιτηδειότητά της ὅσον ἀφορᾷ τόν τρόπο παρουσίας τοῦ δικοῦ της προγράμματος καταστολῆς, ἡ τεχνογραφειοκρατία κατορθώνει νά ὑποκινήσει μιά μερίδα τοῦ παραδοσιακοῦ ἐργατικοῦ κινήματος ὥστε νά ἐμφανιστεῖ "βασιλικότερη τοῦ βασιλέως". Τό Κ.Κ.Γ. καί ἡ C.G.T. ζητοῦν περισσότερη ἀστυνόμευση, λήψη δραστηκότερων ρατσιστικῶν μέτρων ἐνάντια στούς μετανάστες, αὐξημένη

καταστολή ενάντια στα "ναρκωτικά", μέ λίγα λόγια: ζητούν νά επιδειχθεί περισσότερη "πυγμή" ενάντια στους μικρεμπόρους της παρανομίας. Για τους κόκκινους φασίστες και τους μπάτσους του συνδικαλιστικού τους υποκαταστήματος, ο κυριότερος έχθρος κρύβεται, από δώ και πέρα, στην απελπισία όλων των καταφρονεμένων για την έδραίωση της οποίας έχουν συμβάλει πολύ· είναι για κλάμματα.

Οί μόνες πολιτικές δυνάμεις πού προσπαθούν νά διεξάγουν τόν αγώνα ενάντια στο πρόγραμμα καταστολής της τεχνογραφειοκρατίας ανήκουν σ' αυτό πού ονόμασε ο Τουρέν² τό νέο κοινωνικό κίνημα. Τό κίνημα ενάντια στην πυρηνική ενέργεια, τό οικολογικό κίνημα, οί γυναίκες, οί σεξουαλικές μειονότητες, οί αποκεντρωτιστές, οί αντιμιλιταριστές, οί ανυπότακτοι, οί θιασώτες των κοινοβίων, ... σέ καμιά περίπτωση δέν κάνουν λάθος. Γιατί αυτοί ακριβώς είναι ο άμεσος στόχος της τεχνογραφειοκρατίας. Τό δράμα είναι ότι, έγκλωβισμένοι στίς σπασμωδικές αντιδράσεις ενάντια στον παλιό κόσμο, αποτελούν άπειράριθμες μικρομάδες πού κατεβαίνουν στή μάχη μέ έντελώς διασκορπισμένες δυνάμεις, άνίκανες νά συντονίσουν τή δράσή τους, χωρίς συνείδηση για τήν ένότητα πού θά μπορούσαν νά έχουν μεταξύ τους. Άπλό ζήτημα πολιτικής άνωριμότητας θά πούν όρισμένοι όπως ο Τουρέν. "Ίσως! Όπως κι αν έχει τό πράγμα, αυτό πού θά πρέπει νά έχουμε στό μυαλό μας είναι ότι ή τεχνογραφειοκρατία εφαρμόζει μέ ταχύτατο ρυθμό τήν ύλοποίηση του προγράμματος καταστολής της. Μιά μερίδα του παραδοσιακού εργατικού κινήματος μένει άδιάφορη, μία άλλη έπιζητά περισσότερη καταστολή, και τό νέο κοινωνικό κίνημα αναλώνεται σέ μεμονωμένες ενέργειες, τοποθετούμενο σέ θέση άμυνας λόγω του διασκορπισμού των δυνάμεών του. Τελικά, ή τεχνογραφειοκρατία, βασιζόμενη στην κοινωνική συναίνεση πού διαμορφώνει άνενόχλητη, μάς έπιφυλάσσει έναν κόσμο συστηματικής έπιτήρησης, άπόλυτου έλέγχου κάθε στιγμής της ζωής και ποινικοποίησης της διαφωνίας. Τρομακτικό!

3. ΕΝΑΣ ΚΟΣΜΟΣ ΕΛΕΓΧΟΜΕΝΗΣ ΕΛΕΥΘΕΡΙΑΣ

Άντιμέτωπη έδω και μερικά χρόνια μέ τήν κοινωνική διαφωνία, ποί αναδύθηκε σαν συνέπεια της θέλησης γι' αλλαγή της ζωής έδω και τώρα, και γνωρίζοντας ότι ή βίαιη μετάβαση στή μεταβιομηχανική έποχή έγκυμονεί τόν κίνδυνο νά έντείνει ακόμη περισσότερο τήν άμφισβήτηση ενός συστήματος πού αποπνέει άθλιότητα και άνεργία άπ' όλους τους πόρους του, ή τεχνογραφειοκρατία ακολούθησε τό δύσκολο δρόμο της μεθοδικής κι έπιστημονικής διαχείρισης αυτής της — πραγματικής — κατάστασης. Άφου τό κυρίαρχο σύστημα παράγει τό ίδιο τή διαφωνία και είναι άναγκασμένο νά τήν παράγει ολοένα πιο πολύ, ένόσω προετοιμάζεται και μήν μπορώντας νά εξαλείψει τίς ρίζες αυτής της διαφωνίας — κάτι τέτοιο προϋποθέτει τήν αλλαγή του συστήματος — προσπαθεί νά έλέγχει ό,τι συμβαίνει. Άπ' αυτήν τήν άποψη, ή κατοχή κάθε είδους πληροφοριών για όσο γίνεται περισσότερα άτομα, μ' άλλα λόγια: για όλον τόν πληθυσμό, είναι θεμελιακή. Η πληροφορική θά αποτελέσει τό ίδεώδες τεχνολογικό στήριγμα για νά έπιτευχθεί ο χειρισμός και ο έλεγχος της υπεραφθονίας πληροφοριών πού άπαιτεί ένα τέτοιο πρόγραμμα.

Γι' αυτόν ακριβώς τό λόγο, τό Έπουργείο Έσωτερικών οργανώνει σήμερα όλα τα άρχεία του μέ βάση τήν πληροφορική. "Ας αναφέρουμε τά κυριότερα:

— Τό έθνικό άρχείο διπλωμάτων οδηγήσεως: προς τό παρόν έχουν καταγραφεί στή μνήμη των ηλεκτρονικών έγκεφάλων έπτά έκατομμύρια διπλώματα σέ σύνολο δεκαοκτώ έκατομμύρια.

— Τό άρχείο άδειών κυκλοφορίας της περιοχής Παρισιού: περιέχει τά άτομικά στοιχεία έξι έκατομμυρίων ιδιοκτητών τρο-

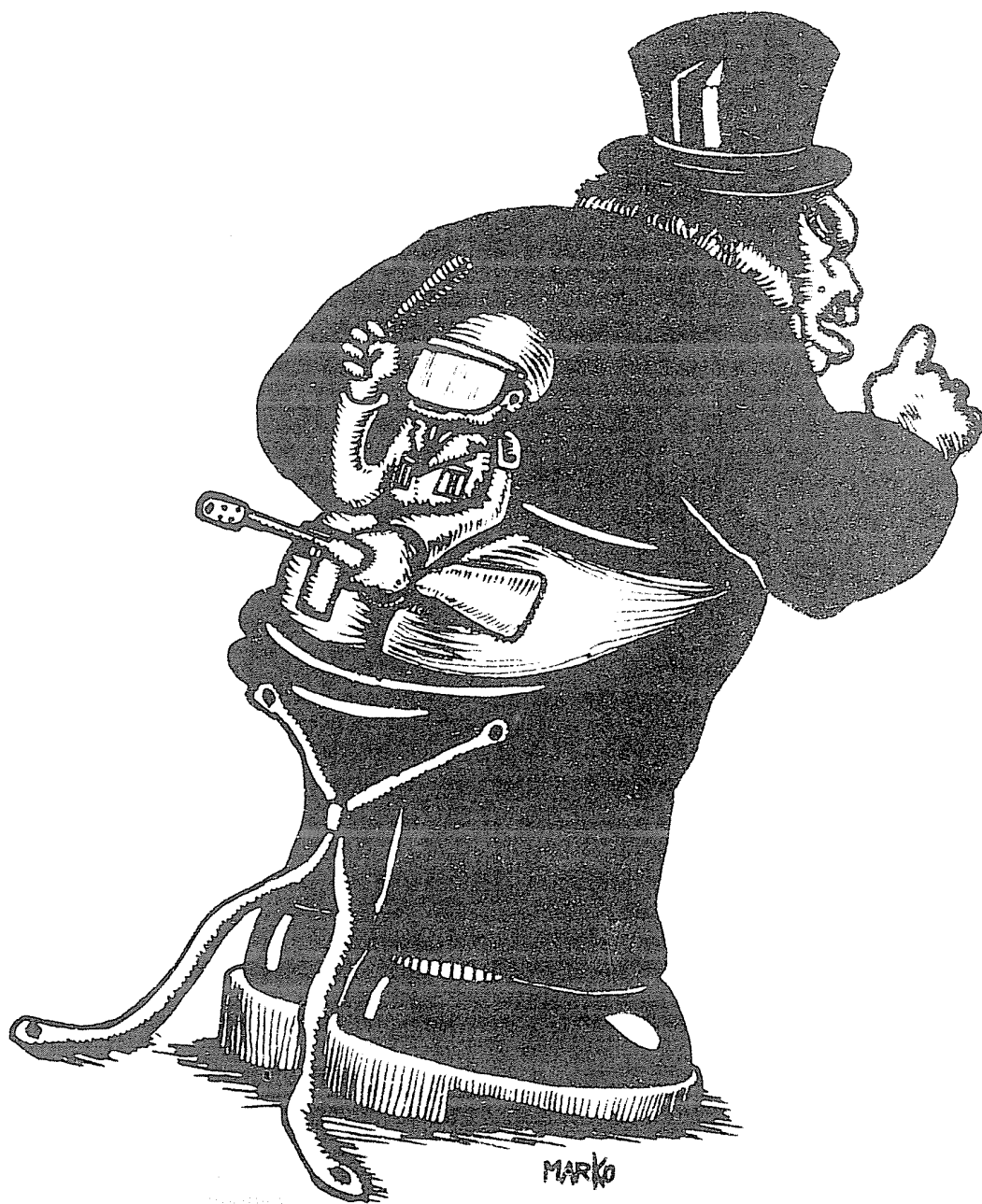
2. Βλ. Alain Touraine, *La voix et le regard*, Ed. Seuil.

χοφόρων, τίς ἐνδείξεις πού ἀναφέρονται στό ἴδιο ἔντυπο κι ἔ-
να σωρό ἄλλες πληροφορίες, ὅπως: κλοπές, ἐνεχυριάσεις, προ-
σωρινές ἄδειες κυκλοφορίας ἢ ἐνδεχόμενες ἀφαιρέσεις πινακί-
δων κυκλοφορίας.

— Τό ἐθνικό ἀρχεῖο κλεμμένων αὐτοκινήτων: ἔχουν καταγρα-
φεῖ τὰ χαρακτηριστικά 400.000 ὀχημάτων, καθὼς καί τὰ ὀνόματα
καί τὰ στοιχεῖα τῶν ἰδιοκτητῶν τους.

— Τό ἐθνικό ἀρχεῖο τροχοφόρων: βρίσκεται ὑπό μελέτη.

— Τό ἀρχεῖο καταζητουμένων προσώπων: εἶναι τό "μάτι" τῆς
ἀστυνομίας πού παρακολουθεῖ ὅλους ὅσους, χωρίς νά εἶναι ἀνα-
γκαστικά παράνομοι, ἐγκληματίες ἢ ὑποτιθέμενοι παραβάτες τῶν
νόμων, ἔχουν διαφορές μέ τίς διοικητικές, δικαστικές ἢ στρα-
τιωτικές ἀρχές. Ὅσοι καταζητοῦνται γιά τήν ἐκτέλεση ἐνός ἐ-
ντάλματος ἢ μιᾶς δικαστικῆς ἀπόφασης ἀντιπροσωπεύουν τό 17%
τῶν ἀτόμων πού καταχωροῦνται σ' αὐτό τό ἀρχεῖο· οἱ λιποτάκτες,
οἱ ἀνυπότακτοι ἢ ὅσοι γενικά καταζητοῦνται ἀπό τό στρατό, τό
19%· οἱ δραπέτες ἀπ' τίς φυλακές, τό 1%· οἱ ὑπόλοιποι εἶναι ὅ-
σοι τοῦς ἔχει ἀφαιρεθεῖ ἡ ἄδεια παραμονῆς, οἱ ἀπελαθέντες, οἱ

πρόσφυγες, οί όφειλέτες πρός τό δημόσιο... Τό άρχείο αυτό περιέχει καί τόν περιβόητο κατάλογο τών Ε.Κ. (δηλαδή, τών έπαναστατικών κινημάτων). Στο άρχείο αυτό έχουν καταγραφεί γιά κάθε άτομο τά στοιχεία του, οί λόγοι γιά τούς όποιους διώκεται, ή συμπεριφορά πού πρέπει νά τηρηθεϊ σέ περίπτωση συνάντησής του καί ένας άριθμός πού παραπέμπει στόν προσωπικό του φάκελο. Σήμερα, ό κεντρικός ήλεκτρονικός ύπολογιστής πού περιέχει αυτό τό άρχείο μπορεί νά δεχτεϊ έρωτήσεις από 250 περίπου τερματικούς σταθμούς πού είναι συνδεδεμένοι online μαζί του.

— Τό άρχείο έγκληματικών άναζητήσεων: περιέχει ό,τι είναι γνωστό γιά 400.000 περίπου "ύποθέσεις". Έχει πολλά ξεχωριστά τμήματα, όπως: παραβάσεις, κλεμμένα αντικείμενα, δράστες εγκλημάτων καί θύματα.

— Τό άρχείο ένώσεων, συλλόγων, όργανώσεων, κτλ., μέ γενικές πληροφορίες: περιλαμβάνει 80.000 περίπου καταγραφές, πού παραπέμπουν σ'έναν άριθμό φακέλου.

— Τό άρχείο τής Γενικής Διεύθυνσης 'Ασφαλείας. Χρησιμοποιεϊται, πρός τό παρόν, μόνον άπ'αυτήν τήν ύπηρεσία.

"Όλα αυτά τά άρχεία συντονίζονται σήμερα άπ'τό CEGETI ('Ηλεκτρονικό Κέντρο Διαχείρισης κι 'Επεξεργασίας Πληροφοριών) στό όποιο εργάζονται 350 άτομα. Όλες οί πληροφορίες πού έπεξεργάζεται αυτό τό κέντρο, όσο διαφορετικές κι άν είναι μεταξύ τους, αποτελούν ένα ένιαίο σύνολο. Οί έπιδόσεις του 'Υπουργείου 'Εσωτερικών στην πληροφορική όργάνωση τών ύπηρεσιών του έντάσσονται πράγματι σ'ένα ένιαίο πλαίσιο μ'άξιοσημείωτη συνοχή. Σέ όλες τίς περιπτώσεις χρησιμοποιούνται ήλεκτρονικοί ύπολογιστές MITRA 125, 225 ή 525 τής CIMSA (θυγατρικής τής Thompson CSF - Informatique). Όλοι χρησιμοποιούν τά ίδια προγράμματα: τό σύστημα MMT₂ (πού "συντονίζει" τά διαφορετικά όργανα μιās ένιαίας διάταξης) καί τό Myriade (πού είναι τό πρόγραμμα πού χρησιμοποιεϊ τό CEGETI). Τελικά, όλα δείχνουν ότι έχει προβλεφθεϊ καί ή άμηση σύνδεση ανάμεσα στά διάφορα άρχεία.

Έπιπλέον, προβλέπεται ή δημιουργία δύο μεγάλων ήλεκτρονικών άρχείων μέ δικαστικές πληροφορίες. Αρχικά, πρόκειται γιά τό "τεχνικό άρχείο" τής Γενικής Γραμματείας τής 'Αστυνομικής Διοίκησης (SGAP) Παρισιού, πραγματική άστυνομική μνήμη μέ όλες τίς "ύποθέσεις" γιά τίς όποιες εκδόθηκε κάποια δικαστική άπόφαση. Σ'αυτό τό άρχείο, αντίθετα άπ'ό,τι συμβαίνει στην περίπτωση του "ποινικού μητρώου", τίποτα δέ χάνεται οϋτε διαγράφεται. Άλλά τό μεγάλο σχέδιο πού ένδιαφέρει σήμερα τήν άστυνομία είναι ή δημιουργία ενός γενικού άρχείου πληροφοριών. Η ιδέα δέν είναι καινούρια. Συνίσταται στην όρθολογικοποιημένη διαχείριση τών φακέλων πού έχουν καταγραφεί στό κεντρικό άρχείο τής έθνικής άστυνομίας. Όπως δείχνει καί ή όνομασία του, επιδιώκεται νά συγκεντρωθούν σέ ένα καί μόνο άρχείο αντίγραφα άπ'όλα τά έγγραφα κάθε διεύθυνσης πού προορίζονται γιά διοικητική ή δικαστική χρήση. Τό 1974, τό κεντρικό άρχείο περιείχε ήδη έντεκα έκατομμύρια φακέλους. Στο άρχείο αυτό έχουν γίνει καταγραφές γιά όλους: από τούς ραδιερασιτέχνες μέχρι τούς έμπόρους ναρκωτικών, άπ'τούς ύποψήφιους γιά παρασημοφόρηση, τούς ιδιοκτήτες περιστερώνων, τούς νομάδες, τούς άλλοδαπούς, μέχρι τούς άλῆτες.

Φυσικά, ό νόμος "περί πληροφορικής καί έλευθερίας" θεωρεϊται ότι προστατεύει τούς πολίτες ένάντια στις καταχρήσεις τής πληροφορικής, αλλά ποιός μπορεί σήμερα νά πιστέψει σ'αυτοϋ του είδους τήν προστασία πού χλευάζεται κάθε μέρα άπ'τήν πραγματικότητα τής άστυνομικής πρακτικής! Άλλωστε, τό άρθρο 31 αυτού του νόμου προβλέπει ότι, γιά λόγους "δημοσίου συμφέροντος", μπορούν νά γίνονται όρισμένες εξαιρέσεις ως πρός τήν άπαγόρευση "νά καταγράφονται σέ πληροφορικοποιημένη μνήμη, εκτός κι άν ύπάρχει δεδηλωμένη έγκριση του ένδιαφερόμενου, όνομαστικά στοιχεία πού, άμεσα ή έμ-

μεσα, ἀναφέρονται στή φυλετική καταγωγή, τίς πολιτικές, φιλοσοφικές ἢ θρησκευτικές πεποιθήσεις, ἢ τή συνδικαλιστική ἔνταξη τῶν ἀτόμων": θεωρητικά, χρειάζεται γιά κάτι τέτοιο νά ἐκδοθεῖ ἀπόφαση ἀπ'τό Συμβούλιο 'Επικρατείας' ἀλλά, πέρα ἀπ'τό γεγονός ὅτι τό Συμβούλιο 'Επικρατείας' δέν εἶναι σίγουρο πώς θά ἐκδόσει τή "σωστή ἀπόφαση", ποιός ἐξακολουθεῖ νά πιστεύει σήμερα ὅτι ἡ ἀστυνομία καί ἡ ἐξουσία ἔχουν ἀνάγκη τέτοιου εἴδους ἀποφάσεων γιά νά παρακάμψουν τό νόμο τους;

Τέλος — κι αὐτή ἡ σύντομη ἐξέταση ὅσων ἐτοιμάζονται στό σκοτάδι θά μπορούσε νά προχωρήσει ἀκόμα πιό πέρα —, ὅλοι μας φακελωνόμαστε ὥς ἓνα βαθμό. Κάθε πράξη, κάθε κίνηση, κάθε σχέση πού ἐνδέχεται νά ἔχουμε μέ τό κράτος, καταγράφεται καί μέ τή χρήση ἐνός κωδικοῦ ἀριθμοῦ ἢ ζωῇ μας ξεδιπλώνεται πάνω στούς καταλόγους πού ξερνοῦν οἱ μνημές τῶν ἠλεκτρονικῶν ὑπολογιστῶν. "Ας μή φοβόμαστε τίς λέξεις: ἤδη, σήμερα, ζοῦμε σέ καθεστώς ἐλεγχόμενης ἐλευθερίας. Κι ὅταν ξέρουμε ὅτι ὑπάρχει, σ'εὐρωπαϊκό ἐπίπεδο, ἓνα πρόγραμμα σύνδεσης τῶν διαφορετικῶν ἐθνικῶν ἀρχείων, τί εἶναι αὐτό πού θά 'πρεπε νά μᾶς ἀνησυχήσει περισσότερο;

Μέ λίγα λόγια, τό 1984 φαίνεται ὅτι πλησιάζει!

4. Η ΑΠΟΘΕΩΣΗ ΤΗΣ ΕΠΙΒΛΕΨΗΣ ΚΑΙ ΤΟΥ ΕΛΕΓΧΟΥ

Ἡ μαζική χρησιμοποίηση τῆς πληροφορικῆς ἀπό τήν ἀστυνομία καθορίζει οὐσιαστικά τήν ἐφαρμογή τοῦ αὐστηρά κατὰσταλτικοῦ προγράμματος τῆς τεχνογραφειοκρατίας. Χάρη στίς ἠλεκτρονικές μνημές μπορεῖ, πράγματι, νά καταγράφει καί νά χρησιμοποιεῖ μεγάλη ποσότητα πληροφοριῶν. Ἔτσι, κάθε φορά πού κάποιο ἄτομο, μέ τόν ἓνα ἢ τόν ἄλλο τρόπο, θά βρίσκεται σέ ἀνοιχτή ἢ κεκαλυμμένη σύγκρουση μέ τό κυρίαρχο σύστημα, θά ἐρωτᾶται ὁ ἠλεκτρονικός ὑπολογιστής καί ἡ ἐτυμηγορία του θά βγαίνει ἀμέσως. Μέσα σέ λίγα λεπτά, ὁ κατάλογος πού θά ξερνάει ἀκούραστα ἡ μηχανή θά ἐξιστορεῖ ὅλες τίς λεπτομέρειες τῆς ζωῆς τοῦ ἀτόμου. Θ'ἀποκαλύπτεται ἂν ἔχει ἤδη ἐμπλακεῖ σέ κάποια σχέση μέ τή δικαιοσύνη ἢ μέ κάποια ἀπ'τίς ἀπειράριθμες διοικητικές ὑπηρεσίες. Θ'ἀποκαλύπτεται ἂν ἔχει τή συνήθεια ... νά συμμετέχει στή μιὰ ἢ τήν ἄλλη πολιτική ἢ συνδικαλιστική συγκέντρωση. Θ'ἀποκαλύπτεται ἡ ἰδιωτική του ζωῇ μέσω τοῦ τραπεζικοῦ λογαριασμοῦ του, τῆς κατάστασής του ἀπ'τήν ἀποψη τῆς κοινωνικῆς ἀσφάλισης, τῶν σχέσεων πού ἔχει μέ τούς ἐργοδότες του ... Μέσα σέ λίγα λεπτά, μέ δύο-τρεῖς κινήσεις, θά εἶναι δυνατό νά προσδιορίζεται ὁ βαθμός ΚΟΙΝΩΝΙΚΗΣ ΕΠΙΚΙΝΔΥΝΟΤΗΤΑΣ του.

Χάρη σ'αὐτήν τή φανταστική δυνατότητα νά προσδιορίζεται ἓνα ἄτομο σ'ἐλάχιστο χρονικό διάστημα, ἡ καταστολή θά μπορεῖ νά καθορίζεται ἀνάλογα μέ τήν κάθε περίπτωση ξεχωριστά. "Αν πρόκειται γιά κάποιο περιστασιακό ἢ τυχαῖο παράνομο ἢ διαφωνοῦντα, θά ἀρκοῦνται νά τόν τρομοκρατοῦν δίνοντάς του νά καταλάβει ὅτι τήν ἐπόμενη φορά θ'ἀντιμετωπιστεῖ αὐστηρότερα. "Αν πρόκειται γιά κάποιον "υπότροπο" ἢ "ἐπαγγελματία" τῆς παρανομίας ἢ τῆς κοινωνικῆς διαφωνίας, θά τόν ρημάζουν κυριολεκτικά. Εἶναι φανερό ὅτι ἡ καταστολή, πού βασίζεται στόν ἠλεκτρονικό ἔλεγχο τοῦ πληθυσμοῦ, ἐπιτρέπει τήν ἄμεση ἐπισήμανση τῶν ἐκδηλώσεων κοινωνικῆς διαφωνίας. Μπορεῖ νά προσαρμόζεται καί νά ἐφαρμόζεται ἀνάλογα μέ τήν κάθε περίπτωση ξεχωριστά. Μπορεῖ νά ρυθμίζεται καί νά γίνεται ἐπιλεκτική. Σέ τελευταία ἀνάλυση, ἡ ἀποτελεσματικότητα αὐτῆς τῆς μορφῆς καταστολῆς εἶναι τεράστια. Πέρασε ἡ ἐποχή πού ἡ κρατική μπατσαρία χτυποῦσε πρὸς ὅλες τίς κατευθύνσεις συντρίβοντας στήν τύχη ὁποιονδήποτε ἔκανε θόρυβο γύρω της. Ἀπό δῶ καί πέρα, δέ θά χτυποῦν παρά μόνο στά σίγουρα κι ἔτσι θά μπορούν νά χτυποῦν πολύ δυνατό ὅταν θά γίνεται ἡ διάγνωση ὅτι τό μικρόβιο εἶναι δηλητηριῶδες.

Τελικά, χάρη στήν ἐπιστημονική ἐπιτήρηση ὅλου τοῦ κοινωνικοῦ

σώματος, ή τεχνογραφειοκρατία θά μπορεί νά διευθύνει καλύτερα τό ανθρώπινο κοπάδι της. Θά καυτηριάζει τά "τραύματα" τοῦ κοινωνικοῦ σώματος μέ ἰώδιο. Τά "ἀποστήματα" διαφωνίας θά ξεριζώνονται πρίν ώριμάσουν. Κάθε πραγματική ή ἐν δυνάμει ἀπειλή θά ἐπισημαίνεται ἀμέσως, θ' ἀπομονώνεται καί, στή συνέχεια, θά ἐξαλείφεται. Αὐτό εἶναι τό διπλό πρόσωπο τῆς ρυθμιζόμενης καταστολῆς.

Σέ γενικές γραμμές, ὁ καταναγκασμός ἐλάχιστος. Οἱ ἐπιθέσεις ἐνάντια στήν ἀνθρώπινη ἐλευθερία θά εἶναι φαινομενικά ἐπιπόλαιες ή ἀπλά ὑποβοηθητικές. Μόνο σ' ἐλάχιστες περιπτώσεις, ή καταστολή θά εἶναι κτηνώδης, δηλαδή, ὑστερική.

Κι ἔτσι, οἱ περισσότεροι ἄνθρωποι θά συνειδητοποιοῦν τόν περιορισμό τῆς ἐλευθερίας τους χωρίς, ὥστόσο, ν' ἀνησυχοῦν ὑπερβολικά. Στό κάτω-κάτω, ή κτηνώδης καταστολή θ' ἀφορᾷ ἐλάχιστους μόνο ἀνθρώπους. Θά ἐδραιωθεῖ ἔτσι μιὰ κοινωνική συναίνεση πάνω στή βάση τοῦ ἐντατικότερου ἐλέγχου, γιατί αὐτός ὁ ἔλεγχος θά ἀποσκοπεῖ στήν ἐξάλειψη τῆς ἀντικοινωνικότητας. Μέ τά χαλινάρια στό λαιμό, τά μοσχάρια θά μποροῦν νά ρεῦνται ἐν εἰρήνῃ ἐνῶ θά σφάζονται ὅσα δέν ὑποφέρουν τό καπίστρι.

"Ἀς ἀναφέρουμε μερικά παραδείγματα πού ἀποκαλύπτουν ποιό εἶναι τό ὄραμα τῆς τεχνογραφειοκρατικῆς καταστολῆς τό ὁποῖο οἱ ἡλίθιοι δέ θά παραλείψουν νά τό χαρακτηρίσουν πεσιμιστικό... πρίν γίνουν θύματά της.

— Ὁ νόμος ἐνάντια στά σπασίματα: ψηφίστηκε στίς 8 Ἰουνίου 1970 καί προορίζεται νά καταστείλει ἄγρια ὀρισμένες νέες μορφές "ἐγκληματικότητας". Τό ἄρθρο 314 (τροποποιημένο) τοῦ ποινικοῦ κώδικα λέει:

"Ὅταν, ἐξ αἰτίας προμελετημένης ἐνέργειας ή ὁποία διαπράττεται βίαια ἀπό μιάν ὁμάδα, διαπράττονται βιαιότητες ή ὑβριστικές ἐνέργειες ἐναντίον προσώπων ή ὅταν προκαλοῦνται καταστροφές ή ζημιές σέ ἀγαθά, οἱ ποινικοί νόμοι καί οἱ ὀργανωτές αὐτῆς τῆς ἐνέργειας, καθῶς καί ὅσοι ἔχουν συμμετάσχει σ' αὐτήν ἠθελήμενα, τιμωροῦνται μέ φυλάκιση ἐνός ὥς πέντε ἐτῶν".

Δηλαδή, ἀπλά καί μόνο τό γεγονός τῆς ὀργάνωσης μιᾶς διαδήλωσης, στή διάρκεια τῆς ὁποίας θά σπάσει ή βιτρίνα ἐνός μαγαζιοῦ, ἔχει σάν συνέπεια νά ὑποστοῦν οἱ ὀργανωτές τοῦς κεραυνούς αὐτοῦ τοῦ ἄρθρου. "Ἀς δοῦμε τώρα τό ἄρθρο 184 τοῦ ποινικοῦ κώδικα, πού κι αὐτό τροποποιήθηκε μέ τό νόμο ἐνάντια στά σπασίματα:

"Θά τιμωρεῖται μέ φυλάκιση ἔξι ἡμερῶν ὥς ἓνα χρόνο ὅποιος εἰσέλθει, μέ τή βοήθεια τεχνάσματος, ἀπειλῆς, βίας, ή ἐξαναγκασμοῦ, στήν κατοικία ἐνός πολίτη ή σέ χώρο πού χρησιμοποιεῖται ἀπό κάποια διοικητική, πολιτιστική ή ἐπιστημονική δημόσια ὑπηρεσία...".

Προειδοποίηση γιά ὅσους ἔχουν τήν πρόθεση νά καταλάβουν ἐργοστάσια ή γραφεῖα τῶν ἀφεντικῶν!

— Ἡ εὐρωπαϊκή σύμβαση κατά τῆς "τρομοκρατίας": ὑπογράφηκε στίς 14 Δεκεμβρίου 1979 καί δίνει στίς διωκτικές ἀρχές καθεμιᾶς ἀπ' τίς δέκα χῶρες-μέλη τῆς ΕΟΚ τό δικαίωμα νά καταδιώκουν τοῦς ὑπόπτους στήν ἐπικράτεια τῶν ὑπολοίπων. Τά προβλεπόμενα ἀπ' αὐτήν τή σύμβαση εἶναι τόσο ἄοριστα ὥστε μποροῦν νά ἐφαρμοστοῦν σχεδόν σ' ὁποιοδήποτε "πολιτικό ἀδίκημα": ὀριακά, δηλαδή, εἶναι δυνατό νά ἐκδοθεῖ ἀπ' τή μιὰ χώρα στήν ἄλλη ἀκόμη κι ἓνας ἀγωνιστής πού διώκεται γιά παράνομη ἀφισοκόλληση. Ἀναμφίβολα, ή σύμβαση αὐτή εἶναι μιὰ ἀπ' τίς πιό ὀρατές πλευρές τῆς δικαστικῆς συνεργασίας μεταξύ τῶν εὐρωπαϊκῶν χωρῶν. Στήν πράξη, ή συνεργασία μεταξύ τῶν εὐρωπαϊκῶν ἀστυνομιῶν πάει ἀκόμη πιό πέρα.

— Ὁ νόμος "περί ἀσφαλείας καί ἐλευθερίας": ψηφίστηκε ἀπό τή Βουλή στίς 20 Δεκεμβρίου 1980. Ὁ νόμος αὐτός περιορί-

ζει σημαντικά όρισμένες έλευθερίες και έντεινει την καταστολή της "έγκληματικότητας". Οί έλεγχοι ταυτοτήτων είναι από δώ και πέρα νόμιμοι. Μπορούν να γίνονται όπουδήποτε, οποιαδήποτε στιγμή. Η κράτηση ενός ύπόπτου διαρκεί 48 ώρες και σε όρισμένες περιπτώσεις περισσότερο. Η ανάκριση, τώρα πιά, απαλλάσσεται κάθε περιορισμού σε περίπτωση πλημμελήματος, δηλαδή, ο εισαγγελέας μπορεί να ανακρίνει έναν "ύποπτο" χωρίς την παρουσία δικηγόρου και να τον παραπέμψει αύθημερόν στο πλημμελειοδικείο. Έτσι, δέ χάνεται χρόνος και τό δικαίωμα της υπεράσπισης μειώνεται στο ελάχιστο. Έπιπλέον, έχουν αύξηθει οί ποινές. Η πρακτική των αναστολών περιορίζεται. Οί φυλακές, οί λεγόμενες "ύψίστης ασφαλείας" (μέ χρήση ήλεκτροσόκ), πολλαπλασιάζονται.

Μέ βάση αυτούς τούς τρείς νόμους αναπτύσσεται μιά πρακτική άγριας καταστολής, πού άρχικά περιορίζεται σ' όρισμένες πολύ είδικές περιπτώσεις αλλά σιγά-σιγά έπεκτείνεται.

Μπορούμε, λογουχάρη, ν' αναφέρουμε την περίπτωση του συνδικάτου της CGT στο έργοστάσιο Traylor-Lunéville πού, στίς 7 Μαρτίου 1980, καταδικάστηκε να πληρώσει τούς μισθούς πού έχασαν 150 μή άπεργήσαντες εργάτες. Τό συνδικάτο αύτό είχε κηρύξει κατάληψη του έργοστασίου και είχε έγκαταστήσει περιφρούρηση στίς πόρτες.

Έπιπλέον, συστηματοποιείται και ή διαδικασία έκδοσης των πολιτικών προσφύγων: Κλάους Κρουασάν, Φράνκο Πιέρνο...

Έπίσης, ή αίσθητηριακή απομόνωση των πολιτικών κρατουμένων γίνεται πιά συνηθισμένη πρακτική και, μέ τά Τμήματα 'Υψίστης 'Ασφαλείας³, δημιούργησαν υπερφυλακές μέσα στίς ήδη υπάρχουσες φυλακές.

Τέλος, οί λεγόμενες έπαγγελματικές άπαγορεύσεις άπειλούν σήμερα όποιοιδήποτε έρχεται σε σύγκρουση μέ τό κράτος. "Όσοι έπιστρέφουν τό στρατιωτικό τους βιβλιάριο, άκόμη κι αν ή χειρονομία τους είναι καθαρά συμβολική (πρόκειται γι' αυτούς πού έχουν κάνει τή στρατιωτική τους θητεία ή έχουν άπαλλαγει), στεροούνται συστηματικά τά πολιτικά τους δικαιώματα. Για τούς δημόσιους υπαλλήλους κάτι τέτοιο ίσοδυναμεί μέ άπόλυση γιατί τό άρθρο 50 του κανονισμού περί δημοσίων υπαλλήλων όρίζει:

"ή κατοχή της γαλλικής έννικότητας και ή άπόλαυση των πολιτικών δικαιωμάτων συνιστούν συνθήκες πού οί δημόσιοι υπάλληλοι πρέπει να εκπληρώνουν συνεχώς για να μπορούν να διατηρούν την έπαγγελματική ιδιότητά τους".

Θά μπορούσαμε να συνεχίσουμε επ' άπειρον αυτόν τόν κατάλογο μέ παραδείγματα για τό νέο είδος άμείλικτης και άγριας καταστολής, πού δέν άπευθύνεται, ώστόσο, παρά σ' ένα αύστηρά καθορισμένο τμήμα της κοινωνικής διαφωνίας. Ψηφίστηκε μάλιστα κι ένας νόμος πού άπαγορεύει και τιμωρεί την άφισκοκόλληση μέ τό πρόσχημα της...ρύπανσης· ό νόμος ενάντια στα σπασίματα εφαρμόζεται ποικιλότροπα!

Έκείνο πού πρέπει να λάβουμε ύπόψη μας και πού είναι ουσιαστικό είναι ότι ή τεχνογραφειοκρατική καταστολή παρουσιάζεται μέ διπλό πρόσωπο: αύτό του γενικευμένου έλέγχου και της επίβλεψης, κι αύτό της θηριωδίας πού εφαρμόζεται έπιλεκτικά. Αύτή ή περιορισμένη και ύπολογισμένη θηριωδία, πού άποσκοπεί να έκμηδενίσει ήθικά, ύλικά ή βιολογικά την κοινωνική διαφωνία, είναι έφικτή μόνο έπειδή ό γενικός έλεγχος του πληθυσμού απέκτησε νέα άποτελεσματικότητα χάρη στη χρησιμοποίηση της πληροφορικής.

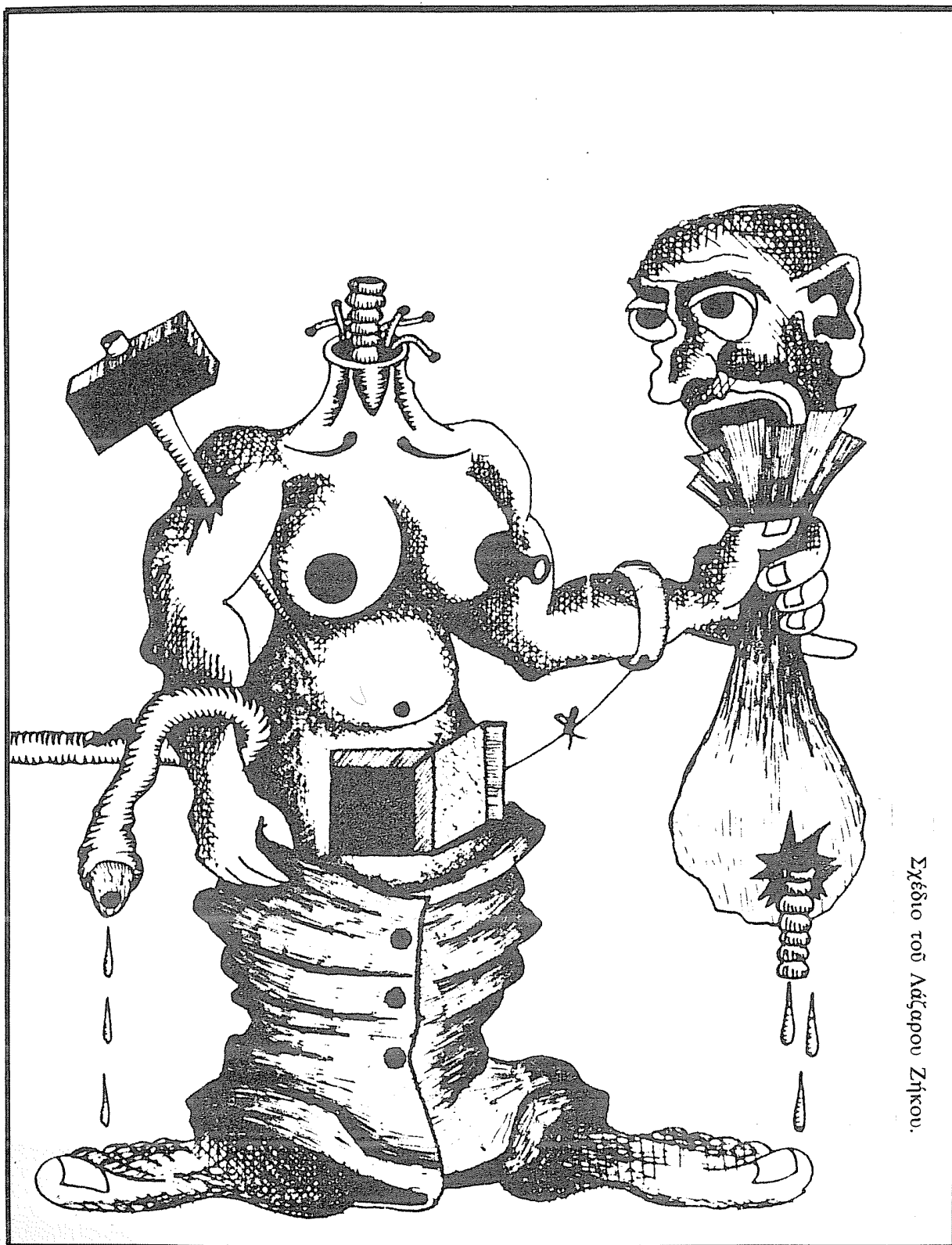
Έγγράφεται στην προοπτική μιās πραγματικής επίθεσης της έξουσίας ενάντια στην κοινωνική διαφωνία. Η έξουσία προσπαθεί να προφυλαχτεί άπ' τίς ένδεχόμενες κοινωνικές έκρήξεις και ταυτόχρονα εφαρμόζει μιά στρατηγική καταστολής, πού άποσκοπεί στη διαχεί-

3. Βλ. Roger Knobelspien, *Q.H.S.*, Ed. Stock.

ριση της κοινωνικής διαφωνίας. 'Αρχικά, έλεγχος κι επιτήρηση. Ύστερα, απομόνωση του μικροβίου της αμφισβήτησης. Τέλος, εξάλειψη του μικροβίου.

Απέναντι σ'αυτήν τήν κατάσταση, επιβάλλεται νά αναπτύξουμε άμεσα τήν αντίστασή μας. Οί μέθοδοι πού θά χρησιμοποιήσουμε μένει νά όριστοϋν, αλλά είναι όλοφάνερο ότι ή πάλη ενάντια στόν έλεγχο, άφενός, καί ή προσπάθεια γιά τό σπάσιμο της απομόνωσης, άφετέρου, θά πρέπει νά αποτελέσουν τούς κύριους άξονες αϋτής της αντίστασης.

Le Chateau, 24-4-1981.

Lâchez tout!

Partez sur les routes!

ώραίο σάν τήν τυχαία συνάντηση
πάνω σ'ένα ανατομικό τραπέζι μιάς
ραπτομηχανής καί μιάς όμπρέλας

Νά υπερασπίσουμε παθιασμένα τήν έλευθερία τής φαντασίας.
Νά πραγματώσουμε τήν έλεύθερη ροή τής ενέργειας τοῦ άσυ-
νείδητου πρός τόν κόσμο·

Τήν άπόλυτη ποιητικοποίηση τοῦ έξωτερικοῦ κόσμου·

Τήν άποεμπράγμωση τής γλώσσας κι όλων τῶν ανθρώπινων ση-
μασιοδοτήσεων.

Νά κατακτήσουμε τό παράλογο καί τόν άπόλυτο θρίαμβο τοῦ
Τρελοῦ "Ερωτα·

Τήν άπόλυτη έλευθερία ὡς πρός τήν έκφραση τοῦ θαυμάσιου
καί τοῦ ὀνείρου.

Νά αναγορεύσουμε τό θαυμάσιο σέ άρχή προσιτή στόν καθένα
καί τό αὐθόρμητο σέ καθοριστικό παράγοντα τής ανθρω-
πινής ζωής.

Νά εξαλείψουμε μιά γιά πάντα κάθε είδους καταπίεση καί
τήν ιδεολογία τής άθλιότητας.

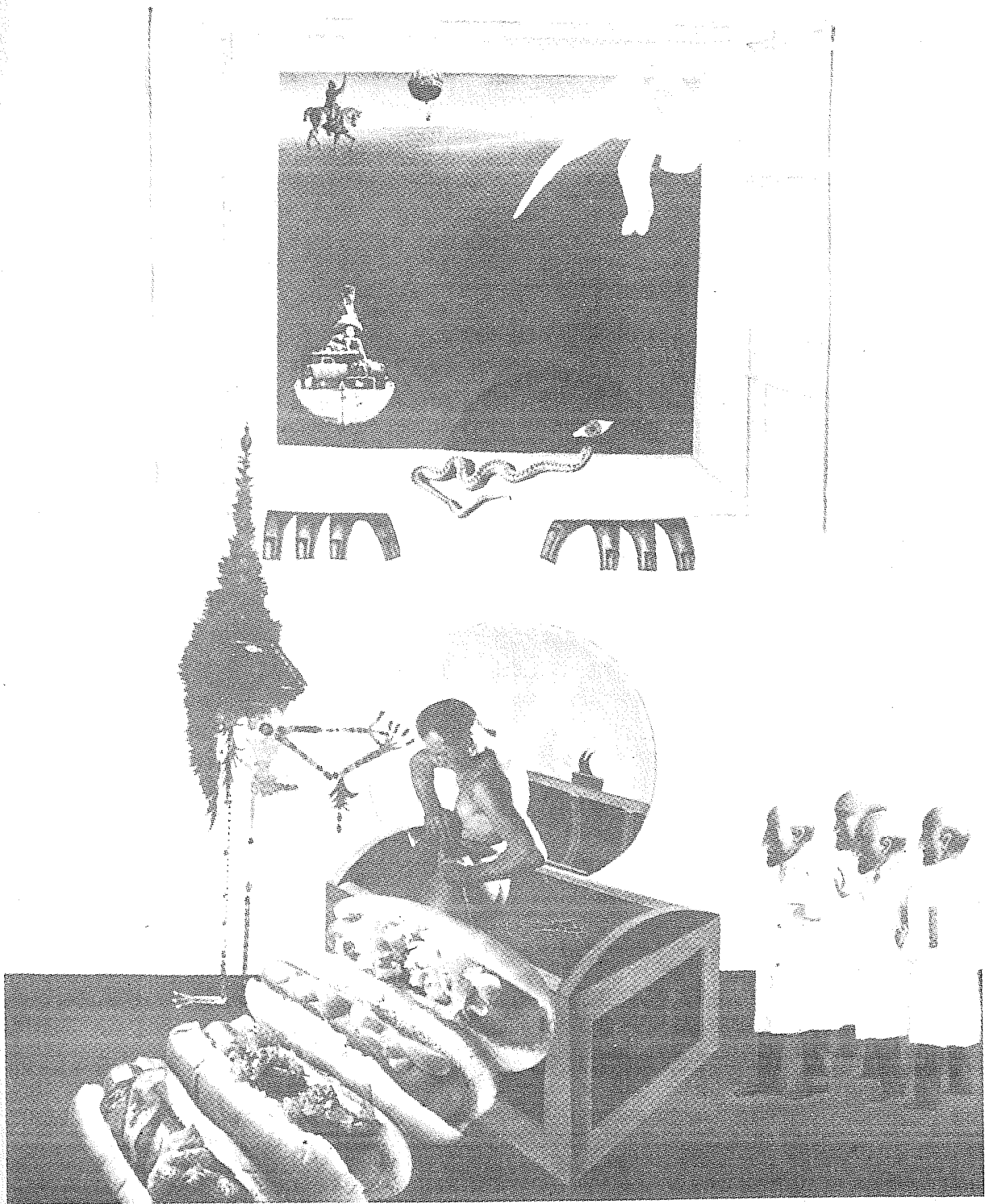
Νά καταργήσουμε τή μισθωτή εργασία, τήν έμπορευματική πα-
ραγωγή, τόν καταμερισμό τής εργασίας, τό κράτος, καί
τήν οίκογένεια.

Νά πραγματώσουμε τήν έλεύθερη, συνειδητή, δημιουργική συ-
νεύρεση ὅλης τής ανθρωπότητας.

Διεκδικοῦμε τήν ποίηση γιά λογαριασμό τοῦ καθένα ὡς οὔσι-
αστική προϋπόθεση γιά νά μπορεῖ ἡ επανάσταση νά εἶναι έ-
ντελῶς επιθετική, νά μήν εἶναι παρά έντελῶς επιθετική.

Salckin O. Silab & Co.

φλέγεσαι σά δρόμος του μυαλού μου
που χύνει τὸ τέλος του σὲ λίμνη σεληνιακή

Certitude, συλλογικός πίνακας. Bulletin de liaison surréaliste, No 10, Ἀπρίλιος 1976.

**ΓΙΑ Ν' ΑΡΧΙΣΕΙ Η ΠΟΙΗΣΗ ΝΑ ΓΙΝΕΤΑΙ ΑΠ' ΟΛΟΥΣ
ΠΡΕΠΕΙ ΝΑ ΕΞΟΛΟΘΡΕΥΣΟΥΜΕ ΑΝΕΛΕΗΤΑ
ΤΟΥΣ ΕΧΘΡΟΥΣ ΤΗΣ ΠΟΙΗΣΗΣ**

ΠΡΟΣΤΥΧΟΙ, ΧΑΜΕΡΠΕΙΣ ΚΙ ΕΥΤΥΧΩΣ ΑΝΑΞΙΟΙ ΛΟΓΟΥ, οἱ νομπελίστες πατριῶτες περιφέρουν τό πτώμα τους στά ζαχαροπλαστεῖα τῆς καλῆς κοινωνίας.

ΝΑ ΡΑΠΙΣΟΥΜΕ ΤΟΝ ΟΔΥΣΣΕΑ ΕΛΥΤΗ, νά φτύσουμε τή χαμέρπεια πού ἀπλώνεται γύρω μας, νά κλέψουμε ἀπ'τά χέρια τους τά λόγια πού κλέβουν ἀπ'τό στόμα μας, νά πάρουμε ἐκδίκηση γιά τήν ποίηση ἐξολοθρεύοντας τούς ἀφομοιωτές της.

ΑΓΟΡΑΙΟΙ, ΒΑΡΒΑΡΟΙ ΚΙ ΕΥΤΥΧΩΣ ΑΝΑΞΙΟΙ ΛΟΓΟΥ, οἱ πορωμένοι σταλινικοί ἐξευτελίζουν τήν ποίηση μέσα στούς βρωμερούς ὑπονόμους τοῦ Κομμουνιστικοῦ Κόμματος.

ΝΑ ΡΑΠΙΣΟΥΜΕ ΤΟΝ ΓΙΑΝΝΗ ΡΙΤΣΟ, νά ξεράσουμε τή δουλοπρέπεια στό φυσικό της περιβάλλον: μέσα στό σκουπιδοντενεκέ τῆς ἱστορίας, νά θάψουμε μέσα σ'ένα βαρέλι κοπριά αὐτοῦς πού δολοφονοῦν τήν ποίηση.

Μαῦρο σάν πέλαγος σάν τρύπα τῆς νύχτας
Σάν ὄνειρο πού φλέγεται δίχως νά σβήνει
Σάν φῶς
Σάν γάτα πού χάνεται μέ ἤχους βραχνούς
Μέσα σέ μιὰ γκρανκάσα σιδερένια
Γυμνή γυμνή γυμνή νά κοιμᾶται
'Εκεῖ πού ξερνιοῦνται οἱ λέξεις
Πού σκάζουν μέσα στό μυαλό μας

"Αχ νά μήν ἴδρωνε τ'αὐτί μας καί νά 'χαμε
Τά μάτια δεκατέσσερα νά κοιμόμαστε
Σ'έναν καθρέφτη βαθιά ἐντός μας

'Εμπρός λοιπόν λιῶστε τό κορμί μας
Σβῆστε τά μάτια μας σ'αὐτήν τή νεκροψία.

ΓΥΡΩ ΣΑΣ ΚΑΡΑΔΟΚΟΥΝ

οἱ φοβισμένοι ληστές τραπεζῶν πού γίνονται δολοφόνοι, οἱ πατροκτόνοι, οἱ κλέφτες τῶν κλεφτῶν, οἱ θηριώδεις δολοφόνοι τοῦ μεσο-
νυκτίου, οἱ στραγγαλιστές τῆς Βοστώνης. Ξέρουν νά δουλεύουν τό
βρόγχο, τό λεπίδι, τό πυρωμένο σίδερο στά μαλακά πισινά σας. 'Α-
πελπισμένοι ξεσποῦν ἐνάντια στόν παγωμένο τρόπο τῶν σχέσεων ἐξ-
ουσίας. Τό μόνο πού στεροῦνται εἶναι ἡ κριτική συνείδηση τῶν πρά-
ξεών τους. "Όλα δείχνουν ὅτι δέ θ'ἀργήσουμε νά δοῦμε πατροκτόνους
συνειδητούς ἐπαναστάτες. 'Εσεῖς καί ἡ βδελυρή κοινωνία σας θά στέ-
κεστε δίχως ἄλλοθι ἐνώπιόν τους.

ΣΗΜΕΡΑ ΠΙΑ, φαίνεται πώς ἀποκτᾶ ἰδιαίτερη ἐπικαιρότητα τό σύνθη-
μα πού ἔθεσε ὁ σουρεαλισμός τό 1925: *Ouvrez les Prisons. Licenciiez l'
Armée. Il n'y a pas de crimes de droit commun.**

ΟΙ ΜΙΚΡΕΣ ΜΑΣ ΟΡΔΕΣ ΑΠΑΙΤΟΥΝ ΤΗΝ ΟΥΤΟΠΙΑ

* {*Ouvrez les Prisons. Licenciiez l'Armée. Il n'y a pas de crimes de droit commun.* ('Ανοίξτε τίς φυλακές. Διαλύστε τό Στρατό. Δέν ὑπάρχουν ἐγκλήματα τοῦ κοινοῦ ποινικοῦ δικαίου.)): τίτλος καί κατάληξη συλλογικῆς διακήρυξης τῶν σουρεαλιστῶν. Δημοσιεύτηκε στή *Révolution Surréaliste*, No 2, 'Ιανουάριος 1925 (περιέχεται ἐπίσης στή συλλογή τοῦ Maurice Nadeau, *Documents Surréalistes*, σ. 29-30). Μέ ὅσα ὑπαινίσσεται ὁ 'Αντρέ Μπρετόν (*Entretiens*, Ed. Gallimard), θά πρέπει νά γράφτηκε ἀπό τόν Antonin Artaud· ἄλλοι ὑποστηρίζουν ὅτι γράφτηκε ἀπό τόν Robert Desnos.

(Μικρές μας ορδές) (50)

ΔΕΝ ΑΡΚΕΙ ΕΝΑ ΦΙΛΙ ΓΙΑ ΝΑ ΣΒΗΣΕΙ ΕΝΑ ΧΑΣΤΟΥΚΙ

ΘΕΛΟΥΜΕ ΝΑ ΦΥΓΟΥΜΕ ΚΑΙ ΠΟΝΑΜΕ. Θέλουμε νά σᾶς μιλήσουμε καί κοιμᾶστε. Θέλουμε νά σᾶς φιλήσουμε καί φτύνετε λέξεις. Σιχαμένοι φιλισταίοι, οἱ ὕβριστές μας πεθαίνουν. Τό *dada* πάνω στή Βόρειο Ἡπειρο ἀναδεικνύει τήν οὐσία μας στό μάρμαρο προσβάλλει τή δημόσια αἰδῶ τῶν ἀχρείων μολύνει τήν πατρίδα πού ἀγαπᾶτε ἐσεῖς πού κοιμᾶστε τίς νύχτες. Σάπιοι. Ἐσεῖς πού μᾶς σκοτώνετε. Γιατί εἴμαστε οἱ ἐχθροί τοῦ ὕπνου σας. Γιατί εἴμαστε μόνοι μέσα στή νύχτα. Σά γάτες πού ψάχνουν τούς σκουπιδοντενεκέδες τῶν πόλεων. Μόνοι σάν ἀτμόπλοια. Γιατί ἀγκομαχοῦμε στά δέλτα τῶν ποταμῶν. Μόνοι μέσα στή νύχτα. Σάν ποδηλάτες πού χάνονται ποδηλατώντας ἐπίμονα στήν ἄμμο τῆς ἐρήμου. Σά βαγόνια τῶν τρένων πού ἀλλάζουν συρμούς σ' ἀπόμερους σταθμούς ἀπόμερων τόπων. Σάν μεθυσμένοι. Γιατί ψαχουλεύουμε τούς παχουλούς καί ἰδρωμένους τοίχους τῶν σπιτιῶν. Μόνοι μέσα στή νύχτα. Μέ τούς καπνούς τῶν τσιγάρων μας. Μέ τά μάτια μας νά τσουρουφλίζονται ἄγονα. Μέ τά χεῖλη μας νά σκάζουν σέ σέπια νά ποθοῦν τόν πυρετό σάν λιμάνια δίχως πλεύμενα σάν ξεχασμένα ἀποτσίγαρα μέσα σ' ἓνα κλειστό δωμάτιο γεμάτο καπνούς βαθιά ἐντός.

ΜΑΣ ΕΝΟΧΛΕΙΤΕ ΠΟΥ ΚΟΠΙΑΖΕΤΕ: ἡ "πραγματικότητα" περιγράφεται τό "γεγονός" κατασκευάζεται συμβαίνει ἀναπαρίσταται ἀναλύεται ὁλοκληρώνεται ὡς ἓνα ὅλον τά σπασμένα κομμάτια του ἀποτελοῦν τήνεῖκονα τό ὄραμα κατοικεῖ μόνο στίς πτέρυγες τῶν ψυχιατρείων.

Ε! ΛΟΙΠΟΝ. ΔΕΝ ΙΔΡΩΝΕΙ Τ' ΑΥΤΙ ΜΑΣ. Τό ὄραμα κατοικεῖ παντοῦ ὅπου φεύγουμε. Ἡ περιγραφή εἶναι ἓνα τοπίο. Τό τοπίο εἶναι ὁ χῶρος τῶν βανδάλων. Οἱ βάνδαλοι εἶναι δημιουργικοί. Ἡ Ἀφροδίτη τῆς Μήλου εἶναι μνημεῖο τῶν σκλάβων. Τό *dada* πάνω στό ἄγαλμα τῆς Βορείου Ἡπείρου. Γιά μιά λογοτεχνία τῶν βανδάλων. Γιά μιά λογοτεχνία τῶν δημιουργικῶν λεξιτοπίων. Τά μουσεῖα τά φτύνουμε περνώντας.

ΑΥΤΟ ΠΟΥ ΕΧΟΥΜΕ ΝΑ ΠΟΥΜΕ ΕΙΜΑΣΤΕ ΕΜΕΙΣ ταπεινοί κυνηγοί τοῦ ὁράματος μέσα στήν ἔρημο μιᾶς φυλακῆς πού εἴσαστε ἐσεῖς πού κοιμᾶστε τίς νύχτες. Εἴμαστε οἱ ἐχθροί τοῦ ὕπνου σας.

BELLE MATINÉE

par P. Franc Lamy

Ο ΠΑΤΡΙΩΤΙΣΜΟΣ ΕΙΝΑΙ ΑΠΑΤΗ

ΤΟ ΚΕΦΑΛΑΙΟ ΚΑΙ Η ΜΙΣΘΩΤΗ ΣΚΛΑΒΙΑ δέν έχουν πατρίδα: έγκαθίστανται όπου βρίσκουν τήν άπαραίτητη ποσότητα ήλιθιότητας καί ύποταγής κι έπιβάλλουν τήν άναγκαιότητα τής έργασίας καί τής θυσίας σέ έναν κόσμο ύλικής άφθονίας.

Η ΑΝΕΜΠΟΔΙΣΤΗ ΑΠΟΛΑΥΣΗ ΚΑΙ Η ΤΕΜΠΕΛΙΑ είναι ή μόνη ιστορική αλήθεια αύτών των καιρών.

ΕΠΕΙΔΗ Τ'ΑΦΕΝΤΙΚΑ ΚΑΙ ΟΙ ΚΥΒΕΡΝΩΝΤΕΣ ξέρουν ότι ή θυσία στήν Παραγωγή συναντᾷ τήν αντίσταση καί τήν πλήξη των έργαζομένων, όργανώνουν παρελάσεις καί έθνικιστικές ιεροτελεστίες μέ είκονικά σφάγια τούς τούρκους εργάτες. Χρειάζονται οί άφιονιστικές αναθυμιάσεις αύτών των είκονιστικών άνθρωποθυσιών γιά νά μεταφερθεῖ ό έχθρός, τό πνεύμα τής εξέγερσης καί τής ταραχής, έξω άπ'τά σύνορα.

ΕΦΟΣΟΝ, ΜΕΤΑ ΑΠΟ ΟΚΤΩ ΩΡΕΣ ΕΡΓΑΣΙΑΣ, ό κάθε έλληνας έργαζόμενος καταθέτει τά όπλα τής άχαλίνωτης έρωτικής καί ύλικής απόλαυσης: ΑΝΙΚΑΝΟΣ ΓΙΑ ΖΩΗ, οί διεφθαρμένοι τελετάρχες τής ζωής μας επαναφέρουν αύτά τά χαμένα όπλα — τή χαμένη μας δύναμη — σέ μιά έθνικιστική ύστερία, βάζοντάς τα στήν ύπηρεσία του ψέματος καί τής ήλιθιότητας τής παραιτημένης, δύστυχης μάζας, πού έχει μόνο τήν μοιρολατρική συνείδηση τής μάζας τής δυστυχίας της.

Ω! ΜΕΛΛΟΝΤΙΚΟΙ ΗΡΩΕΣ ΤΟΥ ΠΟΛΕΜΟΥ, πού ήδη έξάγετε ανά τόν κόσμο έμφιαλωμένη πατριωτική πτωμαΐνη·

Ω! ΥΠΕΡΤΑΤΑ ΚΟΡΟΪΔΑ, πού προβληματίζεστε πάνω στό βιασμό των γυναικών σας άπ'τούς τούρκους γιά νά συγκαλύψετε τό νόμιμο βιασμό πού πραγματοποιεΐτε κάθεμερινά έσεΐς οί ίδιοι —έφόσον σήμερα κάθε σχέση είναι σχέση ιδιοκτησίας του άλλου σάν νά είναι άπλά καί μόνο πράγμα, ένα κομμάτι κρέας·

Ω! ΠΑΡΑΣΗΜΟΦΟΡΗΜΕΝΑ ΣΚΟΥΠΙΔΙΑ, πλούσια σέ τηλεοράσεις, ψυγεΐα καί πλυντήρια, πλούσια σέ ιδιοκτησία γιά τήν έξαγορά τής όποιας έχετε μετατρέψει τή ζωή σέ κόλαση καί έρημο έργασίας:

ΣΑΣ ΓΝΩΣΤΟΠΟΙΟΥΜΕ ότι ή ζωή καί ή έπιθυμία είναι πέρ'άπό σύνορα, Παγκόσμια στήν έπιλογή τής ικανοποίησής της·

ΣΑΣ ΓΝΩΣΤΟΠΟΙΟΥΜΕ ότι αύτοί πού έχουν διαιρέσει τόν κόσμο σέ έθνη είναι αύτοί πού, πρώτα άπ'όλα, τόν διαίρεσαν σέ ΠΛΟΥΣΙΟΥΣ καί ΦΤΩΧΟΥΣ, είναι αύτοί πού, παίρνοντας ένα άεροπλάνο σήμερα, μπορούν, μέσα σέ μιά μέρα, νά κάνουν τό γύρο τής γής, ζώντας διαδοχικά σέ δεκάδες διαφορετικές περιοχές της·

ΣΑΣ ΓΝΩΣΤΟΠΟΙΟΥΜΕ ότι, στήν κοινωνία του κέρδους καί τής έκμετάλλευσης, κάθε πόλεμος έχει σκοπό τήν κατάκτηση νέων ΑΓΟΡΩΝ γιά τή διοχέτευση των έμπορευμάτων πού πλεονάζουν στίς άποθήκες άχρησιμοποίητα (βλ. τήν κατανάλωση του πλεονάζοντος πολεμικού ύλικου τής κάθε άμερικανικής ή ρωσικής πολεμικής βιομηχανίας).

Ο ΜΟΝΟΣ ΠΟΛΕΜΟΣ ΜΕ ΙΔΑΝΙΚΑ ΕΙΝΑΙ Ο ΕΡΩΤΙΚΟΣ ΠΟΛΕΜΟΣ ΤΩΝ ΚΟΡΜΙΩΝ.

Η ΑΤΑΞΙΚΗ ΚΟΙΝΩΝΙΑ, καταστρέφοντας όλον τόν πολιτισμό του κέρδους καί τής ιδιοκτησίας, δέ θά φροντίζει παρά γιά τήν όργάνωση τής περιπλάνησής μας καί τής άναζήτησης ωραίων στιγμών.

ΚΑΛΟΚΑΙΡΙ 1980.

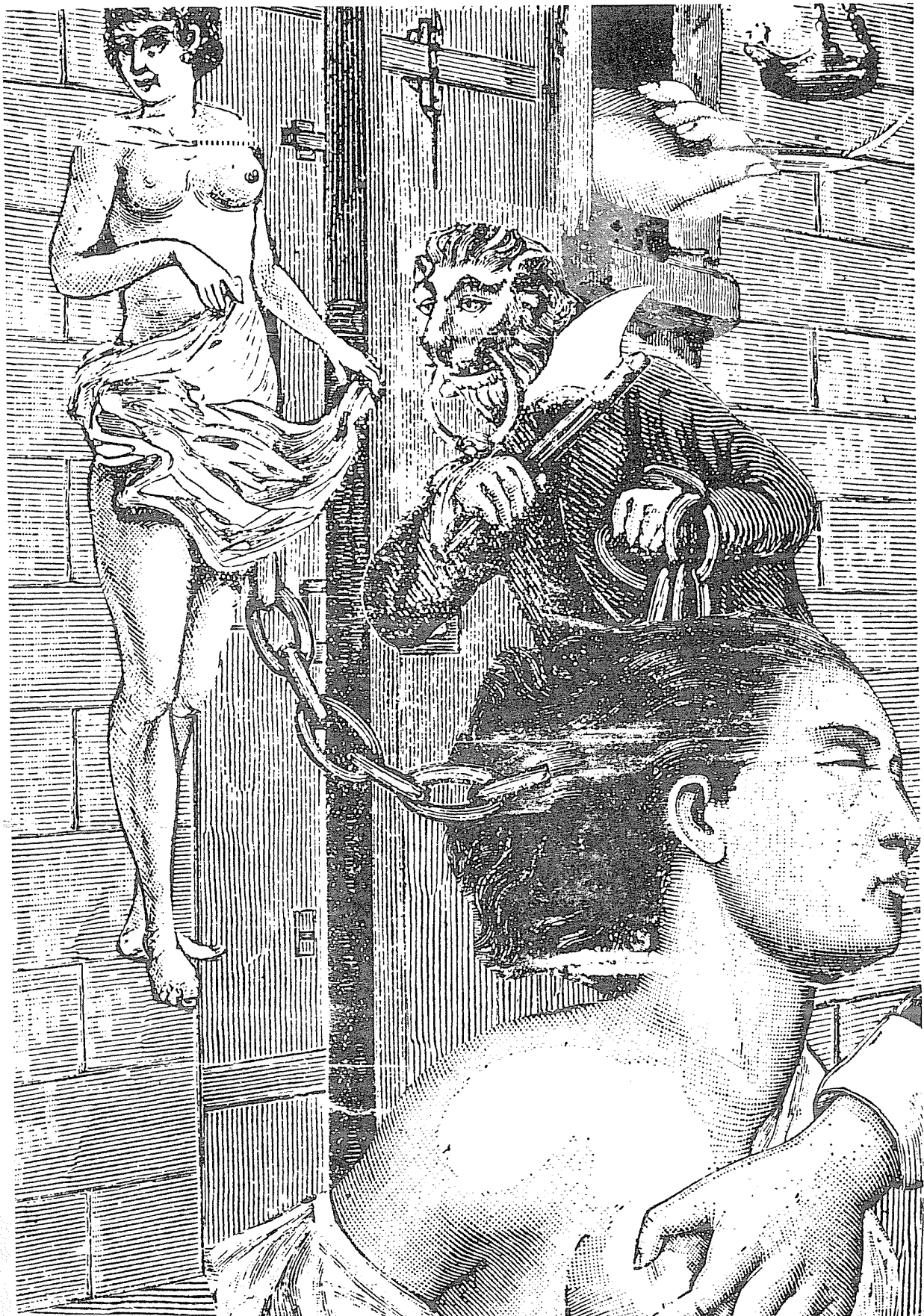
ΟΙ ΝΕΚΡΟΙ ΟΛΩΝ ΤΩΝ ΠΡΟΗΓΟΥΜΕΝΩΝ ΠΟΛΕΜΩΝ.

{Προκήρυξη πού κυκλοφόρησε στή Χίο}

Ποῦ εἶναι οἱ φίλοι; Οἱ φίλοι εἶναι πτωχοί, πτωχότατοι.

Ἀναμένονται ταραχαί.

ΙΔΟΥ, ΛΟΙΠΟΝ, Η ΠΡΟΣΚΛΗΣΗ ΓΙΑ ΕΝΑ ΣΚΑΝΔΑΛΟ.

ΤΟ ΚΑΘΗΚΟΝ ΤΩΝ ΠΟΙΗΤΩΝ, σήμερα ὅπως καί χθές, εἶναι ν'ἀλλάξουν τή ζωή, νά μετασχηματίσουν τόν κόσμον. Ἡ ποιητική ΔΡΑΣΗ ὑποχρεωτικά ὑπερβαίνει τά ὅρια τῆς πράξης τῆς γραφῆς — ἡ ποιητική ΖΩΗ πρέπει ν'ἀποκτήσει προτεραιότητα σέ σχέση μέ τό ἴδιο τό ποίημα. "Ὅσο κι ἂν θέλουν νά τό ξεχνοῦν οἱ διαστρεβλωτές τῆς ποίησης καί εἰδικότερα τοῦ σουρεαλισμοῦ, παραμένει γεγονός ὅτι τό ἐπαναστατικό σουρεαλιστικό κίνημα ἐνσαρκώνει ἕνα ζωντανό, δραστήριο καί μαχητικό πνεῦμα· ἐπιπλέον, δέ φοβήθηκε ποτέ νά δοκιμάσει τίς ὑποθέσεις του στό δρόμο, στό πεζοδρόμιο τῶν ταραχῶν, ἐκεῖ πού ὅλες οἱ ἐπιθυμί-ες τῶν ἐξεγερμένων γίνονται ἄμεσα ρεαλιστικές.

Δέν εἶναι τυχαῖο πού οἱ σουρεαλιστές ἀναγνωρίζουν μεταξύ τῶν προγόνων τους:

— τόν Μαρκήσιο Ντέ Σάντ, πού πέρασε εἴκοσι πέντε χρόνια ἀπ'τή ζωή του μέσα στή φυλακή·

— τόν Ἀρθοῦρο Ρεμπό, πού ἔγραφε "σκατά στό θεό" στούς τοίχους τῶν ἐκκλησιῶν·

— τόν Ἀρθοῦρο Κραβάν, τόν ποιητή, τόν μποξέρ, τό λιποτάκτη ἀπό δεκαεπτὰ πατρίδες, πού μ'ὀλόκληρη τή ζωή του φρόντισε νά ἐπαληθεύσει τή βασιική ἀρχή του: "κάθε μεγάλος καλλιτέχνης ἔχει τήν αἴσθηση τῆς πρόκλησης"· καί

— τόν Ἰάκωβο Βασέ, πού ἀνύψωσε αὐτήν τήν πρόκληση σέ ἱλιγγιώδη ὕψη χάρη στό λεπτό του χιοῦμορ, πού ἔγραψε σέ μιᾶ ἐπιστολή του πρὸς τόν Ἀνδρέα Μπρετόν: "Τί ἄστεῖο πού θά εἶναι, δέν τό βλέπεις, ἂν ξαφνικά σπάσει τά δεσμά του αὐτό τό πραγματικά Νέο Πνεῦμα!".

Κάθε αὐθεντικό "νέο πνεῦμα" πού σπάει τά δεσμά του — παντοῦ καί πάντα — εἶναι πραγματικά ἄστεῖο γιά ὅσους ἔχουν τήν αἴσθηση τοῦ σκανδάλου.

Ὑπάρχουν ὅμως πάντα κι αὐτοί πού, ὄντας πτώματα, δέν ξέρουν, δέν αἰσθάνονται, δέν καταλαβαίνουν τίποτα. Αὐτοί πού σκόπιμα ἀγνοοῦν πώς, μέ τήν ἀποκρουστική δουλοπρέπειά τους, γίνονται ὁ πρῶτος στόχος τοῦ σκανδάλου. Μικρή παρένθεση καί θά ἐπανέλθουμε.

Ο ΠΙΟ ΓΕΛΟΙΟΣ, Ο ΠΙΟ "ΠΟΙΗΤΗΣ" ἀπ'αὐτούς πού φρόντισαν νά μιλήσουν στήν Ἑλλάδα στό ὄνομα τοῦ σουρεαλισμοῦ, ἀποσιωπώντας συστηματικά τήν ἄμεσα πολιτική καί κοινωνική διάσταση τοῦ ἐπαναστατικοῦ σουρεαλιστικοῦ κινήματος, τολμᾷ νά ἔχει δηλώσει ταυτόχρονα σουρεαλιστής καί πώς ἀποδέχεται τά βραβεῖα γιά χάρη τῆς πατρίδας του. Φαίνεται ἢ πώς ξεχνᾷ εὐκολα ἢ πώς δέν κατάλαβε ποτέ τίποτα, ἢ πώς εἶναι συνειδητός διαστρεβλωτής. "Ὅ,τι κι ἂν συμβαίνει, ἔχουμε τήν ὑποχρέωση νά τοῦ γνωστοποιήσουμε πώς μᾶς ἀηδιάζει. Παρ' ὅλα αὐτά, θά τοῦ θυμίσουμε πώς, σύμφωνα μέ τόν Ἀνδρέα Μπρετόν,

"ἐμεῖς οἱ σουρεαλιστές δέν εἴμαστε πατριῶτες" καί πώς "δέν μᾶς ἐπιτρέπεται ν'ἀποδεχτοῦμε τήν ἰδέα τῆς πατρίδας, μ'ὀποιαδήποτε προσωρινή μορφή κι ἂν παρουσιάζεται. Κάθε παραχώρηση ἀπ'τή μεριά μας ὡς πρὸς αὐτήν τήν ἰδέα, κι ὡς πρὸς τό περίφημα καθήκοντα πού συνεπάγεται, ἔρχεται ἄλλωστε σέ σύγκρουση μέ τίς πρωταρχικές, τίς ἀπόλυτα συγκεκριμένες αἰτίες πού ἀναγνωρίζουμε γιά νά γίνουμε ἐπαναστάτες. Πολύ πρὶν συνειδητοποιήσουμε τίς οἰκονομικές καί κοινωνικές πραγματικότητες ἔξω ἀπό τίς ὁποῖες ἡ πάλῃ ἐνάντια σ' ὅλα ἐκεῖνα πού θέλουμε νά καταστρέψουμε θά ἦταν προφανῶς ἀδιέξοδη, αὐτό πού καταλάβαμε ἦταν ἡ ἀπόλυτη κενότητα παρόμοιων ἐννοιῶν καί ὡς πρὸς αὐτό τίποτε δέ θά μᾶς ἀναγκάσει ποτέ νά μετανιώσουμε γιά τή στάση μας".

Σ' ὈΛΟΥΣ ΑΥΤΟΥΣ ΤΟΥΣ ΔΟΥΛΟΠΡΕΠΕΙΣ, αὐτούς πού σκόπιμα ἀγνοοῦν πώς ἡ ποιητική ΖΩΗ ἔρχεται σέ καταμέτωπο σύγκρουση μέ τήν κυρίαρχη τύφλωση τῆς ἄμεσης πραγματικότητας, ἔχουμε τήν ὑποχρέωση νά θυμίσουμε τί συνήθιζε νά κάνει ὁ Βενιαμίν Περέ ὅταν ἔβγαινε περίπατο στούς δρόμους: νά φτύνει τοὺς παπᾶδες. Κι ἂν σήμερα, πού οἱ παπᾶδες ἔχουν περιπέσει σέ ἀνυποληψία, τό νά τοὺς φτύνει κανεῖς εἰ-

ναι κάπως πιο "άποδεκτό" απ' ό,τι τήν εποχή του Περé, άς ξέρουν πώς σήμερα ή ούσία του σκανδάλου είναι νά φτύνουμε τούς ποιητές, νά ξερνάμε τούς όχετούς μας πάνω στά καθωσπρέπει ένδύματα των είδικών της έξουσίας, νά πνίγουμε μέσα σ' ένα βουνό άγελαδινής κοπριάς τούς άπολογητές της ανθρώπινης άθλιότητας. Αύτοί, οί "ποιητές" πού τέθηκαν στην ύπηρεσία του έθνους, οί ύμνωδοί των Αίγαίων καί των θαλασσών, χώρων πού ανήκουν μονάχα στά ψάρια τους, άς ξέρουν πώς όπου τούς βρούμε θά τούς ραπίσουμε. "Άς ξέρουν πώς θά τούς φτύσουν όσοι έμαθαν ν' αναζητούν τή ζωή ξηλώνοντας τίς πλάκες των πεζοδρομίων, όσοι ανήκουν στον όχλο πού άσκει τήν κριτική του καταστρέφοντας τά ιερά καί τά όσια της πεθαμένης κοινωνίας σας. Έπιπλέον, δέ θά μάς φανεί καθόλου παράξενο άν, όταν τούς συναντήσουμε τυχαία στό δρόμο καί τούς φτύσουμε, καλέσουν τήν άστυνομία γιά νά προστατέψει τό πτώμα τους. Άπεναντίας, είναι κάτι πού τό εύχόμαστε. Θ' άποδείξουν τότε αυτό πού ήδη ξέρουμε, αυτό πού μάς κάνει νά τούς σιχαινόμαστε, τούς χαμερπείς:

— πώς συμπαρατάσσονται άνενδοίαστα, ως επαγγελματίες άφομοιωτές της ποίησης, μ' όλους εκείνους πού θριαμβολογούν γιά τήν ένσωμάτωση της έργατικής τάξης στον καπιταλισμό, άποκρύπτοντας τό γεγονός ότι οί προλετάριοι πού έξεγείρονται, άρνούμενοι τον έαυτό τους, όραματίζονται νά γκρεμίσουν τίς νέες στήλες *Vendôme*.

— πώς συμπαρατάσσονται άνενδοίαστα μέ όλους εκείνους πού ψυχαναλυτικολογούν περί "των διαταραχών της προσωπικότητας καί της επανεντάξεως είς τό κοινωνικόν σύνολον", άποκρύπτοντας τό γεγονός ότι τό συλλογικό άσυνείδητο άπειλεί άμεσα νά τούς πνίξει μέσα στά σκατά τους.

— πώς συμπαρατάσσονται άνενδοίαστα μέ όλους εκείνους πού άρνούνται τό δικαίωμα της ποίησης στους έξεγερμένους προλετάριους, περιχαρικώνόντάς την μέσα στά έξειδικευμένα καθήκοντα των συγγραφέων.

— πώς συμπαρατάσσονται άνενδοίαστα μέ τούς άπολογητές της έξουσίας, μέ τούς σφαγιαστές της ανθρώπινης ζωής μέσα στά κρεματόρια της μισθωτής εργασίας.

Αύτοί, οί "ποιητές", οί άπεχθείς δοϋλοι των άφεντικών, άς περιμένουν τό σκάνδαλο πού θά τούς πνίξει.

ΣΤΟ ΜΕΤΑΞΥ, ΘΑ ΤΟΥΣ ΘΥΜΙΣΟΥΜΕ πώς ό σουρεαλιστής Ιωάννης-Πέτρος Ντυπρέ κατούρησε στό Μνημείο του "Άγνωστου Στρατιώτη στό Παρίσι πώς ό σουρεαλιστής Βενιαμίν Μεντόζα, τό 1970, στίς Φιλιπίνες, άποπειράθηκε νά δολοφονήσει τον Πάπα πώς ό σουρεαλιστής Έδουάρδος Ζαγκέ δήλωσε ότι ή σημαία χρησιμεύει μόνο γιά νά τήν ποδοπατάμε πώς μιá φυλή άνθρωποφάγων της Νέας Γουινέας, έχοντας επίγνωση της ήλιθιότητας του τεχνολογικού πολιτισμού, σκότωσε τούς διευθυντές ενός εργοστασίου πλυντηρίων πώς πρόσφατα, στην Ελλάδα, βεβήλωσαν τό άγαλμα του Γεωργίου του Α', προκαλώντας τήν έξουσία πού σκανδαλίστηκε "τασσόμενη έναντίον της βεβηλώσεως των άνδριάντων". Θά τούς αντιμετωπίσουμε σαν παπάδες, σαν Μνημεία του "Άγνωστου Στρατιώτη, σαν Πάπες, σαν σημαίες, σαν άνδριάντες, σαν διευθυντές εργοστασίου πλυντηρίων! Κι είμαστε σίγουροι ότι τά άφεντικά τους θά σκανδαλιστούν, γιατί κάθε έξεγερσιακή χειρονομία ξέρει πάντα νά σκανδαλίζει τούς άπολογητές της ανθρώπινης άθλιότητας, τούς σφαγιαστές της ζωής.

Γύρω μας άπλώνεται ή χαμέρπεια. Η δουλοπρέπεια βασιλεύει. Ωστόσο, όσφραινόμαστε στην άτμόσφαιρα τίς έξεγέρσεις, τά ξεσηκώματα, τήν αύθεντική ποίηση πού καταστρέφει τήν κοινωνία μέσ' τούς δρόμους. Οί άληθινοί ποιητές είναι έτοιμοι. Μέ κάθε προσπάθεια διαφυγής πού θά κάνει ή κοινωνία, άς ξέρει πώς θά μάς δεί νά της φράζουμε τό δρόμο. Όσο γιά τούς περιποιητές της, γι' αυτούς δέν καταργήθηκε άκόμη ή λαιμητόμος.

{Salekin O. Silab}

ΔΙΕΘΝΙΣΤΗΣ

ΕΦΗΜΕΡΙΔΑ ΤΟΥ ΠΥΡΓΟΥ

ΤΕΤΑΡΤΗ, 30 ΣΕΠΤΕΜΒΡΗ 1981

Αρ.θ. φύλλου 8 ΤΙΜΗ 10 ΔΡΧ.

ΓΙΑ ΤΙΣ ΕΚΛΟΓΕΣ

Εκλογές στις 18 του Οκτώβρη. Τα κόμματα και οι υποψήφιοι ετοιμάζονται για την εκλογική «μάχη» και όπως συνήθως αρχίζουν οι υποσχέσεις. Η αντιπολίτευση υπόσχεται περισσότερη δημοκρατία, κοινωνική δικαιοσύνη, οικονομική ανάπτυξη και πρόοδο, σοσιαλισμό, ελευθερία, «αλλαγή». Οι κυβερνητικοί επιμένουν ότι αυτοί είναι η «αλλαγή», ότι πρέπει να κυβερνήσουν κι αυτή τη φορά για να ολοκληρώσουν τα «επιτεύγματα» των προηγούμενων χρόνων, ότι τα «λάθη» του παρελθόντος δε θα επαναληφθούν και προειδοποιούν ότι η κοινοβουλευτική δημοκρατία κινδυνεύει από το «μαρξιστικό» ΠΑΣΟΚ. «Όλοι ζητάνε την ψήφο μας για να μας λύσουν τα προβλήματα, για να μας κάνουν ευτυχισμένους. Άλλη μία φορά εκλογές, άλλη μία φορά ο «κυρίαρχος» λαός θα ασκήσει το «ιερό» δικαίωμα της ψήφου, θα διαλέξει τους 300 «εκλεκτούς» της βουλής που θα γίνουν η διτρίνα του κρατικού μηχανισμού και θα ήττηθεί για μία ακόμη φορά.

Τί σημαίνουν όμως οι εκλογές; Ότι οι άνθρωποι αρνούνται τη δική τους δραστηριότητα για τη λύση των προβλημάτων τους και αναθέτουν σε μερικούς άλλους να τους λύσουν τα δικά τους προβλήματα και να τους κυβερνήσουν. Είναι λογικό όμως να περιμένουμε από αυτούς που κυβερνούν, ότι θα προσπαθήσουν πραγματικά να λύσουν τα προβλήματα των λαϊκών μαζών και θα ενδιαφερθούν για την ευτυχία τους; Όχι. Είναι πολύ λογικότερο να σκεφτούμε, ότι αυτοί που κυβερνούν, αυτοί

που έχουν την εξουσία, άργά ή γρήγορα δε μπορεί παρά να χρησιμοποιήσουν αυτή την εξουσία για τα δικά τους συμφέροντα, δεν μπορεί παρά να υποτάξουν και να εκμεταλλευθούν τους άλλους ανθρώπους. Η κυβέρνηση ανθρώπου από άνθρωπο δεν μπορεί παρά να σημαίνει εκμετάλλευση και καταπίεση ανθρώπου από άνθρωπο. Η ιδέα, ότι είναι δυνατόν οι κυβερνήτες — όποιο χρώμα ή όση κι αν παίρνουν — να μην κοιτάζουν τα συμφέροντά τους αλλά να ενδιαφερθούν για τα συμφέροντα και τα προβλήματα του λαού είναι γελοία. Ο μύθος που λέει «κυβερνάμε, αλλά δεν καταπιέζουμε ούτε εκμεταλλευόμαστε» προωθείται από τους εξουσιαστές για να διατηρήσουν την κυριαρχία τους πάνω στους εξουσιασζόμενους. Όσο οι άνθρωποι θα πιστεύουν σ' αυτό το παραμύθι, του καλού αφέντη που αγαπάει τους σκλάβους του, θα το πληρώνουν με την καταστροφή της ζωής και της ελευθερίας τους.

«Στο δημοκρατικό καθεστώς» φωνάζουν όλοι «κυβερνάει ο λαός διά μέσου των αντιπροσώπων του, των βουλευτών». «Όλες οι εξουσίες πηγάζουν από το λαό» λέει και το Σύνταγμα. Όμως το μόνο δικαίωμα που έχει ο λαός είναι να ψηφίζει τους βουλευτές κάθε 4 χρόνια. Ο βουλευτής όμως μπορεί άλλα να έχει υποσχεθεί και άλλα να κάνει. Μπορεί να τον έχουν εκλέξει αντίπαλοι της κυβέρνησης με σκοπό να πολεμήσει την κυβέρνηση, κι αυτός να προσχωρήσει σ' αυτή. Οι άνθρωποι όμως που τον εκγύαλαν δεν έχουν κανένα δικαίωμα ούτε

να τον ελέγξουν, ούτε να τον ανακαλέσουν, ούτε να του κάνουν μήνυση για απάτη. Το 64 ο λαός ψήφισε ενάντια στη δεξιά παράταξη και το 65 επαναφέρεται η ίδια παράταξη στην κυβέρνηση, χωρίς να ρωτηθεί ο λαός που «όλες οι εξουσίες πηγάζουν απ' αυτόν». Ποιά εξουσία διαθέτει ο λαός όταν δε μπορεί να επιβάλλει τη θέλησή του; Καμιά. Και πού θρήνην τη δύναμη αυτού που παραβίασαν την απόφαση του «κυρίαρχου λαού;

Άλλα ως υποθέσουμε ότι ο βουλευτής μένει συνεπής προς τις διακηρύξεις του, ότι δεν του περνάει η ιδέα να εκμεταλλευτεί τη θέση του για τα συμφέροντά του, ότι είναι τίμιος, καλός κλπ.

Έχει καμιά πραγματική δύναμη στα χέρια του; Έχει τη δύναμη να έρθει σε σύγκρουση (έναντίται σε σοβαρά θέματα, όχι μικροπράγματα) με το στρατό, την αστυνομία, τις μυστικές υπηρεσίες κλπ. και να τους επιβληθεί; Το κοινοβούλιο έχει «δύναμη» και «κυβερνάει» μόνο όταν υποτάσσεται στο Κράτος. Γιατί το Κράτος είναι αυτό που πραγματικά κυβερνάει, είναι ο στρατός, η αστυνομία, οι μυστικές υπηρεσίες, ή δικαιοσύνη, ή ύψηλη γραφειοκρατία αυτοί που έχουν την πραγματική εξουσία στην κοινοβουλευτική δημοκρατία (όπως και στη δικτατορία), και όχι ο «κυρίαρχος» λαός που έχει «εξουσία» μόνο στα χαρτιά. Αν το κράτος έρθει σε ρήξη με το κοινοβούλιο, το διαλύει δίχως (έπλα έχει αρκετά) και η δημιουργείται κοινοβούλιο που υπακούει ή

«για
θους
ναλα
έχει
ρίς π
Τ
λη π
πού
προν
πιαλ
κράτ
νά μ
ή θά
μή σ
ό λα
κού»
λοι γ
ριαση
νεύει
καιος
θά ε
δικαι
έλεγ
πως
έλεγε
τοί
πως
για
των
«λαί
»
άστ
γίνει
άλλα
του
ψηφί
μετα
ται
πιση
μιά
και
«Οι
ση,
νεχί
λαγε
στεί
και
ζοντ
τους
ζοντ
νά ε
δισει
μιά
ναση
νόμο
μιά
τητα
τήν
πους

ΠΟΛΩΝΙΑ

ΤΟ ΠΡΟΛΕΤΑΡΙΑΤΟ ΣΤΗΝ ΤΟΜΑ
ΘΑ ΓΙΟΡΤΑΣΕΙ ΠΑΝΩ ΣΤΟ ΠΤΩΜΑ
ΤΗΣ ΓΡΑΦΕΙΟΚΡΑΤΙΑΣ

Τό καίμενο που ακολουθεί είναι συνέντευξη που έδωσε ο ENT-MOTNΤ ΜΠΑΛΟΤΚΑ ήγετική φυσιογνωμία της εργατικής εξέγερσης του 70 στην Πολωνία.

γρήγορη με το κίνημα του 70 και γενικότερα τις προηγούμενες ανατάσεις και εξεγέρσεις.

ΑΠΑΝΤ. Η διαφορά του σημερινού κινήματος με το 70 είναι πολύ μεγάλη.

ή «Αλληλεγγύη» αντιμετώπιζει τα προβλήματα, την κυβέρνηση και την κατάσταση γενικότερα;

ΑΠΑΝΤ. Κατ' αρχάς πρέπει να δο-

έχει
είναι
γκαί
δυσκ
πάρ)

ΠΡΟΚΗΡΥΞΗ

Έργαζόμενε, οί Παπαστραταίοι εἶναι εὐεργέτες ;

Ὁ σημερινός κόσμος προτιμᾷ τὴ ψευδαίσθηση ἀπὸ τὴν πραγματικότητα, τὸ ἀντίγραφο ἀπὸ τὸ πρότυπο τὸ ψεύτικο ἀπὸ τὸ ἀληθινόν.

Ἡ κοινωνία τῆς καταναγκαστικῆς ἐργασίας δὲν ἀφήνει στὴν ἐλεύθερη βούληση, παρὰ μόνο ἓνα πεδίο ἀνάμεισας στὴν κόκα-κόλα καὶ στὴν πέτσι-κόλα. Κάθε τάση πού βρί-

σκεται ἔξω καὶ ἐνάντια σ' αὐτό τὸ πεδίο, δηλαδή ἔξω καὶ ἐνάντια στοὺς νόμους καὶ στίς ἀξίες τῶν ἀφεντικῶν, καταδιώκεται μὲ σκοπὸ τὸν ἀφανισμό τῆς. Ἡ μαζικοποίηση τοῦ ἀτόμου πού ἐπιχειρεῖται ἀπὸ τὴν ἐξουσία πραγματοποιεῖται στὸ δαθμό πού τὸ ψεύτικο εὐκολὰ ἀντικαθιστᾷ τὸ ἀληθινὸ ὅταν αὐτὸ λείπει.

Παπαστράτεια 81 ἢ πῶς μπορεῖς νὰ τιμᾷς τὰ ἀφεντικά σου

Μερικοὶ ἐπαρχιωτὲς μικροαστοὶ πού διοργανώνουν κάθε χρόνο τὰ Παπαστράτεια, φιλαρεσκούμενοι νὰ περιφέρουν τὴ διανοητικὴ τους μὲξερια, αὐτοπροβάλλουν τοὺς ἑαυτοὺς τους σὲ εἰδικούς στά θέματα τῆς τέχνης καὶ τοῦ πολιτισμοῦ.

Αὐτοὶ οἱ «κύριοι» ἀναπαράγουν στὴν ἐπαρχία καὶ μάλιστα κάπως καθυστερημένα τὴν «τέχνη», πού παρᾶγει ἡ κοινωνία τοῦ θεάματος, ἡ κρατικὴ τηλεόραση, οἱ κερδοσκοπικὲς ἐταιρεῖες—Μίνως, Μάτσας καὶ υἱός— μεταφέροντας εἰς τὰ ψεύτικα εἰδῶλα καὶ τίς βεντέτες τῆς ἀδλιότη-
τας τύπου Φλωρινιώτη (τὸ μελαγχρινάκι), πλασάροντας στὸν κόσμο τὸ ψέμμα καὶ τὴν ἀπάτη γιὰ νὰ δικαιολογήσουν σὲ τελικὴ ἀνάλυση τὸ ψέμμα τῆς ἐξουσίας. Ὁ κόσμος τῶν καλλιτεχνῶν πού μᾶς φέρνουν οἱ διοργανωτὲς τῶν Παπαστρατειῶν εἶναι κόσμος ἐμπορευματικὸς καὶ ἀπάνθρωπος.

— Ἐμεῖς πιστεύουμε ὅτι σήμερὰ ἡ τέχνη δὲν εἶναι προϊόν τῆς ἐλεύθερης βούλησης καὶ τοῦ αἰσθήματος ἀλλὰ προϊόν τῶν ἐμπορευματικῶν ἐταιρειῶν καὶ ὑποδουλώνει τὴν ἀπραγμάτωτη ἐπιθυμία.

Ἔτσι τὸ γέρικο κουφάρι τῆς ΓΕΑ διατηρεῖ τὴ ψευδαίσθηση ὅτι κάθε χρόνο προτοτυπεῖ, ἐνῶ εἶναι ὀλοφάνερο καὶ μεις τὸ ξέρουμε πολὺ καλά, ὅτι δὲν μπορεῖ νὰ προσφέρει τίποτε τὸ καινούργιο, ἀλλὰ τὰ ἴδια πράγματα ἀλλάζοντας τὰ νόματα τῶν βεντετῶν τοῦ τραγουδιοῦ (π.χ. Πασχάλης-Ἐλπίδα, φέτος Κλωναρίδης).

Κάθε χρόνο τρώμε στὴ μάπα τὸ Βενετσάνο, πού μᾶς ἤρθε φέτος «ἀνανεωμένος» μὲ ὅτι χειρότερο ἔχει νὰ παρουσιάσει ἡ σημερινὴ κοινωνία: τὸ θέαμα τῶν καλλιστηρίων.

Σ' αὐτὲς τίς γιορτὲς προσπαθοῦν νὰ μᾶς πλασάρουν οἱ διοργανωτὲς τὴν ἰδεολογία τοῦ εὐεργέτη ἀφεντικοῦ, ἐκμεταλλευόμενοι τὸ πάθος καὶ τὸν πόθο τοῦ ἀνθρώπου γιὰ γιορτὴ καὶ παιχνίδι.

Ἐργαζόμενε πού «ξεῖς» στά κρεματόρια τῆς καταναγκαστικῆς ἐργασίας, πού ὁ ἀέρας σου εἶναι ἡ μπόχα τῆς φάμπρικας, πού οἱ παλμοὶ τῆς καρδιάς σου χάνονται μέσα στὴ βουή τῶν μηχανῶν, ξερεῖς πολὺ καλά καὶ μάλιστα ἀπὸ πολὺ κοντὰ ἂν τὰ ἀφεντικά εἶναι εὐεργέτες ἢ ὄχι, ἂν τὰ ἀφεντικά σου προσφέρουν ζωὴ ἢ σὲ δολοφονοῦν.

Ἐργαζόμενε μὴ σὲ θάμπάνουν οἱ ψεύτικες δωρεές τῆς ψεύτικης φιλανθρωπίας τοῦ Παπαστρατέου.

Τὸ γυμνάσιο, τὸ σχολεῖο, τὸ πάρκο, ἡ βιβλιοθήκη δὲν εἶναι δημιουργήματα τοῦ Παπαστρατέου, ἀλλὰ τῶν ἐργατῶν του, τῶν ὁποίων δημιουργημα εἶναι καὶ ὁ Παπαστράτος (ἡ μισθωτὴ ἐργασία δημιουργεῖ τὸ κεφάλαιο).

Ἐμεῖς οἱ ἀναρχικοὶ πιστεύουμε ἀκράδαντα ὅτι ὅλα τὰ ἀγαθὰ ἀνήκουν σ' αὐτοὺς πού τὰ παράγουν καὶ ὅτι τ' ἀφεντικά οἱ εἰδικοί τοῦ ψεύδους καὶ τοῦ κέρδους, στὴν ἀπελευθερωμένη κοινωνία πού ὀνειρευόμαστε: στὴν κοινωνία τῆς ἐπιθυμίας, στὸ βασίλειο τῆς ἐλευθερίας, τὰ ἀφεντικά θὰ ἀνήκουν πλεον στὴν τέφρα τῶν δομῶν τῆς ἐξουσίας. (Εἴμαστε ὑπερευτυχεῖς!!! πού ἔχει μείνει μόνο ἓνας ἀδελφός).

Μισοῦμε τὸν Παπαστράτο καὶ κάθε ἀφεντικὸ γιατί εἴμαστε ὑπὲρ τῆς ἀπελευθέρωσης τῶν ἐργαζομένων.

Οἱ διοργανωτὲς τῶν Παπαστρατειῶν ἔκαναν τὸ πᾶν γιὰ νὰ μὴν γίνῃ ἡ συναυλία τῆς Ἐπιτροπῆς ἐνάντια στὸ θεσμό τῶν Παπαστρατειῶν. (ἀπὸ τὴν ἄλλη ὁμως ποζάρουν σάν ὑποστηρικτὲς τῆς ἐλεύθερης ἐκφράσεως) παρεμβάση Γράψα νὰ μὴν δοθεῖ τὸ σινεμά «Πάνθενον». Πρὲπει νὰ καταλάβουν ὁμως αὐτοὶ οἱ κιοτήδες ὅτι δὲν μποροῦν νὰ κιοτῶνουν τοὺς ἀνθρώπους, πού ἀπὸ μέσα τους ἀναβλύζει τὸ πάθος γιὰ ζωὴ.

Ὅχι μόνο ἡ βιβλιοθήκη, τὸ πάρκο, τὸ σχολεῖο ἀλλὰ τὸ Σύμπαν ἀνήκει στὰ ΕΡΓΑΤΙΚΑ ΣΤΜΒΟΤΑΙΑ.

Οὔτε δούλοιο, οὔτε ἀφεντικά

Κάτω ἡ μισθωτὴ σκλαβιά

Ἀργίνο 27—6—81

ΑΝΑΡΧΙΚΟΙ ΑΤΡΙΝΙΟΥ

ΤΟ ΣΙΔΗΡΟΥΝ ΠΑΡΑΠΕΤΑΣΜΑ

μαῦρο σάν πέλαγος, σάν τρύπα τῆς νύχτας, σάν ὄνειρο
πού φλέγεται δίχως νά σβήνει, σάν φῶς!

Lâchez tout!
Partez sur les routes!